

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

NORODOM SIHANUK

C.I.A. İLE SAVAŞIM

Kamboçya'nın ölüm-kalım
mücadelesi

IŞIK YAYINEVİ

C.I.A. İLE SAVAŞIM • NORODOM SIHANUK

CIA ile SAVAŞIM — Norodom Sihanuk
Birinci Baskı

Hazırlayan : Doğan Güneş
Çeviri : Ersin Ertan-Doğan Güneş
Dizgi : Başaran Matbaası
Baskı : Şirolu Matbaası
Kapak : Mustafa Delioğlu
İSTANBUL — Temmuz 1974

NORODOM SIHANUK

CIA ile SAVAŞIM

**Kamboçya'nın
Ölüm-Kalım Mücadelesi**

Çeviri

Ersin Ertan - Doğan Güneş

IŞIK YAYINEVİ

P.K. 308 Sirkeci

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

İSTANBUL

SİHANUK, KAMBOÇYA, HİNDİÇİNİ

KAMBOÇYA

Nüfusu 7 milyon, yüzölçümü 181 bin km. kare olan Kamboçya, nüfus yoğunluğu ve artışı düşük (km. kareye 33 kişi ve senede yüzde 2,1) bir ülkedir. Bu özelliği, komşularının durumuna göre bile sanayinin zayıflığı ve tarımının verimsizliğinden-
dir. Fazla karışık olmayan halkı içindeki en kalabalık azınlık, 16. yy.dan beri sistemli olarak göçetmiş olan Vietnamlılardır (600 bin kişi).

Başkenti Pnom Pen'dir.

Hindiçini yarımadasının önemli bir bölgesini kaplayan Kamboçya, Tayland, Laos ve Güney Vietnam'la komşudur. Siyam körfezine bakan kıyıları, sınırlarının yaklaşık altıda biridir. Tek işlek limanı Sihanukville olup, hemen hemen bütün ticaret buradan yapılır.

Özellikle kauçuk üretimi bakımından zengin bir ülke sayılan Kamboçya, yarı-feodal bir yapıya sahiptir. Milli geliri çok düşük bir tarım ülkesidir. Sosyal ve sınıfsal yapısının doğurduğu çelişmeler, ülkenin siyasi hayatının çalkantılı ve gerilimli olmasına sebep olmaktadır.

KAMBOÇYA'NIN VE BÖLGENİN TARİHÇESİ

Khmer uygarlığı bölgenin eski bir uygarlığıdır. Kamboçya «Kambuja» kelimesinin değişmesinden, bu kelime de Hind asıllı efsanevi Kral Kambu'dan gelmiştir. Kral Kambu, Kamboçya'nın kurucusu sayılır.

Kamboçya tarihi, Fu-nan dönemi, Angkor öncesi dönem, Angkor dönemi ve Yeniçağ dönemi olarak kısımlara ayrılır. 6.yy.ın ortalarına kadar gelen Fu-nan dönemine Hindistan kültür ve dini etki yapmıştır. Angkor dönemi, Khmer Krallığının kurulmuş olduğu yıllar (802) başlayan dönemdir. 1000.ve 1200 yıllarında en yüksek gelişme seviyesine varmıştır. 13.yy.da Çin'i ele geçirmiş olan Moğolların ve onların baskısından kaçarak güneye inen Siyamlıların ve ayrıca Vietnamlıların istilaları ülkede büyük karışıklıklar yaratmış, Kral Jayavarman'ın Budizme karşı çıkması da hanedanın değişmesine yol açmıştır. Büyük ayaklanmalarla gelişen olaylar, ülkeyi mutlakiyetle yöneten eski kralları, toplumun alt kesimlerinden gelen yeni bir sülale ile değiştirmiştir. Büyük, gösterişli taş yapıların yerini, küçük pagoda ve yapılar almaya başlamıştır. 14.yy.da Portekiz ve İspanyol, 15.yy.da Hollanda, 17.yy.da da Vietnam istilalarına maruz kalmış olan Krallık parçalanmaya başlamış, ilkönce Siyam, sonra Vietnam hakimiyeti altına girmiştir. 19.yy.da Fransız sömürgeciliği bölgede etkisini göstermeye başlayınca, Khmer halkı ayaklanarak Vietnam'dan ayrılmış ve böylece bağımsızlığına kavuşmuştur. Kısa süren bu dönem, Fransa'nın bütün bölgede ve Kamboçya'da hakimiyeti ile sonuçlanmıştır.

Vietnam, Laos ve Kamboçya'nın meydana getirdikleri coğrafi bütüne Hindiçini adının verilmesi 1850 yıllarına raslar. Üç idari bölgeye (Tonkin, Annam, Kōsinçin) ayrılan Vietnam ile birlikte Kamboçya ve Laos'un meydana getirdikleri bu uzak Fransız sömürgesine Hindiçini adını, o zamanki Fransa Genel Valisi vermiştir. Bu coğrafi bütünün doğusundaki halkların Çin kültürünün, batısındaki halkların Hint kültürünün derin etkisi altında bulunması bölgeye Hindiçini adının verilmesinin sebebi olmuştur.

Hindiçini'nin siyasi coğrafyası tarihte çok ke-reler değişiklikler geçirmiştir. Nitekim önceleri Çin İmparatorluğu'na tabi bulunan Vietnamlılar, başkaldırarak zafere ulaştıkları halde, sonra deniz boyunca güneye doğru inmişler, Çampa Krallığını yıkmışlar, Kamboçyalıları Aşağı Mekong havzasına sürmüşlerdir. Önceleri Lanxang Krallığı içinde birleşik olan Laos, sonradan birçok prensliklere bölünmüştür.

Üç Hindiçini ülkesini, siyasi çatışmalardan ayrı olarak kültürel ve toplumsal etkenler de birbirinden ayırmaktaydı. Bir yanda Konfiçyüs geleneğine uygun bir imparatorluk siyasal yapısına sahip Vietnam, öte yanda krallığın dini bir nitelik taşıdığı Budizme bağlı Laos ve Kamboçya vardı. Vietnam'da daha erken tarihlerde feodal düzen yerleştiği halde, Laos halkının önemli bir kısmı hala kabile düzeni içinde yaşamaktaydı. Kamboçya'da ise feodalitenin gelişmekte olduğu dönemde, küçük köylü ekonomisi hakim bulunuyordu.

19.yy.da Hindiçini'ye hakim olan Fransız emperyalizmi bölge halkları arasındaki bu ayrılıklara bakmadan hepsini tek ve katı bir merkezi sömürge

yönetimi altında birleştirme yolunu tuttu ve bu ülkeler arasındaki çelişmeleri daha da derinleştirdi. Fransız sömürgeciliği daima üç ülke halkını birbirine düşürmeyi «böl ve yönet» politikasının gereği saydı. Aynı birleşik sömürge yönetimi altında bu üç ülke halkı arasındaki ayrılıkların derinleştirilmesine özel bir dikkat gösterildi. Laos ve Kamboçya'ya Vietnamlıların göç etmesi teşvik edilmekteydi. Vietnamlılar kapitalist çiftliklerde ve madenlerde çalışmak, küçük sömürge memurları ve Fransız şirketlerinin görevlileri olmak ve küçük ticaret işleri yapmak için önemli miktarlarda Laos ve Kamboçya'ya yayıldılar. Sömürge yönetimi, Laos ve Kamboçya'da Vietnamlıları çalıştırmakta fakat bu ülkelerin köylülerine iş vermemekteydiler.

Fransız emperyalizmi bölge halkını birbirine silah çektirerek aralarında düşmanlık yaratmaya dikkat ediyor, Kamboçya'daki halk ayaklanmaları Vietnam'ın Annam bölgesinden gelen silahlılar tarafından, Aşağı Mekong'da ayaklanan Vietnamlılar ise Kamboçyalı sömürge askerleri tarafından eziliyordu.

Sömürge yönetimi ideolojik alanda da bu ülkeleri birbirlerine karşı yapmaya çalışıyordu. Hindicini tarihinin sömürgeciler tarafından yazılmış biçimi ve bunu kapsayan ders kitapları, Kamboçya halkına, Vietnam halkıyla aynı ayarda olmadığını öğretiyordu.

Sömürge politikası, Vietnam'ın Batı Kōşinşin bölgesinde önemli bir Kamboçyalı azınlığı, Laos ve Kamboçya'da ise gittikçe artan bir Vietnamlı azınlığı ortaya çıkardı. Ancak «böl ve yönet» politikasının gerçek sonucu üç halkın kaynaşmasıydı.

Fransız sömürgeciliği, Fransız mandasını tanı-

yan Norodom III.'ü 1864'de Kral yaptı. Ülkenin Siyam ve Vietnam arasında paylaşılmaması ve halkın ayaklanmalarını bastırmak için Fransız mandasını kabul eden Norodom III. 1867'de Fransız emperyalizmini ülkenin tek hakimi kıldı. 1884'de bir resmi anlaşma, idari yetkileri tamamen Fransız sömürgeciliğine verdi, Kralın yetkilerini kısıtladı.

1910'dan sonraki yıllar, artık sömürge imparatorluğuna karşı bölge halklarının parça parça ayaklanma yıllarıdır. Halkların kaynaşması sayesinde Vietnamlı isyancılar Kamboçya'da (1913'de Güney Vietnamlı Phan Ksih Long isyanı), Kamboçyalı isyancılar da Siyam ve Vietnam'da (Phan Boi Chau ve taraftarları) üslenme imkanı buldular. 1930'da kurulan Hindicini Komünist Partisi'nin adı bile bölgedeki üç ülkenin kurtuluş hareketlerinin içiçe girdiğini gösterir. Gerçekte bu parti daha çok Vietnamlılara ait bir partiydi. Ve etkisi de en çok orada oldu.

Fransız emperyalizmine karşı direniş zaman zaman çok büyük yükselmeler gösterdiği halde ancak 1937'den sonra somut başarılarından söz edilebilir. Fakat bu sefer de Japon emperyalizmi bölgeyi ve Kamboçya'yı rahat bırakmadı. 1940'da Japon orduları ülkeyi istilaya başladılar.

Japon istilasası sırasında Vietnam'daki devrimciler 1930'dan önceki eski Vietnam direniş geleneği ile bağlarını kurdular. Proleter devrimcilerinin milli güçleri devrimci bir cephede toplaması, Laos'ta 12 yıl sonra Pathet Lao ile, Kamboçya'da ise daha da yakın zamanlarda oldu. Esasen bu üç halkın yüz yıllardan beri Çin İmparatorluğuna ve daha sonra Fransız sömürgeciliğine karşı pekişmiş milli hareketleri vardı. Hindicini'de devrimci teori, ayrı ayrı

zamanlarda da olsa Vietnam, Laos ve Kamboçya'nın kendi gerçeklerine uygun devrimci halk hareketlerinin oluşmasına yol açtı.

Üç ülkede halk hareketleri eşit gelişmedi ama birbirleriyle bağlantılı gelişti. Bu özellikle, 1945'den sonrası için doğrudur. 1945'de ilan edilen Vietnam Demokratik Cumhuriyeti, o zamanlar Fransız emperyalizmine karşı dövüşen gerilla hareketından ibaretti. Bugünkü gücüne ve dünya çapındaki itibarına mücadelesi içinde ulaştı. Japon istilası sırasında kurulan Laos Milli Hükümeti savaştan sonra Fransızlarla başedemiyerek Bangkok'a sığınmıştı. Ne olduğu pek anlaşılamayan bir milliyetçiliği yaymaya çalışıyordu. Lao-İsala adını almış olan silahlı partizan birliklerine sahipti. 1948'de dağıldı.

Emperyalizme karşı direnişin yüksek bir noktaya ulaştığı bundan sonraki yıllar, ilkönce Japon emperyalizminin bölgeden atılışı, sonra da onun yerini almak isteyen Fransız emperyalizminin kesin yenilgiye uğraması ile sonuçlandı. Kamboçya'da, Hindicini'nin Fransız emperyalizmi tarafından baskı altında tutulmak istenen diğer halklarıyla birlikte yürütülen mücadeleyi Khmer Issarak yönetti. Ülkenin doğu ve güneyinde tutunabilen Khmer Issarak'ın ideolojisi berraklaşmış ve devrimci bir nitelik kazanmış değildi.

Vietnam Demokratik Cumhuriyeti ile Fransız sömürge imparatorluğu arasındaki mücadele yavaş yavaş üç ülkeye yayıldı. Üç ülke devrimcileri arasındaki dayanışma başlangıçta farklı nitelikteki direniş hareketlerini birbirlerine yaklaştırdı. 1951 baharında Viet-Bac'ın bir yerinde Viet-Lao-Khmer üçlü ittifakı imzalandı. Bundan böyle Vietnam Demokratik Cumhuriyeti ile Suphanuvong yönetimindeki

Laos devrimcileri (Pathet Lao) ve Son Ngok Minh yönetimindeki Kamboçya devrimcileri ortak mücadeleye başladılar. Savaşın Vietnam sınırları dışına yayılması, Laoslu ve Kamboçyalı partizanlarla dayanışma halindeki Giap ordularının 1953-54'de Laos'a girmesi ve savaşı Kamboçya'nın doğusuna sıçratmasıyla oldu. 1954'de bu bölgeler Fransız sömürge kuvvetlerinin giremedikleri yerlerdi.

Hindini'de Fransız sömürge imparatorluğuna karşı yürütülen bağımsızlık mücadelesi içinde Kamboçya'nın ayrı yeri oldu. Kamboçya asaletinin «Sihanuk» boyundan gelen bir feodal prens, Norodom Sihanuk, Kamboçya halkını kendi etrafında toplayarak bir «milli savaş» açtı. O günler, bir yandan Fransız sömürge imparatorluğu ile çatışırken, öte yandan Fransızlara karşı savaş stratejisinin gereği olarak Kamboçya'nın doğu bölgelerine giren Vietminh'e karşı döğüşüyordu.

Kamboçya 1947'de, yasama yetkisinin Kral adına bir meclise verildiği demokratik bir anayasa ile meşruti bir Krallık, 1949'da bazı şartlarla kısmen bağımsız bir devlet oldu. 3 Temmuz 1953'de ilan edilen tam bağımsızlık, 21 Temmuz 1954'de Cenevre Anlaşmasıyla onaylandı. 15 Aralık 1955'de de Birleşmiş Milletler'e girdi.

SAMDEÇ NORODOM SİHANUK

1922'de doğmuş olan Samdeç Norodom Sihanuk, büyük babası Kral Sisovat Monivong'un ölümü üzerine Nisan 1941'de Kamboçya Krallığına getirilmiştir. Japon emperyalizmine karşı direniş döneminde Sihanuk yurtseverlerin safındaydı. Daha son-

raki Fransız emperyalizmine karşı direniş döneminde ise Khmer Rumdos adlı kendi grubunu oluştarak mücadelele önderlik etti. Bu dönemde mücadele içinde en etkin güç, ideolojisi sadece Fransız aleyhtarlığı olan Khmer Issarak'dı. Bu grup Vietminh ile işbirliği yapmaktaydı ve gevşek bir örgütlenmeye sahipti. Kızıl Khmerler (Khmer Rouges) adlı devrimci örgütlenme, daha sonraki yıllarda ülkenin mücadelesi içinde en önemli yere geçti.

Fransızlardan bağımsızlığın kazanılması sırasında ve hemen ondan sonraki yıllarda Sihanuk, Kamboçya'yı tarafsız bir ülke yapmak için çalıştı. Ülkenin tarafsızlık politikasının temeli Sihanuk'un politikasındaydı. Sihanuk, Kamboçya'nın Fransızlarla ilişkilerinin koparılması ve Birleşmiş Milletler'e girme konularında önemli rol oynadı.

1955 Mart'ında babası Norodom Suramarit lehine tahttan feragat etti. Sihanuk bunu, aslında Kamboçya politikasında daha etkin bir durum kazanmak için yapmıştı. Ve bunda başarıya da ulaştı. Aynı yıl Sangkum Reastr Niyum'u (Halk Sosyalist Birliği —kısaca Sangkum diye geçecek—) kurdu. Bu örgüt birçok siyasi kuruluşu bünyesinde topladı. Milli bir karakter kazanmış olan Sangkum, Eylül'deki seçimlerde büyük bir başarı kazandı.

1960 yılına kadar Başbakanlık ve Dışişleri Bakanlığı görevini üstlendi. Nisan ayında babasının ölümü üzerine Kral olmayı reddederek referandumla Cumhurbaşkanı oldu. Bu dönemde tarafsızlık politikasını uygulama isteği yüzünden ülke içindeki işbirlikçi büyük-burjuvazinin ve emperyalizmin, sosyal ve ekonomik bazı reform tasarılarından dolayı da feodal kalıntıların tepkisini gördü.

1964 Temmuz'unda bankaları millileştirdi, özel-

likle kırsal bölgelerin kalkınması için planlama ve buna uygun yatırımlar yapmak istedi. Sihanuk'un politikası 1963 yılına kadar zor devam etti. Sihanuk bu tarihte ABD'nin yılda 30 milyon dolarlık yardımını geri çevirdi. Çin Halk Cumhuriyeti, Sovyetler Birliği ve Fransa gibi ülkelerden yardım almaya çalıştı.

TARAFSIZLIK POLİTİKASI VE 18 MART DARBESİ

Geçen 15 yıl boyunca Amerikan emperyalizminin Kamboçya politikasının başlıca hedefi, Norodom Sihanuk'u ve onun tarafsızlık politikasını yıkmak olmuştur. Sihanuk'un ısrarla yürütmeye çalıştığı tarafsızlık, Güney-Doğu Asya'da Amerikan emperyalizmi için mide bulandıran bir sinekti.

Sihanuk Amerikan emperyalizminin göz yumamayacağı «hatalar»ı birbiri peşisıra tekrarlamıştır. Kamboçya'yı SEATO'ya katma amacını güden diplomatik küstahlıklara karşı çıkmıştır. Üyelerinin kendisine karşı komplo düzenlemekle meşgul olduklarını farkederek Amerikan askeri kurulunu kovmuştur. Ülkeyi tehdit altında tutan Bangkok ve Saygon rejimlerine karşı kullanılamayacağını görünce Amerikan askeri yardımını reddetmiştir. Amerikan kuvvetlerinin Vietnam-Kamboçya sınırındaki köylere tekrarlanan saldırıları ve Washington'un ülkenin şimdiki sınırlarını tanımayı reddetmesi üzerine 1965'de ABD ile diplomatik ilişkilerini kesmiştir.

Bundan sonra Sihanuk yavaş yavaş sosyalist ülkelerle dostça ilişkiler kurmaya yöneldi. Çin Halk Cumhuriyeti'ni, Vietnam Demokratik Cumhuriyeti'-

ni ve daha da önemlisi —Amerika açısından da en kötüsü— Güney Vietnam Geçici Devrim Hükümeti'ni tanımıştır. Çin Halk Cumhuriyeti, hemen iki büyük fabrikanın ve bir havaalanının yapımına başladı, 22 bin kişilik bir Kamboçya ordusu donattı.

Sihanuk, 1965 Şubat'ında Phom Pen'de Hindi-çini Halkları Konferansı'nı topladı. Bu konferansa işbirlikçi liderleri çağırmadı.

Bunlar üzerine Sihanuk'un emperyalizmin kara listesine alınması tabiidir. Nitekim bunlardan dolayı Sihanuk'a, gerisinde CIA gölgesinin bulunduğu çok sayıda suikast ve komplolar düzenlenmiştir. Öte yandan CIA'nın beslediği ve silahlandığı Khmer Serei (Hür Khmerler) adı verilen silahlı grup, Güney Vietnam Milli Kurtuluş Ordusu tarafından yeri keşfedilinceye kadar Güney Vietnam'da üslendirilmiş, sonra da Tayland'a yerleştirilmiştir. Bunlar öteden beri Sihanuk'a düşman ve onu devirmeyi amaçlayan silahlı unsurlardır.

Sağdan gelen bu ciddi tehlikeler Sihanuk'un solun eleştirilerini «haksız ve yersiz» bulmasında etkili olmuştur. Bu sıralar Lon Nol ve Sirik Matak ise Kızıl Khmerlerin Pekin ve Hanoi'nin araçları olduklarına dair yapmacık tavır ve sahte delillerle Sihanuk'u sağa çekmeye çalışmışlardır.

1955'de Kamboçya ordusunun Kurbay Başkanı, 1960'da Milli Savunma Bakanı, 1969'da Başbakan olmuş olan Lon Nol, koyu bir Amerikan taraftarıydı. Kişisel ihtirasları onu Amerikan çıkarlarına hizmet etmeye götürmüştü. 1962'de Birmanya'da General Ne Win darbe yaptığı zaman Kamboçya'da Lon Nol'un onu hemen taklit edeceği söylentileri çıkmıştı. Ancak o sıralarda Laos'ta Nosavan'ın talihsiz macerasından ağzı yanan CIA, «kuvvetli

adam» politikasının yerine, Laos'ta az çok başarılı olmuş olan «böl ve yönet» politikasını geçiriyordu. Laos'u adım adım tarafsızlıktan ayıran taktik, 1967'den itibaren Lon Nol marifetiyle Kamboçya'da uygulanmaya kondu.

Eylül 1966 seçimleri Sihanuk'un pek de hoşuna gitmeyen biçimde yapıldı. Oy başına en yüksek parayı verenleri meclise getirdi. Mecliste o zamana kadar sağ, sol ve ortacılar arasında görülen denge, sağ lehine bozuldu. Feodaller meclise doluştu. Bu seçimde devrimcilerin yalnız üç adayı seçimi kazanabildi.

1967 başlarında Battambang eyaletinde kitapta **Samlaut Olayı** diye geçen olaylar patlak verdi. Kamboçya geleneklerine göre toprak işleyenindi. Ormandan toprak açıp tarım yapmak isteyen köylü işletme haklarına sahip olurdu. Ne var ki, Nisan 1967'de Lon Nol'un silahlı kuvvetleri Battambang'daki köylüleri işledikleri topraklardan kovmaya kalktı. Ele geçirdiği toprakları, ordu subayları ile yüksek memurlardan başkaları olmayan «meşru sahiplerine» teslim etmeye başladı.

Köylüler eyalet merkezinde protesto hareketleri yaptılar. Ordu, köylülerin ormandaki vahşi hayvanlara karşı korunmak için kullandığı araçlara bile el koymak istedi. Bunun üzerine mücadele şiddetlendi. Bir kısım köylüler silah depolarını basarak buldukları silahları aralarında bölüştüler. Köylüler, köyler halinde ormanlara sığındılar. Lon Nol'un başında bulunduğu ordu, onların peşine düştü. Uçaklar bulundukları yerleri bombaladı. Ve ilk defa Kızıl Khmerlerden, Kamboçya'da gerçek anlamda bir devrimci mücadeleden de bahsedilmeye başlandı. Çünkü Kızıl Khmerler yerleştikleri bu bölgelerde olayları yönlendiriyor ve köylülere tam anamıyla ön-

derlik ediyorlardı.

Bundan sonra, başını Lon Nol ve Sirik Matak'ın çektiği Sihanuk yönetiminin sağ kanadı, sola karşı şiddetli bir saldırıya geçti. Amaç Sihanuk'u soldan tecrit etmektir. «Olağanüstü» bir hükümet kuruldu, demokratik haklar yokedildi. İlerici aydınlar ve solun 1966 seçiminde meclise girebilen üç milletvekili Pnom Pen'den ayrılıp üs bölgelerine kaçmak zorunda kaldılar ve Kızıl Khmerler arasında, devrimci köylü hareketi saflarında yer aldılar. Ayrıca Sihanuk'un çok değer verdiği bir ılımlı sol demokrat olan Çau Seng ile Sihanuk'un bağları koparıldı ve Çau Seng Kamboçya'yı terketmek zorunda kaldı. Vaktiyle Eğitim ve Tarım Bakanlıkları yapmış olan Çau Seng, Sihanuk kabinesinin de başkanı olmuştu.

Böylece amaca ulaşıldı. Sihanuk soldan koparıldı. Lon Nol, bundan sonra da Sihanuk'a sadık ortacılara karşı saldırıya geçti. İlk hedef Son San'dı. Fransa'da eğitim görmüş bir iktisatçı olan Son San, çeşitli zamanlarda Maliye ve Dışişleri Bakanlıkları, 1967'de ise Başbakanlık yapmıştı. Uzun zamandan beri de Sihanuk'un danışmanı idi. Saldırılarından yılan Son San başını kazıttı ve bir Buda mabedine kapandı. Daha sonra da kendi isteği ile Fransa'ya sürgüne gitti. Aralık 1969'da ortacıların temizlenmesi de tamamlandı. Böylece, ilk defa en devrimci güçleri hedef alan tasfiye hareketi, her yerde olduğu gibi, daha sonra aşırı sağ dışındaki bütün unsurları da saf dışı bıraktı.

Sihanuk bir süre sonra herkesce bilinen son seyahatine çıktı. Yanında eski bir devlet adamı olan baş danışmanı Pen Nut vardı. (Vaktiyle Başbakanlık da yapmış olan Pen Nut, 23 Mart'ta Pekin'de ku-

ruhan Kraliyet Milli Birlik Hükümeti'nin Başbakanı oldu.)

Sihanuk'a bağı dört bakan, Lon Nol-Sirik Matak hükümetini düşürmek amacıyla istifalarını verdiler. Kamboçya'daki usul, bu durumda hükümetin istifasını gerektiriyordu. Sihanuk'un yerine vekalet etmekte olan Sirik Matak istifaları kabul etti ve yerlerine Lon Nol'un sadık adamlarını getirdi. Hükümet tamamen aşırı sağın eline geçmişti.

1969'da Tayland'da üslenen CIA'nın hizmetindeki Khmer Sereilerin 6-700 kadarının aniden Kamboçya'ya döndükleri görüldü. Bunları örgütleyen Lon Nol'du. Bu unsurlar daha sonra Vietnam Demokratik Cumhuriyeti ve Güney Vietnam Geçici Devrim Hükümeti'nin Pnom Pen'deki diplomatik temsilcilerini hedef alan saldırı olaylarında kullanıldılar.

İktidarı aşırı sağın ele geçirmesinin bir belirtisi olarak Pnom Pen'deki Amerikan Elçiliğı yeniden açıldı. Kamboçya'da gerici güçler, hizmetlerinin karşılığında Amerika'nın kendilerini dolar yağmuruna tutmasını beklemekteydiler. CIA ajanları ve askeri ateseler bu yönde raporlar vermeye başladılar. Ancak dolar biçimindeki bu yardımın yapılabilmesi için ekonominin «liberalleştirilmesi» gerekmekteydi. Sirik Matak gerekenleri yapınca Kamboçya'ya Amerikan yatırımları akmaya başladı. Amerikan emperyalizmi Kamboçya hükümetinin dış politikasını etkilemek için bir çok sınır zorlamalarına girişti.

Sağın iktidarı ele geçirmesiyle birlikte Vietnamlı azınlıkları hedef alan şöven saldırılar başladı. Bu kampanyayı en şiddetli destekleyen gazeteler Amerikan sefaretinden en çok para yardımı alanlardı. Saldırıları Sihanuk'un Paris'ten Moskova'ya hareke-

tinden birkaç saat önce başladı. Onu Deviet Başkanlığından «düşüren» darbe ise Moskova'dan Pekin'e hareketinden birkaç saat öncesine raslıyordu.

DARBE SONRASI GELİŞMELER

18 Mart Darbesi'ne karşı birçok şehirde ve özellikle Pnom Pen'de gösteriler yapıldı. Darbeyi takiben günlerde Pnom Pen'deki işçi ve öğrenci ayaklanmalarını bastırmak için ordu 300'den fazla insanı öldürmek zorunda kaldı. 26 Mart'ta Sihanuk lehine yapılan gösterilerde de yine yüzlerce kişi öldürüldü.

Sihanuk 28 Nisan'da gıyaben yargılandı ve ölümüne mahkum edildi. Ülkenin her yanı ayaklanıyor, gösteriler birbirini etkiliyor, bir ayaklanma bir başka ayaklanmayı doğuruyor, böylece halk savaşı da geliyordu. Kurtarılmış bölgelerde halk, düşmanın gerici siyasi iktidarını paramparça ediyor ve halkın siyasi iktidarı kuruluyordu.

30 Nisan 1970'de Kamboçya Amerikan birlikleri tarafından 30 bin kişiyle işgal edilmeye başladı. 1 Temmuz'dan itibaren de sayısı bir ay içinde 80 bine varan ve sonraları Lon Nol rejiminin tek dayanağı haline genel Güney Vietnam paralı askerleri Kamboçya'da yağma ve katliamlarına başladılar.

En iyi şekilde silahlanmış Amerikan ve Saygon birliklerinin askerleri hiçbir başarı kazanamadılar. Yurtseverler ve halk güçleri ilk aylarda 12 bini Amerikalılar olan 35 bin kişiyi, ayrıca Lon Nol'un 50 bin askerini de savaş dışı ettiler. Örneğin Kompong Speu bölgesinde 17 gün süren savaşlardan sonra 28 Temmuz'da Kirirom ele geçirilmişti. Bu süre içinde ve

bundan sonraki günlerde direniş kuvvetleri, sadece Kirirom etrafında 8 taburu yoketmişti. Lon Nol çatışmalara asker yetiştiremiyordu. Kirirom'un ele geçirilmesinde olduğu gibi, bir yerdeki başarı, bütün ülkeyi etkiliyor, bir zaferi başka yerlerdeki başarılar adeta selamlıyordu.

Bu hezimet, Amerikan birliklerinin büyük kısmının ülkeden geri alınmasına sebep oldu. Fakat Amerika, özellikle hava akınlarıyla Saygon paralı askerlerine destek olarak ve tahrip etmek için saldırarak vahşetini sürdürdü.

Bu aralar kurulmuş olan Kamboçya Milli Birleşik Cephesi'ne bağlı Kamboçya Halk Kurtuluş Hareketi Silahlı Kuvvetleri, halkı, gerilla birlikleri ve düzenli birlikler halinde örgütlüyor ve başarıları sistemli hale getiriyordu. Bu kuvvetler ilk üç ay içinde 2 bin 400 askeri araç imha etmiş, 500'e yakın uçak düşürmüş, 300 askeri araç, 10 bin tüfek ve binlerce top cephane ile çeşitli malzeme ele geçirmiş, ülkenin yarısını ve burada yaşayan 3 milyon halkı kurtarmıştı. Sene sonunda savaş dışı bırakılan düşman askerleri 150 bine, imha edilen askeri araç 5 bine, ele geçirilen tüfek 30 bine çıkmış, ayrıca 300 büyük top, 2 bin 500 çeşitli silah, 80 savaş gemisi kullanılamaz hale getirilmiş, yüzlerce cephane deposu ve bir silah fabrikası havaya uçurulmuştu.

SALDIRGAN AMERİKAN EMPERYALİZMİ VE BARIŞÇI SİHANUK

Neden Amerikan emperyalizmi Sihanuk'u Devlet Başkanlığından uzaklaştırmak istedi ve neden barış içindeki Kamboçya köylerini savaş alanına çe-

virmek gereğini duydu?

Bunun sebepleri çeşitlidir.

Sihanuk, Kamboçya asaletinin temsilcisi bir feodaldır. Fakat politikada feodalitenin temsilcisi değildi. Nitekim 1966 seçimlerinde meclise feodallerin doluşmasına karşı olmuştur. Onun politikası, ülke içindeki çeşitli güçler arasında denge sağlamak, her safta çeşitli yollarla kendine bağlı hizipler yaratarak bu zıt güçlerin çatışmalarını az çok denetimi altında tutmaya ve yumuşatmaya çalışmak olmuştur. Yani imkansız bir politika...

Dış politikada ise Sihanuk, iç politikadaki anlayışına uygun bir yol tutmuştu. Kamboçya üzerinde etkili güçler arasında mümkün olan en tarafsız tutumu kabul ettirmeye çalışmıştı. 1954'den sonraki yıllarda Hindicini'deki durum da ona belirli oranda yardımcı olmuştu. Bazı ülkeler onun bu tarafsızlık politikasını desteklemişlerdi. Sovyetler Birliği ve Çin Halk Cumhuriyeti Kamboçya'nın tarafsızlığını savunmuşlar, Sihanuk Kamboçya'sı ile sıkı ilişkilere girmişlerdi. De Gaulle Sihanuk'un politikasının en önde gelen destekçisiydi. Fransa, General'in ülkeyi ziyareti sırasında Kamboçya'nın büyük devletlerden hiçbirinin tanımadığı ihtilaflı sınırlarını bile tanımıştı.

Sihanuk'a yalnız Amerikan emperyalizmi karşıydı ve onun tarafsızlık politikasını kendi çıkarları için zararlı görüyordu. Laos Başbakanı Suphanaphuma gibi «Amerikancı bir tarafsızlık» politikasına yanaşmaması, Sihanuk'u, Amerikan emperyalizminin hedefi yapmıştı. Sihanuk tarafsızlık politikasına sonuna kadar sadık kaldı.

Ancak öteden beri Amerikan emperyalizminin siyasi ve askeri yönetici çevreleri Kamboçya'nın ta-

rafsızlığından açıkça şikayetçiydi. Özellikle Pentagon generalleri 1968'deki büyük Tet saldırısında Vietnam'ın yüzde doksanından büyük kısmının yönetimini Güney Vietnam Milli Kurtuluş Cephesi'ne yaptırdıktan sonra savaş alanında tutunabilmek için Kamboçya'nın «ele geçirilmesini» çok önemli gördüklerini haykırmaya başladılar. Bu generallere göre Milli Kurtuluş Cephesi Kamboçya sınırında üslenmişti ve genel karargahını orada kurmuştu. İkmal de oradan yapılıyor, ihtiyat kuvvetler orada tutuluyordu. Pentagon'a göre Kamboçya'daki üsler temizlendiği takdirde savaşın kaderi değişebilirdi. Pentagon'un bu iddiaları ne kadar doğruydı?

Amerikan birliklerinin ve kukla Saygon hükümetinin askerlerinin Kamboçya'daki ilerlelemlerinde hiçbir zaman bir Vietnam karargahına rastlanmadı. Ele geçirildiği ileri sürülen Milli Kurtuluş Cephesi'ne ve Vietnam Demokratik Cumhuriyeti ordusuna ait malzeme listeleri, önemli Batı gazeteslerinin belirttiğine göre, Nixon yönetiminin Dışişleri Bakanı Clifford tarafından bile ciddiye alınmamıştı.

Ama gene de Kamboçya'ya yapılan saldırının gerekçesi, Pentagon generallerinin Kamboçya'da bulunduğunu ileri sürdükleri Milli Kurtuluş Cephesi eğitim, ikmal ve ihtiyaç üslerinin varlığıydı. Pentagon generallerine göre üslerin yok edilmesi, Güney Vietnam halkının kurtuluş mücadelesine altı-sekiz aylık bir zor dönem yaşatacaktı!

Generaller kılığının yıllardan beri tekrarlanan Kamboçya'ya müdahale gerekliliği tezleri, 1970 yılına kadar ne Johnson ve ne de Nixon tarafından kabul edilmişti. Fakat sonra birdenbire Nixon bu isteğe «evet» demişti. Çünkü Nixon'un Hindiçini sa-

vaşı için ileri sürdüğü «Vietnamlılaştırma» bunu gerektiriyordu. Nixon, Vietnam'da durumu 1964-65 yıllarına geri döndürmekten başka çıkar yol bulamamıştı. Nixon, Saygon'daki kukla generallerinin durumlarını ve ordularını güçlendirerek, kendi askerlerini savaştan çekmek istiyordu. Ama bunu da başaramıyacaktı.

1964-65'te Saygon'daki hükümet kendi askerleriyle halkın milli kurtuluş hareketini bastırmaya çalışıyor, Amerika'dan silah ve malzeme yardımı ile ekonomik destek görüyordu. Amerikan emperyalizmi o zamanlar henüz savaş alanlarında boy göstermemişti.

Güney Vietnam'da «Vietnamlılaştırma» politikasının başarılı olabilmesi, bu ülkenin çevre ile ilişkilerinin koparılmasına, Vietnam Demokratik Cumhuriyeti sınırının kilitlenmesine, Laos ve Kamboçya sınırlarının sızmaya imkan bırakmayacak şekilde kapatılmasına bağlı görülüyordu. Nixon politikasının, ancak sızıntı olmayacak şekilde sıkıca kapatılmış bir Güney Vietnam'da başarıya ulaşabilmesi mümkündü.

Nixon'un bu politikası ile Pentagon generallerinin Kamboçya'yı istila amaçlarının birleşmesinin sonunda, Nixon bütün politik kayıplarını göze alarak kısa zamanda kazanacağını umduğu bir politik-askeri başarı için gerici generallere yeşil ışık yakmıştı.

Nixon'un kararı üzerinde etkili olan diğer bir durum da Laos'ta Pathet Lao yurtseverlerinin kazandıkları başarılarıydı. Laos'ta devrimci güçler her an bütün ülkeye hakim olabilecek durumdaydı. Washington'un tahlillerinde de Laos artık kaybedilmiş bir ülke olarak değerlendirilmekteydi. Laos'ta hal-

kin iktidarının kurulmasının Kamboçya'da devrim hareketini hızlandıracakı düşüncesi Washington'da ciddi kaygılara yolaçmaktaydı. Pentagon generaleri olsun, Beyaz Saray gerici sorumluları olsun, tarafsız bir Kamboçya değil, Laos ve Vietnam'a karşı askeri bir üs olarak kullanabilecekleri, Amerikan istilası altında bir Kamboçya istemekteydiler.

Amerikan emperyalizmi yakın bir gelecekte Hindicini'de basacak bir ayaklık yer bulamayacaktır. Yaralı Amerikan emperyalizmi sağa sola saldırmakta, bölge halklarını ezerek, sindirerek tutunabilecek bir dal aramaktadır. Nixon 30 Nisan 1970 gecesi televizyonda yaptığı konuşmada ABD'nin, emperyalist dünya sistemi üzerindeki hakimiyetini devam ettirme azmini bir kere daha dile getirmişti. Nixon'a göre, «dünyanın en güçlü devleti —ABD— zavallı, acınacak bir dev gibi davranırsa, totaliter güçler ve anarşi güçleri bütün dünyada hür milletleri ve hür kurumları tehdit altında tutabileceklerdir». Amerikan emperyalizmi dünyaya jandarmalık görevine her zaman devam edebileceğini sanmaktadır. Nixon, Amerikan emperyalizminin Hindicini'de bir bütün olarak tehdit altında bulunduğu görüşündedir. Nixon'a göre, «bu meydan okumaya karşılık verilmezse, diğer milletler büyük gücüne rağmen ABD'nin gerçek bir buhran durumunda aciz kalacağını düşüneceklerdir». Açıkça görüldüğü gibi Amerikan emperyalizmi ne pahasına olursa olsun Hindicini'ye hakim olmak istemektedir. Nixon bir yandan bir barış meleği rolünü oynamakta, öte yandan silahlı bir zorba olarak davranmaktadır. Nixon'un ve temsilcisi olduğu Amerikan emperyalizminin gerçek niteliği ikincisidir.

Tarafsız, barışçı Kamboçya, 7 milyonluk bu kü-

çük ülke ve onun Devlet Başkanı Samdech Norodom Sihanuk, Amerikan emperyalizminin yolu üzerinde bir engeldi. Onun içindir ki Amerikan emperyalizmi, Sihanuk güvercininin boynunu koparmak istemişti.

Bir millet sayıca ne kadar az olursa olsun, emperyalizme teslim olmak istemediği sürece varlığına kasedildiğinde devleşir. Dürüst bir politikacı, Devlet Başkanlığını yaptığı ülke emperyalizmin saldırısına uğradığında, güvercin tüylerinin altındaki kartal kanatlarını açar. Sihanuk da böyle yaptı.

SIHANUK'UN ÇAĞRISI VE MÜCADELENİN YÜKSELMESİ

Lon Nol ve hempaları 18 Mart günü meclis kararı ile Sihanuk'u Devlet Başkanlığından attıkları zaman onun eski Vietnam Devlet Başkanı Bao Dai gibi bir sürgün hayatına razı olacağını ummuşlardı. Sihanuk ise Pnom Pen'de CIA'nın işbaşına geçirdiği faşist güçlere karşı hemen mücadeleye girişti.

Sihanuk, 23 Mart günü Pekin'de yayınladığı Çağrı'da

1. Meşru Devlet Başkanı sıfatıyla ihanet suçu işlediği için Lon Nol başkanlığındaki hükümeti, Çeng Heng başkanlığındaki Milli Meclis'i ve Ong Sim başkanlığındaki Kraliyet Meclisi'ni dağıttığını,
2. Bir Milli Birlik Hükümeti kurulacağını,
3. Kamboçya'da durum normalleşinceye kadar iş görecek ve halkın her kesiminin anti-emperyalist, ilerici ve yurtsever temsilcilerinden bir danışma meclisi oluşturulacağını,
4. Bir Milli Kurtuluş Ordusu kurulacağını,

5. Milli Birlik Hükümeti, Milli Meclis ve Milli Kurtuluş Ordusu'nun halkla birleşerek Kamboçya Milli Birleşik Cephesi adını taşıyacak bir cephe meydana getireceğini, cephenin görevlerininse ülkenin kurtarılması, emperyalizm ve işbirlikçilerinden ibaret olan düşmanın yenilmesinden sonra da ülkenin yeniden inşası olacağını

ilan etti.

Sihanuk'un Çağrısına yığınlar halinde cevap veren Kamboçya halkı, ülkenin bağımsızlığını sağlamak, toprak bütünlüğünü kurtarmak, demokrasiyi gerçekleştirmek, kendisi için yeni bir hayat kurmak ve Amerikan emperyalizmini Hindicini'den kovmak için silaha sarılmaya başladı. Gelişmeler siyasi bakımdan çok yüksek oldu. Askeri bakımdan yukarıda demin belirtilmiş olan başarılar ise halkın mücadeledeki gücünü ispat etti.

Kurtarılmış bölgelerde bulunan Savunma Bakanı Kiyö Samphan, İçişleri Bakanı Hu Yun ve Haberalma ve Propaganda Bakanı Hu Nim tarafından Sihanuk ve Başbakan Pen Nut'a yazılmış 6 Mayıs tarihli mesajda bu konuda şöyle denmekteydi: «Semdeç'in Çağrısına cevap olarak halkımız ve silahlı kuvvetlerimiz milli birlik temelinde zafer üstüne zafer kazanmaktadır.»

Sihanuk, 15 Nisan'da yayınladığı diğer bir bildiride özeleştiriyi yapmakta ve önemli açıklamalarda bulunmaktaydı. Sihanuk şöyle diyordu:

«Benim için iktidarı yeniden ele geçirmek söz konusu değildir ve olamaz. Sihanuk'un zamanını doldurduğunu çok iyi bilmekteyim. Eğer o, Lon Nol ve hempaları tarafından iktidardan uzaklaştırıldıktan sonra da halkını sosyalizm ve kapitalizm, ilerencilik

ve gericilik arasındaki çıkmaza sevkederse, halkının ve ülkesinin yüksek çıkarlarına ihanet etmiş olacaktır. Solcu 'Sihanuk' taraftarlarını silahlı direniş hareketlerinin saflarına iten ve Pnom Pen'de Lon Nol taraftarlarının gerici diktatoryasının kurulmasına yol açan işte bu çıkmazdır. Benim 'Buda Sosyalizmi'm başarısızlığa uğramış, iflas etmiştir. Suistimaller, işsizlik... ve sosyal adalet gibi hayatı sorunların çözümünü engellemiştir. Şüphe yok ki, sonuna kadar (hiç olmazsa yakında aralarına katılacağım silahlı direniş saflarındaki muhtemel ölümüne kadar) yürütmeye kararlı olduğum mücadelenin kişisel bir yanı da vardır. Fakat benim için hiçbir zaman sahip olmadığım bir serveti tekrar ele geçirmek, bana tatminden çok zahmet vermiş olan bir iktidarı geri almak, artık yaşlanarak ölüme doğru ilerleyen bir Budist için önemini kaybetmiş olan bir ünü yeniden kazanmak söz konusu değildir. Mücadelede mutlaka kişisel bir taraf aranırsa, derim ki, aşırı sağcı düşmanlarımın beni bu derece alçakça küçültmeye çalışmalarının, en bayağı küfürleri bana reva görmelerinin, hakkımda yalanlar uydurmalarının intikamını da almak isterim. Artık geri dönüşü olmayan bir mücadeleye girdim. Bence bu mücadele yüce bir anlam taşımaktadır. Taraftarlarımla ve ilerici gençlikle birlikte, sosyal adalet ve sosyalizm (Çin Halk Cumhuriyeti ve Vietnam Demokratik Cumhuriyeti'ndeki gerçek sosyalizm) ülküsünün gerçekleştirileceği bir iktidarı yaratmak için mücadele edeceğim... Bazı Batılı gazeteler beni uyarıyorlar. Diyorlar ki, bir gün başarıya ulaşırsan şimdiki dişli komünist müttefiklerine yardımlarının 'bedelini' ödemek zorunda kalacaksın. Bu uyarı tamamen gereksiz ve hatta yersizdir. Bu mücadeleye eski Sihanukçuluğu

diriltmek için girmedigimi tekrar belirteyim. Bu mücadeledenin tek amaci, Kamboçya'ya, ilerici yurtsever gençlerle komünistlerin yönetecekleri sosyalist bir halk rejimi kazandırmaktır. Böyle bir Kamboçya haklı olarak güçlü komşularından korkusuz olacaktır. Benim kişisel intikamıma gelince, bunu, sol ve aşırı sol güçlerimizin iktidarı alması ve kendi sosyo-ekonomik başarısızlıklarını ve şövenliklerinden ileri gelen günahlarını alçakça bana yüklemeye çalışan sağın ve aşırı sağın temizlenmesi sağlayacaktır.»

Olayların gelişmesi karşısında bu anlayışa sahip olan Sihanuk Çağrı'da ilan ettiklerini uygulamaya başladı. Çağrı çok büyük bir etki uyandırmış, Sihanuk ve Devrim taraftarı olmayan grup, görüş ve kişileri mücadeleye yaklaştırmıştı. Lon Nol-Sirik Matak faşist çetesi, baskı ve zorbalıklarıyla Sihanuk'un anti-faşist ve anti-emperyalist sloganlarını doğruluyor, onu haklı çıkarıyor ve ona yardım ediyordu. Aynı zamanda onu mücadeleye sevk ediyor ve geliştiriyordu. Lon Nol sonunda Sihanuk'a «silahlı mücadele, Lon Nol rejimi ve onun silahlı kuvvetleri tamamen yok edilinceye kadar devam edecektir» dedirtti. Amerikan emperyalizmi, onların oynadığı yerli faşistler, çıkarıcılar ve halkına karşı olan, halkının mücadelesine ilgi ve saygı göstermeyen herkes Sihanuk'un öğretmeni oluyor, onu olaylar yetiştiriyordu.

Sihanuk 28 Haziran'da Lon Nol rejimi emrindeki askerleri ayaklanmaya, isyan etmeye, hainlerin saflarını terkedip Milli Birleşik Cephesi ve Halk Kuvvetleri Hareketi Silahlı Kuvvetleri'ne katılmaya ve Lon Nol-Sirik Matak rejimini devirip yok etmeye çağıran bir mesaj yayınladı. Mesajda şöyle diyordu: «... başka ülkelerdeki halk milli bağımsızlığı ve

toprak bütünlüğünü savunurken can verir. Lon Nol'un askerleri ise Amerikalıların, Vietnam'ın Saygon rejiminin ve Tayland'ın Bangkok rejiminin, Khmerlerin bağımsızlık, tarafsızlık ve toprak bütünlüğünü ortadan kaldıracılmeleri için ölmek zorundadırlar! Amerikalıların gece gündüz yaptığı yoğun bombardumanlar, artık geceleri bu bombaların gürültüleriyle ayağa kalkanların yaşadığı Pnom Pen'e yaklaşıyor. Bombaların esas kurbanları... masum köylülerdir. Ülkemizi yerle bir eden ve halkımızı katleden Amerikan canilerine kayıtsız şartsız teslim olan bu iğrenç hainlerin iktidarlarının emrinde kalmamalısınız... Lon Nol-Sirik Matak kligi ile Asya'nın diğer hainleri arasındaki 'fark', bunların 'daha alt seviyede Amerikan uşakları' olmalarıdır. Amerikalıların Saygon ve Bangkok'taki uşakları Lon Nol-Sirik Matak'ın ikinci efendileridir. Böylece Pnom Pen hainlerinin askerleri olan sizler Tiyö-Ki iktidarının askerlerinden daha aşağı bir rütbede oluyorsunuz... Göreviniz, gecikmeden kararlı olarak silahlarınızı hain Lon Nol kligine çevirip onları öldürmektir. Kamboçya Milli Birleşik Cephesi'ne ve Halk Kurtuluş Ordusu'na katılma cesareti gösterin!.. Lon Nol kligi, ihanetlerine devam edebiliyor, ülkemize savaşın alevlerini yayabiliyor, halka felaket ve ıstırap getirebiliyorsa, bu, yalnız sizin onların cani rejimlerini silahlarınızla savunmanız sayesinde. Bundan dolayı eğer gerçekten yurtsever duygularınız varsa ve halka samimi olarak acıyorsanız, eğer bu savaşın alevlerinin söndüğünü ve anayurdumuzun eski barış ve bağımsızlığına tekrar kavuşmasını görmek istiyorsanız, Lon Nol-Sirik Matak rejimine isyan ederek onu devirip tasfiye etmek mutlak olarak görevinizdir... Lon Nol-Sirik Matak rejiminin süpürüldüğü gün 7

milyon Khmer halkının ıstırabı kadar savaşın ve onun getirdiği felaketlerin de sona erdiği gün olacaktır.»

Sihanuk 17 Temmuz'daki Yedinci Çağrı'da da şöyle diyordu:

«... ancak milletimizin silahlı mücadelesi ve devrim yapması, faşizmi, onun cani uygulayıcılarını, suç ortakları köhne büyük-burjuvaziye ve Yankeec emperyalizmini tamamen tasfiye edebilir. Ancak silahlı mücadele ve devrim, ülkenin ilerlemesini ve refaha kavuşmasını, ekonomik bağımsızlık, sosyal adalet ve halk demokrasisinin kurulmasını sağlayabilir.»

5 Mayıs'ta Birleşik Cephe'nin Merkez Komitesi ve Politik Bürosu tarafından Kamboçya Milli Birleşik Cephesi Siyasi Programı açıklandı. Bundan sonraki gelişmelerle, ülkenin ve halkın gelişmelerinin doğru bir şekilde ele alındığı ispatlanacak olan bu ileri program, bütün ülkede yankılar uyandırdı, halkın destek ve tasvibini gördü ve direnişin güçlenmesine hizmet etti. Direniş de öylesine hızlı geliyordu ki, *Guardian* «gerçek olan bir şey varsa, o da mücadelenin, sanki bir fabrika gibi çok kısa zamanda büyümüş ve gelişmiş olmasıdır» diyordu.

Sihanuk'un kurduğu hükümet Kamboçya Kraliyet Milli Birlik Hükümeti adını alarak Kamboçya halkının gerçek temsilcisi olduğunu 5 Ekim'de bütün dünyaya ilan etti.

AMERİKAN EMPERYALİZMİNE TEPKİ VE KAMBOÇYA HALKINA DESTEK

Norodom Sihanuk başkanlığındaki Kamboçya Milli Birleşik Cephesi ve Kamboçya Milli Birlik Hü-

kümeti'ni yirmiden fazla devlet hemen tanıdı. Bunların başında Çin Halk Cumhuriyeti, Arnavutluk, Vietnam Demokratik Cumhuriyeti, Güney Vietnam Geçici Devrim Hükümeti, Kore, Irak, Suriye, Yemen, Birleşik Arap Cumhuriyeti gelmektedir.

Sihanuk mücadelesinin ilk günlerinden itibaren Vietnam Demokratik Cumhuriyeti'ni, Güney Vietnam Geçici Devrim Hükümeti'ni ve Pathet Lao'yu yanbaşında bulmuştur. Sihanuk'un çağrısı üzerine Hındiçini'de Amerikan emperyalizmine karşı dövüşen bu dört kuvvetin temsilcileri 24-25 Nisan 1970'de Laos-Vietnam-Çin sınırına yakın bir yerde toplandı. Üç ülkedeki mücadeleyi belirleyecek tarihi kararlarını «Hındiçini Halkları Zirve Konferansı Ortak Bildirisi»nde açıkladılar. Amerika'nın saldırgan politikasının yerildiği konferansın esas amacı üç Hındiçini ülkesinin mücadelesinin ortak ve paralel düzenlenmesi ve yürütülmesini sağlamaktı. Hındiçini'de Amerikan emperyalizmine karşı verilen ortak mücadelenin tarihi bir belgesi olan bu Ortak Bildiri'nin tam metnini kitabın sonunda bulacaksınız.

Amerika, saldırısının ne kadar tepki doğuracağını aşağı yukarı biliyordu. Darbeyi bunu bilmesine rağmen yaptırmış, saldırıyı bunu bilmesine rağmen başlatmıştı. Bu yüzden saldırısını mazur göstermek, suçunu biraz olsun örtbas edebilmek, kuklası Lon Nol rejimini «meşrulaştırmak» ve kendisine gösterilen tepkileri biraz hafifletebilmek için de bir takım çabalar göstermek zorunda idi. Fakat gördüğü tepki beklediğinin çok üstündeydi. Bundan dolayı hemen Asya'daki bütün Amerikan kuklası rejimleri toplayarak, onlara kendi politikasını onaylatacağı bir konferans düzenledi. Mayıs ayında Cakarta'da «Kamboçya Üzerine Asya Konferansı» adıyla topla-

nan bu konferans, her yerde yankılar uyandıran Hindicini Halkları Zirve Konferansı'na bir karşılık durumundaydı. Suçlanan saldırgan kendini savunmaya çalışıyordu. Çin Halk Cumhuriyeti tarafından «Cakarta Komedi» olarak nitelenen konferans, Amerika için hiç bir yarar sağlamadığı gibi, Amerika'nın çaresiz durumunu ve zavallığını da gözler önüne serdi. Çünkü «konferans»a katılanlar, Kamboçya ve Hindicini istilalarına birlik göndererek Amerika'nın uşakları olduklarını daha önce ispat etmiş gerici rejimlerdi. Bunların amacı, Amerikan emperyalizminin saldırılarını rahatça yapabilmesine, savaşı serbestçe genişletebilmesine yardım etmektir.

Çin Halk Cumhuriyeti baştan itibaren, Kamboçya halkının kurtuluş mücadelesinin güvenilir mütefiki olduğunu açıklıkla ilan etmiştir. Bütün Çin'de Mao Zedung'un Kamboçya ile ilgili beyanatını desteklemek ve Amerikan emperyalizminin bu ülkeye saldırısını lanetlemek için gösteriler yapıldı. Ülkenin büyük şehirlerinde milyonlarca asker ve sivil yürüyüşler düzenledi. Böylece Çin Halkının, Hindicini halkları ve dünyanın her tarafındaki kurtuluşları uğruna mücadele eden halklar için en güvenilir silah arkadaşı olduğu bir kere daha gösterildi. Bu konuda Sihanuk şöyle diyordu: «Çin üçüncü dünyadaki küçük halkların devrimlerine yardım etmek zordur... Çin'in büyüklüğü Çin halkının büyüklüğünden temelleniyor ama aynı zamanda devrimci halklar arasında sağladığı prestijden kaynaklanıyor.»

Norodom Sihanuk 21 Mayıs günü yaptığı konuşmada Milli Birlik Hükümeti'ni tanıyan ülkelere teşekkür ederek «Khmer halkı gelecek günlerde diğer sosyalist, ilerici, anti-emperyalist, anti-faşist ül-

kelerin hükümetlerinin de kendisine etkin bir destek sağlayacaklarını kuvvetle ummaktadır» demiştir. Sözü geçen «diğer sosyalist ülkeler», başını Sovyetler Birliği'nin çektiği ülkeler topluluğudur. Sovyetler Birliği Norodom Sihanuk'un Devlet Başkanı sıfatıyla kurduğu Kamboçya Milli Birlik Hükümeti'ni tanımadı ve halen de tanımamıştır. Sovyetler Birliği'nin bu davranışı modern revizyonizmin milli kuruluş mücadelelerini baltalayan tutumunun tipik belirgin bir örneğidir. Sovyetler Birliği yöneticilerinin ilk tepkisi faşist darbeden sekiz gün sonra Pravda'da çıkan Maievski imzalı bir yazı olmuştu. Bu yazıda «dış politikada Kamboçya'nın yön değiştirmesi bu ülke için olduğu gibi dünyanın bu bölgesi için de en vahim sonuçları doğuracaktır» deniyordu. Bundan sonraki tepki TAS ajansının 25 Nisan tarihli açıklamasıdır. Bu açıklamadan anlaşıldığına göre Sovyetler Birliği için önemli olan Kamboçya'nın tarafsızlığının korunmasıdır. Pnom Pen'de hangi rejim, iktidarda hangi hükümet olursa olsun... Sihanuk Moskova'ya yolladığı mesajlarda Sovyet hükümetinden Kamboçya Milli Birlik Hükümeti'ni tanımasını istediği halde Sovyetler Birliği bugüne kadar bekle-yiş içinde kalmıştır, bu konuda politikasını halen açıkça koymamıştır. Bu tutumu dolayısıyla devrimci hareketler tarafından «Sovyet revizyonist dönem kliği, bu konuda Amerikan emperyalizmi ile açıkça işbirliği yaptı», Sovyetler Birliği «Lon Nol-Sirik Matak faşist kliğini adını anarak kınamaya cesaret edemedi», vb. denerek suçlanmıştır. Bir bildiride Sovyetler Birliği ile ilgili olarak şöyle deniyordu: «... Birleşmiş Milletler'deki temsilcisi Y.A.Malik': Kamboçya'nın iç işlerine karışmak ve hain Lon Nol-Sirik Matak kliğinin yönetimini 'meşrulaştırmak'

üzere yeni bir Cenevre toplantısı düzenlemek için ça-
ba göstermekle görevlendirdi... Böylece Sovyet re-
vizyonist kliğinin karşı-devrimci yüzü, bir kere la-
ha bütün çıplaklığıyla dünyanın gözleri önüne se-
rildi.»

10 Ağustos 1970'te Prag'da öğretim yapan Kam-
boçyalı yurtsever öğrenciler ve Kamboçya'nın Prag
Elçilik Sekreteri Ganti, Elçilik binasını işgal ederek
Kamboçya Milli Birleşik Cephesi'ne katıldıklarını
bütün dünyaya ilan ettiler. Çekoslovak iktidarının
olayı baskı altına alma girişimi, 16 Ağustos'da Kam-
boçya Milli Birlik Hükümeti adına Sihanuk tarafın-
dan «ülkelerimiz arasında Kamboçya hükümeti me-
lesi üzerindeki belirsiz durumu artık açıklığa kavuş-
turmak zamanının geldiğine inanıyorum. Çek hükü-
meti bu konudaki tavrını açıklayabilir ve eğer Ame-
rikan taraftarı ve halk düşmanı Lon Nol hüküme-
tini tanımayı tercih ediyorsa bunu yapmaya hakkı
vardır. Ama o zaman Kamboçya halkı ve onun meş-
ru hükümeti nasıl davranması gerektiğini bilecek,
Bay Ganti ve öğrencilerimiz sadece Kamboçya Elçi-
liği binasını değil, Çekoslovakya'yı terke edeceklerdir»
sözleriyle protesto edildi. Durum değişmeyince 23
Ağustos'da Sihanuk tekrar bir mesaj yayınladı ve
Çekoslovak yönetimini faşist Lon Nol-Sirik Matak
kliğini tanıyarak gericilerin yanında olmakla suç-
ladı.

Dünyadaki gerçek devrimci hareketlerin hepsi
Kamboçya'nın meşru temsilcisi olan Kraliyet Milli
Birlik Hükümeti'ni tanımış ve Kamboçya halkının
mücadelesine destek göstermişlerdir. Başta Hindici-
ni'deki devrimci hareketler olmak üzere dünyadaki
diğer devrimci hareketler yayınladıkları bildirilerde
Amerikan emperyalizmini ve yeni faşist rejimi kına-

mışlar, onları halkların dışmanı ilan etmişlerdir. Örneğın Tayland Komünist Partisi 6 Mayıs tarihli bildirisinde «Tayland halkı, Amerikan emperyalizminin tehdit ve istilasına, onun uşaklarının canice saldırılarına asla izin vermeyecektir... Kamboçya'yı doğrudan istila için askerlerini göndermekle Amerikan emperyalizmi ne Kamboçya'daki uşaklarının durumunu düzeltebilir, ne de Hindiçini'deki savaşı kaybetmekte olduğu durumu değiştirebilir; tam tersine, kendisini içinden çıkaramayacağı bir uçurumun ta dibine, kendini imha uçurumuna atmıştır» diyordu. Malaya Komünist Partisi de 11 Mayıs tarihindeki bildirisinde Amerikan emperyalizminin sağcı Lon Nol-Sirik Matak kliğine karşı-devrimci bir hükümet darbesi düzenlettirdiğini belirterek bunun «sadece Kamboçya'ya ve üç Hindiçini halkına karşı ah-laksızca bir saldırı değil, aynı zamanda Malaya halkı da dahil olmak üzere bütün Güney-Doğu Asya halklarına ve bütün dünya halklarına karşı çılgınca bir meydan okuma» olduğunu söylüyordu.

Sihanuk mesajlarıyla kararlı bir mücadelecı olduğunu gösterdiği gibi, mücadelesini ne kadar başarılı yürüttüğünü de ispatlıyordu. 29 Mayıs tarihli «Khmer Halkına Dördüncü Mesaj»ında Lon Nol-Sirik Matak rejimini ve Amerikayı mahkum ediyor, «bu rejimin 'demokrasi'si kendisine, kadın ve erkek bütün yurttaşları istediği gibi katletmek... herkesin mal-mülkünü keyfine göre gaspetmek hakkını vermektedir» diyordu. «Bu rejimin... ülkeyi sefalete, felakete ve savaşa sürüklemesini», dünya kamuoyunun ve birçok ülkenin de mahkum ettiğini söylüyor, «dünya halkları, kendi halkının katili ve kendi ülkesinin mezar kazıcısı olan ,anayasal gücü gaspederek ülkeye affedilmez bir vahşetin ayıbını getiren Pnom

Pen 'hükümeti'ne duydukları derin nefreti ifadede tereddüt etmemişlerdir» diyordu.

Gerçekten de Batı basını başta olmak üzere bütün dünya basınında Lon Nol faşizmini kınayan yazılar çıkmış, darbe ve uygulamalar protesto edilmişti. **Guardian** 17 Nisan'da «silahların kanlı ellere verildiğini» söylüyor, Lon Nol iktidarını «zalim ve tehlikeli» olarak nitelendiriyordu. **Sunday Telegraph**, 19 Nisan'da Lon Nol rejiminin politikasının «histerik», «canavarca» ve «vahşi» olduğunu yazıyordu. **Washington Post** 20 Nisan'da «başa çıkamayacağı savaflara girişen, toplumsal gerginliği iç savafla götüren, kendini destekleyenleri utandırıcı bir şekilde davranan bir hükümet, kendine oynayanları zararlı çıkarır» diyordu. **New York Times** ise «politik bir felaket yaratıldığı»nı yazıyordu.

Birçok ülkenin devlet adamı ve siyasi kişiler, Sihanuk'un Kamboçya'daki mücadelesine destek ve Lon Nol'un faşist rejimi ile Kamboçya'daki Amerikan müdahalesine tepki göstermişlerdi. ABD Senatörü Jacop Javits «yeni Kamboçya hükümeti»nin «ırkçı şöven heyecanları kamçılایarak sivil halkın kitle halinde katledilmesine yol açtığı»nı söylüyor, hükümetin «durumunu sağlamlaştırma metodlarının korkunç» olduğunu ifade ediyordu. Fransa Dışışleri Bakanı Maurice Schumann «yeni rejimin Vietnam'ı yıllardır kana bulayan çatışma gibi yeni bir çatışmaya yol açacağını» belirtiyordu. Başkan Tito «Prens Sihanuk'un tarafsız ülkesi bir felakate sürükleniyor» diyordu. İngiliz Dışışleri Bakanı, gerici Nol Nol'a anlaşmaları olduğu halde silah satmayacağını açıklamıştı. Açık bir politik tavırdan kaçınan İngiliz hükümeti bu kararıyla Kamboçya saldırısında Amerikan emperyalizmine destek olmadığını, Lon

Nol iktidarına karşı olduğunu belirtmiş olmaktadır. Daha açık bir tavır takınan İsveç Dışişleri Bakanı Nilsson saldırıyı kınamıştı. Johnson'un Savunma Bakanı Clifford, Nixon'un Kamboçya politikasına karşı çıkarak saldırıyı «sorumsuzluk» ve «delilik»le tanımlamıştı. Türkiye'de bile AP'li parlamento üyesi Celal Ertuğ Amerikan emperyalizminin Kamboçya saldırısını yermişti.

Nixon yönetiminin Kamboçya saldırısı, Amerikan emperyalizminin gerçek yüzünün anlaşılmasına hizmet ettiği, Amerikan emperyalizmine gösterilmekte olan tepkileri yoğunlaştırdığı kadar, Kamboçya'nın ve Sihanuk'un mücadelesinden haberdar olmayan kitlelerin de bu mücadeleyi öğrenmesine ve bu konuda tavır almasına yaramıştır. Bunun sonuçları ise oldukça yaygın olmuştur. ABD Kongre'si Kamboçya saldırısı üzerine bir tartışma içerisine girmiş, Church ve Cooper adlı senatörler Nixon'un Kamboçya hareketinin her türlü mali kaynaktan yoksun kalması için bir kanun teklifi hazırlamışlardı. Bu teklifi Amerikan halkına açıklamak amacıyla televizyonda satın alınan vaktin karşılığı olan 50 bin dolar, halkın yağmur gibi yağın beşer dolarlık yardımlarıyla ödenmişti. Bu yardım 50 bin doları da aşmış ve çok kısa zamanda 150 bin doları bulmuştu. Demokrat senatör Mansfield, Nixon'un Kamboçya saldırısı hakkındaki görüşünü açıklarken saldırının başlamasından 15 gün sonra aldığı 20 bin mektubun 19 bininin Nixon'un Kamboçya politikasına karşı çıktığını söylemiş ve 1943 yılından beri senato üyesi olduğu halde şimdiye kadar hiç bu sayıda mektup almadığını da eklemişti.

Darbeden hemen sonra gelişen direniş, ülkenin önemli bir kısmını kendi kontrolunda tutabilecek kadar güçlendi. Lon Nol iktidarının ise bütün kaynakları kurumuş, onu ekonomik bakımdan ayakta tutan Amerikan yardımı bile artık hiçbir şeye yetmez olmuştur. Lon Nol tarafından 2 milyon insan yerlerinden edilmiş, açıkta yaşamaktadır. Okullar darbeden sonra kapatılmıştır. Sağlık hizmetleri yürütülmemektedir. Ülke açlıkla karşı karşıyadır.

Bu durumun esas sebebinin savaş içinde bulunmak olduğu sanılabilir, fakat Kurtarılmış Bölgeler de savaş içindedir. Üstelik ekonomi Lon Nol'un elinde bulunan kısımdaki kadar köklü, düzenli ve örgütlü olmadığı gibi her alanda baskıya maruzdur. O halde Lon Nol tarafında büyük siyasi çöküşe de sebep olan bu ekonomik çöküşün sebebi nedir?

Bunu açıklamak için Pnom Pen'deki soygun düzenini ve çıkarıcıları hatırlamak yeter. Başından başlayalım; sadece Lon Nol yılda yaklaşık 35 milyona malolmaktadır. Ticaret yapmakta, görevinin imkanlarını da işlerine seferber etmektedir. Lon Nol'un çıkarı için satışını yapmayacağı şey yoktur. Kendi düşmanına silah, ilaç, pirinç dahi satmaktadır. Böylece Hong Kong ve İsviçre bankalarında hesaplarını yükseltebilmektedir. New York'ta yatırımları, Fransa'da gayrimenkulleri vardır. En sonuna gelelim; ordunun en küçük erini sonunda yağma yapılması mümkün olmayan bir harekate, bunu açıkca söyleyerek göndermenin imkanı yoktur. Devletin en küçük bir memuruna rüşvet vermeden bir iş yaptırmak hayal kurmaktır.

Tepeden en aşağı kadar her yeri kaplamış olan

çürümüşlük, bırakalım düzensizlik ve disiplinsizlik doğurmasını, her şeyden önce mali imkanları zorlamaktadır. Şöyle ki; Lon Nol'un özel doktorluğunu yapan eski Ticaret Bakanı 1972 yılında ülkenin tüm piring rezervlerini gerillalara satmıştı. Subaylar askerlerinin sayısı üzerinde tahrifat yaparak birliklerine fazla para ödenmesini sağlamakta, sonra da bu parayı ceplerine indirmektedirler. Amerikan uzmanlarına göre 200 bin kişi kadar olan Kamboçya ordusu bu fazla göstermeler yüzünden 300 bin kişi gözükmemektedir. Bütün bunlar acil toplumsal masrafların bile karşılanamadığı tam bir ekonomik çöküşü doğurmuştur. Bu konuda *Le Monde* şöyle yazmıştı: «Piring ihracatçısı Kamboçya, Amerika'nın kendisine yaptığı büyük besin yardımı sayesinde ayakta duruyor. Zaten bu yardımın önemli bir kısmı da yozlaşmış bir ordu ve devlet yönetimi tarafından yenilip yutulmaktadır.»

Ordu mensupları zaman zaman hiç para alamadıklarından ayaklanmaktadır. Maaşlar ödenememekte, devletin yükümlülükleri yerine getirilememektedir.

Bunlar ise halkın mücadelesine bazen dolaysız bazen dolaylı olarak hizmet etmektedir. Savaşlarda, savaşmaktansa devrimcilerin safına topluca geçme olayları görülmekte, bazı ordu birlikleri emirleri ve planları uygulamamakta, hatta «düşman»ın işine yarayacak şeyler yapmaktadır. Birliklerinden kaçan asker sayısı hesabı tutulamayacak kadar artmıştır. Gerici iktidar ordunun bu durumunun yarattığı yeni meselelerle de uğraşmak zorundadır. Devletin hiç bir kurumunda düzen ve disiplin kalmamıştır.

Böylece halkın mücadelesi her geçen gün daha fazla güçlenmekte ve yurtseverler her geçen gün bu

gibi durumların da yardımıyla daha fazla zafer kazanmaktadırlar. Lon Nol tarafı ise aksine her geçen gün daha fazla zayıflamakta, iktidar sahiplerinin kendi çelişmeleri her geçen gün daha derinleşmekte ve her geçen gün idare edemez duruma gelmektedirler. Aralarındaki çelişmeler yüzünden darbenin başaktörlerinden Sirik Matak başbakanken tasfiye edilmiştir.

ASKERİ BAŞARILAR VE PNOM PEN KUŞATMASI

1971 ve bugüne uzanan sonraki yıllar, Kamboçya halkının zafer üstüne zafer kazandığı yıllar oldu.

1971 başındaki genel saldırıda (o zamanlar ülkenin yüzde yetmişi, nüfusun 4 milyonundan fazlası kurtarılmıştı) hükümetin hava kuvvetlerinin hemen hemen tamamı (yüzde doksan beşi) yok edildi. Lon Nol rejiminin elindeki bütün askeri ve sivil hava alanları kullanılamaz hale getirildi. Mevzi bir saldırıda sadece bir günde 500 asker öldürüldüğü oldu. Pnom Pen'de yapılan harekatlarda Güney Vietnam Hükümeti'nin Elçiliği dinamitlendi, birçok cephane deposu imha edildi.

1972'de Kurtarılmış Bölgeler her geçen gün genişledi. Her tarafta adım adım ilerlemeler sağlayan başarılar kazanıldı. Bundan önceki yıllarda olduğu gibi Lon Nol Kuvvetleri bu yılda da tek bir başarı kazanamadı.

1973 zaferlerin doruk yılı oldu. Yılbaşından itibaren altı aylık dönemde 80 bine yakın asker öldürüldü veya esir alındı. 16 bine yakın tüfek, 3 bin ton savaş malzemesi ele geçirildi. Ayrıca içinde 100

tank ve zırhlı araba bulunan 400 askeri araç tahrip edildi, 100 uçak düşürüldü ve hasara uğratıldı, 260 gemi batırıldı ve kullanılamaz hale getirildi.

Mart'ta Pnom Pen kuşatıldı. Şehre giriş-çıkış tamamen kontrol altına alındı. Gönderilen malzemelere el konuyordu. Hatta bir seferinde malzeme yüklü 38 kamyon ele geçirildi. Bu tip olayların artması karşısında Amerikan uçakları, kaptırılan kamyonları imha etmek üzere çağrılmaya başlandılar. Kurtuluş kuvvetleri şehre yiyecek ikmalini önlemiyordu. Sihanuk Pnom Pen'deki halkı Lon Nol iktidarı yüzünden aç bırakmanın doğru olmadığını, bunu hiç bir zaman yapmayacaklarını söylüyordu. Buna rağmen Pnom Pen'de yiyecek ve yakıt sıkıntısı başladı. Şehrin elektriği de kesildi.

Nisan'da yabancılar ve diplomatik zevat şehri terketmeye başladı. Artık Batı basını da kuşatmaya ve askeri başarılarla geniş yer veriyordu.

Pnom Pen'in yaz ayları boyunca her gün düşmesi beklendi. Kurtuluş kuvvetleri artık istediklerini yapıyorlar, ne durduruluyorlar, ne de püskürtülebiliyorlardı. Oldukları yerde oyalanıyorlardı. Kurtuluş kuvvetlerinin daha fazla başarı kazanacak durumda olmadığını düşünenler çıkıyordu; ama gerçek, Pnom Pen'i ele geçirmeleri mümkün olduğu halde bunu bilhassa yapmamalarıydı. Sihanuk bu günlerde genel saldırıya gerek olmadığını, «şehrin olgunlaşan bir meyva gibi kendiliğinden düşmesini» beklediklerini söylüyordu. Kıskaçlar yakalamıştı fakat sıkıştırmıyordu.

Lon Nol rejimini başında desteklemiş olan herkes artık muhalif durumdaydı. Bütün yiyecek maddeleri karaborsada satılmakta, çok şey bulunmamaktadır. Fiyat artışları her türlü meslek mensupla-

rının sırayla protesto ettiği bir konu olmuştu. Pnom Pen'de gösteri yapılmayan ve olay çıkmayan günler sayılmaya başlandı. Lon Nol'un sarayı bir uçak tarafından bombalanıyor ve **Le Monde** şöyle diyordu: «... suikast, rejimin başarısızlığını gösteriyor.»

Bütün bunları, Lon Nol'un olağanüstü hal ilanı, sıkıyönetim uygulaması, özgürlükleri daha da kısıtlaması, hükümetin denetiminde olmayan basını yasaklaması izledi. Halk, hükümetin şehirden çıkmayı yasaklamasına rağmen dışarı, «düşman»a kaçıyordu.

Bu sıralar Pnom Pen dışında öylesine fazla başarı kazanıldı, kurtuluş kuvvetleri öylesine ilerlediler ve elde tuttukları toprakları o kadar genişlettiler ki Pnom Pen, artık «ordusunu kaybetmiş bir kumandan» gibiydi. Gerçekten de artık bütün ülke-den tecrit olmuş, topraklarını kaybetmiş bir başkentti.

 k ş o dereceye vardı ki, pilotlar  niformalarına, Khmer, Çin ve Vietnam dillerinde, esir düştükleri takdirde kendilerine iyi davranılmasını isteyen, düşman olmadıklarını belirten yazılar bulunan bezler dikmeye başladılar.

10 Aralık'ta Başbakan  n Tam artık dayanamıyor ve istifa ediyordu. Onu başka bakanlar da izledi. Yüksek rütbeli subaylar eskiden olduğu gibi artık para biriktirmiyor, ellerinde ne varsa bir an önce yiyip bitirmeye çalışıyorlardı. Açık olan bir kaç okul da kapatıldı. Bu karar, çocukların güvenliği için alınmamıştı. Pnom Pen'de sivillerin korunması hiçbir zaman düşünülmemişti, düşünülecek olsa bile bu durumda düşünülemezdi. Bu birkaç okulun da kapatılması, öğrencilerin bir araya gelmemeleri içindi. Zaten  ğretmenleri de kalmamıştı.

Ordudan firarlar en yüksek seviyeye çıktı. Ordu ve devlet dairelerinde moral kalmadı. Pnom Pen'deki bütün resmi daireler dikenli tellerle çevrildi. Bütün köşebaşlarına makineli tüfek yuvaları yapıldı.

Bu sırada Sihanuk, «partizanlarımız Kamboçya'nın yüzde doksanını kontrol altında bulunduruyor, 7 bakanımız ülke içinde. Kendi diplomasımız, kendi adaletimiz, güçlü, etkili ve iyi donatılmış 200 bin kişilik bir ordumuz var. Ve hükümetimiz halen 39 ülke tarafından tanınmış durumda» diyordu. Faşist rejim ne kadar çöküyorsa, Kurtarılmış Bölgeler o kadar sağlamlaşıyor ve güçleniyordu.

İn Tam istifa etmeden önce halkı kurtuluş kuvvetlerine karşı direnmek üzere silahlandırmak için ordunun yardımını istemiş bu isteği reddedilmişti. İsteğin reddedilmesinin gerekçesi reddedilmesinden çok daha ilginçti. Komutanlık «halka silah dağıtmak, düşmanı güçlendirmektir» diyordu. Faşist rejim halka güvenmediği gibi ondan korkuyor ve kendisini en sonunda onun yıkacağını biliyordu.

Sihanuk ise halka güveniyor ve halka dayanıyor, bunun yararını da fazlasıyla görüyordu. Kurtarılmış Bölgeler 1973 yılında tarımsal üretimi bir yıl öncekinin on katına çıkardı. Bazı bölgelerde iki, bazılarında üç kere pirinç alınmaya başlandı. Bu, Kamboçya tarihinde görülmemiş rekoru sağlayan etken oldu.

SONUÇSUZ BOMBALAMALAR

Amerika'nın bombardımanı hiç kesmeksizin sürdürdüğü bu zaman zarfında Kamboçya'ya 500 bin

tondan fazla patlayıcı madde atıldı. Bunun yarısı kadarı, 1972 sonuyla 1973 başına raslayan altı aylık döneme aitti. Bu bombalamalar Amerika'ya 30 milyon dolara malolmuştur.

1973'ün Nisan-Mayıs'ında Amerikan B 52, AC 130, F-4, F-104, F-111'lerin saldırıları görülmemiş derecede arttı. Ağırlaşan masraflar ve yoğunlaşan tepkiler Mayıs sonunda Senato'da Kamboçya'ya «askeri yardım» konusunun gene tartışılmasına yol açtı. Konuşmalarda «askeri yardım»ın, aslında Amerika'nın Kamboçya'daki kendi harcamaları olduğu ortaya çıktı. Senato, Haziran başında bombardıman ödeneklerini kesti. Ayın sonunda Çu En Lay, Pekin'i ziyaret etmekte olan Amerikalı Kongre üyelerine, Kamboçya'nın Amerikan uçakları tarafından bombalanması devam ettiği sürece Amerika'yı ziyaret edemeyeceğini söylemek zorunda kalmıştı. Aynı günlerde ABD Temsilciler Meclisi, saldırının tamamen durması için karar aldı.

Nixon bunlara gene de direniyor ve saldırıları sürdürüyordu. Hatta yaptığı bir televizyon konuşmasında bombardımanların «gerekli» olduğunu söyledi. Fakat bu tutum öylesine tepki gördü ki, Nixon ilk önce, Hindicini savaşında taktik değişiklikler yapılabileceğini belirtti. Sonra da, 15 Ağustos'ta «istemeyerek son verdim» diyerek bombardımanların kesildiğini ilan etti. Ancak bombardımanlar resmi açıklamaya rağmen devam ettirildi. Ve halen de durmuş değildir.

Sihanuk bombardımanların ne kadar şiddetli olursa olsun yıldırıcı olmadığını, aksine mücadeleyi sağlamlaştırdığını söylüyordu. Çünkü her bomba köylülerin «bağımsızlık ile sömürgecilik, savaş ile

barış arasında nasıl bir fark olduğunu kavrama bilinçlerini keskinleştiriyor»du.

Bombalamalar Amerika için sonuçsuzdu.

BUGÜNE

Amerikan emperyalizmi, Güney-Doğu Asya'da savaşı sürdürmekle ve Kamboçya'ya saldırmakla bütün dünyadaki anti-emperyalist uyanışı kamçulamaktan başka bir şey yapmış değildir. ABD'de ve dünyada, emperyalist ülkelerde ve ezilen halklar ve milletler arasında Amerikan emperyalizmine karşı mücadele şimdi çok daha güçlüdür.

Amerikan emperyalizmi çağımızın büyük çelişmelerinin çözülmesinde insan unsurunun, çağımızın devrimci bilincinin silaha olan üstünlüğünü hiç bir zaman kavrayamayacağı için, devrimci mücadelenin olgunlaşarak silahlı halk savaşına dönüştüğü ülkelerdeki devrimci güçleri daha üstün tekniklerle ve silahlarla, daha fazla askeri teçhizat ve tahrip maddeleriyle yenebileceğini sanmaktadır. Hindicini'deki savaşı bundan dolayı sürdürmektedir ve Kamboçya'ya bundan dolayı saldırmıştır. Fakat böylece Hindicini'de tek tek direnen halklarla değil, omuz omuza birlikte savaşan Hindicini halklarının ortak cephesiyle karşılaşmıştır. Her saldırısında devrimci güçleri zayıflatmayı beklerken, devrimci fırtınanın önünde sürüklenen bir toz bulutu haline gelmektedir.

Amerikan emperyalizmi gücünün sonuna dayanmıştır. Nixon «Amerikanın ikinci sınıf bir devlet haline geldiğini görmektense» sadece bir dönem başkanlık yapmayı ve Kamboçya'da düşüncesizce hare-

ket etmeyi tercih ettiğini söylerken bunu itiraf etmekteydi. Hindicini halklarının birliğinin ve militanlığının büyük gücü karşısında panik içinde ve boşuna bir çaba olarak başkanlığını ortaya koyuyordu. Başkan Mao'nun dediği gibi: «Amerikan emperyalizmi kendisini aşmıştır. Her saldırısı ile boynuna yeni bir ilmik geçirmektedir. Hindicini'de yeni bir savaş macerasına atılmakla Amerikan emperyalizmi boynuna yeni bir ilmik daha geçirmiş ve ipin ucunu da üç Hindicini halkının eline vermiştir. Amerikan emperyalizmi ne kadar çılgınca mücadele ederse, üç Hindicini halkı da ilmiği o kadar kuvvetli çekecektir. Üç Hindicini halkı, birbirlerini destekleyerek, dayanışma içinde savaşarak ve uzatılmış bir savaşı, bir halk savaşını sürdürmekte ısrar ederek Amerikan emperyalizmini ve uşaklarını mutlaka yenecektir.»

Dünyada, Hindicini'de ve Kamboçya'da zaman devrimcilere çalışmaktadır. Sihanuk bu konudaki inancını da şöyle belirtiyor: «Hindicini ve bütün Asya'nın geleceği asla Amerikalılara ve onların uşaklarına ait değildir. Gelecek, yalnız Hindicini ve Asya halklarındır.»

Kamboçya'da bugün toprakların yüzde doksanı kurtarılmıştır ve nüfusun 6 milyona yakını devrimci iktidar altındadır. Birbirleriyle bağlantılı olan Kurtarılmış Bölgelerde Kamboçya Milli Birleşik Cephesi'nin programına ve siyasi hedeflerine uygun olarak halk iktidarı kurulmuş, halk kendi kaderini eline almıştır. Bu bölgeler artık uzun süreli savaş için gerekli bütün stratejik şartlara sahip durumdadır.

Lon Nol'un bugün mücadelesi, başkentin de içinde bulunduğu bir avuç toprak içindir. Küçük adacık-

lar halinde olan bir avuç toprak parçası, yoğun gerilla savaşı sürdürülen yerlerdir üstelik. Lon Nol rejimi artık yerini, Kamboçya'nın özgürlüğü için silaha sarılıp çarpışan devrimci güçlere bırakmaktadır.

Darbeden bu yana çarpışmalarda tek bir başarı bile kazanamamış, devamlı yenilmiş olan Lon Nol kuvvetleri gene yenilmekte, halkın safları ne kadar zafer üstüne zafer kazanmaktaysa, faşist güçler de o kadar yenilgiye uğramaktadır.

Eski krallık şehirlerinden Udong Mart 1973'de ele geçirildi. Bu şehir aynı zamanda yörenin stratejik merkezi olduğundan o kadar silah ve cephaneyle doluydu ki, Lon Nol kuvvetleri şehri bırakmaya razı oldular, bunları bırakmaya razı olmadılar; çekilirken bütün askeri malzemeyi imha ettiler. Bunun anlamı şehrin yarısının havaya uçurulmasıydı.

1974'e kadar her geçen gün bir başka zafer kazanıldı, devrimci güçler sürekli ilerlediler.

Sihanuk bu arada dış ilişkileri ihmal etmiyor, yeni tarafsızlık anlayışı ile dünya halklarının mücadelesine de katkıda bulunuyordu.

Sihanuk Kamboçya'ya gittiği Nisan başında mücadelenin sorunlarına yerinde ve topluca bakarak «Kamboçya konusu, yalnız bu ülkeyle sınırlı değildir» dedi. Dönüşte Hanoi'ye uğradı, 30 Aralık'taki ziyaretinde yaptığı gibi sadece Çin elçisiyle el sıkışmak yerine kucaklaştı. Mayıs'ta Afrika ülkelerine çıktığı gezi çok başarılı oldu, ülkesinin diplomatik ve politik durumunu kuvvetlendirdi. Haziran'da Fasta, ülkeyi tamamen ele geçirdiklerinde Fransa, İngiltere, Sovyetler Birliği ve Japonya elçiliklerinin kapatılacağını, Çin Halk Cumhuriyeti, Kore, Yugoslavya, Romanya, Cezayir gibi ülkelerin dostluk ve

yardımlarına her zaman güveneceklerini açıkladı.

Sihanuk, Eylül 1973'de Cezayir'de yapılan Bloksuz Ülkeler Zirve Konferansı'nda toplayıcı özelliğiyle kendini göstermiş, konferansı etkileyen en önemli kişi olmuştur. Konferansta, Sovyetler Birliği'nin dünya halklarının en iyi dostu ve müttefiki olduğunu söyleyen Fiedel Castro'ya şiddetle karşı çıkmıştır. Görüşlerine çok delege katılmış, hatta Kaddafi, Küba'nın bloksuz ülkeler arasından çıkarılmasını istemiştir.

1974 yılı gene başarılarla başlayan yıl olmuş, Lon Nol rejimi daha da zayıflamıştır.

Şubat ve Mayıs ayları askeri atılımların yoğun olduğu aylar oldu. Özellikle Mayıs'ta şehirlerde kitlesel hareketler arttı. Protestolar çoğaldı, boykotlar ve grevler her yeri sardı. Öğrenciler Pnom Pen'de binalar zaptettiler, açık direnişe geçtiler. Bu arada Lon Nol'un Eğitim Bakanı öldürüldü. Bunu Haziran'da 5 bakanın istifası izledi. Hükümetin düşmesi an meselesidir. Bundan sonraki günlerin önemli ve yüksek boyutlu olaylara gebe olduğu muhakkaktır.

Haziran 1974, Lon Nol rejimi sonuna yaklaşmıştır.

«CIA İLE SAVAŞIM»

Elinizdeki kitap, Kamboçya'nın Amerikan emperyalizmine ve faşizme karşı verdiği mücadelenin 1970 yılı ortasına kadar olan kısmını Kamboçya'nın gerçek lideri Prens Sihanuk'un kendi ağzından nakleden bir belgedir. Sihanuk, başında ülkesini hiçbir çatışma içine sokmama anlayışı ile sürdürmek iste-

diği tarafsızlık çabalarının, emperyalizmin cirir at-
tığı bir ülkede kendini aldatmaktan başka bir şey
olmadığını görmüş, gelişimini genel hatlarıyla ve
bugüne kadarki kısmıyla bu yazıda okuduğunuz ve
1970 ortasına kadarki kısmını detaylarıyla kendi ka-
leminden esas metinde okuyacağınız tutarlı bir di-
renişe geçmiştir.

«Amerika'nın Asya'daki politikası, aslında ko-
mnizmi durdurmayı değil, fakat Güney-Doğu As-
ya'da yeni-sömürgeci nitelikte bir sistemi sürdürme-
yi amaçlamaktadır» diyen Sihanuk artık (Haziran
1973) tarafsızlığın «gerçek dostlarla, sahte 'dost-
lar' arasında bağımsız olarak bir seçme yapma» an-
lamına geldiğini söylüyor. Bu anlayışı, neden Çin
Halk Cumhuriyeti gibi devrimci ülkelerle sürekli ge-
lişen bir dayanışma içinde olduğunu ve neden ABD
gibi emperyalist ülkelerle uzlaşılmaz bir çatışma
içinde olduğunu açıklar.

Sihanuk bugün Lon Nol ve onun hainler gru-
buyla hiç bir zaman görüşme yapmayacağını, fakat
Amerika'yı, Nixon Kamboçya'dan çekilmeyi kabul
ederse taraf kabul edebileceğini belirtiyor. Çünkü
Sihanuk'un savaşı CIA iledir. Lon Nol ile değil, n-
 Kamboçya'nın savaşı Amerika iledir bir kukla h-
kmetle değil.

Kitabın evirisi, hiç atlanmadan ve «My War
with the CIA — Cambodia's Fight for Survival»
adıyla çıkan İngilizce orijinalinden yapılmıştır. İngi-
lizce orijinali 1973'de yayınlanmıştı.

Kurtarılmış Bölgeleri de gösteren Kamboçya
haritası 1972 sonuna aittir. Haritayı, o günden bu-

güne olan gelişmeleri de gözönünde bulundurarak değerlendirmek yararlı olacaktır.

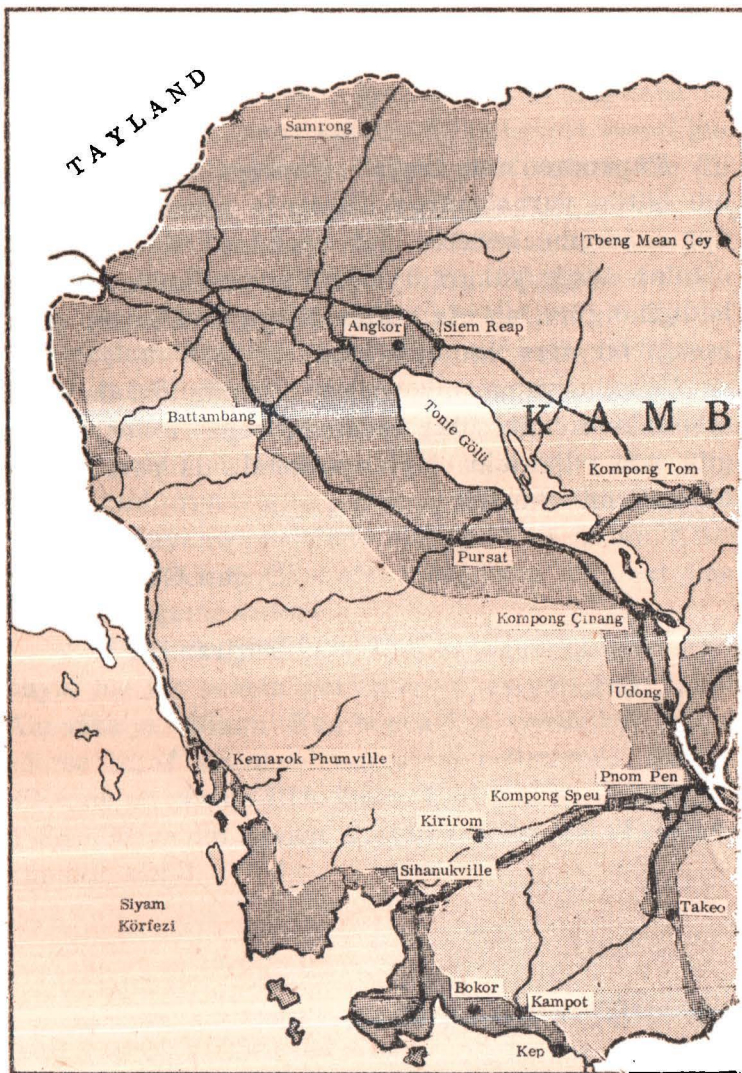

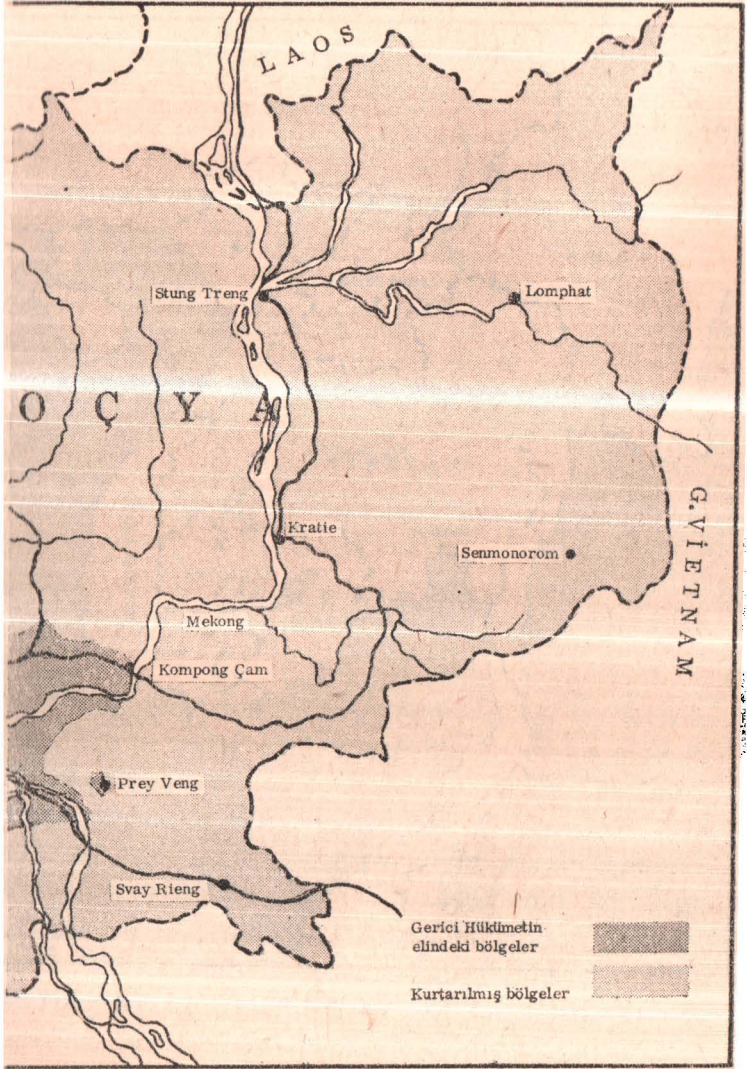
Papandreu'nun önsözü, emperyalizmin baskısının bütün yarı-sömürge ülkelerde benzer şekillerde uygulandığını belirten bir yazıdır. Kamboçya'da olanlar aşağı yukarı aynen Yunanistan'da da olabildiğine göre, ortada bütün dünya halklarının çıkaracağı bir ders var demektir.

Kamboçya'nın mücadelesi ülkemiz için de önem taşımaktadır. İki ülke arasında benzerlikler olduğu gibi, son yıllardaki olaylar arasında da paralellikler bulmak mümkündür.

Doğan GÜNEŞ

Haziran - 1974

ÇİN HALK CUMHURİYETİ

BURMA

Luang Prabang

Hanoi

KUZEY VIETNAM

TAYLAND

Bangkok

KAMBOÇYA

Pnom Pen

GÜNEY VIETNAM

Saygon

Siyam Körfezi

MALEZYA

ÖNSÖZ

CIA İLE SAVAŞIM

Prens Norodom Sihanuk'un «CIA ile SAVAŞIM» adıyla yayınladığı kitap bir siyasal anılar kitabı olmaktan çok daha fazla bir şeydir. Bu kitap, batının amansız emperyalist devleti olan ABD'nin, bağımsız, tarafsız ve barışsever bir milletin içine sızma, ahlakını bozma, içinden kundaklama, sömürgeleştirme ve bağımlılaştırma için kullandığı yöntemleri bütün açıklığıyla gözümüzün önüne seren bir yapıttır. Ayrıca gururlu bir halkın, Pentagon ve kuklaları tarafından, ipleri ele geçirmek ve ülkenin yönetimine hakim olmak için kullanılan çok ince teknikler başarısızlığa uğradığı zaman düzenlenen ve kısırtılan yağma ve genosit hareketine, büyük bir yurtseverin liderliği altında nasıl karşı koyduğunun da çok heyecan verici bir hikayesidir...

Bu kitapta, Amerikan askerlik gücü ve mekanizması ile Hindicini halkları arasındaki açık askeri çatışmayı hepimiz bütün çıplaklığı ile görebilmekteyiz. Şöyle yazıyor Sihanuk: «Bu, Hitler'in yaptığından daha kötüdür... Fakat insanları fırınlarda ve gaz odalarında öldürmekle, bunu bütün bir millete, açık havada yapmak arasında ne fark vardır? Fark varsa, ikincisi aleyhine. Başkan Nixon Amerika'sının bugün yaptığı işte budur. Auschwitz ve diğer imha kamplarının dehşetini herkes biliyor. Ama Nixon'un, Hindicini halklarının topuna karşı bir imha savaşı sürdürdüğü pek farkedilmiyor... Bu imha savaşı Kamboçya'da, çevremizi yakıp yıkarak, Kamboçyalıların şimdiki ve gelecekteki kuşaklarını mahvetmek için özellikle Nixon yönetiminin Amerikan politikasının bir parçası olarak yine gözlerimizin önünde yürütülüyor. Tabiat ölünce insan da ölür.»

Dünyanın en güçlü askerlik makinasının bu açık ve barbarca saldırısının son aşaması, Kamboçya'da CIA'nın desteği ve öncülüğü ile Lon Nol ve onun takımının 18 Mart 1970'teki darbesiyle başlıyor. Bu iktidar darbesinden önceki olaylar —on beş yıldan fazla bir süreyi kaplayan olaylar— Amerika'nın Kamboçya'ya müdahalesinin ilk dönemidir. Bu dönemin başlıca özellikleri ekonomik, siyasal ve kültürel sızma, dolaplar çevirme ve yıkıcı eylemler hazırlamadır. Üçüncü dünya ülkelerinden bir çoğunun tarihsel deneyleriyle karşılaştırıldığında bu olaylar, hem hedefler, hem de kullanılan teknikler ve taktikler bakımından, bir ülkeyi içten yıkma hareketi artık standartlaşmıştır ve her yerde aynı şekilde tekrarlanmaktadır.

Hepsinde hedef apaçıktır: Bir ülkeyi ekonomik, politik, kültürel ve askeri bakımlardan Amerikan

emperyalizminin ekonomik ve askeri çıkarlarına tabi kılmak. Bu hedefe varmak için —daha ilk adımda askeri saldırıya geçilmediği takdirde— devletin sivil ve askeri mekanizmalarına sızmak, siyasi ve aydın kesimlerdeki seçkin kişileri «yumuşak başlı ve uy-sal» hale getirmek vazgeçilmez şart olarak uygulanır. Bu çalışma, özel sektörün gelişmesini destekleyici şekilde kullanılmak, yabancı yatırımlarla açık kapı politikası ve militan bir anti-komünist tutumun benimsenmesine bağlı olarak yapılan çeşitli askeri, ekonomik ve eğitim «yardım» programları ile elele yürütülür. Politik, ekonomik, kültürel, askeri ve diğer alanlarda el altından yapılan operasyonlar, artık işler açık bir çatışma noktasına varıncaya kadar o ülkenin yöneticileri tarafından sezilmesi çok güç bir plana göre ve her biri diğerini destekler biçimde yürütülür.

«Önceden sezinleyemediğim tek şey» diyor Prens Sihanuk, «Amerika'nın, ülkemizi parampa'ca etme çabalarına açıkça ve doğrudan doğruya katılabileceği oldu. Gururumuzdan ve onurumuzdan hiç fedakarlık etmemekte direndiğimiz için cezalandırılıyorduk, hakarete uğruyorduk ve satırın boynumuza inmesi anını tetikte bekliyorduk. Amerikan kuklaları olmayı, haçlı seferleri gibi düzenlenen anti-komünist savaşa katılmayı reddettik. Böyle bir rolü oynamamız için mükafat olarak verilen milyarlarca dolarlık yardımı elimizin tersiyle ittik. Birbiri arkasına görev alan Amerikan hükümetlerinin gözünde, işlediğimiz cinayet işte bundan ibaretti.»

Bu sözleri bir Yunanlı da söyleyebilirdi. Hükümetimiz, Başkan Johnson'un boyun eğme ve Kıbrıs'ın paylaşılması meselelerinde Türkiye'ye adım adım katılmamız için yapmak istediği ekonomik yar-

dımı reddettik. Ve Yunanistan «cezalandırılacaktı», çünkü «Yunanistan Yunanlılara aittir» demek olan «Yunanistan Amerikan uydusu değil, müttefiktir» düşüncemizde ısrar ediyorduk. Nasıl Papadopoulos Yunanistan'ı «cezalandırmak» için yetiştirilmiş ve görevlendirilmişse Lon Nol da aynı şekilde Kamboçya'yı «cezalandırma» amacıyla görevlendirilmiştir! Yalnızca şu farkla ki, 1940'larda Papadopoulos Nazi işgal kuvvetleriyle doğrudan doğruya işbirliği yapmış olduğu için CIA saflarında Lon Nol'dan daha yüksek bir mevki ve itibar sahibiydi.

Papadopoulos'un ünü, Yunanistan'da başarılı bir hükümet darbesini gerçekleştirdiği zaman daha da artmıştı. Şimdi sadık ve becerikli bir Amerikan kuklası olarak darbe tekniğini başkalarına da kusursuzca öğretebilirdi. Sihanuk'u deviren darbeyi yapmadan önce Lon Nol'un Paris'e giderken Atina'ya uğrayıp orada bir süre kalması da böylece anlaşılmış oluyor. Buna benzer çalışmaların İtalya'da da yapılmış, Papadopoulos ile İtalyan ordusu ve politikacıları arasında doğrudan doğruya temaslar kurulmuş olduğuna ilişkin haberler çıkmıştır.

Kamboçya ile Yunanistan'ın hikayelerinde anlatmaya değer başka bir benzerlik daha var. Her iki ülkede de liderler Amerika'nın amaçlarını açığa vurmuş ve bu amaçlara karşı halkta militan bir ruh yaratmış oldukları için, ikisinde de apaçık askeri birer darbe yapmak zorunluluk haline gelmişti. Prens Sihanuk kitabında: «Bu amaçları halkın gözleri önüne apaçık serme stratejim başarıya ulaşmıştı» diye yazıyor. 15 Temmuz 1965 ile 21 Nisan 1967 arasındaki o kritik dönemde bizim Yunanistan'da yapmış olduğumuz da aynı şeydi. 21 Nisan'da albaylar dar-

beyi indirdiler. George Papandreu, Kralın Amerika'dan aldığı talimat üzerine onun tarafından görevinden uzaklaştırılıp milletvekilleri de yeni hükümetteki sağcılarla işbirliği yapmak üzere CIA tarafından satın alındıktan sonra, partimiz meseleleri halka götürdü, yeni iktidarın yapısındaki maskeyi indirdi ve bu yapının bağımsızlık ve hükümlanlık rüyalarımızı nasıl boğmakta olduğunu gösterdi. Prens Sihanuk da, ben de, Amerikan elçisi tarafından aynı şekilde paylandık Sihanuk 1956'da Kamboçya Milli Kongresi'nin açılış konuşmasını yapmak üzere kürsüye çıktığında Amerikan Elçisi salonu terkederek ona haddini bildirmişti; 1967 Şubat'ında Yabancı Basın Derneği'nin toplantısında konuşmamı yaparken Amerikan Elçiliğinin iki adamı da tam yarıda kalkıp salondan çıkmakla ağzımın payını vermiş oluyorlardı! Sonradan da bu davranışlarının nedenini benim «ABD'ye saldırmış» olduğumu söyleyerek açıklamaya çalıştılar.

Prens Sihanuk Amerika'nın gerçek amaçlarının ne olduğunu halka açıklamakta olduğu sıralarda «böyle bir tutumu sürdürmenin bedelinin bu kadar korkunç olacağını tahmin edememiş» olduğunu söylüyor ve ekliyor: «Ama bilseydim ve tahmin etseydim, gene başka türlü davranamazdım.» Bu sözler, bizim Yunanistan'da benimsediğimiz tutumla ilgili duygularımızı dile getirmektedir.

Ancak bütün bunlar geçmişle ilgili. Ya gelecek? «En sonunda şu acı ve önemli dersi yine Amerika'lıların kendileri verdiler: Emperyalistler bir ülkeyi ellerine geçirmeyi akıllarına koydular mı, özgürlüğe kavuşmak için o ülkenin halkına tek bir yol bırakıyorlar; bu yol Ho Çi Minh tarafından belirlenen silahlı mücadele yoludur.» Amerikan emperya-

lizminin bütün kurbanlarının çıkardıkları kaçınılmaz ve temel sonuç budur. Prens Sihanuk ve Kamboçya halkı gibi biz de Yunanistan'da aynı sonuca vardık. Panhelenik Kurtuluş Hareketi'ni (PAK) de bu nedenle kurduk.

Kurtuluş, kendi kaderini tayin hakkı, sosyalizm, demokrasi ve halkın hakimiyeti için yapılan uzun ve pahalıya malolan güç savaşta saldırgan Amerikan emperyalizminin tuzağına düşmüş olan milletler, çabalarını dünya ölçüsünde birleştirmelidirler —çünkü saldırganın kendisi de dünya ölçüsünde çaba göstermektedir. Fakat bunun da ötesinde, üçüncü dünyanın kurtuluş hareketleri, Amerikan emperyalizmine karşı mücadelelerinde anti-emperyalist kampın aktif desteğine muhtaçtırlar. Süper devletler arasındaki ilişkiler ve politik tutumların çok karmaşık niteliğinin, Asya'da, Latin Amerika'da, Afrika'da ve Güney Avrupa'daki milletlerin kurtuluş mücadelelerine öteki anti-emperyalist milletlerin aktif olarak yardımda bulunma isteğini ve gücünü sınırlayabileceği kaygısı, bizim saflarda gittikçe yayılmaktadır. Böyle bir gelişme trajikten de beter olacaktır. Yalnızca üçüncü dünyanın zaten «işgal altında» olan milletleri için değil, anti-emperyalist süper devletlerin kendileri için de! Amerikan emperyalizminin niteliği konusunda hiç kimsenin kafasında herhangi bir şüphe olmamalıdır. Bu emperyalizm bütün dünya üzerinde yalnız milletlerin bağımsızlığına ve onurlu yaşama biçimine karşı bir tehdit değil, doğrudan doğruya insan hayatına bir tehdittir.

Sözlerimi bitirirken, Yunan halkının Hindicini halklarına karşı derin bir hayranlık duymakta olduğunu belirtmek isterim. Bağımsızlık ve kendi ka-

derine sahip çıkma meselesinde asıl yükü omuzlamış olan, onlardır. İzlenmesi gereken yolu göstermişlerdir. Biz de izleyeceğiz.

Andreas G. Papandreu
Panhelenik Kurtuluş Hareketi (PAK)

Temmuz 1972

CIA İLE SAVAŞIM

**Kamboçya'nın Ölüm - Kalım
Mücadelesi**

BÖLÜM 1

MOSKOVA - PEKİN

«Gitmesen daha iyi olacak, Samdeç. Hem bugün günlerden Cuma, hem de ayın 13'ü.» Bu sözleri, Paris'ten Moskova'ya gitmek için uçağa binmek üzere iken yarı şaka, yarı ciddi yardımcılarımdan biri söylemişti. 1970 yılı 13 Mart'ının sabahıydı. Batıl inançlarım olmadığı için onun bu sözlerine güldüm ve Rus liderleriyle buluşmak üzere hareket ettim. Beş gün sonra, Moskova'ya gittiğim ve Sovyetler Birliği'nden ayrılacağım gün iktidardan düşürülmüştüm, —Sovyet hükümeti, Pekin'de kurulan Kraliyet Milli Birlik Hükümeti'ni aradan iki ay geçmesine rağmen halen tanımamıştır—. Ve böylece ayın 13'ü ve haftanın Cuma'sı benim için gerçekten talih-siz bir gün olmuştı!

Başkan Podgorni beni Moskova havaalanında karşıladı. Resmi olmayan politik bir ziyaret yapmakta olduğum için gösterişli karşılama törenleri hazırlanmamıştı. Podgorni, hoş geldiniz dedikten sonra beni doğruca Pnom Pen'e götürmek üzere bekleyen bir uçak bulunduğunu haber verdi.

Sonra da şunları söyledi: «İsterseniz Moskova'da bir gece kalıp dinlenin, Pnom Pen'e yarın sabah hareket edersiniz. Size güvenimiz var Prens Sihanuk.

Halkınızın gerçekten vazgeçilmez bir liderisiniz. Bir an önce dönüp ülkenizin işlerini elinize almanız bizce çok önemli. Ülkenizin ve halkınızın Lon Nol ve Sirik Matak'ın avuçları içine düşmemesini sağlamalısınız. Kamboçya'nın Amerikan boyunduruğu altına girmemesini garantiye almalısınız. Lon Nol ve Sirik Matak'ın, ülkelerinin kurtuluşu için kahramanca savaşmakta olan Güney Vietnam halkına güçlükler çıkarmalarını önlemelisiniz.»

Cevap olarak bütün olup bitenler üzerinde dikkatle düşüneceğimi söyledim. Üzerinde düşünmek gereken pek çok şey vardı. 8 Mart'ta Kamboçya topraklarının Saygon'a çok yakın bir bölgesindeki Svay Rieng'de (1) Vietnam aleyhtarı gösteriler yapılmıştı. Elime gelen raporlar, o sırada Başbakan olan Lon Nol'un da bu göstericileri perde arkasından desteklediğini gösteriyordu. 11 Mart'ta görüşte üniversite ve daha alt seviyedeki okulların öğrencilerinin meydana getirdiği bir kalabalık Güney Vietnam Cumhuriyeti Geçici Devrim Hükümeti'nin elçiliğine saldırmışlardı. Yine elime geçen raporlar, bu saldırının da Lon Nol tarafından kışkırtılan ordu birliklerince düzenlendiğini göstermekteydi. Her iki olayda da saldırgan kalabalığın çekirdeği, Lon Nol'un kardeşi Albay Lon Non komutasındaki sivil kıyafetli elli askerdi. Avrupa basını ve Amerikan televizyonunun pek safça «kendiliğinden gösteriler» diye nitelendirdiği olayların içyüzü gerçekte buydu. Gösteriye katılanların ellerindeki levhalar İngilizce

---

(1) Batıda «Parrot's Beak» (Papağan Gagası) diye bilinen, Kamboçya sınırlarının Saygon'a doğru bir çıkıntı yaptığı bölge.

sözlerle doldurulmuştu. Oysa bizim ülkemizde bu dil halkın önünde pek kullanılmaz. Fotoğrafçılara ve televizyonculara bu gösterinin yapılacağı önceden haber verilmiş ve hazırlıklı bulunmaları istenmişti. Her şey, ortada çok önceden hazırlanmış bir senaryo bulunduğunu gösteriyordu.

Elçiliklere saldırıldığı haberini alır almaz anneye bir telgraf çektim ve son günlerdeki şiddet olaylarının «kendi şahıslarının ve soy soplarının çıkarlarını ülkenin geleceği ve milletin kaderinden üstün tutan birtakım kimselerin düzenledikleri hareketler» olarak nitelendirerek kınadım. Kraliçe (1) olan annemi, sağcı bir hükümet darbesi ihtimaline karşı uyararak, bu olayların sorumluları ile hesaplaşmak üzere en kısa zamanda ülkeme döneceğimi bildirdim ve ekledim: «Eğer halkımız bunların peşinden gitmeyi tercih ederse, Kamboçya'nın ikinci bir Laos haline gelmesine yol açacak olan bu kimselerle birlik olmamak için, istifa etmekte tereddüt etmeyeceğim.»

10 Mart'ta Paris televizyonunda görünerek, Pnom Pen'deki sağcı takımın «benim uzun süren yokluğumdan yararlanarak (2) Kamboçya politikasının yönünü değiştirmeye çalıştıklarını ve bizi Amerikan kampına sokmaya kalkıştıklarını» söyledim. Sağcı takım ile CIA arasında temaslar bulunduğunu belirterek bir hükümet darbesi tehlikesinden söz

---

(1) Kraliçe Sisovat Kosomak Nerirat. Önceki Kral, babam Norodom Suramarit'in dul karısı.

(2) O zamanlar bir tıbbi bakım için Fransa'nın güneyindeki Grasse'da bulunuyordum.

ettim ve şöyle dedim: «Her şey orduya bağlı bulunmaktadır.»

Bütün bunları söylerken o zaman aklımda sadece o günkü Başbakan Yardımcısı Sirik Matak ve onun sağcı grubu vardı. Lon Nol'a tam güven beslemekte devam ediyordum ve bir darbe girişimine karşı onun orduyu başarıyla kullanacağına inanıyordum. Diplomatik ilişkilerin 1969 Haziran'ında yeniden kuruluşundan beri Sirik Matak'ın Amerikan elçiliği ile yakın temasta olduğunu biliyordum ve Paris televizyonunda yapılan görüşmede, eğer ben yenilgiye uğrayacak olursam, ülkemin geleceğinin çok karanlık olacağını söylemiştim.

Kraliçeye gönderdiğim mesajın cevabı, gösterilerin daha da artması ve Vietnamlı topluluğa karşı, kiliseleri de dahil olmak üzere, çok yıkıcı saldırıların birbirini izlemesi oldu. Bu davranış bizim Budist kültürümüze ve hoşgörü geleneğimize tamamen aykırıydı. Kendi kaynaklarımdan bana ulaşan haberler, gösteri ve saldırılarda asıl rolü sivil giyinmiş askerlerin oynamakta olduğunu bildiriyordu. Kendi kendime, Lon Nol'un da bana karşı bir tavır takınmasının mümkün olup olmadığını sormaya başladım. Böyle bir şeye inanmak son derece güçtü. Çünkü hayatımızın büyük bir kısmını birlikte geçirmiştik ve ben onu her zaman «sağ kolum» olarak görmüştüm. Geçmiş düşündükçe hatırlarım, bağlılığını bildirmesi, diğer bakanlardan daha belirgin ve daha fazla olurdu. Birkaç hafta önce Paris'te bulunduğum sıralarda yine bağlılığını bildirmeyi ihmal etmemişti.

Gösterilere ve elçiliklere yapılan saldırılara resmi bahane olarak sınır bölgelerimizde Vietkong ve Vi-

etminin birliklerinin bulunması gösteriliyordu. Bu Milli Kurtuluş Cephesi birlikleri zaman zaman sınır bölgelerimize geliyorlarsa da bize zarar vermediklerini Lon Nol iyi biliyordu. Gerçi Vietnamlıların kendi topraklarımız içinde bazı «tapınakları» vardı ama bunların hepsi pek az kimsenin barındığı kuzeydoğu ormanları içindeydi. «Papağan Gagası» bölgesinde, düz piring tarlalarının bulunduğu gizlenmeye elverişsiz bu yerlerde ise bunlardan hiç yoktu. Milli Kurtuluş Cephesi askerlerinin gözleri, Pnom Pen'e değil, Saygon'a çevrilmişti. Amaçları bizim topraklarımıza girmek değil, kendi ülkelerini kurtarmaktı. Nasıl vaktiyle Faslılar ve Tunuslular kendi topraklarındaki Cezayir direniş savaşçılarını görmezlikten gelmişlerse, biz de yıllardan beri onların topraklarımıza girmelerine göz yumuyorduk. Vietnam direniş savaşçıları, sınırdaki halkımızın yaşantısına en küçük bir zarar vermeksizin gelip giderlerdi. Bir şeye ihtiyaçları olursa, bizim halkımızda da o şey var ve satmak isterlerse, parasını ödeyip satın alıyorlardı. Kadınlarımıza ise ölçülü ve uzak duruyorlardı. Lon Nol Saygon birliklerinin topraklarımıza girmelerine izin verdiği zaman, halkımız, başka türlü olan bu Vietnamlıların tamamen farklı ve korkunç davranışlarıyla karşı karşıya kaldı!

Sınır bölgelerindeki köylülerimizin rahatını kaçıran oralara arasıra uğrayan Vietkong askerleri değil Amerikan bombaları ve kurşunları oldu. En çok ve en ağır şekilde bombalanan bölgelerde ise hiç bir zaman bir Vietkong izine raslanmamıştır. Svay Rieng ve öteki sınır bölgelerinde bombardımanlardan sonra bulunan cesetlerin hepsi de bizim köylülerimize aitti ve bunlar arasında bir hayli kadın ve çocuk vardı. Milleterarası Kontrol Komisyonu'nun

(1) raporlarında bu gerçek birçok kere teyid edilmiştir.

Her ne olursa olsun, ellerinde yarısı kendilerinden olmak üzere bir milyondan fazla asker bulunan Amerikalılar, kendi taraflarından bizim sınırlarımızı kapatamıyor ve buralara Vietkong askerlerinin sızmasını önleyemiyorlarsa, önemli bir kısmı devamlı bir tehdit altında bulunan Tayland sınırında tutulmak zorunda olan 30 bin askerimizle bunu biz nasıl sağlayabilirdik? Benim bu konudaki görüşümü Lon Nol da her zaman paylaşmıştır. Eğer şimdi sınırlarımızda Vietkong'un bulunuşunu Lon Nol bahane yaparak politikamızı ters-yüz ediyor ve bana karşı çıkıyorsa, bu, mutlaka bazı ciddi şeylerin olduğunu gösteriyordu.

Kafamın içinde bu düşüncelerle Podgorni'ye, Moskova ziyaretimi ilk programa göre tamamlayacağımı, sonra da yine önceden planladığım gibi Pekin'e gideceğimi söyledim. Pnom Pen'deki gelişmeleri görmek için biraz zamana ihtiyacım vardı. Sonradan birçok kimse, bu şekilde davranmakla şansımı kaçırdığımı söylemişler, eğer hemen ülkeme dönseydim, her şeye yeniden hakim olabileceğimi düşünmüşlerdir. Bunun doğru olup olmadığı ilerde anlaşılacaktır.

Basın, benim Moskova'ya Vietkong'u toprakla-

---

(2) Komisyon, 1954'de yapılan Cenevre Ateşkes Anlaşması'nın uygulanmasını yönetmek amacıyla kurulmuştur. Komisyonda Hindistan'ın başkanlığında Kanada ve Polonya bulunmaktadır. Komisyonun yaptığı yüzlerce araştırmada, sınır bölgelerinde bir tek Vietkong bile tesbit edilememiştir.

rımızdan sürüp çıkarmak için yardım istemek amacıyla gittiğimi bildirmiştir. Ama bunun gerçekte ilgisi yoktur. Oraya her şeyden önce askeri durumumuzu kuvvetlendirmek için destek aramaya gitmiştim. Bir askeri yardım anlaşması için görüşmeler yapmak istiyordum. Doğuda Amerikan-Saygon birliklerinden, batıda CIA'nın desteklediği Khmer Serei (Hür Khmerler) hiyanet gruplarının Tayland'daki üslerinden gittikçe artan sınır saldırıları olmaktaydı. Semalarımıza her gün yabancı uçaklar girmekteydi. Kamboçya halkı da bunların gerçek birer tehdit ve tehlike olduğunu kavramıştı. 1963'te Amerikan askeri yardımını reddettikten sonra, o zamana kadar almış olduğumuz Amerikan askeri malzemesinin yerini doldurmak imkanını bulamamıştık. Bunun için askeri malzeme olarak elimizde hemen hiç bir şey yoktu. Özellikle taşıt konusunda büyük sıkıntı içindeydik. Ordudaki subaylar huzursuzdu. Çabucak bir şeyler yapılmayacak olursa, Amerikan askeri yardımına tekrar dönülmesini istemeleri tehlikesi vardı. Ben Sovyetler Birliği'nden, ihtiyaçlarımızın hesap edilmesi ve silahlı kuvvetlerimizin Sovyet silahları üzerinde eğitilmesi için küçük MAAG-tipi (1) bir askeri kurulun Pnom Pen'e gönderilmesini istedim.

Birkaç gün süren görüşmelerden sonra Ruslar, bize gereken şeylerin hepsini vermeyi kabul ettiler. Ama artık çok geçti.

---

(1) MAAG (US Military Aid and Advisory Group); ABD Askeri Yardım ve Danışman Grubu. Bunlar, Saygon'a Amerikan yatırımları yapılmaya başladığı zaman aynı işi yürütüyorlardı.

Moskova'dan ayrılmadan önce Başbakan Kosigin Kremlin'de bana muhteşem bir yemek verdi. Masada beni tam karşısına oturttu, kahvelerimizi içerken de Kamboçya'daki durumdan söz ettik. Şöyle diyordu:

«Lon Nol ve Sirik Matak'ın Vietnam Milli Kurtuluş Cephesini arkadan vurmasına engel olmalısınız. Bunu yapacak olurlarsa, kendilerini hiç affetmeyeceğiz. Vietnamlı yoldaşlarımız için çok güç tarihi bir anda yaşıyoruz. Ülkelerinin kurtuluşu için savaşıyorlar. Lon Nol ve Sirik Matak'ı defedin! Emperyalizmin düşmanı olduğunuzu şimdiye kadar ispat ettiniz. Vietnam Milli Kurtuluş Cephesi'ne değerli yardımlarda bulundunuz. Bu konuda çok önemli bir rol oynadınız. Size bundan sonrasında da güveniyoruz.»

Ben de kendisine, Milli Kurtuluş Cephesi'ne ve onların bağımsızlık mücadelesine daima destek göstereceğime söz verdim.

O sırada Başbakan Çu En Lay'dan, Pnom Pen'deki olaylar karşısında duyduğu kaygıları bildiren bir telgraf almıştım. Başbakan Kosigin ile yaptığımız görüşmeden sonra, 17 Mart'ta Ana Kraliçe'ye şu mesajı gönderdim:

Sosyalist kamp, son olayları, ABD ve kendileri arasındaki dengeyi tehlikeye sokan açık bir tehdit olarak değerlendirmektedir. Başkan Çu En Lay, şu anda olayların seyrini sakın ve dikkatli bir şekilde izlediklerini, Pnom Pen'deki elçiliklerine yöneltmiş provakasyon tehditlerinden kaygı duyduklarını, elçimizden bana iletmesini rica etmiştir.

En yüksek kademedeki Sovyet liderleri de, sağ kanadımızın tutumunun ülkemizin geleceği bakımından son derece tehlikeli olduğuna inandıklarını bana açıkça söylemekten çekinmediler. Kamboçya'da karışıklıkları önlememiz ve taraf-

sızlığımızı korumamız için bize çeşitli şekillerde yardım teklif ettiler. Kendilerine teşekkür ederken, beri taraftan da bir Kamboçyalı olarak vicdanımın emrine uymak, ülkem ve halkımın orta ve uzun vadeli çıkarlarına uygun olduğuna inandığım şeylere göre hareket etmek hakkımı saklı tuttuğumu söyledim.

Başbakan Kosigin'in şu sözleri bana çok anlamlı gibi geldi. «Vietnamlı müttefiklerimizin hafızaları kuvvetlidir. Savaşlarının en güç döneminde kendilerine yapmış olduğunuz yardımları hiçbir zaman unutmayacakları gibi, Amerikan emperyalizmine karşı mücadelelerinin en güç ve kesin aşamasında sizin aşırı sağ kanadınızın kendilerine indirdikleri darbeyi de zamanı gelince hatırlayacaklardır. Sağ kanadınız müttefiklerimize bu çeşitten darbeler indirmeye devam ederse, Kamboçya ile Vietnam arasında bir savaş kaçınılmaz hale gelir.» Umarım ki cadı kazanı kaynatmakta olan liderlerimiz bir Sovyet yetkilisinin bu sözleri üzerinde uzun uzun düşüneceklerdir.

Ana Kraliçe, Lon Nol ve Sirik Matak'ı zaten daha önce huzuruna çağırtmış ve kendilerinden Vietnam aleyhtarı gösterilere bir son vermelerini istemişti. Onlar da bu konuda görüşmeler yapmak üzere bana bir temsilciler heyeti göndermeyi önermişlerdi. Kraliçe haklı olarak benim adıma bu teklifi reddetmişti. Görüşülecek bir şey yoktu. Bütün mesele, anayasamızda belirtilmiş olan politik tutumu, yani savaşı sınırlarımızdan uzak tutma tutumunu çiğneme hareketlerine son vermektir. Ana Kraliçe elçiliklerin basılması, yağma edilmesi gibi hareketlere karşı duyduğu nefreti belirtmiş, Lon Nol ve Sirik Matak'tan bu elçiliklere birer özür dileme mektubu göndermelerini, uğranılan zararları da tazmin etmelerini istemişti.

Ben telgrafları gönderdikten sonra Sovyet liderleri ile görüşmelerimiz yeniden başladı. Toplantılara ilk defa olarak Sovyetler Birliği Komünist Par-

tisi Merkez Komitesi Birinci Sekreteri Leonid Brej-nef de katıldı. Görüşmelerde ağırlık merkezi yine Pnom Pen'deki durum ve bu durumun Vietnam'daki savaşa etkisiydi. Bu arada bana bağlı bazı subayların tutuklandıkları haberini almıştım. Beri yandan Lon Nol ve Sirik Matak'ı tutuklamak için bazı girişimlerde bulunulduğu söylentileri yayılıyordu. Bu, tehlikeli bir buhranın olduğu hakkındaki düşüncelerimi doğruluyordu.

18 Mart öğleden sonrası Pekin'e hareket etmek üzere yola çıktım. Havaalanına giderken otomobilde Kosigin bana döndü ve şunları söyledi: «Milli Meclis'inizde bütün yetkilerinizin kaldırılması için oylama yapılmış. Anlamı nedir bunun?» O sırada havaalanına gelmiştik. Sonradan öğrendiğime göre benimle birlikte bulunan adamlarımdan bazıları haberi bana kendileri verememişlerdi. Kosigin'in sorusuna şöyle cevap verdim:

«Anlamı ne midir? Sadece beni devirdiler demektir.»

«Peki ne yapmayı düşünüyorsunuz?»

«Tabii ki savaşacağım onlara karşı.»

O zaman Başbakan Kosigin şöyle dedi: «Mücadelenizde Sovyetler Birliği'nin sizi destekleyeceğine mutlak surette güvenebilirsiniz. Sizi her zaman ve sonuna kadar destekleyeceğiz. Şimdi Çinlilerin size nasıl davranacaklarını da göreceksiniz. Pnom Pen'de iktidardayken size yardım ettiler, ama artık iktidarda değilsiniz. Ne yapacaklarını göreceksiniz.»

Kendisine teşekkür ettim ve şöyle dedim: «Yoluma devam edip Pekin'e gideceğim, eski dostum Çu En Lay'ın desteğini sağlayacağım. Sonra tekrar Moskova'ya döneceğim.»

Kosigin «nasıl hareket edersiniz edin bize her

zaman güvenebilirsiniz» diye cevap verdi.

Beni geçirmeye gelen Kamboçyalılara, görevimden uzaklaştırılmış olduğumu, fakat Moskova ile Pekin yeni rejimi tanımayacakları için direniş hareketini yürütmek üzere yeni bir hükümet kurmayı düşüneceğimi söyledim.

Başkan Podgorni kendi uçağını benim emrime verdi. Çalışmak için çok rahat yerleri bulunan büyük bir uçak.

İlk anda duyduklarımı anlatmaya ihtiyaç görmüyorum. Kuşularımın en beteri doğru çıkmıştı! Lon Nol ihanet yolunu seçmişti. Sirik Matak'ın bu yolda hareket etmesi ise benim için sürpriz olmamıştı. Benim yerime amcası Prens Sisovat Moniret'in tahta geçmesi gerektiğine inandığı için çocukluk günlerimizden beri benden nefret ederdi. Hatta, tahta kendisinin geçmesi gerektiği hakkında da düşünceleri vardı. Tokyo'da, daha sonra Manila'da elçi iken CIA ile temaslar kurmuş olduğunu biliyordum. Fakat Lon Nol'un da ona katılması bende bir şok etkisi yapmıştı. Lon Nol'un ihanetler zinciri devam edecek ve ben daha da ağır şoklar geçirecektim. El-den ne gelirdi ki?

Uçak havalanır havalanmaz yaşlı devlet adamı Pen Nut ve maiyetimdeki diğer kişilerle bir toplantı yaptık ve bir direniş mücadelesine girişmek üzere halkımıza çağrıda bulunmaya oybirliği ile karar verdik. Toplantımız devam ederken uçakta bulunan ailemiz mensuplarını teselli eden karım Monique, toplantıdan sonra yanına gittiğimde şöyle dedi: «Çok şeyler yaptın, bütün hayatını ülkeneye adadın, şimdi de onlar seni görevden uzaklaştırdılar. Sanırım ki bundan sonra yapılacak en iyi şey Fransa'ya çekilmektir.»

«Hayır» dedim. «Hiç değilse şu anda kendi ka-
buğumuza çekilmemeliyiz. Kamboçya'nın yalnızca
bir askeri diktatörlük değil, aynı zamanda tekrar
bir sömürge durumuna düşürülmesine seyirci kalır-
sak, tarih bizi suçlar. Bütün hayatım boyunca ülke-
min bağımsızlığını hayal ettim ve bunun için sa-
vaştım. Bu bağımsızlığı, Fransa'dan, bugün terket-
mek için elde etmedik. Bir kenara çekilip seyirci
olarak oturmamalıyız. ABD emperyalizmi elbette
Hindiniçi'de yenilgiye uğrayacak. Bu savaşa biz de
katılmalıyız. Amerikalılar, Vietnamlılara ve bizim
Kızıl Khmerlerimize yenilecek. Laos'ta da Pathet
Lao kazanacak, Monarşinin görevi halkının yanında
kalmaktır.»

Karım Monique ne demek istediğimi hemen an-
lamıştı. Bir çalışma masasına geçtik. Karım yanı-
ma, Pen Nut karşıma oturdu. Uçağımız Sibiry'a'nın
ıssız topraklarının 10 bin metre üzerinden yoluna
devam ederken ben de General De Gaulle'ün Nazi
işgalcilerine karşı Fransız direniş hareketini kıvıl-
cımlandırmış 18 Haziran Çağrısı'nı andıran ve aynı
derecede tarihi bir anlam kazanmış bulunan direniş
hareketine Katılma Çağrısı'nı kaleme almaya baş-
ladım. Sanırım o geceki uçuş sırasında hiç birimizin
gözüne uyku girmemişti. Bazılarımız ise uzanıp ya-
tamayacak kadar heyecanlıydık. Monique, Pen Nut
ve ben Çağrı'yı tamamlayınca kadar dinlenme is-
teği duyamadık. Çağrı'ya son şeklini vermek için
Kamboçya'da olup bitenleri ve son gelişmeleri ince-
lememiz gerektiğinden, hazırladığımız 23 Mart'a ka-
dar radyolarda yayınlanmadı. Fakat Pekin hava-
alanına indiğimiz zaman Çağrı'nın esası hazırды.

Pekin'de uçaktan indiğim zaman Çu En Lay be-
ni içtenlikle kucakladı. Bir mücadeleye gireceğimi ke-

sinlikle bilecek kadar iyi tanıyordu beni ve bu inançla hareket ediyordu. Pekin'deki bütün yabancı diplomatları beni karşılamak için havaalanına çağırmişti. «Devlet Başkanı yine sizsiniz. Sadece siz. Başka birisini tanımayız» diye söze başladı. Beni karşılamak için havaalanına gelmiş olan her elçinin ve maslahat gúzarın adlarının resmi Yeni Çin Haber Ajansı ve Çin gazeteleri tarafından yayınlanması için emir verdiğini söyledi. Böylece benim Kamboçya Devlet Başkanı olarak tanınmakta devam ettiğimi kesinlikle belirtmek istiyordu. 19 Mart gününün öğle vakti olmuştü ve benim görevden uzaklaştırılışımın üzerinden henüz sadece bir gün geçmişti. Orada hazır bulunan diplomatlardan bazıları benim yeniden görevim başına dönebileceğimi düşünüyorlardı. Sonraları bu olmayınca benden uzaklaştılar. Fakat o gün bir-ikisi dışında bütün elçiler havaalanında bana hoş geldiniz demek için sıraya girmişlerdi— kırk bir ülkenin elçileri.

Sonra otomobilde benim için unutulmaz bir konuşma daha geçti. Havaalanından şehre doğru giderken Çu En Lay'ın ilk sözleri şunlar oldu: «Dün durumu Başkan Mao ile görüştük. Size sadece bir tek sorum var: Mücadeleye girecek misiniz?»

«Gireceğim ve sonuna kadar savaşıacağım» cevabını verdim.

«O halde biz de sizi her yönden destekleyeceğiz.» Çu En Lay bu cümlemin arkasından da kesin kararı vermeden önce yirmi dört saat düşünmemi söyledi ve şu uyarıyı yaptı: «Kesin zafere ulaştıracak yol uzun ve çetindir. Birçok engellerle karşılaşmanız da olağandır.»

«Bütün Khmer yurtseverlerinin benim gibi düşündüklerini biliyorum» diye cevap verdim. «Her za-

man benim yanımda olacaklar, Amerikan emperyalistleri ve kuklalarına karşı omuz omuza savaşıcağız.» Ertesi gün de kararımın kesin olduğunu tkrarladım.

Batı gazetelerinde çıkan haberler, Çin'in beni destekleme kararı vermeden önce birkaç gün tereddüt ettiğini bildiriyordu. Lon Nöl ise bu tereddüdün haftalarca sürdüğünü söyleyecek kadar saçmalamıştı. Oysa kesin kararımı verdikten yirmi dört saat sonra ilk bildirilerimi Pekin radyosundan yayınladım. Çinliler beni destekleme kararını hemen vermiş olmasalardı, bunu nasıl yapabilirdim? İlk bildirilerim 20 ve 21 Mart'ta, direniş Çağrım ise 23 Mart'ta yayınlandı.

Pekin'e gelişimden bir gün sonra Kuzey Vietnam Başbakanı Pham Van Dong, Hanoi'den geldi. Beni bütün sıcaklığıyla kucakladıktan sonra, heyecanla şöyle dedi: «Bu andan sonra silâh arkadaşıyız artık. Amerikan emperyalizmine karşı mücadelemizde sizi kendi saflarımızda görmek bize gurur veriyor.» Batı gazeteleri, Pham Van Dong ile bazı «görüşmeler» yaptığımızdan, Çu En Lay'ın da «aracılık» ettiğinden bahsettiler. Baştan aşağı saçma! Aramızda daima bir dayanışma vardı. Bu dayanışma şimdi daha yüksek bir düzeye çıkmıştı ve olayların zoruyla daha da güçlü hale gelmişti.

Pekin'deki ilk resmi davranışlarımdan biri, Sovyet maslahatgüzarını kabul etmek oldu. Kosigin'le yaptığım görüşmeyi kendisine anlattım ve Çinlilerin desteğini sağladıktan sonra, Sovyetler Birliği'nden de Kosigin'in resmî olmayan teminatına paralel olarak resmî bir açıklama yapılmasının beni çok memnun edeceğini söyledim. Sovyet maslahatgüzarının cevabı şu oldu: Şu anda Çin toprakları üzerinde bulundu-

ğuma göre, böyle resmî bir açıklamanın önce Çin Hükümeti'nden gelmesi daha uygun düşecektir. Sovyetler Birliği de onu izlemekte gecikmeyecektir. (Beni resmen destelediklerini önce Sovyetler Birliği'nin açıklamasına fırsat vermekle, Çin'den daha önce resmi olmayan destekleme kararını bana bildirmiş olmalarının bir karşılığı olarak kendilerine politik bir avantaj vermiş olacağımı düşünmüştüm. Fakat Sovyetler Birliği bunu kullanmadı.)

Pham Van Dong ile görüşmelerimize şöyle başlamıştık:

«Size nasıl yardım edebiliriz?»

«Askeri eğitimciler göndermekle. İnsangücü bakımından eksikimiz yok. Çinliler de silah vereceklerini vadettiler. Fakat elimizde iyi yetişmiş kadrolar yok. Siz ise yürüteceğimiz savaş tipini dünyada en iyi bilen öğretici kadrolara sahipsiniz.»

«Giap'a (1) elimizdeki en iyi elemanlardan bir - lki bin tane göndermesini söyleceğim» diye cevap verdi. Üç Hindicini ülkesinin mücadelesini düzenlemenin en iyi yollarının neler olabileceğini tartıştık ve bu tartışma sırasında Hindicini Halkları Zirve Konferansı'nın ilk tohumları atılmış oldu.

Daha sonra 1 Mayıs (1970) kutlama törenleri için Tien An Men'deki kürsüye çıkmadan önce birkaç saat Başkan Mao ile görüştüm. Lon Nol hakkında bana uzun uzun sorular sordu. Onunla bir yıl önce Çin Halk Cumhuriyetinin kuruluş yıldönümünde tanışmış, ama pek gözü tutmamış. Mao, Kamboçya'da

---

(1) General Vo Nguyen Giap, Vietnam Demokratik Cumhuriyeti'nin Savunma Bakanı, Batıda daha çok «Dien Bien Fu Kahramanı» diye bilinir.

olup biten herşeyle ilgileniyor ve Kamboçya işlerinde benim rolümün ne olduğunu öğrenmek istiyordu.

«Kendilerini 'halkın çocukları' diye adlandıran diğer devlet başkanlarının yerine sizin gibi bir prensle el sıkışmayı tercih ederim. Parlak ve başarılı işler yaptınız. Bir komünist olmaya hak kazandınız.» Bu, Mao'nun gösterebileceği en büyük değer verme belirtisiydi. Ve devam etti: «Bize neye ihtiyacınız var, anlatın. Bizde ne varsa, isteyin, sizin olacaktır. Sizin Kamboçya halkının mücadelesini yönetmekle bize verdikleriniz, bizim size vereceklerimizle kıyaslanamaz.»

Mart ayında Pekin'de geçirdiğim ilk günler süresince Başbakan Çu En Lay ve Pham Van Dong zafere kazandıktan sonra Kamboçya'nın «bağımsız, hükümlan, tarafsız ve her şekliyle Vietnam askeri varlığından arınmış» olacağına dair bir sıra kesin teminat verdiler.

Çu En Lay, «Çin başka bir ülkedir, Kamboçya başka. Çin komünist kalacak, Kamboçya ise tarafsız kalmalıdır» diyordu.

Başlangıçtan beri Çin Hükümeti, düşünce ve eylemde bağımsızlığıma, krallığıma, milliyetçiliğime, Budizmime, onuruma saygı gösterdi. Cömertçe para yardımı teklif ettiler, ama gururumu incitme kaygısı ile bunu zaferden otuz yıl sonra ödenmek üzere verilen bir «ödünç» olarak nitelendirmek inceliğini gösterdiler.

Fransız Elçisi, hükümetinden aldığı bir mesajı bana ileterek, eğer Fransa'da yaşama kararını verirsem emrime bir villa, bir otomobil ve bir şoför verileceğini bildirdi. Kendisine teşekkür ettikten sonra şöyle dedim: «Çin Hükümeti de bana aynı şeyleri teklif etti. Ama bunlar, tekliflerinin sadece birinci bölü-

müydü. İkincisi bölüm olarak da devamda bana destek olacaklarına söz verdiler. Bu nedenle onların iki bölümlü tekliflerini kabul etmeyi tercih ederim.»

O, yanımdan ayrıldıktan sonra birden, Fransız Riviera'sındaki Grasse'da tedavim yapılmaktayken geçen bir olayı hatırladım. General Niek Tiyulong (1) beni öğle yemeğine davet etmişti. Lokantaya doğru yürürken, yanımdan geçmekte olan kimse-lerden birinin şöyle dediğini işittim: «Bakın bakın, Bao Dai (2) gidiyor. Amma da semirmiş. Burada beyler gibi yaşıyor, parasını da sen ben ödüyoruz.» (Gerçi kimliğimi tahmin etmekte yanılmışlardı, ama Fransızların teklifini kabul edecek olursam halkın bana nasıl davranacağını gösteren bir işaretti bu.) Pekin'de yürüyüşe çıktığım zamanlar ise, halktan beni tanıyanlar yanıma yaklaşıyor ve şöyle diyorlardı: «Ülkemize, Asya'ya ve bütün dünyaya büyük bir hizmet yapıyorsunuz. Vietnam'ın direniş kahramanlarına yardım ettiniz. Şimdi Kamboçya halkı da bu mücadeleye katıldı. Ve lider sizsiniz.» Bu, benim için Fransız Riviera'sında tatil geçiren zenginler tarafından semirtilmiş şişko ve parlak bir Bao Dai olarak horlanmaktan elbette çok daha iyiydi.

Pekin'de beni ziyarete gelen diplomatlardan biri de, Kamboçya elçisi May Valentin (3) oldu. Kendisinden sekreterlik bürom için bazı malzemeler, bu

---

(1) Çeşitli zamanlarda Kamboçya Savunma Bakanlığını ve Başkomutanlığını yapmıştır.

(2) 1955'de Diem tarafından iktidardan düşürülen eski Vi-etnam imparatoru. Sonra Fransa'ya çekilmiştir.

(3) Daha sonra Lon Nol tarafından Avustralya elçiliğine tayin edilmiştir.

arada bir teksir makinası ve birkaç daktilo göndermesini istedim. Gönderdi, ama bir kaç gün sonra Lon Nol'dan bana verilmek üzere uzun ve önemli bir telgraf aldığını bildirdi ve bunların hepsini geri istedi.

Lon Nol'un telgrafla gönderdiği mesaj, benden bütün faaliyetlerime son vermem ve demeçler yayınlamaktan vazgeçmemi isteyen bir emir biçimindeydi. Aksi takdirde... Çin'deki Kamboçyalıları topladım ve elçinin önünde onlara Lon Nol'un mesajını okudum. Elçi sordu:

«Lon Nol'a cevabınız ne olacak?»

«İşte bu» dedim ve telgrafı parça parça yırtarak yere attım, ayağımın altında ezdim. Sonra da Valentin'e «Topla bunları da cevap olarak Lon Nol'a gönder» dedim. Kağıt parçalarını topladı ve çekilip gitti. (Daha sonra benim resmi ziyaretlerde Devlet Başkanı olarak dağıtmak için bulundurduğum diplomatik hediyelere elkoydu.)

5-7 Nisan arasında Çu En Lay, Kore Demokratik Halk Cumhuriyetine resmi bir ziyaret yaptı. Gerek onun, gerek Mareşal Kim İl Sung'un konuşmalarında, gerekse yayınlanan ortak bildiride, (yaptığım Çağrı sonucunda kurulmuş bulunan) Khmer Milli Birleşik Cephesi ve Devlet Başkanı olarak bana en güçlü desteğin gösterileceği ifade edildi. Sovyet maslahatgüzarı ile tekrar görüştüm ve kendisine Çin'in beni açıkca ve resmen desteklediğine işaret ederek, Sovyetler Birliği tarafından da böyle açık bir ifade kullanıldığı takdirde memnun olacağımı söyledim.

«Fakat onların sizi desteklediklerine dair açıklamaları Çin toprakları üzerinde yapılmadı» cevabını verdi.

Ben de hemen şu karşılığı verdim : «Başbakan Kosigin de böyle resmî bir açıklamayı Polonya veya Çek toprakları üzerinde yaparsa hiç bir itirazım olmayacaktır.»

Bir ay sonra, Savunma, İçişleri ve Haberalma gibi üç kilit bakanlık kurtarılmış Kamboçya topraklarında olmak üzere, Pekin'de Kamboçya Kraliyet Millî Birlik Hükümeti'ni kurduk. Bu hükümet yirmi devlet tarafından hemen tanındı, ama bunlar arasında Sovyetler Birliği ile Romanya ve Yugoslavya gibi Avrupa'nın sosyalist devletleri yoktu.

Bir çokları beni, hükümetimizin önemli bir kısmı Çin topraklarında bulunduğu için Çin'e fazlaca bağlı olacağımı ileri sürerek eleştirmişlerdir. Fakat gerçekte, hükümetimizin önemli bölümü Kamboçya toprakları üzerindedir. Aklıma başlangıçta ilk gelmiş olan fikir, Çin'in somut biçimde desteğini sağlamak üzere Pekin'e kısa bir ziyaret yapmaktı. Kuzey Vietnam'ın Pekin ve Moskova ile ilişkilerinde kurmayı başardıkları dengeye hayranlık duyuyordum. Bir kefeye Çin'i, öbür kefeye de Rusya'yı oturtarak terazinin dengesini sağlamışlardı. Şimdi ise bizim bir kefemizde Çin vardı, ama öbür kefesi boştu! (Bu arada şunu da söyleyeyim ki, Çin bizim davamıza Sovyetler Birliği'nin de yardımcı olmasına hiç itiraz etmemişti. Hatta Çu En Lay böyle bir yardımın Çin-Sovyet ilişkilerinin de biraz olsun düzelterek bir etken olabileceği umudunda olduğunu belirtmişti.) Ama ne yapabiliirdik? Çin'in hükümranlığımıza ve düşünüş tarzımıza saygı göstermesi bizi memnun ediyordu. Ama on büyük sosyalist ülkelerden her ikisinin de yanımızda olduğunu görmek isterdik. Bunu başarsak, öteki sosyalist devletler de aynı şekilde yanımızda yer alırdı.

Başbakan Kosigin, son görüşmemizde, Lon Nol ve Sirik Matak'ın Vietnam Milli Kurtuluş Cephesi'ni arkadan vurmalarını benim önlememi üzerinde önemle durarak istemişti. Aslında Lon Nol-Sirik Matak koalisyonunu, Saygon birliklerini ve Amerikan Hava Kuvvetlerini çelmelemek, kösteklemek için elimizden geleni yapmıştık. Hem de dışardan herhangi bir yardım almadan. Daha fazla ne isteyebilir bizden? Lon Nol ve Sirik Matak Vietnam Milli Kurtuluş Cephesi'ni durmadan arkadan vurduğu halde Sovyetler Birliği şimdi yine kendilerini mükafatlandığına göre, kim kimi arkadan vurmuş oluyordu? Sovyetler Birliği yalnız Pnom Pen'de bir elçilik bulundurmak ve ihanet halinde rejimle diplomatik ilişkilerini sürdürmekle kalmıyor, aynı zamanda bize tekrar saldırınlar diye, bizim savaş dışı bıraktığımız Lon Nol birliklerinin askerleri için tıbbi ve cerrahi malzeme de gönderiyor. 1971 Ekim'inde Sovyetler Birliği, Başbakan Kosigin'in «hiç bir zaman affetmeyeceğini» söylediği Lon Nol rejimine para yardımını da tekrarladı. Şimdi, 1972 yılında, ben, Vietnam Milli Kurtuluş Cephesi'nin yanındayım. Birliklerimiz omuz omuza çarpışıyor.

15 Ocak 1971'de gönderdiğim bir mesajda Başbakan Kosigin'e, kendisiyle son görüşmemizde bana söylediklerini hatırlattım. Sovyet Hükümeti'nin darbeden iki ay sonra, 24 Mayıs 1970'te, Kamboçya'nın «yeniden barış ve tarafsızlık yoluna dönmesi» ve «saldırgan kuvvetlerle birleşerek ülkeyi komşu halklara karşı bir savaş üssü haline getirmekten vazgeçmesi» yolunda Lon Nol rejimine bir uyarıda bulunmuş olduğuna işaret ettim; şimdi ise Lon Nol rejiminin Sovyet Hükümeti tarafından önerilenin tam tersine bir yol izlediğini belirttim. Bu arada Lon Nol

rejiminin «Kremlin'deki görüşmemiz sırasında ekse-lansınızın ifade etmiş oldukları gibi, Güney Vietnam'-ın kurtuluşu için Amerikan emperyalizmine karşı çok güçlü şartlar altında savaşan Vietnam halkını arkadan vurmaktan vazgeçmediğini» söyledim.

Ayrıca, yine aynı mesajda, Başbakan Kosigin'den Sovyetler Birliği'nin «Anayasa dışı, gayri milli, halka karşı, anti-komünist, faşist ve emperyalistlerden yana bir cumhuriyet haline gelmiş yeni Kamboçya rejimi ile diplomatik ilişkilerini tamamen kesmesi ve... Kraliyet Milli Birlik Hükümeti'ni resmen tanıdığını açıklaması» için yardımını rica ettim. Buna ek olarak, eğer hükümetimizi resmen tanımak şimdiki halde Sovyetler Birliği için «henüz imkânsız» ise, bunun mümkün olacağı «mutlu günü» beklerken, hiç değilse silâhlı müdahalenin durdurulması için Sovyet Hükümeti'nin ABD ve Saygon rejimine baskı yapması ve «Kamboçya Halk Silahlı Kuvvetleri'ne mümkün olduğu kadar çabuk askeri ve başka çeşit yardım bağışında bulunmalarını» istedim. Bundan da bir şey çıkmadı.

Küba Dışişleri Bakanı Raoul Roa'nın bir davranışı bize mutluluk vermişti. Darbeden kısa bir süre sonra Kamboçya Elçisi kendisiyle görüşme isteğinde bulunmuş, Raoul Roa da onu dostça kabul etmiş. Sonra da sormuş:

«Prens Sihanuk'un yanında savaşa devam edecek misiniz?»

«Hayır. Kendisi tekmeyi yedi, şimdi herkes Lon Nol için çalışıyor.»

Bu cevaba Roa'nın karşılığı şu olmuş:

«Defolup çıkın odamdan. Bir daha da gelip iskemlelerimi kirletmeyin. Havana'dan ayrılıp gitmeniz için size yirmi dört saatlik bir süre veriyorum. Siz

yalnız Sihanuk'a ihanet eden bir insan değil, milletinize leke olan bir adamsınız. Hayır, elinizi sıkmayacağım. Buraya geldiğiniz zaman sıkmış olduğuma üzülüyorum.»

Pyongyang'daki Sovyet temsilcileri Kuzey Kore Dışişleri Bakanı'na diplomatlarını Pnom Pen'den çekmekle yanlış bir iş yaptıklarını söylemişler. «Diplomatlarınızı bir kere geri çektikten sonra oraya tekrar göndermeniz zor olacak» demişler.

Dışişleri Bakanı bunu Başbakan Kim İl Sung'a aktarınca onun tepkisi şöyle olmuş:

«Lon Nol'lu bir Kamboçya'da kalmaktansa, Sihanuk'suz bir Kamboçya'dan ayrılmak çok daha iyidir.»

Herkesin, bu arada elbet benim de kafamı kurcalayan başlıca soru şuydu: Bu darbe nasıl düzenlendi ve elebaşları kimlerdi? Bu soruya verilecek tam ve doğru cevap, yalnız Kamboçya için değil, ülkesinin bağımsızlığını ve milli haysiyetini iç ve dış düşmanlara karşı savunma cesaretini göze alan bütün milletlerin gelecekteki liderleri için de bir açık uyarı olması bakımından son derece önemlidir.

BÖLÜM 2

İHANETİN HAZIRLANMASI

1969 yılı Eylül ayının başlarında, Vietnam'ın bağımsızlık savaşının saygıdeğer lideri ve öncüsü Cumhurbaşkanı Ho Çi Minh'in cenaze töreninde bulunmak için uçakla Hanoi'ye gittim. «Ho Amca»ya derin bir hayranlığım vardı. O, her yerde ezilen halklardan yana olduğu için yalnız Vietnam'a değil, bütün Hindicini'ye, bütün Asya'ya, hatta bütün dünyaya aitti. Ve ilk sömürgelerle ABD'deki siyahlar için de bir dosttu. Benim içinse, her şeyden önce, bir Asyalı, bir dost Asyalıydı.

Bana sevgi dolu mektuplar göndermiştir. Hele son yıllarda onu görmeyi çok istiyordum. Hanoi'de kendisini ziyaret etmeme izin vermesini de rica etmişim. Fakat bombardımanlar başlayınca, Kuzey Vietnamlı dostlarım böyle bir ziyaretin çok tehlikeli olacağını söylemişlerdi.

«Dayanışmamızı göstermek için en iyi fırsattır bu» diye itiraz edecek oldum.

Bana «fakat siz hem Devlet Başkanı, hem de bizim büyük bir dostumuzsunuz» cevabını verdiler. «Bombardımanlar dolayısıyla, halkınıza karşı, hayatınızın tehlikeye atılmasının sorumluluğunu kabul

edemeyiz.» Bunun için o zaman Ho Amca ile görüşmemiştik.

Uçak havalanınca, Kuzey Vietnam'a ilk ziyaretimin aziz dostumun ölümü vesilesiyle gerçekleşmesinin ne kadar acı ve hazin bir kader oyunu olduğunu düşünüyordum. Sonradan öğrendiğime göre, uçağım, havaalanından hareket eder etmez, Sirik Matak, aralarında Lon Nol'un da bulunduğu arkadaşlarına doğru dönmüş ve şu anda ellerine beni alaşağı etmek için son derece elverişli bir fırsatın geçmiş olduğunu, Vietminh ve Vietkong birliklerinin Kamboçya topraklarını gayrı meşru olarak işgal etmekte olduğu böyle bir günde, «hain» Sihanuk'un, bu birliklerin liderinin cenazesinde bulunmak üzere ülkesinden ayrıldığını, üstelik onun ölümü dolayısıyla Pnom Pen'de resmi yas ilan edecek kadar küstahlığı ileri götürmüş olduğunu söylemiş. Beni devirmek için bundan daha iyi bir fırsat çıkabilir miydi? Sirik Matak bir de, bu iş hemen yapılacak olursa, benim bir daha ülkeye geri dönmeye cesaret edemeyeceğimi de eklemiş. Ancak Lon Nol o sırada böyle bir harekete girişecek durumda değildi. Karısı yeni ölmüştü ve kendisi Budist cenaze törenleri ile meşguldü. Bu yüzden daha elverişli bir zamanı beklemek istedi. (Lon Nol dinsel inanışlarına aşırı biçimde bağlıdır. Bir hükümet darbesi yapmak için karısının cenaze törenlerine ara verilmesine hiç bir Budist rahibinin rıza göstermeyeceğini de biliyordu.)

Daha sonra Amerikan kaynaklarından öğrendiğime göre, CIA bir ay kadar önce Kamboçya'daki adamlarına böyle bir darbeyi desteklemeleri için talimat vermiş, Lon Nol'un yakınları da CIA ajanlarıyla temaslarında bir darbeyi «yakın bir gelecekte» gerçekleştireceklerine söz vermişler. Ben Hanoi'ye gitti-

ğimde ise CIA, Lon Nol'un kendisine kesin güvenceyi vermişti. Lon Nol ve Sirik Matak'a sadece işin ayrıntıları ve zamanını ayarlamak kalmıştı. Çizilen bu senaryonun bir parçası da, darbe zamanı eğer ülke içinde bulunuyorsam, suikastle öldürülmemdi.

O sırada olup bitenler, Melbourne'da yayınlanan Age dergisinde Avusturalyalı bir profesör ve Asya işleri uzmanı olan Milton Osborne ile yapılan bir görüşmede kesinlikle doğrulanmıştır. Derginin 12 Ocak 1971 tarihli sayısında, etnik yönden Kamboçya kökenli ve Güney Vietnam Senatosu'nun üyesi olan Son Tay Nguyen tarafından bu konuda ayrıntılı bilgi verilmiştir. Kendisinin anlattıkları kadar ilginç ve önemli bir şey de, Nguyen'in, ömrü boyunca benim can düşmanım olarak kalmış, Japon işgali sırasında kukla başbakan ve CIA'nın örgütlediği hain Khmer Serei grubunun başı olan Son Ngok Tan'ın kardeşi olmasıydı. Dergideki yazıyı hazırlayan Osborne, Son Tay Nguyen'in «kardeşimin uzun sürgün yıllarında en büyük dileği, Sihanuk'u devirmektir» dediğini belirterek devam ediyor: «Son Tay Nguyen'e göre, Lon Nol, 1969 Eylül'ünde Son Ngok Tan ile gizlice ilişkiler kurmuş ve ikisi Sihanuk'un düşürülmesi için yapılacak şeyler konusunda tartışmalara başlamışlardı. Bu adımlara rağmen Lon Nol, yine de, harekete geçmek için yeterli derecede hazırlıklı değildi. Lon Nol tedavi için Fransa'ya gidince bu konudaki çalışmalara ara verildi.

Şimdi Paris yakınlarında Neuilly-sur-Seine Amerikan Hastanesi'ndeki sahneye gözlerimizi çevirelim. Son karısının cenaze törenleri bittikten sonra, Lon Nol, omuzundaki bir kırığın tedavi edilmesi için aniden Paris'e gitmek zorunda kalmıştı. Omuzundaki kırık da, subay arkadaşlarından ve rakiplerinden Ge-

neral Niek Tiyulong'un kullandığı bir jipte giderken, arabanın takla atarak bir hendeğe yuvarlanması ve Lon Nol'un jip altında kalması sırasında olmuştur.

Garip bir raslantı ile, Lon Nol'un yattığı hastaneye bazı Amerikalı «hastalar» da alınmış ve yatırılmıştı. Bu «hastalar»da bir yara işareti veya bir hastalık belirtisi görünmüyordu. Gerçekte bunlar, hükümet darbesi uzmanı olan Amerikan CIA «danışmanları» idi. Sonradan bunların ne biçim kişiler olduklarını Kamboçyalı öğrencilerden öğrenecektim. Çünkü Paris'teki öğrenciler arasında çabuk ve kolay elde etmenin en kestirme yolunun «rahatsız» başbakan Lon Nol'u hastanede ziyaret etmek ve onun bütün söylediklerini cankulağıyla dinlemek olduğu hemen yayılmıştı. İlk ziyarette kendilerine beş yüz frank (aşağı yukarı yüz dolar) veriliyordu. Lon Nol'un yardımcısı Albay Kang Keng bu parayı dağıtırken, öğrencilere, Lon Nol'un bu cömertliğine karşı duydukları minnet hislerini ileride de her zaman hatırlamalarını söylüyordu. Çok iyi maskelenmiş olan bu karargahtan Lon Nol her gün Sirik Matak'a ve öteki komploculara telefon ediyor ve talimat veriyordu. Bu günler, ileri planların yapıldığı bir dönemdi. **Guardian** gazetesi muhabirlerinden T.D.Allman, aralarında Son Ngok Tan'ın da bulunduğu bazı komplocularla görüştüktan sonra, Sirik Matak'ın aksine, Lon Nol'un bu komplo içinde bulunmadığını yazmıştı (1). Bu görüş elbette doğru değildi ve gazetecinin bu izlenimi hiç şüphesiz

a) o sırada Lon Nol'un cenaze törenleriyle meşgul

---

(1) **Guardian**, 14 ve 18 Ağustos ve 18 Eylül 1971.

bulunması ve

b) Amerika'nın kesin desteğini henüz sağlayamamış olması dolayısıyla bir darbe girişimine fazla istekli görünmemesinden ileri gelmekteydi. Allman'ın şu haberi ise doğrudu: «Güvenilir haber kaynaklarından aldığım bilgiye göre Lon Nol şimdiye kadar bütün çalışmaları uzaktan yönetmiştir. Ötekiler, ya onun onayı, ya da talimatına ve planına göre hareket etmişlerdir. Hükümeti ve bu arada darbe hareketini Paris'ten telefonla idare etmiştir.» Allman'ın temas kurabildiği kaynakların verdikleri haber buydu. Haberde eksik olan tek şey «telefonla verilen talimatın» Amerikan Hastanesi'ndeki Lon Nol-CIA hareket karargahında çalışan pijamalı suikastçılardan geldiği idi.

Lon Nol'un 1969 Ekim'inde Paris'e hareketinden aylarca önce bir çok kimse, daha önce de söylediğim gibi, başından sonuna CIA tarafından örgütlenen, silahlandırılan, finanse edilen ve tamamen CIA'ya bağlı olan Khmer Serei birliklerinin Tayland'daki üslerinden «kaçmışlar»dı. Bu üslerden önce teker teker, sonra takımlar, bölükler, hatta daha büyük birlikler halinde ayrılmışlar ve Kamboçya topraklarına geçmişlerdi. 1969 yılı Ocak ayında Tayland'dan «kaçıp» Kamboçya sınırlarından içeri girmiş olanların sayısı iki yüzü aşmıştı. Aynı yılın Mayıs'ında Khmer Serein'in Pnom Malay'daki üssünden ayrılıp gelmiş üç yüz kişiden fazla bir grup, bizim ordumuza «katılmışlar»dı. Başkomutan Lon Nol, bu katılmaları, hainleri kendi saflarına kazanmak için yürüttüğü propaganda kampanyasının sonucu, kendisinin bir zaferi olarak nitelendiriyordu. Ayrıca bunların, Tayland'a çok yakın olan Battambang ilinde, mümkün olduğu kadar irili ufaklı birlikler halin-

de yerleştirilmelerini öneriyordu. Hatta bunların bazılarını Askeri Polis'e ve Pnom Pen garnizonuna almıştı.

Böyle grup halinde «kaçmalar»dan birinde ilgi çekici bir olay da olmuştu. Yerlerinden ayrılıp bizim saflarımıza katılan bu «kaçaklar»ın yeni bir hayat, kurmalarına yardım etmek ve orada kalmış olanları da kendi tarafımıza çekmeye özendirmek için Milli Karşılıklı Yardım fonumuzdan bir milyon riel (1) kendilerine ayırmıştım. Fakat Tayland'dan «yurtseverlik duygularının gereği olarak kaçmış» olduklarını söyleyerek bu parayı geri çevirdiler. Silahlarından başka hiç bir şeyleri olmaksızın ölkemize sığınmış oldukları söylenen insanlar için biraz yadırganacak bir davranıştı bu. Sonradan, CIA'dan almakta oldukları para yardımı yanında, benim 1 milyon rielimin devede kulak olduğu meydana çıktı. Kendilerine vermek istediğim parayı reddettikleri halde, kendilerinin rahatça para harcamakta olduklarına dair raporlar alınca, kafam büsbütün karıştı. Anlaşılıyor ki bu adamlar, paralı asker olmanın kurallarına bağlı ve kendilerini besleyen uzaktaki daha zengin ele sadık kalmışlardı. Kendilerine «yurtseverliklerine» beni inandırmak için vermek istediğim parayı reddetmeleri yolunda talimat verilmişti.

İlgi çekici başka bir konu: Hanoi'yi ziyaretim sırasında, yüreğinde alev alev yanan yurtseverliği ve dürüstlüğünü yakından tanıdıkça çok daha iyi takdir ettiğim, zekî ve duygulu insan Başbakan Pham Van Dong o zamana kadar hiç bilmediğim bir şeye

---

(1) O zamanlar 1 dolar resmi kurda 35 riele eşit sayılıyordu.

dikkatimi çekti. Çinliler her zaman bizden dolar karşılığı pirinç alırlardı. Sonra bu pirinç Güney Vietnam Milli Kurtuluş Cephesi'ne aktarılıyordu. Pirinçler sınıra yakın bir yerde, daha önceden kararlaştırılmış noktalara ordu kamyonlarıyla gönderiliyor, buradan da Milli Kurtuluş Cephesi'nin arabalarıyla teslim alınıyordu. Kuzey Vietnam, Lon Nol'dan 1969'un ikinci yarısında teslim edilmek üzere yine pirinç istemiş, avans olarak da önemli miktarda dolar vermişti. Fakat Phom Van Dong'a göre bu pirinçler teslim edilmemişti. Fena halde sıkıntısı çekilen ilâçlar için de aynı şey olmuştu. Meseleyi incelettireceğime söz verdim. Yıllardan beri ticarî alışverişlerimiz oluyordu, bu güçlüğün nereden çıktığını anlayamamıştım.

Sipariş ettikleri malların teslim edilmemesi Vietnamlı dostlarımızı haklı olarak şaşırtmıştı, çünkü 1969 Mayıs'ında Milli Kurtuluş Cephesi'nin Pnom Pen temsilciliğini elçilik düzeyine yükseltmiş, şimdi de kendilerini aldatma durumuna düşmüştük. 1969 yılında kurulan geçici hükümeti tanıyan ilk devletlerden biri biz olmuştuk. Kısa bir süre sonra yeni hükümetin Başbakanı Huyn Tan Pat'ın resmen ziyaret ettiği ilk devlet de yine biz olmuştuk ve bir de ticari anlaşma imzalamıştık.

Lon Nol, 1969 Ağustos'unda Başbakanlığa getirilmişti, hükümet başkanlığını kabul etmesinin şartı olarak da tam yetki istemişti. Pirinç konusunu kendisine açtığımda hep kaçamaklı cevaplar veriyordu. Ben Ho Çi Minh'in cenaze töreninden gittiğim Pekin'den döndükten kısa bir süre sonra da Çin Halk Cumhuriyeti'nin yirminci kuruluş yıldönümü dolayısıyla yapılan Milli Bayram törenlerinde bulunmak üzere Lon Nol Pekin'e gitti. Bu törenlere normal olarak benim gitmem gerekirdi. Fakat tam o sırada Prenses Mar-

garet Kamboçya'yı ziyaret etmek zorunda olduğu için buna imkan bulamamıştım. Pekin'de bulunduğu süre içinde Lon Nol'a her türlü ilgi ve itibar gösterilmiş, 1 Ekim'deki geçit töreninde de Tien An Men tribününde kendisine Başkan Mao Zedung'un hemen yanındaki şeref yeri verilmişti. :

Aynı günlerde Pham Van Dong Pekin'deydi. Başbakan Çu En Lay'ın aracılığı ile Lon Nol'a parası peşin olarak ödenen pirinç ve ilaçların teslim edilmemiş olması konusunu açmış. Lon Nol da, Kuzey Vietnam ve Vietkong birliklerinin sınır bölgelelerimizde bulunmalarını bahane ederek siparişlerin yerine getirileceğine dair herhangi bir şekilde bir söz veremeyeceğini açıkça söylemiş. Ülkeye döndüğünde bu konuşmayla ilgili rapor elime geçti ve kendisine ya sipariş edilmiş olan malların derhal teslim edilmesi ya da alınmış olan paranın geri verilmesini söyledim. Paris'e hareket ettiğim güne kadar bunlardan ikisini de yapmadı.

Bu sırada Lon Nol'un dışarıya çıktığı zamanlarda kendisine vekalet eden Sirik Matak, bütün bakanlıklara ve daire başkanlıklarına bir genelge göndermiş,o zamana kadar uygulanmış olduğu gibi resmi dosyaların önce doğrudan doğruya Devlet Başkanı'na gönderilmesi usulünden vazgeçilmesini bildirmişti. Her türlü belge ve dosya doğrudan doğruya Başbakanlığa gönderilecek ve bunlardan sadece Sirik Matak'ın benim görmemi uygun göcekleri bana verilecekti. Bu emre aykırı davrananların «şiddetle cezalandırılacakları» da ayrıca bildirilmekteydi. Geriye bakıldığında açıkça görülmektedir ki, Lon Nol ve Sirik Matak akıllarına koyduklarına darbe için CIA'nın desteğini sağlayınca sanki bu iş olmuş bitmiş gibi davranmaya başlamışlardı.

Ağustos 1969'da kurulmuş olan Lon Lol-Sirik Matak kabinesi yerli kompradorları, feodal unsurları ve onların yabancı destekçilerini temsil ediyordu. Kabine kurulduktan sonra Lon Nol, bundan böyle özel sanayi kuruluşlarının devletleştirilmeyeceğini, bazı devlet yatırımlarının da özel sektöre devredileceğini bildirmişti. Böylece 15 Kasım 1969'da Ekonomi ve Ticaret Bakanları olan Op Kim Ang ve Prom Tos sıra ile ihracat ve ithalatın devletten özel sektöre devrini, alkollü içkiler ve ilaç sanayii üretimindeki devlet tekelinin kaldırılmasını, özel ve yabancı bankaların kurulmasına izin verilmesini kararlaştırmışlar, bunlar için gerekli ilk adımları atmışlardı.

Milli Kongre'nin (1) 27-29 Aralık tarihleri arasındaki toplantısında, bu gerici uygulamalar için leh-te veya aleyhte karar verilmesini doğrudan doğruya delegelere bıraktım. Sadece «bir takım madrabazların yabancı bankalarla Kamboçya'ya girip, seçkinleri oluşturan insanları ahlaksızlaştırması, ekonomimizi sülük gibi emmesi ve rejimimizi değiştirmeye çalışmaları gibi bir tehlike» ile karşı karşıya olabileceğimizi söyliyerek kendilerini uyardım. «Yabancı bankaların paranın büyük bir kısmını yurt dışına çıkarıp, ancak küçük bir kısmını Kamboçya'da bırakarak Kamboçya'nın değil, başka ülkelerin ve güçlerin çıkarlarına hizmet etmelerinde» oynayacakları tehlikeli role karşı dikkatli davranmalarını istedim.

Sonradan öğrendiğime göre, Sirik Matak, dev-

---

(1) Yılda iki kez toplanan ve verdiği kararların Millî Meclis tarafından onaylanması zorunlu olan Halk Sosyalist Birliği Millî Kongresi.

let girişimlerinin özel sektöre devri döneminin darbe için çok elverişli bir ortam yaratacağına inanmakta imiş. T.D. Allman daha önce sözünü ettiğim yazılarında bu konuya dokunurken

Sihanuk'a karşı grup, 1969 Aralık'ında, Milli Kongre toplandığı zaman Sihanuk'u devirmeye hazırdı. Bazı resmi kaynakların bildirdiğine göre, Sihanuk'un Kongre'de kendi politikasını kesinlikle savunmaya kalkışması ihtimaline karşı, Lon Nol komutasındaki 4 bin asker ve polise, Sihanuk'un görüşlerini açıklayacağı toplantıyı dağıtmak için hazırlıklı bulunmaları emri verilmişti. Fakat Sihanuk, karşı kuvvetlerin kendisini destekleyecek kuvvetlerden daha fazla olduğunu görünce kabineyi düşürmek ve yeni seçimlere gitmek yerine, Kongre'nin, Sirik Matak'ın tedbirlerine ve politikasına oy vermesini önlemeye çalışmaktan vazgeçti.

diyordu.

T.D. Allman'ın yazdıklarının çoğu doğru olmakla birlikte yazısının bu paragrafındaki iddiaları doğru değildi. Lon Nol zaten Paris'te bulunuyordu. Bana karşı olan «sert kafalı»lar, Khmer Sereiden Pnom Pen'deki garnizona sızmış, Lon Nol'un kendine göre politik ihtirasları olan kardeşi faşist Albay Lon Non'un yönetimi altındaki askerlerden ibaretti. Bana bağlı olan polis örgütlerinden, bunların, sınırlarımızdan içeri sızmış, tepeden tırnağa silahlı kimseler oldukları haberini almıştım. Buna karşılık Kızıl Khmerler halkın büyük bir çoğunluğu ve delegeler tarafından desteklenen ekonomi politikamı savunmak için önemli sayıda adamlarını harekete geçirmişlerdi.

Milli Kongre'de oylama saati yaklaştıkça, halkın yeni uygulamalara şiddetle direneceği anlaşılmıştı. Khmer Sereiden getirtilen adamlar kendilerini açığa vurmaktan korktukları için çoğunluğa uydular ve Sirik Matak'ın teklifleri de oybirliği ile reddedildi.

Artık bir daha toplanmasına imkan verilmeyen Milli Kongre'nin bu son toplantısı hakkında çok şey söylenmiş ve yazılmıştır. Demokratik halk hareketini yansıtan Kongre, Sirik Matak-Lon Nol rejimi tarafından çabucak dağıtılmıştır. Bu, bağımsızlıktan beri yerleştirilen demokratik uygulamalara yöneltilen şiddetli hücumlardan ilkiydi.

Kongre'den birkaç gün sonra bir tıbbî tedavi için Pnom Pen'de bir hastaneye yattım, 7 Ocak'ta tedavime devam edilmesi amacıyla, karımı ve Sam-deç Pen Nut ile bana eşlik eden birkaç görevliyi de alarak Grasse'daki Doktor Pathe kliniğine hareket ettim. Normal olarak bu kliniğe iki yılda bir gidiyor ve sağlık kontrolu yaptırıyordum. Hem kesin bir dinlenmeye, hem de kronik bazı hastalıklarımın tedavisine ihtiyacım vardı. Ayrıca Sirik Matak ile destekçilerini, serbest bırakarak denemenin, benim tedbirlerimi bir kenara atacak olurlarsa ülkenin ekonomik sorunlarını nasıl çözümleyebileceklerini izlemenin yararlı olacağını düşündüm. Tedavim bittikten sonra ekonomik, mali ve askeri yardım sağlamak üzere Paris, Moskova ve Pekin'e politik ziyaretler yapmayı plânlamıştım. Böylece ekonomimizi kendi imkanlarımız ve gerçek dostlarımızın yardımlarıyla tam bir düzene sokmak için yeni bir güç kazanmış olarak ülkeme dönecektim. Birkaç ay içersinde Sirik Matak'ın kendi karanlık mali kararları ve anlaşmaları yüzünden güç duruma düşeceğini hesaphıyor ve ben ülkeme döndükten sonra bağımsızlığımızın ilk yıllarında uyguladığımız eski tutum ve politikaya dönmeyi düşünüyor, bu dönüşümüzün halka büyük bir memnunluk ve ferahlık vereceğine inanıyordum.

Neuilly'deki Amerikan Askeri Hastanesi'nde neler olup bittiğini, hala da nelerin olup bitmekte oldu-

ğu, ayrıca Lon Nol'un ben Hanoi'deyken Son Ngok Tan'la yaptığı ihanet toplantısı hakkında hiç bir fikrim yoktu. Sonraları Pnom Pen'in güneydoğusunda bir kasaba olan Saan'da, ilerleyen direniş kuvvetlerimize karşı kendi birliklerini korumak amacıyla Vietnamlı katolik erkek, kadın ve çocukları kalkan olarak kullanarak kötü bir ün kazanmış olan Albay Sosten Fernandez, o zamanlar benim Güvenlik Bakanı'mdı. Sözde inanmış bir katolik olan Fernandez, beni düşürmek için hazırlanan bu komployu biliyordu, fakat beni asla haberdar etmedi.

T.D. Allman «hepsi de Pnom Pen'de yüksek mevkilerde görevli bulunan (ya da o zaman görevli olan) haber kaynaklarından» almış olduğu bilgilere göre, Lon Nol, Sirik Matak ve «yüksek komuta heyeti ile parlamentodaki önemli kişilerin daha darbe gerçekleşmeden altı ay önce Sihanuk'u silah zoruyla görevden uzaklaştırmaya, hatta gerekirse kendisini öldürmeye kesin kararlı olduklarını» öğrendiğini yazdı. Bu, daha çok Eylül başlarında, havaalanında yapılan konuşmaların doğrulanmasıdır.

18 Şubat 1970'te Lon Nol, bir ay sonra yapılacak olan şeyi bütün ayrıntılarıyla planlamış olarak Pnom Pen'e döndü. Sınır bölgelerindeki garnizonları bir bir dolaşarak subaylar ve komutanlara «gelecekte Vietnamlı düşmanla» yakında yapılacak büyük hesaplaşmaya hazır olmalarını bildirdi. Tek çalışması da bu değildi. Yine T.D. Allman'ın anlattığına göre,

Sihanuk'u devirmek için atılacak son adımlar, 1970 yılının ilk aylarında Pnom Pen'de yüksek seviyede yapılan bir dizi gizli toplantılarda planlandı. Bu toplantıların çoğu Sirik Matak ve Lon Nol'un evlerinde yapılmıyordu. Toplantılardan bazıları ise, Sihanuk'un gizli polisinden korunmak için

hareket halindeki otomobillerde yapıldı... Bana söylendiğine göre bu toplantıların sonucu olarak Lon Nol ve Sirik Matak tarafından Eğitim Bakanı Çan Sokum'a, komünist sızmasının en yoğun olduğu Svay Rieng sınır ilinde, arkadan da Pnom Pen'de anti-Vietkong gösteriler düzenletmesi için talimat verdiler.

Bu doğrudur. Eğitim Bakanlığı'nın ve Haberalma Bakanlığı'nın basımevinde Çan Sokum'un emriyle önceden pankartlar ve levhalar hazırlandı. Sözde «kendiliğinden» düzenlenen gösterilere katılacak olanlara dağıtılmak üzere elde hazır bulunduruldu. Sirik Matak'ın emriyle resmi dosya ve belgelerin benim elime geçmesine engel olunması ve Güvenlik Bakanı Fernandez'in ihaneti yüzünden, yakında başıma gelecekleri azıcık sezmeme imkan verecek her türlü bilgiden yoksun kalmıştım. 9 Mart'ta Çan Sokum'un emriyle Svay Rieng ilinin «Papağan Gagası» kesiminde ve sınır bölgelerindeki 5-6 küçük kasabada öğretmenler, küçüklü büyüklü öğrencilerin katıldıkları birçok ufak anti-Vietkong gösteriler düzenlendi. Bunlar, 11 Mart'ta Pnom Pen'de yapılacak olan «büyük gösteri»nin bir provasıydı. Bana bağlı öğrenciler, bu gösterilerin yakında Moskova ve Pekin'de yapacağım görüşmelerde «gücümü arttıracığına» inandırılarak ustaca kandırılıyorlardı. Gösterilere ait haberlere Pnom Pen basınında geniş yer verildi (Lon Nol Haberalma Bakanı olmuş, basın ve radyonun kontrolünü ele geçirmişti.) Gösteriler «halkın öfkесinin kendiliğinden yurtseverce patlak vermesi» olarak nitelendirildi.

Bundan sonra olup bitenlerle ilgili olarak T.D. Allman'ın dedikleri sözedilmeye ve düzeltilmeye değer. Çünkü hem olaylar sırasında sıcağı sıcağına gözlemlere dayanılarak yazılmıştı, hem de bir çeşit res-

mî yorum gibiydi. İçten bir Kamboçya dostu olan Amerikalı Senatör Mike Mansfield, Allman'ın üç yazısıyla beraber kendisinin de son derece haklı görüşlerini ABD Kongre (Senato) kayıtlarına (1) geçirme gereğini duymuştu.

8 Mart Svay Rieng'deki öğrenci ve öğretmenlerin küçük gösterilerinden sonra, Pnom Pen'de daha büyük bir gösteri yapılması için emir verilmişti. Devletin resmi hizmete ayrılan kamyonları, öğrencileri bu gösterilere taşımış, bir hükümet kuruluşu olan Gençlik Teşkilatı'nın subayları da öğrencilerin iki komünist sefarette toplanmalarını düzenlemişlerdi.

Sihanuk'un düşürülmesi ve komünistlere bir Kamboçya ultimatومunun verilmesiyle birlikte elçiliklerin yağmalanması bir **savaş sebebi olacak durum** yaratmıştı. Ve bunlar Kamboçya Yüksek Komutanlığı tarafından hazırlanmış, Lon Nol komutasındaki sivil elbiseler giydirilmiş askeri polis birliklerince uygulanmıştı.

Bu arada şu noktayı belirtmeliyim ki, bu askeri birliklerin hepsi de sadece askeri polis birlikleri değildi. Bir çoğu Güney Vietnam'da yaşayan ve suikastçılar tarafından fırtına-birlikleri olarak kullanılmak üzere toplanıp Kamboçya'ya getirilen, Vietnam'daki Kamboçyalı azınlıktan seçilmiş ve CIA tarafından birer komando olarak yetiştirilmiş kimselerdi. Allman yorumuna şöyle devam ediyor:

11 Mart gösterilerine katılanlar, Prens'i devirmek için planlanan iki aşamalı planın birinci aşamasını tamamlamış oluyorlardı. Haber kaynaklarından birisi şöyle demişti: **İki**

---

(1) ABD Kongre (Senato) kayıtları, 13 Ekim 1971, sayfa 516252-4.

gösteri planladık. Birincisi ayın 11'ndeki buhranı yaratmak, diğeri 16 Mart'ta Sihanuk'un düşürülmesi bahanesini önceden hazırlamak içindi.»

(Bu planın CIA tarafından Lon Nol'a uzun gayretler sonucunda anlatılabilmiş olduğunu sanıyorum. Çünkü kendisi bu tip politika oyunlarını çabucak kavrayabilecek kadar keskin zekâlı değildi.)

Allman devam ediyor:

Bununla birlikte 16 Mart'ta Sihanuk taraflısı öğrenciler, Milli Meclis'in toplantısını kuşatma altına almak için toplandıklarından, o gün için düzenlenen gösteriler başarısızlığa uğradı. Yine Sihanuk taraflısı olan Pnom Pen polisi, Sihanuk aleyhtarı dövizler taşıyarak bir kamyonla meclise doğru giderlerken 20 göstericiyi tutukladı. Haber kaynağım olan kişi, sonuçta «bir an için rezil olmuş gibi göründük» dedi.

O gün Mili Meclis toplantısında Sihanuk'a karşı olan milletvekilleri (ki aralarında Meclis Başkanı İn Tam (1) da var-

-
- (1) Allman'ın bunları yazdığı zamanlarda İn Tam, hala İçişleri Bakanı idi. Daha sonraları Lon Nol'un kırsal alanları «pasifize etme» görevini yerine getiremediği için kovulmuştur. Meclis «Başkanı» görevinde bulunduğu zaman Lon Nol'a altı yıldızlı «mareşal» payesini vermişti. Buna karşılık Lon Nol da ona «tuğgenerallik» vermiştir. Fakat 1971'de bu rütbeyi geri almıştır. Saygon'un kukla birlikleri, Mekong Nehri'ndeki Kratie'yi tekrar ele geçirme çabaları uğursuz bir sonla karşılaşınca İn Tam'ın yetersizliği ortaya çıktı. Lon Nol'un Kasım-Aralık 1971'de ki «Chenla 2» operasyonlarının sonucunda karşılaştığı korkunç yenilgilerden sonra, Amerika'nın gelecekteki «beyaz ümidi» diye anılmaya başlandı. İn Tam, o zaman ki Milli Meclis'in Lon Nol tarafından feshedilmesinden sonra oluşturulan «Kurucu Meclis»e başkan olarak ortaya çıkmaya çalıştı. 1972 Haziran'ında yapılan gülünç «başkanlık seçimleri»ne İn Tam, Lon Nol'a karşı bir

dı) bu gösterilerin çok hareketli geçmesini bekliyorlardı. Bunu, Sihanuk'un görevine son vermek ve Meclis'i ürkütmek için bir koz ve bahane olarak kullanacaklardı. Fakat beklenilen aksine, Sihanuk'u devirmeye hazırlanan milletvekilleri, Sihanuk aleyhtarı konuşmaları yüzünden öğrencilerin saldırısıyla karşılaştılar. Parlamento o günkü oturumunu tam bir karışıklık içinde ertelemek zorunda kaldı.

Buraya küçük bir ayrıntıyı eklemek gerekli. Milli Meclis'in o günkü toplantısının gündeminde başlıca gündem maddesi Savunma Bakanı Um Manorin ile Albay Sosten Fernandez'in sözde rüşvet aldıkları iddiasıyla görevlerinden uzaklaştırılması teklifi idi. Aslında bu teklifin amacı, darbenin sahneye konduğu ilk anlarda beni savunması muhtemel olan güçleri daha o zamandan başsız bırakmaktı. «Vietkong tapınakları» ile «rüşvet»in bir ilgisi yoktu. Ama komplocular Fernandez'in kaypak durumunu iyice farkettiklerinden işe hemen girişmek istemediler. Aynı zamanda gösterinin ayın 16'sında değişik bir yöle dökülmesi, Lon Nol ve diğerlerini daha ileri gitmekten alıkoydu.

Üç ay önceki Milli Kongre'de olduğu gibi, o günkü Milli Meclis'te de halkın gerçek duyguları ağır basmıştı. Halkın bana gösterdiği desteğin sağlamlığı darbecileri korkuttu. Milli Meclis üyelerinin durumlarından hiç bahsetmiyorum. (Aleyhimdeki milletvekillerinin ikisi 18 Mart'ta beni niçin devirmek istediklerini anlatmaya çalışırken Kompong Cham'da, kendilerini dinleyen halk tarafından kıyasıya dövül-

---

aday olarak katıldı. Ve önceden düşünüldüğü gibi seçimleri kaybetti.

müşlerdi. Yine aynı günlerde Lon Nol'un kardeşlerinden birisi de öldürüldü.)

Milletvekillerinin o dönemde, parlamenter sistemi kabul ettiğimiz ilk dönemlerdekine oranla kamuoyunun istek ve eğilimini niçin daha az temsil eder duruma düştüklerini açıklamakta yarar var.

Daha sonraki bir bölümde çok parti sistemi, muhalefet grubu gibi kurumlarıyla Batı demokrasisini aynen kopya etmeyi niçin gerekli görmediğimi açıklayacağım. Yüzyıllardan beri uygulanmakta olduğu Batı'da bütün geleneklerinin de yerleşmiş olmasına rağmen sonuçları doyurucu olmayan bu sistemi, bu geleneklerden tamamen yoksun olan Kamboçya'da uygulamak imkanı yoktu. Kısa süren çok partili «demokrasi» denememiz, bizim için en azından hayal kırıklığına yolaçmıştı. Benim kurduğum Sangkum birkaç siyasal partinin kaynaşmasıyla oluşmuştu. Milli Meclis'te sol, sağ ve orta eğilimli partilerin adil olarak temsil edilebilmeleri için, seçime katılacak adaylar Sangkum yöneticileri tarafından seçiliyorlardı. Bu yöntem Güney-Doğu Asya'da pek az görülen denge ve istikrarı sağlayıcı bir tedbirdi. Ve milli birliğimizin korunmasına büyük ölçüde yararı olmuştu.

Altıncı Dönem Milli Meclis'in (beni görevden uzaklaştırmıştı) kurulmasına yol açan 1966 seçimlerinden biraz önce CIA, benim diktatör olduğum yolundaki basın kampanyasının, bütün genişliği ve inandırıcılığı ile yürütmesi için gerekli para yardımını cömertçe dağıtmıştı. Bu kampanyada ben, ülkeyi Marksist «tek parti sistemi» ile yönetmek istemiş, «Kamboçya demokrasisini katletmiş» olmakla suçlandırıyordum. Bu propaganda can düşmanım Son Ngok Tan'ın hakim olduğu ve CIA tarafından des-

teklenen Tayland'daki Khmer Serei verici istasyo-
nunca sabahtan akşama kadar tekrarlanıp duruyor-
du. Ve oldukça kolay bir şekilde CIA'nın tuzagına
düştim. Yurtiçi ve dışındaki bu basın kampanyası-
na cevap vermek için, Milli Meclis'e girecek adayla-
rın «yukardan tayini» yerine, serbestçe seçilmesi
sistemini kabul etmeye karar verdim. Bunun sonu-
cu, bir kaos oldu. Her bir sandalye için yirmiş-otuz
aday birden çıkmıştı. Bir sürü yerde Amerikanın ta-
bii müttefikleri olan büyük burjuvazi, kendilerinin
maşalığını yapacak adayları seçtirmek için su gibi
para harcadı. Seçmenlere elbise, ilaç, bedava sine-
ma ve tiyatro bileti, çocuklarına da oyuncak ve pas-
ta dağıtıyorlardı. Seçmenlerin, adayların hangileri-
nin demagog hangilerinin namuslu, kimlerin yalancı
kimlerin doğru söyleyen kişiler olduklarını ayırdet-
melerine imkan verecek bir yol da yoktu. Sonuç ola-
rak doksan bir sandalye için seçilenlerden üçü dışında
hepsi hiçbir işe yaramaz adamlardı. O üçü de «sol»
kanadın adaylarıydı ve oyların ezici bir çoğunluğunu
alarak seçilmişlerdi. Bunların «komünist» oldukları-
na dair açılan kampanyadan sonra daha kötüsüne
hazır olabilmek ve hayatta kalabilmek için üçü de,
çekirdek halindeki direniş üslerine katılmak üzere
ayrıldılar. (Bu üç milletvekili şimdi benim Pekin'de
kurduğum Kralliyet Milli Birlik Hükümeti'nde kilit
bakanlıkları işgal etmekte ve mücadeleyi yerinden
yönetmektedirler.)

1966'daki bu çok önemli seçimle ilgili olarak,
uzun yıllar Kamboçya'da yaşamış bulunan Fransız
gazetecisi Daniel Roy'un 1970 Nisan'ında **Le Monde**
Diplomatique'te yayınladığı notları oldukça ilginç:

1966'da yapılan seçimlerde Sihanuk, diktatörlük suçla-

malarından kurtulmak için seçim bölgelerinde birçok Sang-kum adayının birbirleriyle serbestçe yarışa girmelerine izin verdiğinden, halk birden ne yapacağını, neyi destekleyeceğini bilemez durumda kalmıştı. Bu yüzden birçok adayın aynı programı aynı etiket altında savunarak seçmenlerden oy istemesi gibi garip görüntülerle karşılaşıldı. Bu adaylar birbirleriyle rekabet edebilmek için demagolojik yöntemlere başvuruyor ve ideoloji ile uzak-yakın ilgisi bulunmayan uzun tartışmalar yapıyorlardı. Bir takım broşürler ve propaganda yazıları yayınlayarak, açık arttırmaya çıkmış gibi hiç bir zaman yerine getirilmesi mümkün olmayan vaadlerde bulunuyorlar, kendilerine oy verecek seçmenlere para, mevki, itibar sağlayacaklarına dair ahlaksızca ve oldukça pahalı propaganda yöntemlerine başvuruyorlardı. Bu oyunu, birkaçı dışında en zenginler ve toprak ağaları kazandı.

Bu, Kamboçya bağımsızlığına kavuştuğundan beri seçilmiş olan en kötü meclisti. Rüşvetler ve çeşitli vaatlerle seçimi kazanmış bulunan milletvekilleri şimdi, Lon Nol ve Sirik Matak'ın vaad ettikleri dolarların ceplerine akmaya başlayacağı günün gelmesini bekliyorlardı. Başlarında bankerler ve yardımla görevli Amerikalıların bulunduğu kalabalık grupların çok yakında ülkemize geleceğini hesaplayarak, kendilerine çok yüksek kiralarla verilmek üzere harıl harıl blok apartmanlar yaptırmaya koyulmuşlardı.

16 Mart 1970'te Milli Meclis toplantı halindeyken dışarda toplanan halk ve öğrenci kalabalığının aleyhte gösterileri ile karşılaştıkları zaman iki duygu arasında bocalamaları ve tam bir şaşkınlık içine düşmelerinde elbette şaşılacak bir yan yoktu. Eğer Lon Nol ve Sirik Matak'ın istediğini yapıp beni devirmek için son adımı atacak olurlarsa, halkın gazaba gelip kendilerine saldırmasından korkuyor, diğer taraftan bunu yapmayacak olurlarsa, çoktan-

dır bekledikleri ve hayalini kurdukları Amerikan dolarlarını kaybetmenin kabusunu yaşıyorlardı. Daha önce de belirttiğim gibi, o gün, «tam bir karma-karışıklık içinde» ve komplocuların önceden tasarladıkları darbenin indirilmesine fırsat bulunamadan geçti.

BÖLÜM 3

18 MART'A GİDEN YOL

Lon Nol ve Sirik Matak 16 Mart'ta ortaya çıkan zayıf durumlarını tekrar güçlendirmek için her şeyi yapmaya kararlı idiler. T.D. Allman, 16 Mart gecesi Sirik Matak'ın evinde yeniden «yüksek kademede» bir toplantı yapıldığını ve baş komplocunun şöyle demiş olduğunu bildiriyor: «Bu kadar ileri gittikten sonra artık geriye dönüş yapmamıza imkan yok.» Demek komplocuların kafalarında hala bazı tereddütler vardı. Anlaşıldığına göre zaten Lon Nol daha işin başından beri bir sürü kuşku ve korkular yüzünden sıkıntı içinde idi —bu, ihanetin yarattığı vicdan azabı değil, başarısızlık korkusuydu—. Fransa'da CIA ajanlarının kendisine üstüste ve kesin olarak verdikleri güvenceye rağmen o, yine kuşku ve korkularından tamamen kurtulamamış, ülkeye döndüğü zaman beklenmeyen birtakım aksiliklerle karşılaşmaktan ürkmüştü. Milton Osborne'un Son Ngok Tan'ın kardeşiyle yaptığı ve daha önce incelediğimiz bir görüşmede Son Tay Nguyen şunları söylüyor:

Lon Nol, 1970'de Kamboçya'ya döndüğü zaman, kardeşimle temasa geçmiş, birçok kereler gizlice Güney Vietnam sınırındaki birlikleri dolaşmış ve diğer komplocularla da doğrudan doğruya değil aracılarla haberleşmişti.

Osborne, Son Tay Nguyen'in sözlerinden, Lon Nol'un kendi kuvvetlerinin gücüne ve bağlılığına inanmadığını düşündüğünü ve komplosuna karşı çıkacak bir silahlı direnmeyi altedemeyeceğine dair bir korku içinde olduğunu naklediyor:

Bunun için Son Ngok Tan ve kardeş devletlerin yardım için kesin söz vermesini istemiş, Tan da, darbe sırasında her çeşit destek ve yardımın yapılacağına söz vermiş. O sırada Amerikan ve Güney Vietnam kuvvetleri arasında savaşa katılmış olan Khmer Sereileri ve Kamboçyalı etnik grupları hemen kendi emrine vereceğini Lon Nol'a söylemiş.

İşte bunun üzerine Lon Nol, o sırada fazla güçlü olmayan Sirik Matak ile birlikte Sihanuk'u devirme kararını vermiş.

Aslında hem Khmer Şereiler, hem de Güney Vietnam'daki «Özel Kuvvetler» CIA birlikleriydi. Ve eğer CIA darbe girişimini tam olarak desteklemese, Son Ngok Tan, onlara ihtiyaçları olan güveni veremezdi.

16 Mart toplantısından sonra Lon Nol işe girişmeye karar vererek bana bağlı olan başlıca güvenlik personeli tutuklattırdı. O gece Pnom Pen polis şefi Binbaşı Bur Horl, Albay Um Manorin'e bağlı olan birtakım subaylarla birlikte ilk adımı kendileri atıp bana yönelen derbeyi savuşturmak için Lon Nol ve Sirik Matak'ı tutuklamaya kalkışmışlar ama bunun için geç kalmışlar. Hatta Manorin ev hapsine bile alınmış durumdaymış. Artık Lon Nol'un kozları kuvvetliydi ve Khmer Serei fırtına-birlikleri de onun emrindeydi.

O gece ve ertesi gün Lon Nol, özel birlikler kullanılarak sadece Albay Manorin ve Binbaşı Horl'u değil, aynı zamanda stratejik dağ yolları bölgesi valisi

Albay Hurtruk, Kraliyet Birlikleri Komutanı Albay Peng Pang Y, paraşüt birlikleri komutanı Albay Kroç Samraç, Pnom Pen yakınındaki Kandal bölgesi valisi ve onbeş yüksek rütbeli subayı tutuklamıştı. Haberleşme kolordusu başı ise öldürülmüştü. Ben Pnom Pen'e Paris'ten 18 Mart'ta dönmeyi kararlaştırmıştım. Fakat o sabah Pnom Pen havaalanı kapatılmış, havaalanından Pnom Pen'e giden yol boyunca barikatlar kurulmuş, caddelerdeki başlıca köşebaşlarına makinalı tüfekler yerleştirilmişti. Bütün cadde ve sokaklarda tanklar ve zırhlı araçlar dolaşmaktaydı. Kısacası, Pnom Pen halkının iki gün önce benim lehideki gösterileri tekrarlamalarına engel olmak ve Milli Meclis'in paniğe kapılmış üyelerinin yüreklerine biraz cesaret aşılamak için her tedbir alınmıştı.

T.D. Allman'ın yazdığına göre, «Lon Nol birlikleri sivil hükümete tamamen hakim olduktan ve tanklar binanın (Milli Meclis'in, N.S.) etrafını çevirdikten sonradır ki, Sihanuk'un görevden uzaklaştırılması teklifi oya konmuş ve kabul edilmişti.»

«Hürriyet, demokrasi ve cumhuriyetçiliğin yeni dönemi»nin başlamasının müjdesini veren Milli Meclis, ilk olarak, anayasal özgürlüklerin altı ay süre ile yürürlükten kaldırılmasını kabul etmişti. Askeri diktatörlüğün kuruluşuna bu şekilde mühürlerini bastıktan sonra milletvekilleri teker teker kürsüdeki oy sepetinin başına giderek benim görevden uzaklaştırılmak için yapılan teklife oylarını vermişlerdi. Gerçi bu iş «gizli oy»la yapılmıştı ama her milletvekili oyunu sandığa atmadan önce oy pusulasının üzerine imzasını atmak zorunda bırakılmıştı. Bir yandan bina dışındaki kuvvet gösterisi, bir yandan bir gün önceki tutuklamalar hatırlanacak olursa, beni devirme

kararının oybirliğiyle verilmiş olmasına şaşmamak gerekir.

Benim yerime de Genel Meclis Başkanı olarak zengin bir toprak ağası olan Çeng Heng'i seçmişlerdi. Kendisinin yöneticilikteki tek tecrübesi, Pnom Pen merkez hapisanesinin müdürlüğünü yapmakta olmasıydı. Aslında ne ülke içinde, ne de dışında efendilerini hiçbir şekilde üzmeyecek olan önemsiz bir kukladan başka bir şey değildi.

Rüzgardaki bir saman gibi sürüklendiğim bu darbe günlerinin bana çok şeyler ifade etmesi gerekirken, benim hiç üzerinde bile durmadığım bir şey oldu. Oysa dikkatli olsaydım, bu olay bana bir takım şeyleri farketmemde yardımcı olabilirdi. Olay kısaca şu: Güney Vietnam sınırına yakın bir bölgede kauçuk işletmelerinin sahibi olan bir kont vardı. Kont de Beaumont adındaki bu adam benimle dostluk etmeye her zaman özel bir dikkat gösterirdi. Babam da kendisini pek sevdiği ve ölüm döşeginde iken benden Beaumont ile arkadaşlığı sürdürmemi istediği için, aramızda yakın bir dostluk ve arkadaşlık doğmuştu. Paris'e her gidişimde kendisini görmeyi ihmal etmez ve mutlaka bir kere olsun yemek davetine giderdim. Fakat 1970'te Paris'e son gidişimdi onun beni aramadığını görünce, ben onunla temas kurmaya çalıştım. Acaba hasta mıydı? Hayır, o sırada «Fransa dışında» bulunduğu cevabını verdiler. Fakat garip bir rastlantı sonunda onun Paris'te olduğunu öğrendim. Ama bu olayı «cansıkıcı» bulmaktan başka bir tepkim olmadı. O sıralar benden kaçışının sebebini sonradan anlayabilecektim.

1969 yılının ilk yarısında Samdeç Pen Nut Baş-

bakanken bir döviz sıkıntısına düşmememiz için yabancı şirketlerin kârlarının Fransa'ya transferi kısıtlanmıştı. Kârlar belli bir oranda ülkemizde bırakılacak ve işletmelere yatırılacaktı. Kont de Beaumont, Başbakanlığa vekalet etmekte olan Sirik Matak'a başvurarak bu kararı protesto etmiş, Matak da kendisine cevap olarak Sihanuk'un yakında devrileceğini ve kendisinin bütün işleri eline alacağını, o zaman da bu durumu düzelteceğini söylemişti. Kont hazretlerinin bütün kârlarını ülkesine götürebileceğinden kuşku olmamasını bildirmişti. O halde yakında yuvarlanacak olan Sihanuk'la dostluğa devam etmenin ne anlamı olurdu? Fakat darbeden iki ay sonra Kont de Beaumont'un fabrikaları, Lon Nol ile Sirik Matak'ın yeni müttetikleri tarafından yakıp yıkılarak bir kül yığını haline getirildi. Çünkü Saygon rejimi, Kamboçya'nın kauçuk üretiminde kendisinin en büyük rakibi olmasına dayanamıyordu ve hava kuvvetlerinin ilk hedeflerinden biri de sınır bölgesindeki kauçuk işletmeleri olmuştı. Oysa Lon Nol ve Sirik Matak, işte bu kont gibi kimselerin çıkarlarını korumak için Kamboçya'nın tarafsızlık ve bağımsızlığını feda etmişlerdi.

Darbeye bahane olarak ileri sürülen sebepler şunlardı: Vietnam tapınaklarının sınır bölgelerinin içinde bulunuşu, Vietnam Milli Kurtuluş Cephesi birliklerinin yine sınırlarımız içersinde üsler ve ikmal hatları kurmaları. Oysa bunlar tamamen uydurma idi. Bu suçlamaların hepsi de, suçlamayı yapanların utanması gereken yalan ve saçmalıklardan başka bir şey değildi. Milli Kurtuluş Cephesi ile yapılan ve cephenin titizlikle uyduğu anlaşmaların hepsini imzalayan Lon Nol'un kendisi idi. Lon Nol pekala biliyordu ki, Tayland'dan sınırlarımıza bir takım zorla-

malar yapılmakta olduğu sıralarda, Millî Kurtuluş Cephesi Vietnam sınırlarımızı fiili olarak kontrol etmekte olduğu için, bu bölgedeki birliklerimizi çekme imkanına sahip oluyor ve onları Tayland sınırında toplayabiliyorduk. Hal böyleyken birden bire bir takım kimselerin «sınırlarımızdan içeri Vietkong sızmaları» olduğu yolunda gürültüler koparmaya başlamalarının sadece başka bir şey için, ortalığı bulandırmak amacı ile düzenlendiğini hem anlamıştım. Gazeteci T.D. Allman da daha önce sözünü ettiğim yazı dizisinde aynı sonuca ulaşmıştı:

Çok ilgi çekici bir gerçektir ki, yetkili kimselerle yaptığım görüşmelerde hiç kimse bana Sihanuk'u devirmelerinin sebebi olarak onun Vietnam komünistleriyle iyi ilişkiler kurmuş ve sürdürmüş olmasını ileri sürmedi.

Bunlardan birisi aynen şöyle dedi: «Açık söylemek gerekirse Sihanuk da tıpkı bizim gibi anti-komünistti.» Bir başkası ise şunları belirtti: «Sihanuk çok uzun süredir iktidardaydı. Bunu biz istemiştik. Şimdi de uzaklaştırmak istiyorduk. Onu devirebilmemizin tek yolu ise, Vietkong'a saldırmaktı.»

Birinci açıklama tamamen doğru sayılmaz. Ben, beni devirmiş olan komplocular kadar «anti-komünist» değildim. Darbeden birkaç gün sonra bu somut olarak görülür. Lon Nol önce karşılıklı istihbarat alışverişine, arkadan da sınır bölgelerimizde Vietnam Milli Kurtuluş Cephesi'ne karşı ortaklaşa askeri harekate girişerek Amerikan ve Saygon kuvvetleriyle hemen işbirliği yapmaya başladı. Oysa Amerikalılar ve Saygon rejimi yıllardan beri bana, Milli Kurtuluş Cephesi'ne karşı ortak harekate girişmek için baskı yapmaktaydılar; benim bunu kabul etmeyişim, Washington ile tartışmaların başlıca sebebi olmuştu. Amerikan kuvvetlerinin Güney Viet-

nam'da üstüste yenilgilere uğramalarının sebebi olarak Amerikalı komutanlar, özellikle Westmoreland ve Creighton Abrams, Vietnam'da «kesin zafere ulaşmalarını önleyen tek şeyin «Kamboçya tapınakları» olduğunu ileri sürüp durmuşlardır.

Washington'un isteklerine iki yönden boyun eğmek istemiyordum. Birincisi, böyle bir davranış, tarafsızlıktan vazgeçmek olacaktı. İkincisi, Kamboçya halkının çoğunluğu ile aynı düşünce ve duyguyu paylaşan ben, Amerikan saldırısına karşı çetin bir savaş vermekte olan Vietnam direniş savaşçlarına gerçekten yakınlık duyuyordum. Milli Kurtuluş Cephesi liderleri ile olsun, Vietnam Demokratik Halk Cumhuriyeti liderleri ile olsun yaptığım bütün görüşmelerde kendilerinin yurtseverliklerini, milletlerinin bağımsızlığı uğruna göze aldıkları fedakarlığı, sıcak ve insanca duygularını gittikçe daha çok takdir ediyordum. Ho Çi Minh'in ölümü üzerine ülkemde üç günlük resmi yas ilan ederek bu hayranlığımı belirtmek fırsatını bulmuştum. Lon Nol'un Kızıl Khmerler ve «Vietkong sızmaları»na karşı kıyameti kopardığı günlere rastlamış olmasına rağmen Ho Çi Minh için kendi ülkemizin büyük liderlerinden biri ölmüş gibi törenler yapılmasını emrettim. Kraliyet sarayının taht odasında yüze yakın seçkin din adamımızın katıldığı bir ayin düzenlendi ve bu törene Krallığın en yüksek memurları katıldı. Ayrıca Pnom Pen radyosunda Ho Çi Minh'in anısı için düzenlenmiş yas müziği yayınlandı. Hanoi'de yapılan cenaze törenine katılan tek Devlet Başkanı bendim. (Düşürülmemden birkaç gün sonra Pekin'de karşılaştığımız zaman Kuzey Vietnam Başbakanı Pham Van Dong bu jestimin şükranla karşılandığını belirtti.)

Kamboçya'da komünist bir rejim kurulmasını

istemediğim doğrudur. Ancak iş işten geçtikten sonra açıkça kavradığım gibi, Lon Nol aşırı sağ kanatla bana karşı bir komplo içine girdiğini gizlemek için beni aşırı sol kanata karşı giderek daha çok tepkide bulunmaya itiyor ve ben Lon Nol'un etkisi altında kalarak Kızıl Khmerlere karşı zaman zaman çok sert çıkışlar yapıyordum. Onların eylemlerinin, bağımsızlık ve tarafsızlığımızı tehlikeye düşürebileceğini düşünüyordum.

Gazeteci T.D. Allman'ın yüksek seviyedeki haber kaynaklarından aldığı belgelere dayanarak verdiği haberler içinde yüzde yüz doğru olanlarından biri, darbecilerin «Vietkong'a saldırıya geçerek Sihanuk'u devirmeyi tek yol olarak gördükleri» haberi- dir. Buna paralel olarak Lon Nol, Kızıl Khmerlerin komplo çalışmaları hakkında sahte belgeler düzenleyerek kendi yıkıcı hareketlerini maskeleye ve milli birliğimizi bozmaya uğraşıyordu. Kızıl Khmerlerin benim gerçek amacımı anlamış ve yurtseverliğimden kuşkulananmamış olduklarını belli eden en iyi şey, onların faaliyetlerini kısıtlamak için zaman zaman çok sert tedbirler aldığım halde, Lon Nol rejimine karşı silahlı direniş çağrısında bulunduğum zaman hemen benim etrafımda toplanmış olmalarıdır. Bununla da yetinmemiş ve benim isteğime aykırı olarak, suikastçıları ezdikten ve Kamboçya'yı istilacılarıdan kurtardıktan sonra benim Devlet Başkanlığına devam etmemi de ısrarla savunmuşlardır.

Lon Nol ve Sirik Matak'ın en büyük korkuları, benim darbeden sonra hemen Kamboçya'ya dönmem, halkı ve silâhlı kuvvetleri arkamda toplayarak harekete geçmemdi. Ülkeme dönmem için en küçük bir imkân bulabilseydim, yapacağım şey de bu olacaktı. Fakat Lon Nol hükümeti son derece sert ve amansız

tedbirler almıştı. Örneğin, beni Kamboçya'ya getirme cesaretini gösterecek herhangi bir yabancı uçağın bütün mürettebatının tutuklanacağını, uçağa da el konulacağını ilân etmişlerdi. Gerçi bu milletlerarası sivil havacılık kanununa ve kurallarına tamamen aykırı bir davranıştı, ama bu blöfü görecektir herhangi bir havayolu şirketi veya pilotuna karşı çok daha sert tedbirler de hazırlanmıştı. Yine gazeteci T.D. Allman'ın bu konuda yazdıkları şöyle:

Lon Nol tarafından imzalanan askeri emre göre, Devlet Başkanı Kamboçya'ya döndüğü takdirde derhal öldürülecekti. O anda hükümet çevrelerini etkisi altında tutan tek korku, Sihanuk'un ülkeye geri dönmesi, halkı arkasına alarak yeni seçimlere gitme yolunu açmasıydı. «Özellikle köylüler olmak üzere halk tarafından çok sevildiği için» Sihanuk'un böyle bir seçimi kazanacağından şüphe edilmiyordu.

T.D. Allman'ın raporlarını fazlasıyla kullandım. Size naklettiğim üç makale Senatör Mansfield'in ABD Kongre'sinde (Senato'da) okuyarak kayıtlara geçirdiği ve şimdi tarihin yazılı bir parçası olan bölümlerdir. Pnom Pen'de darbe sırasında Lon Nol'un kurmaylığını yapmış olan subaylar da dahil olmak üzere Lon Nol-Sirik Matak rejimini bir sel halinde terkedenlerden elde ettiğim bilgiler, birkaç istisna dışında Allman'ın raporlarına uygundur. Kaçanlardan bazıları Pekin, Paris ve Moskova'da benimle görüştü, bazıları ise kurtarılmış bölgelere ulaştıktan sonra bana raporlar gönderdi.

Allman, profesyonel çalışma tarzıyla dışlarını bir av köpeği gibi konuya geçirmiş ve olayları eşelemiştir. Onun «kusursuz bir anti-komünist» olan kaynağı ile ilişki kuramayacağım için her konuda gerekli bilgiyi toplayamadım. Allman'ın onu oldukça

yanlış bir şekilde «Kamboçya bağımsızlık hareketi-
nin babası» olarak ve aynı zamanda «körpe Khmer
Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı'na en önem-
li aday» diye nitelendirmesi, kaynağının Son Ngok
Tan'dan başka bir kimse olmadığını gösterir.
Bunun doğru olduğunu kendi kaynaklarımdan da
biliyorum. Allman onu ilk gördüğünde sıkıntılı bir
halde bulmuştu, çünkü yirmi yıllık ihanetinin
sonucunda Pnom Pen'de önemli bir köşebaşı-
na getirilerek mükafatlandırılmamıştı. Zaten dar-
beyi de kendi eseri olarak görüyordu. Fakat
o muhteşem günlere erişince Lon Nol ve Sirik
Matak kendi aralarındaki çelişmeleri bir yana ata-
arak bu çok tehlikeli rakibe karşı sağlam bir cephe
kurmuşlar, Tan'ı itmişlerdi. Son Ngok Tan'ın en bü-
yük hayal kırıklığı Pnom Pen'e beyaz savaş atı üstün
de («beyaz fil» belki daha doğru olurdu) ve büyük
bir kalabalığın alkışları arasında girmeyişi idi. CIA
patronlarının yapabileceği en fazla şey onu, Lon
Nol'un danışmanlığına atamaktı. Son Ngok Tan
kendini hain olarak bilen kimseleri hiç yanıltmamış-
tır. Bu tatminsizlik duygusuyla Allman'a dert yan-
maya karar vermişti:

1969'un ilk aylarında Amerikan hükümeti, Son Ngok Tan
etrafında toplanmış, sürgündeki Sihanuk'a karşı partizanlara
ajanlar göndererek ilişki kurmuş, ülkenin iki uçtan istilası
ve Sihanuk karşı hareketler için destekleme garantileri ver-
miştir.

Bu, Bölüm 7'de anlatılan 1959 «Dap Chhuon
komplosu»nun başarısızlığından sonra yenilenip tek-
rar sahneye konması idi. Yukarda geçen «sürgünde-
ki Sihanuk'a karşı partizanlar» deyimini açığa kavuş-
turulmalıdır. «Partizan» diye yabancı işgalcilere

karşı savaşıyan yurtseverlere denir; Son Ngok Tan'ın paralı askerleri Güney Vietnam'daki Kamboçyalı azınlıklardan toplanmış ve Güney Vietnam sahillerinde «Kamboçya bağımsızlık hareketinin babası» olarak rinde bulunan Na Trang'daki CİA komando üssünde eğitilmiş, daha sonra da CİA tarafından yönetilen Tayland'daki üslere uçakla gönderilmiştir. Diğerleri ise Güney Vietnam'da CİA'lı subaylar tarafından idare edilen «Özel Kuvvetler»e katılmışlardır. Bu yüzden bunlar, partizan kelimesinin sadece kirletirler. Bu «partizanlar»ın büyük bir çoğunluğu sınırlarımızdan geçip kırsal alanlarımızı yağmalamaya başlayıncaya kadar, Kamboçya'yı hiç görmemişlerdi bile.

Tan, Allman'a, esas planının, Amerikalılar tarafından eğitilmiş sekiz taburla ülkeyi iki uçtan istila etmek olduğunu söyledi. (Amerikalılar tarafından eğitilenlerden kasıt, CİA tarafından para yardımı gören ve yetiştirilen, Tayland'da üslenmiş Khmer Sereiler ve Güney Vietnam'dan gelen KKK (1) komandolarıdır. Bu hücumun planları 1969'un ilk aylarında hazırlanmıştı ve Lon Nol-Sirik Matak ihanetiyle bir ilgisi yoktu. Son Ngok Tan, kendi kuvvetleri sınırı geçince, Kamboçya ordusunun etrafında toplanacağını umuyordu. Allman'a yaptığı açıklama-

---

(1) Kampuçi Krom Khmerleri; bunlara sadece Khmer Krom da denir. KKK'ların «başkanı» ve esas askeri komutanı, ABD elçiliğinde şöförlük yapmış insan eti yiyen bir hayduttur. Bu kişi ve diğer haydut arkadaşları bazı batılı gazetecilere —örneğin, Le Monde'dan Jean-Claude Pomonti'ye— Vietnamlı eti, «özellikle karaciğeri» yemekten zevk duyduklarını anlatmışlardır. İşte Son Ngok Tan, Lon Nol ve Sirik Matak'a uygun bir uşak!

mada «planın bir Amerikalı ajanın onayından geçtiğini», bu kişiye sadece «Fred» dendiğini söylüyordu. Bu sıralar benim bilgimin dışında Lon Nol ve «Kamboçya ordusu» bu baş hainle temas kurmamış olabilirdi. Fakat bu arada Khmer Sereilerden büyük «kaçmalar» olması ve bunların Kamboçya'ya gelmeleri basit rastlantılar olamazdı; bunlar, Son Ngok Tan'ın istila stratejisinin bir parçasıydı.

Olayları hazırlayan esas beyin CIA, açık bir istila hareketi yerine, iktidarı, Lon Nol-Sirik Matak komplosu ile içerden ele geçirmeyi düşünüyordu. Ajanların Laos'taki skandaldan sonra «Domuzlar Körfezi çıkartması» fiyaskosu ve Dominik Cumhuriyeti'ndeki olaylar yüzünden daha «anayasal» ve «meşru» davranmaya ihtiyaçları vardı —bu, özellikle bütün dünyanın gözlerinin çevrilmiş olduğu Kamboçya için şarttı—. Muhtemelen Son Ngok Tan tarafından bilinmeyen şey, kendisinin kasıtlı olarak ikinci mevkiye düşürülmüş olması ve askerleriyle sözde «kaçaklar»ın Lon Nol ve Sirik Matak emrine geçmesiydi. Son Ngok Tan «ordusunun» birdenbire önemli bir kısmının eksildiğini görmüştü. Allman'a yakındığında, esas planın «olaylar içinde yok olduğunu» ve şimdi görevinin yeni şeflerine hizmet etmek olduğunu söylemişti.

Lon Nol'un Şubat'ta Fransa'dan döndükten sonra Tan ile yaptığı görüşmede esas öğrenmek istediği şeyi Allman şöyle anlatıyor:

1968'de Saygon'da olduğu gibi, Vietkong Pnom Pen'e saldırırsa Lon Nol şehrin korunmasında Son Ngok Tan'ın kuvvetlerinden yardım bekleyebilir miydi? Tan «Amerikalı arkadaşları» ile görüşme yaptıktan sonra Şubat'ın sonları ile Mart'ın başlarında olumlu cevap verdi.

1970 Şubat'ının sonlarında, yani Sihanuk'un düşürülme-

sinden birkaç hafta önce Kamboçya ordusundan bir düzine subay, birkaç Amerikalı ajan ile birlikte Son Ngok Tan'ın komutanlık karargahına gittiler ve karşılıklı desteklerde bulunmak için birbirlerine söz verdiler. Lon Nol o zaman hala Sihanuk'un Başbakanıydı, Şubat'ta Vietnam-Kamboçya sınırında bir noktada buluşmak için Son Ngok Tan ile anlaşmaya vardı.

Böyle mahkum olmuş bir hainle buluşma yeri saptamak, tek başına ele alındığında bile yüksek derecede bir ihanetti. Son Ngok Tan ile anlaştığına göre «saha komutanlığını», Kamboçya sınırı yakınında 2. Anayolun (1) Güney Vietnam sınırları içinde kalan kısmına yakın Tin Bien köyüne taşımıştı. İlk önceleri Lon Nol bazı ajanları buraya göndermişti. Raporda bu, «sınırlara yakın 2. Anayolun Kamboçya tarafında kalan kısmında birkaç toplantı yapılmıştı» diye geçmektedir.

Bu ilk toplantılardan sonra Lon Nol kendi çalışma yerini Tan'ın karargahına taşımış ve burada iki hain birlikte gelecekteki adımlarını kararlaştırmışlardır. Allman'ın yorumları şöyle devam ediyor:

Kamboçyalıların (Lon Nolcular, N.S.) resmi sözcüleri Sihanuk'u devirmeden önce Amerikalıların herhangi bir yardım teminatında bulunduklarını yalanlamaktadırlar. Fakat Sihanuk'un düşürülmesinden sonra Son Ngok Tan'ın Amerikalılar tarafından donatılan ve para yardımı gören on Kampuçi Krom Khmer taburu Pnom Pen'i korumak için gönderilmiştir. Tan şöyle hatırlıyor, «biz Nisan 1970'te Pnom Pen'e dört tabur gönderdik ve Temmuz sonunda Kamboçya'daki taburlarımızın sayısı onu buluyordu.»

---

(1) Pnom Pen'in güneyinden, Takeo'dan geçerek kıyıya ulaşan yol.

Bu arada Batı gazeteleri genç KKK'ların ellerinde «sebze ile pişirilmek için» insan ciğeri taşıyan ve yanlarında kafası kesilmiş, karnı deşilmiş Vietnamlılar bulunan fotoğraflarını yayınlıyorlardı. Esasında KKK takımları Pnom Pen'e darbeden önce gelmişler, elçiliklere saldırmışlar ve daha sonra Vietnamlıları katletmişlerdi.

Son Ngok Tan'ın Allman'a yaptığı açıklamalar, bütün katkılarına rağmen gerekli karşılığı alamamış, sandalye meraklısı fakat hayal kırıklığına uğramış bir kişinin düşüncelerinin izlerini taşımaktadır. Sonraları Başbakan olmasına rağmen bu görevde de yetkileri sınırlıydı. Son Ngok Tan'ın ahmaklığı, bir kuklanın daha yüksek bir duruma çıkabileceğine inanmasıydı. Her zaman ipler kuklanın efendisindeydi ve burada efendi CIA idi. Kısa zaman içinde Saygon'dakiler duruma hakim olunca, bu üç elebaşı kukla durumuna düşmüştü.

Bir zamanlar bir barış alanı olan Kamboçya'yı değiştirmek ve beni düşürmek için inceden inceye hazırlanan darbe hakkında yukarda yazılanlar, ancak şimdi iyice bilincine vardığım temel gerçekleri yansıtmaktadır. Şüphesiz CIA'nın bu yaratıkları baş role geçmek için birbirlerini itip kakaladıkça, darbe içinde planları ortaya çıkacaktır. Fakat suçluların genel çizgileri ve ne oldukları, şimdi herkesin gözü önüne serilmiştir. Onlar bu işin sonucunda benim topraklarıma savaş ve yıkım getireceklerini biliyorlardı. Allman'ın Son Ngok Tan ile 12 Ekim'de yaptığı mülakatın son pragrafında (Dispatch News International için yazılmıştır) bu açıkça görülüyor (1).

---

(1) Dispatch News International 4 Nisan 1972.

Son Ngok Tan ile yaptığı mülakatlarda, o, Lon Nol ve Sirik Matak rejiminin Ocak'ta sadece Sihanuk'u düşürmeyi değil, bunun sonucunda daha büyük bir rakiple bir savaşa girmek gerekeceğini anladıklarını da söyledi. Tan'a göre, bir savaş olursa Amerika destekleyeceğine söz vermişti.

Senatör Mike Gravel (Alaska Demokrat Senatörü) Allman'ın makalelerini inceledikten sonra şunları belirtti:

ABD, gizli olarak Kamboçya'ya çıkartma yöneltiyor, Sihanuk'u düşüreceklerini açıkça belirtmiş bir grubun adamlarını kiralyor, satın alıyor ve bir darbe planladığı bilinmiyor; böyle bir tavır takınma —Beyaz Saray'ın yaptığı gibi— inanılacak şey değil.

Darbeye sözedilmeye değer başka bir unsur daha vardı. İki denizcinin «isyan» edip bütün mürettebatı hapsedtiği **Columbia Eagle** gemisinin esraren-giz durumu. Kaptan Bligh ve **Bounty**'nin günümüzdeki benzeri sanki! Görünüşte bu adamlar Bangkok'a napalm bombası taşımayı reddeden savaş aleyhtarı kimseler idi, bu yüzden geminin rotasını değiştirmiş ve gemiyi Kamboçya'daki Sihanukville limanına getirmişlerdir. Sihanukville'deki bazı Fransız ortaokul öğretmenleri «kaçırılmış» gemi limana girdiği ve limandan ayrıldığı zaman geminin fotoğraflarını çekmişler. Limana ilk girdiğinde geminin suya gömülmüş, ayrıldığında suyun üstünde kalan kısmının fazlalaşmış olduğuna dikkat etmişler.

Columbia Eagle gemisinin o akşam demir atmasıyle şimdiye kadar görülmemiş bir şekilde, Sihanukville-Pnom Pen yolu sivil trafiğe kapatılmıştır. Ertesi sabaha kadar limandan Pnom Pen'e devamlı olarak askeri GMC konvoyları geçmiştir. Darbenin

olduğu gün batılı gazeteciler, Milli Meclis'in etrafında kümelenen birliklerde ordumuzda daha önce kullanılmayan M16 tüfeklerini görmüşlerdir. Vietkong karşı-saldırısını kesmek için, **Columbia Eagle**'ın CIA tarafından Son Ngok Tan yolu ile Lon Nol'un isteklerini karşılamak üzere gönderildiği anlaşıyor. Esas korkuları ise Kamboçya halkının tepkisiydi.

Lon Nol ve Sirik Matak'ın kendi hareketlerinin korkunç sonuçlarını göremedikleri düşünülse bile (çünkü onların kafalarını meşgul eden esas şey ellerine mümkün olduğu kadar fazla dolar geçmesiydi), Amerika bilinçli ve kesin bir şekilde Güney Vietnam'daki savaşı Kamboçya'ya ithal etmiştir. Uzun vadede değerlendirilirse, her zamanki gibi hesaplar yanlış yapıldı.

BÖLÜM 4

DİRENİŞ BAŞLIYOR

Moskova'dan Pekin'e gelirken uçakta taslağını hazırladığım ve 23 Mart'ta Pekin radyosundan yayınlanan Çağrı'm, yurttaşlarım arasında hemen etkisini göstermişti. Bu çağrıda gayrı meşru ve anayasa dışı Lon Nol rejiminin dağıtılmasını resmen istiyor, geniş bir milli birlik cephesi ve milli kurtuluş ordusunun kurulmasını öneriyordum:

Bir Milli Birlik Hükümeti kurulacaktır. Kamboçya'da normal durumu geri getirinceye kadar bir Danışma Meclisi toplanacaktır. Bu Meclis'in üyeleri Budist rahiplerin ordunun, polisin, bölge kolluk birliklerinin, gençliğin, aydınların, köylülerin, işçilerin, ve diğer emekleriyle hayatını kazanan sanayiciler, iş adamları, memurlar ve kadınların en seçkin temsilcileri arasında seçilecektir. Bu kişilerin hepsinin yurtsever, ilerici ve anti-emperyalist eğilimli olmaları dikkate alınacaktır.

Başlarında Lon Nol, Sirik Matak ve Çeng Heng'in bulunduğu emperyalist yanlısı gerici ihanet grubunun baskı ve diktatörlüğünden ülkeyi kurtarmak ve efendileri olan ABD emperyalistlerine karşı savaşı sürdürmek için bir Milli Kurtuluş Ordusu kurulacaktır.

Milli Birlik Hükümeti, Danışma Meclisi ve Milli Kurtuluş Ordusu bir yandan ülkemizi kurtarmak, ve zaferden sonra ülkeyi yeniden inşa etmek, diğer yandan da halkla bir-

likte tek bir cephe meydana getirmek için Kamboçya Milli Birleşik Cephesi'ni kuracaktır.

Vietnamlı dostlarımızın geçirmekte olduğu demeden de biliyordum ki zafere giden yol uzun ve çetindir. Ama onların tecrübe ve başarıları bize bu yolu kısaltmıştır.

24 Mart'ta ülke içindeki taraftarlarıma bir mesaj yayınlayarak yeraltına çekilmelerini, silah ve eğitim yardımının gelmesini beklemelerini istedim. Yurt dışındaki Kamboçyalı taraftarlarıma ise, Pekin'de toplanmaya çalışmalarını bildirdim. Bundan hemen sonraki günlerde bütün ülkede canavarca bastırılan ayaklanmalar ve yeni iktidara karşı başkaldırmalar olmuştu. Batı basını, ancak, gazetecilerin kolayca girebildikleri doğu bölgelerindeki başkente karşı ayaklanmalardan haber verebilmişlerdir. Daha geniş bölgelerde, Lon Nol idareyi bir türlü kendi adamlarına devrettirememiş ve çabaları hala bir sonuç vermemiştir. Kendisi ayaklanma ve başkaldırma hareketlerini hep Vietkong'un işi olarak göstermeye çalıştıysa da, batı basını onun bu görüşüne hiç katılmamıştı. **Financial Times** doğru bir teşhisle bu ayaklanmaları «kırsal alanlardaki halk kitlelerinin yakınlığını kazanmak için hiç bir çabayı esirgememiş olan bir liderin devrilmesine karşı kendiliğinden ayaklanmalar» olarak nitelemişti.

26 ile 30 Mart arasında silahsız yurttaşlarımdan yüzlercesi, benim lehimde gösterilere kalkıştıkları için acımasızca kurşunlanmışlardı. Pnom Pen'i Saygon'a bağlayan 1. Anayol üzerinde Pnom Pen'den 40 km. ötede Neak Luong nehir geçidinde en az otuz kişi öldürülmüştü. Kompong Çam kasabasında Lon Nol Birlikleri yine 27 Mart'ta uçaksavar

ve ağır makinalı tüfeklerle bir kalabalığa ateş açarak en az elli kişinin ölümüne sebep olmuşlardı. İkisi de Güney Vietnam sınırına yakın olan Suong ve Memot kasabalarında elliden çok fazla yurttaşım öldürüldü. Gazeteciler, Takeo'da seksen, Prey Veng ve Angtassom kasabalarında otuzar ceset görmüş olduklarını bildirdiler. Bu cesetlerin Kamboçyalılara ait olduğuna şüphe yoktu. Elimde elleri arkalarına bağlı, kurşuna dizilmeyi bekleyen sıraya sokulmuş yurttaşlarıma, arkadaşlarımin önünde dayak atılarak öldürülen öğrencilere ait fotoğraflar var. Kurşuna dizme emrini veren veya dayak atanların bazıları, yine fotoğraflarda açıkça görüldüğü gibi, Lon Nol tarafından sınırlarımızdan içeri girmelerine izin verilen, Pnom Pen garnizonuna ve askeri polis birliklerine yerleştirilen, Khmer Sereiden «kaçan» CIA yetiştirmesi kimselerdi.

4 Nisan'da yaptığım bir radyo konuşmasında üçyüzden fazla yurtseverin öldürülmüş olduğunu bildirdim ve beni destekleyenlere yeraltına çekilmelerini, «ormanlar içine girerek zaten örgütlenmeye ve silahlanmaya başlamış olan direniş kuvvetlerine katılmalarını» söyledim.

Beni en çok sevindiren gelişmelerden biri, Çağrı mesajımın radyoda yayınlanmasından üç gün sonra, 26 Mayıs'ta Kızıl Khmerin önde gelen üç liderinden, 1966 seçiminde Meclis'e girebilmiş, sonra ormandaki çekirdek üslerine çekilmiş üç namuslu milletvekilinden aldığım mesaj oldu. Bunlar ülkemizin sayılı aydınlarından üçüydü: İkisi Fransada'da profesör doktor ünvanını almış olan iktisatçı Kiyö Samphan ve Hu Yun, öteki de bir hukukçu olan Hu Nim idi. Geçmişte kendileriyle aramızda gergin ilişkiler bulunduğunu düşünerek benim safımda müca-

deleye girmek için birtakım sorular soracaklarını, şartlar ileri sürececeklerini, hiç değilse benimle önceden bir görüşme yapmak isteyeceklerini sanmıştım. Ama böyle bir şey yapmadılar. Çağrı'mı duymuşlar ve şu cevabı vermişlerdi: «Son derece güzel bir hareket bu. Eğer Kamboçya halkının geleneksel lideri olan siz, bizimle birlikte savaşmayı kabul ediyorsanız, istiyebileceğimiz başka bir şey olamaz.»

Lon Nol, beni sol kanattan koparmak için gizlice ve sistemli bir şekilde çaba harcamıştı. Fakat sonradan Kızıl Khmerler bana şöyle dediler: «Sizin yurtseverliğinizden ve halkınıza bağlılığınızdan hiç bir zaman şüpheyeye düşmedik. Lon Nol ve Sirik Matlak gibilerden sizi her zaman ayrı tuttuk.» Benimle önceden bir görüşme yapmaksızın hemen beni destekleme kararı almalarından çok duygulanmıştım. Bu çağrıda bulunmuştum, onlar da gönül sıcaklığıyla buna olumlu cevap vermişlerdi. Sonradan Kraliyet Milli Birlik Hükümeti'ni kurduğumuz zaman son Meclis'imize seçilmiş üç solcu milletvekilinden biri olan Kiyö Samphan Savunma Bakanlığı'na, arkasından da Başbakan Yardımcılığı'na getirilmişti. İkincisi, Hu Yun İçişleri ve Kooperatifler Bakanlığı'nı, üçüncüsü, Hu Nim ise Haberalma ve Progapanda Bakanlığı'nı üzerlerine aldılar.

Hükümetle Kızıl Khmerler arasında eskiden düşmanca ilişkiler bulunması, onların 1970 Mart'ında örgütlenmeye başlayan direniş hareketine hemen katılmalarına bir sebebi olarak gösterilmek istendiği için, bu konuyu biraz aydınlığa kavuşturmak doğru olacaktır. Lon Nol, 1966 yılında yapılan seçimle işbaşına gelen Meclis'in sağ kanadının oylarıyla Başbakanlığa getirilmişti. Aradan bir yıl bile

geçmeden «Samlaut davası» denilen olayın baş ter-
tipçisi ve kışkırtıcısı oldu.

Kamboçya'da toprak, geleneksel olarak onu sü-
ren ve işleyene ait olurdu. Lon Nol'un birlikleri Bat-
tambang eyaletindeki Samlaut bölgesine geldiler ve
yıllardan beri tarla haline getirip işledikleri toprak-
lara sahip olan köylüleri oralardan uzaklaştırmaya
başladılar. Lon Nol'un subayları o toprakların «ka-
nunen» kendilerine ait olduğuna dair birtakım bel-
geler ortaya çıkarmışlardı. Lon Nol da köylülere
taşlarını taraklarını toplayıp gitmelerini emrediyor-
du. Asıl amacı ise, Khmër Serei'yi sözde yurtsever-
liklerinden dolayı «terkedip» Tayland'dan Kamboç-
ya'ya «parasız pulsuz» göç eden CIA yetiştirmesi
grupları bu topraklarda yedek kuvvetler olarak ba-
rındırmaktı. (Daha 1967'de bakanlarımdan birisi,
Çau Seng, bu olayları yorumlayarak beni uyarmış
ve Lon Nol'un bana bir darbe hazırladığını söylemiş-
ti. Fakat bu benim için öylesine akıl almaz bir şey-
di ki, sözlerine ilgi göstermedim. Sonradan Chau Seng
gönüllü bir sürgün olarak Paris'e gidip yerleşti. 18
Mart darbesinden sonra Milli Birleşik Cephe'mize
ilk katılanlardan biri oldu. Şimdi Özel Görevler Ba-
kanı'dır.)

Samlaut köylüleri, tarihte bu gibi davranışlar
karşısında bütün köylüler hep nasıl bir tepki göster-
mişlerse öyle bir tepki gösterdiler. Yani karşı koy-
dular. Kendilerini desteklemek için Battambang şeh-
rinde büyük halk gösterileri yapıldı. Battambang'da
oturmakta olan Çinli ve Vietnamlılar da, ki sayıları
çoktur, gösterilere katıldılar. Lon Nol da bunun, Çin-
li ve Vietnamlıların ülkeyi ele geçirmek için hazır-
lıkları olduğunu ileri sürerek saldırıya başladı. Sol
kanat milletvekilleri Maocular olarak açıkca suçlan-

dılar ve Pnom Pen'den kaçmak zorunda bırakıldılar. Lon Nol'un kuvvetleri ile köylüler arasında açık savaş başladı. O sırada ben yurtdışıyaydım. Ama Lon Nol bana, sanki bu olaylar Hanoi ile Pekin'in düzenledikleri ayaklanmaların gibi açıklamalar taşıyan raporlar göndermeyi ihmal etmedi.

Bu olaylar, Çin'deki Büyük Proleter Kültür Devrimi'nde «sol» sapmacıların ortaya çıktığı en hararetili dönemde patlak verdiği için işler iyice karıştı. Başkentimiz Pnom Pen'de ve öteki şehirlerde oturan Çinliler bizim işlerimize karışma anlamına gelecek bir takım eylemlere girişmek için kışkırtıldılar. Pnom Pen ve diğer şehirlerin sokaklarında şimdiye kadar benzeri görülmedik bir Çin milliyetçiliği gösterisi olarak Başkan Mao'nun resimleri dolaştırılıyordu. Hemen ülkeme dönmek zorunda kaldım ve daha ilk anda Battambang eyaleti halkı ile Çinli azınlığın, rejimime ve şahsıma ayaklanmış olduklarını öğrendim. (O zamanki Çin Dışişleri Bakanı olan Çen Yi'ye yöneltilen aşırı-sol eleştirilerden biri monarşist Sihanuk'la dostluğuydu.) Birkaç gün sonra Pnom Pen'de hükümet aleyhtarı bir gösteri yapıldı. Lon Nol sola karşı bir av hareketini çoktan geliştirmiş, üç milletvekilinin arkasından birçok genç de canlarını kurtarmak için ormanlara sığınmak zorunda kalmışlardı.

CIA bu durumu alabildiğine sömürmek için hemen harekete geçmekte gecikmedi. Bir dedikodu kampanyasına başladılar ve Kızıl Khmerler adına broşürler, bildiriler dağıtmaya koyuldular. Daha o zaman bu broşür ve bildirilerin sahte olduğunu ilan etmiştim. 1967'de sağa doğru dönmekle suçlayan koltuk uzmanlarının, bu son derece gergin ve karışık durumu hesaba katmaları gerekir. Hiç bir zaman

kabul etmek istemediğim bir ihtimal olan bağımsızlığımızın soldan tehdit edilmesi konusunda, ilk defa olarak, görünüşe göre somut deliller vardı.

CIA'nın bu olaylardaki parmağına gelince; CIA'dan ücretli «iki yanlı» olduğu ileri sürülen Kamboçya asıllı İnçin Hay Lam'ın öldürülmesi davasındaki sanıklardan biri olan CIA «Yeşil Bereli»lerinden Yüzbaşı John McCarthy'nin çarpıcı bir ifşaatı oldu. McCarthy 1971 Mayıs'ında yapmaya mecbur olduğu şeylerden tiksinererek —CIA'nın emirlerine uyması için ABD ordusunda gördüğü muameleden hiç sözetsiz— istifa etti. Yaptığı açıklamaya göre, önemli bir Khmer Serei birliğini Kamboçya içlerine götürmek için düzenlenen «Kiraz Harekatı»nda bir CIA ekibinin başı olarak görev yapmıştı. Bu açıklama 25 Mayıs 1971'de Norfolk Virginia Pilot adlı Amerikan dergisinde yayınlandı.

Benim isteğim üzerine Amerika'da bu konuda daha geniş bir araştırma yapıldı ve Dispatch International Haber Ajansı muhabiri Richard Fineberg bu araştırma sonunda ortaya çıkan bazı gerçekleri bana yazılı olarak bildirdi:

Daha önce ABD Ordusu Beşinci Özel Kuvvet birliklerinde Yüzbaşı ve «Kiraz Harekatı» diye adlandıran «çok gizli» Kamboçya operasyonunda komutan olarak görev yapmış bulunan John McCarthy 1968'de Divanı Harb'e verildiği zaman temel kişinin Son Ngok Tan olduğunu söyledi. McCarthy ayrıca Khmer Sereilere çevirmenlik görevi yapan bir Kamboçyalıyı öldürmekten de sanıkmuş, Khmer Sereilerin CIA tarafından finanse edilen, Tan tarafından yönetilen, gizli, sağcı ve asi bir grup oldukları da söylenmekte.

McCarthy cinayet işleme suçuyla 20 yıla hüküm giydi, ancak bu hüküm 1970'te Yargıtay tarafından bozuldu, bu süre içinde ise iki yıl hapis yattı.

McCarthy'nin söylediğine göre, avukatları Güney Viet-

nam'daki Long Bin kasabasında iki gün süren duruşmalara Khmer Sereilerin şefi Tan'ın da tanık olarak çağrılıp dinlenmesi için ısrar etmişler, fakat 1968 Ocak ayında yapılan bu duruşmalarda Ordu bir yabancıнын tanıklık etmeye zorlanamayacağını ileri sürerek bu isteği reddetmiş. Tan o sırada Güney Vietnam'da yaşıyordu ve buradaki Kamboçyalı azınlığın önem verdikleri bir kimse durumundaydı.

Tan mahkemede tanıklık yapmaya gelmedi, fakat mahkeme dosyasındaki belgelerden anlaşıldığına göre, bazı Amerikan subayları, adı geçen casusun ölümünden kısa bir süre sonra Saygon'daki bir pagodada Khmer Serei üyeleri ile —belki de Tan'ın kendisiyle— gizli bir toplantı yapmışlar. Bu toplantıda, üyelerinden birinin ölümüne sebep olmaktan dolayı Khmer Sereiye bir söylentiye göre 25 bin dolar tazminat ödenmiş.

Tutanaklardan, Kiraz Projesi'nin Güney Vietnam sınırından Kamboçya sınırları içine adam sızdırmak amacıyla düzenlenmiş olduğu da anlaşıldı. Bu gizli görevi yerine getirmek için, Amerikalılar, bazıları da Khmer Sereilerden olmak üzere, Kamboçyalı çevirmenler ve kılavuzlar kiralamış. Duruşma sırasında McCarthy Khmer Sereileri «Kamboçya Hükümeti'ni devirmek için planlar yapan bir örgüt» olarak nitelendirmiş.

Duruşmaların el yazısıyla tutulan ve temize çekilmesi yasaklanan tutanakları, Tan hakkında kesin bir bilgi vermiyor. Sadece Tan Son Hai adında birinden söz ediliyor. Kiraz ekibinin bir elemanı, bu adamın «Khmer Sereinin yüksek kademedeki bir din adamı veya lideri» olduğunu söylemiş. McCarthy, bu gazeteciye Son Ngok Tan ile Tan Son Hai'nin «aynı ve tek bir kişi» olduğunu açıkladı.

Duruşmadan önce, Khmer Serei adına komünistlerin yetiştirmesi olan ve iki yanlı çalışan bir ajanı öldürmekle «devrimci bir iş» başarmış olmasından dolayı McCarthy'ye bir altın madalya verilmiş. Madalya ile birlikte verilen belgede «Khmer Serei'nin lideri» (Son Ngok) Tan'ın imzası var.

Temize çekilmemiş olan duruşma zabıtlarından elime geçen parçalarda çok aydınlatıcı bilgiler var. Örnek olarak, McCarthy komutasındaki üyelerden Başçavuş Ben W. Hancock, yeminli tanık olarak ver-

diği ifadesinde «Tan Son Hai» ile Amerikalı Özel Kuvvetler subaylarından birisi arasında, ajanın öldürülmesinden hemen sonra şöyle bir konuşma geçmiş olduğu açıklanıyor. Bu, duruşma tutanaklarının 138. sayfasından aynen alınmıştır.

Hancock: — Özel Kuvvetler'den... (temize çekilmiş, karalanmış) benden Tan Son Hai ile pagodada görüşmek üzere bir randevu alıp almayacağımı sordu.

Soru: — Tan Son Hai kim?

Cevap: — Güney Vietnam'daki... (temize çekilmiş, karalanmış)...'nın lideri.

Soru: — Hiç böyle bir toplantı yapıldı mı?

Cevap: — O akşam saat 18.00'de toplantı yapıldı. Albay Grover, ben ve Binbaşı Adams ile Tan Son Hai ve bir çevirmen katıldı. Albay Grover olup bitenleri anlattı ve ajanın bir Amerikalı yüzbaşı tarafından öldürülmüş olabileceğini kabul ettiklerini söyledi.

Soru: — Eğer olduysa, onların tepkisi neydi?

Cevap: — Tan Son Hai pek öfkelenmiş görünmüyordu. Önce ajanın öldürülmesine karşılık tazminat olarak Amerikan hükümetinin ne kadar para ödeyeceğini sordu. Bir bedel üzerinde anlaşmaya varıldı. Ertesi sabah cesedi Saygon'daki Pagodaya teslim etmek için de anlaştık.

Bu tutanakların 141. sayfasında Hancock «Tan Son Hai» diye adlandırılan adamı «Khmer Sereinin yüksek kademedeki bir din adamı veya lideri» olarak tanımlıyor. Bu sebeple onun aslında baş hain San Ngok Tan olduğu şüphe götürmez. Amerikan ordu yetkililerinin onu Divanı Harb'e çıkarmaktan çekinmelerinin sebebi de gene bundan başka bir şey değil. Sonradan McCarthy gazeteci Fineberg'e öldürülen casus için ödenen tazminatın 25 bin dolar olduğunu doğrulamış. Fineberg haberine şöyle devam ediyordu:

Kiraz harekâtı McCarthy'nin duruşması başlamadan sonuçlandıysa da, Yeşil Bereliler CİA hesabına Kamboçya'da gizli casusluk harekâtını sürdürdüler.

1969'da Kamboçya'daki bir casusluk harekâtında kullanılan ve yine iki taraflı çalıştığı anlaşılan bir ajanın ölümü basında geniş tepkilere yol açtı ve ordu yetkilileri içlerinde Vietnam Özel Kuvvetleri komutanlarından Albay Robert Rheult'un da bulunduğu sekiz Yeşil Bereliyi Divanı Harbe vermek zorunda kaldılar.

Fakat CİA görevlileri her hangi bir tanıklıkta bulunmayacaklarını bildirince, bu sekiz kişi hakkındaki suçlamayı geri aldılar.

İkinci olayda görev almış bulunan Yeşil Berelilerden Yüzbaşı Robert Marasco 1968-1969 yıllarında Kamboçya içerisinde iki haberalma şebekesini yönetiyordu. Kendisinin bana söylediğine göre bu işteki görevi, Sihanuk kırsal bölgeleri ziyarete çıktığında onu adım adım izlemektir. Bu görevi yerine getirebilmek için CİA tarafından yetiştirilmiş Khmer Serei ajanları ile bazı Kamboçyalıları kullanıyordu.

2 Haziran 1970'te Marasco, National Broadcast Company radyo ve televizyonunda kendisiyle yapılan bir görüşmede, Kamboçya'daki görevinin kod adının «B 57» olduğunu söyledi. Görev alanının da Kamboçya'nın «Papağan Gagası» yani, Vietnam sınırındaki bütün kırsal bölge olduğunu ve buradaki haberalma faaliyetini iki ajan grubuyla yürüttüğünü açıkladı. Görev alanı Pnom Pen'e kadar uzanıyordu. Emrinde çalıştırdığı yirmi kadar Güney Vietnamlı ve Kamboçyalı casusun görevi «Prens Sihanuk'u(1) adım adım izlemek, onu bir an bile

---

(1) Fineberg'in açıklamaları Dispatch News International tarafından yayınlandı, Washington, 5 Nisan 1972. Marasco'nun ABC mülakatı International Herald Tribune'de yayınlandı, Paris, 3 Haziran 1970.

gözden uzak tutmamak»tı. Bunun tek anlamı vardır: O da gerektiğinde benim öldürülmem için çok önceden tertibat alınmış olmasıdır.

«Kiraz Harekâtı» ve «B 57» gruplarının asıl amaçlarının ne olduğu bütün gerçekliği ile henüz tam anlaşılmış değildir. Gazetecilerin bana söylediğine göre, McCarthy duruşmasının tutanaklarının «çok gizli» belgeler listesine konması, bu gibi durumlarda ilk kez görülen bir şeydi. 1967'de CIA faaliyetlerinin başlıcalarından biri de, Samlaut davası sırasında, Lon Nol'a sol kanadı yıldırmak ve ezmek, benimle Kızıl Khmerlerin arasını açmak için bir araç olarak kullanılmak üzere, Kızıl Khmerler tarafından hazırlanmış gibi gösterilen sahte broşürlerin ülke içinde dağıtılması olmuştur.

Bereket versin geçirdiği jip kazası, kritik bir anda, Lon Nol'un sahneden uzaklaşmasına yol açmış ve bana ülkeye döner dönmez Samlaut davası ile yakından ilgilenmek imkânını vermişti. Yaptığım soruşturmada köylülerin gerçekten güç duruma düştüklerini, haklı olarak üzüntüye kapıldıklarını, bu yüzden başkaldırdıklarını anladım ve hemen Battambang Valisinin işine son verdim. Bu talihsiz olayda hükümet yetkililerinin sorumlulukları bulunduğunu, Lon Nol birliklerinin yakıp yıktıkları köylerin hemen onarılacağını resmen açıkladım ve köylülerin yeniden topraklarına dönebileceğini bildirdim. Lon Nol'un geçirdiği kazadan yararlanarak kabineyi yeniden kurdum ve Başbakanlığa Pen Nut'u getirdim. **Etudes Cambodgiennes** dergisinde yayınlanan bir yazıda:

Köylülerin ayaklanması, herhangi bir yabancı kışkırtma ve destek olmadan yapılan, bölgenin bir iç olayıdır. Ve Kraliyet Hükümeti elinden gelen her şeyi yaparak, bütün im-

kanları seferber ederek bu meseleyi çözecektir. Bununla birlikte düşmanca propagandalar ve CİA ajanları, içişlerimize doğrudan doğruya müdahale etmek için bir bahane hazırlamak üzere, milletimizi iki düşman ve barışmaz parçaya bölme amacını günden çılgınca bir yanlış haber yayma kampanyasını yürütmüştür.(1)

açıklaması yapılmıştı. Bu yazı yayınlandığı zaman ben henüz «Kiraz Harekatı» hakkında hiçbir bilgi edinebilmiş değildim. CİA'nın parmağını ancak dağıtan sahte broşürler ve bana karşı yöneltilen bazı sloganlarda açıkça görebiliyordum.

Batı basınında, toprakları elinden alınan ve ezilen Battambang köylülerinin Sihanuk'a karşı kanlı bir ayaklanmaya girişmiş oldukları, bu ayaklanmada Pekin ve Hanoi'nin parmağı bulunduğu yolunda heyecan verici haberler çıkmakta idi. Uzun yıllar Kamboçya'da yaşamış Fransız gazetecisi Gerard Brisse'nin Samlaut olayını araştırdığı ve bir Fransız dergisinde yazdığı yazının küçük bir parçası buraya aktarmaya değer.

O sırada yazılmış olanların tersine bu ayaklanma, Sihanuk'a karşı değil... fakat kendi bölgelerinde güçlerini arttırmak isteyen bazı küçük yerel despotlara karşı idi... Sonradan bütün Kamboçya'da örgütlendirilmeye girişilen direniş hareketinin o kadar büyük ölçüde desteklenmesinin de kanıtladığı gibi, köylü kitleler arasında Sihanuk'a bağlılık en ufak biçimde sarsılmamıştı.(2) (Brisse 1970 darbesinden sonraki direniş atıfta bulunuyor.)

---

(1) Etudes Cambodgiennes, Kamboçya Kraliyet Hükümeti'nin resmi organı, No. 10, Nisan-Haziran 1967.

(2) L'Année Politique et Economique, Paris, Haziran 1970.

Bununla birlikte Lon Nol'un solcu aydınlara karşı giriştiği cadı avı ve askeri birliklerin Battambang köylülerine uyguladıkları sindirme kampanyası iki tarafı birbirlerine karşı açık silahlı mücadeleye sevketti. Samlaut olayında arabulucu olmamdan sonra silahlı çatışma kesildi ise de, 18 Mart 1970 darbesi çatışmanın yeniden başlamasına sebep oldu.

Pekin'le ilişkilerimiz üzerinden bir bulut geçtikten sonra (fakat Çu En Lay ile aramızdaki dostluk hiç 'sarsılmamıştır'), 1967 Ağustos'unda esef verici bir olay patlak verdi. Pekin'deki Çin-Kamboçya Dostluk Derneği, Pnom Pen'de kurulan aynı dostluk derneğine üstü kapalı sözlerle benim devrilmemi savunan bir mesaj gönderdi. Bu, doğrudan doğruya bizim içişlerimize müdahale anlamı taşıyordu ve Pnom Pen'deki Çin-Kamboçya Dostluk Derneği'ni buna benzer bütün öteki derneklerle birlikte kapatmaktan başka çarem yoktu. Benim karşımda olanlar bunu hemen «sağa dönüş» yaptığım şeklinde yorumladılar. Fakat 1970'te Çin'e gittiğim zaman Çu En Lay bana bu hareketimin Kamboçya'nın bütünlüğünü korumak bakımından çok yerinde bir hareket olduğunu söyledi. Bu olayın Çin dış politikasına aşırı unsurların hakim olduğu bir dönemde geçtiğini ve o sırada bu kimselerin dış ülkelerdeki elçilikler aracılığı ile her çeşit kışkırtıcı davranışlara başvurmuş olduklarını belirtti. Bundan sadece Kamboçya zarar görmemişti, fakat talihsizlik eseri olarak bu olay, tarihimizin son dünya savaşından sonraki bölümünün en kritik devresinde meydana gelmişti. Pekin'deki derneğin yöneticileri cezalandırıldılar. Çu En Lay'ın anlattığına göre, bu, sonradan bütün itibarlarını yitiren, ancak o zamana kadar Çin'in dış

lkelerle iliflkilerine bir hayli zarar vermiş olan «aşır»ların bir marifetiydi.

Bana karşı cephe almış olan —Lon Nol gibi sağcı— adamlarımın ellerine koz vermemek için ben de zaman zaman Vietminh, Vietkong ve Kızıl Khmerlere hücum eden konuşmalar yapıyordum. Ancak bunlardan ilk ikisi, benden bekledikleri asıl yardımın istilacılara karşı savaşlarında kendilerini politik, maddi ve diplomatik yönden desteklemem olduğunu, bunu da esirgemediğim için, yaptığım o konuşmalardan alınmamaları gerektiğini kavramışlardı. Fakat Kızıl Khmerlerin beni aynı şekilde yorumladıklarını bilmiyordum. 1970'te direniş hareketini örgütlendirmek için ortaya çıktığımda hemen benim yanımda yer almış bulunmaları, onların da aynı anlayışı göstermiş olduklarını ortaya koydu.

1967'de yüzlerce Kamboçyalı gencin orman ve dağlardaki gerilla üslerine katılmak için evlerinden, okullarından ve mesleklerinden ayrıldıklarını görmek bana büyük acı vermişti. Fakat 1970 Mart'ında karşı hareket çağrısında bulunduğum zaman bunların hepsinin etrafımda toplandıklarını görmek ise benim için büyük bir mutluluk oldu. sleri hazırdı, kısa bir zaman sonra kendilerine silah da gönderilecekti. 1967'de Kızıl Khmerlere silah vermeyi reddeden ve Kamboçya'da patlak verecek bir iç savaşın Amerikan müdahalesini davet edeceğinden çekinen Vietnam Milli Kurtuluş Cephesi, 1970 Mart'ında bu çekingenliğini bırakmıştı. Darbeden hemen sonra sınır bölgelerimizdeki depolarından çıkardıkları silhleri dağıtmaya başladılar. Altı hafta sonra Amerikalılar bu bölgeleri keşfedip baskın yaptıkları zaman, bütün depoların boşalmış olduğunu görerek hayl kırıklığına uğradılar. Depolardaki silhların

büyük bir kısmı, doğrudan doğruya bizim Halk Kurtuluş Hareketi Silâhlı Kuvvetleri'nin ilk birliklerine dağıtılmıştı.

Silâhlı direniş hareketimizin Vietnamlı dostlarımızı bile şaşırtacak kadar hızla gelişmesinin nedeni, elimizde daha önce Lon Nol'un baskın kuvvetlerine karşı kendi hayatlarını ve üslerini korumak için gerilla savaşını öğrenmiş tecrübeli kadroların bulunuydu. Kuzey Doğu'da Ratanakiri eyaletinde, güneyde Fîl Dağlarında, Batıda Cardamome Dağlarında üsler bulunuyordu. Buralardaki Kızıl Khmerlere çok kısa bir zamanda, Batılı gazetecilerin «Sihanukçular» diye adlandırdığı on binlerce insan katıldı. Bunlar, köylüler, kasabalılar, askerler, ideolojik nedenlerle bize katılan Vietnamlı ve Çinli göçmenlerdi. Askerler içinde, bana sadık kalmış olan bazı birliklerin tüm erleri de bulunuyordu.

Nisan ortasına kadar Kamboçya'nın büyük bir kısmını kurtarmış, başkentte yaşayan ve bize katılmak için sabırsızlanan taraftarlarımızla buluşmak için Pnom Pen'in kapılarına dayanmıştık. Bunu, başkenti savunmak üzere dışarıdan özel olarak getirilmiş olan Amerikan komandolarına (KKK komandolarına) rağmen başarmıştık. Lon Nol-Sirik Matak rejiminin dizindeki bağlar çözülmüş, son darbe ha indi ha inecek diye bekler ve kaçacak delik aranırken, 30 Nisan 1970'te yakın çağ tarihinde benzeri görülmeeyen biçimde, her hangi bir kıskırtma bulunmadığı halde, Amerikan kuvvetleri Saygon birliklerini de yanlarına alarak Kamboçya'yı işgal ettiler. Bu hareketi «saldırmak»tan başka bir kelime ile adlandırma imkânı yoktur. Lon Nol, bu işgaldeki rolünü gizlemek için, Amerikalıları ne kendisinin çağırıldığını, ne de istilâ hareketinin kendisine önce-

den haber verildiğini iddia etti. İnanılması güç şey, ama Lon Nol-Sirik Matak hükümetinin resmî kayıtlara geçmiş tutumu bu idi. İstilânın ilk günlerinde, 2 Mayıs'ta batılı gazeteciler Lon Nol'un bu harekete karşı resmî bir «protesto»da bulunup bulunmaması için «düşündüğünü» haber verdiler. Sonunda Lon Nol istilâyı «doğru ve yerinde bir hareket» olarak nitelendirmeye karar verdi.

Kendisini haklı göstermek için yapabildiği tek şey, 11 Mayıs'ta Budistlerin toplantısında bir konuşma yapmak oldu. Oysa o güne kadar Amerikan Hava Kuvvetleri bir sürü köy ve kasabayı kül yığını haline getirmiş, yüzlerce masum sivil, üzerlerine bombalar yağdırılarak, makineli tüfek ateşine tutularak öldürülmüştü. Lon Nol ise, beceriksizliğini ve iki yüzlülüğünü örtbas etmek için ülkemizin tarihinde görülmedik bir biçimde ırkçılık şamatasına sarılıyor, on binlerce Vietnamlının canavarca öldürülmesini savunan uzun bir nutuk atıyordu. Kasaplık ve ihaneti haklı göstermek için bir insanın din felsefeleri içinde en insansever ve en hoşgörür ilkelere dayanan Budizmi bir araç olarak kullanmaya kalkışması, ancak onun ne derece soysuzlaşmış olduğunun bir ölçüsüdür. Pnom Pen radyosunda yaptığı bir konuşmada aynen şunları söyledi:

Bu konuşmamda Budist dinine inanan vatandaşlarıma sesleniyorum. Dinimizin 5.000 yıl yaşayacağına hepimiz inanıyoruz. Bu dönemin şimdi 2.500 yılını tamamlamış, yani **Budist Çağı'nın** tam ortasına gelmiş bulunuyoruz. Yine inanıyoruz ki Budist dini, önümüzdeki 500 yıl içerisinde en büyük gelişme dönemini gerçekleştirmiş olacaktır. Çok önceden bir Budist rahibinin yaptığı kehanete göre, şimdi Kamboçya'da sürmekte olan savaş bir **din savaşıdır**. Dinimiz Budizmdir. İnançlarımız, kurallarımız, dinsel buyruklarımız vardır. Bu

İnançlardan biri, iyilerin mükâfatlandırılacağı kötülerin de cezalandırılacağıdır. Komünistler Buda'nın varlığına inanmadıkları için dine de inanmazlar.

Budist olan vatandaşlarıma haber vermek istiyorum ki, yine çok önceden yapılmış olan bir Budist kehanetine göre herkes bir gün eşit haklara sahip olacaktır. Bu **din savaşı** sona erdikten sonra herkes mutluluğa ve refaha kavuşacaktır. Ama savaşın devam etmekte olduğu şu sırada hepimiz dinimize saygı göstermeli ve dualarımıza ara vermemeliyiz. Bu öğüde kulak verenler her çeşit talihsizlikten kurtulacak, mükâfat olarak da güvenlik ve huzura kavuşacaklardır. Bu 5000 yıllık dönemin ortasında bir **din savaşı** çıkacağını haber veren Budist rahibi, Mekong nehrinin dört kolunun tam ortasındaki bir yerde altından ve gümüşten saraylar kurulacağını ve yine bu yerde birtakım insanların öldürüleceğini bildirmişti.

Bunun anlamı şudur ki, Budanın düşmanları, dinine bağlı olan insanları öldürecektir. Sonra Kral kaçacak ve bir kuyruklu yıldız görünecektir.

Khmer halkı Budist ahlâkından ayrılıp Vietkong saldırılarına yardım etmeyi reddedince Çin ve Kuzey Vietnam komünistlerinin önceden düzenledikleri plana göre savaş patlak verdi. Çin Sihanuk'u sevmiyor. Onu ülkemizi Güney Doğu Asya'da bir komünist üssü haline getirmek, bu nedenle savaş ülkemize bulaştırmak amacıyla Vietkonglara yardım etmek için bir âlet olarak kullanıyor.

Daha açık söylemek gerekirse, Budist dinine göre, bir savaşın başlatılması zorunludur, ama bu savaş, dini bir düşman gibi gören Vietnam komünistlerine karşı açılmalıdır. Buda'nın düşmanı olan Vietnam komünistlerine karşı yapılacak bu savaşta, birçok Budist gelecek ve bize yardım edecek. Ülkemiz son zaferi, Budist kâhinin çok önceden bildirdiği gibi, savaş alanında kazanacak. Bu nedenledir ki Budizme inanan bizler, ülkemize karşı bir saldırı savaşına girişmiş bulunan düşmanla mücadele etmek için elele verip harekete geçmeliyiz.(1)

---

(1) Kamboçya: Hindiçini'de Genişleyen Savaş, sayfa 109-12, Washington Square Press, New York, Şubat 1971.

İnsan bu son cümleye bakınca, Lon Nol'un Budist vatandaşlarını Amerikalılara karşı bir ayaklanmaya çağırdığını sanabilir. Oysa onun elbette böyle bir niyeti yoktu. Bu savaşın «dinsel bir savaş» olduğunu ikide bir ve üzerine basa basa tekrarlamasının, Mekong nehrinin dört kolundan söz etmesinin nedeni, Nisan ortasında binlerce masum sivilin, erkek, kadın ve çocukların elleri arkalarında bağlı olarak Mekong nehrinde sürüklenmelerini mazur göstermek için uydurma bir Budist kehanetine sığınmak zorunluluğunu duymasıdır. Kamboçya'nın şerefine sürülmüş korkunç bir leke olan bu olay, bütün dünya basınında yer aldı. Bunlar arasında Associated Press ajansı muhabiri Jeff Williams'ın kaleme aldığı haberi buraya aktarmak gerekir. Haberini, bir feribotla Mekong nehrini geçerken yazmış olan Williams şöyle diyordu:

Çarşamba sabahı, yüzlerce Vietnamlının cesedi kolları arkalarına bağlı olarak Mekong nehri üzerinde yüzmektedir. Bununla, şimdiye kadar Kamboçya'da yapıldığı bilinen katliamların en korkuncu yapılmış oluyordu. Cesetlerin kokusu bütün nehrin üzerini kaplamıştı ve feribot cesetleri yara yara ilerlerken dehşet içinde kalmış olan yolcular ağır bir mide bulantısı ve iğrenme içinde kapanacak yer arıyorlardı.

Pnom Pen'in atmış kilometre güneydoğusuna gelmiş olduğumuz bir sırada feribotta bulunan bir polis, sabahleyin dört yüz ceset saymış olduğunu söyledi. Cesetlerin nehir boyunda bir millik bir mesafeye dağıldığı görülüyordu. Onları, ancak bir kıvrımı aldıktan sonra gözden kaybettik.

Din uğruna yapılan bir katliam! Budist rahibin «Mekong ortasında bir takım insanlar öldürülecek» diye yaptığı kehanetin gerçekleşmesi! Oysa bu Vietnamlıların çoğu Budist'ti. Ya katolik olanlar? Bu-

dizm bütün dinlere karşı hoşgörölü olmayı emreder. Ya «gelip bize yardım edecek birçok Budist» kimlerdi? Amerikalılar ne zamandan beri Budist sayılıyordu? ABD Kongre'sinin bütün üyelerinin ve genellikle Amerikan halkının, Lon Nol'un bir budist tapınağında yaptığı o konuşmayı okumalarını, sonra da yüz milyonlarca doları ne biçim liderlere teslim etmiş oldukları üzerinde düşünmelerini isterdim. Amerika'nın —itibarını bir yana bırakalım— hazinesi ve askeri gücünün hangi siyaset ve ahlak felsefesini beslemek için kullanıldığı gerçekten üzerinde düşünölmeye değmez mi?

Amerikalıların, tutucu **Far Eastern Economic Review**(1) dergisindeki bir yazının şu parçalarını da gözden geçirmelerini isterdim:

Kamboçya'daki durumu kaygı ile izleyen bütün yabancı devlet temsilcileri, Lon Nol'un sık sık bir takım Budist rahiplerle buluştuğunu, onlara danışıp akıl aldığını öğrendikleri zaman belki biraz irkileceklerdir.

Başbakanın danışmanlığını yapan bu rahipler kliğinin başında, bir bilgin görünüşü takınan ve herkese yukardan bakan Mohanikay tarikatından genç bir rahip, Mam Prom Moni, kendisini hem astrolog, hem madencilik uzmanı, hem de tarihçi olarak tanıtıyor ve havasına uygun bir ünvan kullanıyor: «Şanlı ve yüksek bir iffetin ulu aydını». Lon Nol ile her hafta buluşup saatlerce görüşüyor. Bu görüşmelerde Başbakanın özel işlerinden en önemli devlet işlerine kadar çeşitli konuları gözden geçirdikleri açıklanıyor. Kamboçya'nın yeni liderinin bir takım karar ve davranışlarına bir din adamı olarak mazeretler ve kılıflar hazırladığı anlaşılan Mam Prom Moni'nin bir din adamı sıfatıyla söylediğı şeylerden biri de şu:

«Barış Kamboçya'ya bu ilkbaharda gelecek, ama birta-

---

(1) Hong Kong'da yayınlanır, 16 Ocak 1971.

kun şartlar yerine getirilmemiŖŖe, bu barış Ŗurekli olmaya-
cak. Bu şartların başlıcaları, gune y ve kuzeyden gelmiş olan
bütün Vietnamlıların Ŗlkeden ayrılıp gitmeleri, Amerikan iş-
adamlarının bŖyŖk yatırımlar yaparak Kamboçya ekonomisi-
nin gelişmesine yardım etmeleridir. Hem de bunu Japon ra-
kiplerinden daha Ŗnce davranarak gerçekteştirmelidirler.»

Belki de CIA yetiştirmesi casuslar, halkı kan-
dırmak için yaydıkları sŖylentilerde bu kadar ileri
gitmiyorlardır!

Yurttaşlarım, birtakım dŖnek ve ikiyŖzlŖlerin
bu çeşit karamsar bunaltıcı sŖzleri ile yurtseverlik,
milli birlik ve Vietnam ve Laos sınırlarımızda silah
arkadaşlığı ile militanca dayanışma için yapılan
mantıklı ve ileri çağrılardan birini seçme durumun-
da kalmıştı. Fakat bŖyŖk bir çoğunluk tereddŖtsŖz
ikinci yolu seçti. Bunun sebebi bizim hainlerin bu
derece alçalmış olmalarıydı: Nixon'un strateji uz-
manları 30 Nisan'da Ŗlkemizi istilaya giriştikleri za-
man direniş hareketini daha ŖrgŖtlenmeye vakit bu-
lamadan ezeceklerini hesaplamış, Vietnam Milli Kur-
luş Cephesi birliklerini GŖney Vietnam'daki kendi
kuvvetleri ile Kamboçya'daki Lon Nol birlikleri ara-
sında mengene y e alarak yok edebileceklerini dŖřŖn-
mışlerdi. Fakat Lon Nol birliklerinde savaşacak yŖ-
rek olmadığı için, mengenin bir yanı harekete geçe-
medi. Beri yandan bizim «ekirdek kuvvetler»imiz
bu planı altŖst etmek için beklenenden de fazlasını
başardılar. Sınırlarımızda Vietkong depoları diye bir
şey olmadığı ortaya çıktı; sınırdaki ikmal malzeme-
sinin bŖyŖk kısmı ya başka yerlere taşınmış, ya da
bizim elimize geçmiş bulunuyordu. Yine sınır bŖl-
gelerindeki «tapınaklar» Kamboçya içlerinde birçok
yerlere yayılmıştı. Nixon'un Kamboçya macerası,
birçok kŖy ve kasabamızın yakılıp yıkılması, çoğun-

luğu sivil olan binlerce Kamboçyalının ölümü ile sonuçlandı. Askeri yönden bu, Amerika Birleşik Devletleri ve kuklaları için, Nixon'un hiç bir zaman Amerikan halkına açıklamak cesaretini gösteremeyeceği kadar büyük bir felaketti.

1970 Nisan-Mayıs aylarındaki istila, Kamboçya Halk Kurtuluş Hareketi Silahlı Kuvvetleri birliklerinin ilk mücadelelerinin kaynağı oldu. Kısa bir zaman sonra Kiyö Samphan ve arkadaşları üç tip askerî birlik kurdular; mahallî gerillalar, bölge gerillaları ve düzenli ordu. Başlangıçta bu birliklerimiz, silâh ve malzeme bakımından zayıflıklarını, yüksek moralleri ile telâfi etmeyi başardılar. Yurtlarının yağma edildiğini, evlerinin yıkıldığını görürken, başka türlü olabilir miydi zaten? Ana babalarının sıra sıra kurşuna dizildiklerini, karılarının, kızkardeşlerinin yabancı saldırısına uğradığını gören insanlar için silâh olmasa ne çıkardı? Yüreklerine salınan ateş, silâh gücünü yenmeye yetti. 18 Mart 1970 darbesinden sonra Lon Nol ile Sihanuk rejimleri arasındaki farkı kavrayamamış olanlar belki vardı, ama 30 Nisan'da başlayan istilâdan sonra hiç kalmadı. Kendimizi koruma ve karşı koyma hırsının tohumları, artık toprağa düşmüş ve halkımızın kanıyla sulanarak çatlamıştı. Sihanuk propagandası mı? Bu sorunun cevabını almak için, 18 Mart 1970'ten sonraki trajik olaylar zincirini kısaca gözden geçirmek gerek.

BÖLÜM 5

MANİLA ARAOYUNU

18 Mart darbesinden önce patlak veren olaylar-
da ve darbe hareketinin kendisinde CIA'nın parma-
ğı bulunduğuna hemen farketmiştim. 14 Mart'ta Pa-
ris televizyonunda yaptığım konuşmada daha son-
ra Pekin'e geldiğim günlerde verdiğim demeçlerde
bunu açıkça belirttim. O zaman bunu söylerken,
elimde şimdiki gibi kesin belegeler yoktu. Fakat
CIA'nın marifeti olduğundan hiç şüphe edilemeye-
cek o kadar çok şey olmuştu ki, 18 Mart darbesinin,
daha önce tertiplenmiş olan bu olay ve hareketlerin
mantıkî bir sonucu olduğundan resmen şüphelenmem
için böyle bir kesin delile ihtiyacım kalmamıştı. O
zamandan bu yana topladığım belge ve kanıtlar, bu
şüphemi doğrulamaktan başka bir şey yapmadı.

CIA'nın Kamboçya içişlerine burnunu sokması
olayı ile ilgili ilk denemem, 1955 yılında CIA'nın o
zamanki başkanı Allen Dulles'in beni Pnom Pen'de
ziyarete gelişi sırasında oldu. Bu ziyaretten önce
kardeşi John Foster Dulles Dışişleri Bakanı olarak
beni ziyaret etmiş ve Kamboçya'yı SEATO (Güney
Doğu Asya Andlaşma Örgütü)nün himayesi altına
sokmaya beni razı edebilmek için kendini bitip tü-
ketircesine dil dökmüştü. Ben bu teklifi reddettim,

Çünkü böyle bir hareket 1954'te Cenevre Konferansı'nda Kamboçya tarafından kabul edilen tarafsızlık ilkesine aykırı düşerdi. 1955 yılı Nisan'ında toplanan Bandung Konferansı'nda, bu tarafsızlık ilkesini koruyacağımıza dair tekrar teminat vermiş bulunduğum.

SEATO'yu, ideolojisini paylaşmadığım fakat kendileriyle hiç bir kavgamız olmayan komşularımıza karşı yönelmiş saldırgan bir askerî ittifak olarak görüyordum. Kendini beğenmiş, sivri dilli bir adam olan John Foster Dulles'a bunu apaçık anlatmaya çalıştım, ama kısa bir süre sonra kardeşi Allen Dulles, elinde Kamboçya'nın «komünist saldırısı»nın kurbanı olmak üzere bulunduğunu, ülkeyi, Krallığı ve kendimi kurtarmanın biricik yolunun da SEATO'nun himayesini kabul etmek olduğunu «ispat» eden belgelerle dolu bir çantayla çıkageldi. Gösterdiği belgeler, benim kendi kaynaklarımdan edindiğim bilgilerle pek uzlaşır gibi görünmüyordu. Allen Dulles'a da, kardeşine vermiş olduğum cevabı tekrarladım: Biz SEATO'da yer almak istemiyorduk. Tarafsız ve Budist bir topluluk olarak kendimizi koruyabilirdik. Bu kesin cevap karşısında gizli servis şefi için sadece doğruluğu pek şüpheli belgelerini toplayıp çantasına koymak ve ülkemizden ayrılmaktan başka yapacak şey kalmamıştı.

Haberalma teşkilatımızın tecrübeli bir CIA ajanı olarak tanıdığı Amerikan Elçisi Robert McClintock'un bana olduğu kadar, babam ve anneme de başkaları devam etti. McClintock, Dulles kardeşler'in artık bayatlamış sözlerini tekrarlayıp duruyordu: Çinliler bizi yutmaya hazırlanıyor... ABD Kongresi tarafsızlık politikası güden ülkelere ekonomik yardımı kesecek... Dünya komünizmine karşı hiç bir

devlet tarafsız kalamaz... Bu savaşta Amerika'nın yanında yer almamak, Amerika'ya karşı olmak anlamını taşır. John Foster Dulles'in tarafsızlığın «tehlikeli ve ahlâk dışı» bir tutum olduğu hakkındaki düşüncesi çeşitli biçimlere sokularak boyuna önümüze sürülüyordu. (Kendisi bu düşüncesini hiç bir zaman bırakmadı. 1958'de onunla karşılaştığım zaman, bana alev saçan gözlerle baktı ve şöyle dedi: «Kamboçya Asya'nın İsviçre'si olamaz. Tarafsız kalamazsınız. Hür dünya ile komünist kamp arasında bir seçme yapmak zorundasınız.»)

Filipin Hükümetinin davetlisi olarak 31 Ocak 1956'da Manila'ya gitmiştim. Bana gösterişli bir kabul töreni hazırlamışlardı. Her yer «çiçekler, çiçekler ve çiçeklerle» donatılmıştı. Yol boyunca dizilen halk beni sevgi haykırılarıyla alkışlıyordu. Yol kenarındaki evlerden bütün gökyüzünü kaplayan kartaneleri gibi konfetiler yağıyordu. Filipin konukseverliğini en canlı şekilde göstermek için bütün televizyon ve sinema yıldızları hareket geçirilmişti. O sırada yalnız Başbakanlık sıfatını taşımakta olmama rağmen, sanki Krallık tahtında oturmaya devam ediyormuşum gibi tantanalı biçimde düzenlenen bu karşılama törenine bandolar da katılmıştı. (Oysa ben on ay önce tahttan ayrılmıştım ve görevimi Başbakan olarak sürdürüyordum.) Böylesine bir güzellik ve coşku karşısında duygulanmayacak insan var mıdır?

Ertesi gün gazetelere baktığımda, beynimden vurulmuş gibi oldum. Hükümet kanadından esinlendiği açıkça belli olan **Manila Chronicle** gazetesi, haberinde «Prens Norodom Sihanuk'un ziyareti, Kamboçya'nın SEATO anlaşmasına imza atmasıyla sonuçlanmalıdır» diye yazıyor ve ekliyordu: «Siha-

nuk'un ziyareti için çok dikkatle hazırlanan karşılama töreni, tarafsız bir devleti doğu-batı kavgası içerisinde itme kampanyasının bir bölümüdür.»

Kafamda bütün o çiçeklerin, müziğin, hattâ film yıldızlarının, benim üzerimde psikolojik bir baskı yapmak için sinsice uygulanmış bir plan olduğu fikri geçti. Dulles kardeşlerin ve Amerikan Elçisi McClintock'un bana ve annem ile babama yaptıkları baskının daha şirin ve tatlı yollardan sürdürülmesi olabilirdi bu.

Filipin parlamentosunda yaptığım ilk konuşmada, SEATO'dan hiç söz etmeksizin Kamboçya'nın tarafsızlık durumunu savundum ve alkışlandım. Hattâ bazı senatör ve milletvekilleri kürsüye gelerek, Filipin dış politikasının tarafsızlık ışığı altında yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini bile söylediler.

Bandung Konferansı sırasında tanıştığım ve dostluk kurduğum Senatör Manglapus, bu konuşmayı yapmamdan bir gece önce beni evine davet etmişti ve geceyi beraber geçirmiştik. O da benim gibi müzisyendi. Evindeki partiyi, Filipinlere davet edilmem için kendisinin önyak olmuş bulunması dolayısıyla bir çeşit «kutlama» olarak düzenlediğini söyledi, arkasından da benim SEATO şemsiyesini resmen kabul edeceğimden emin bulunduğunu belirtti. Bunu söylediği andan sonra da gecenin bütün keyfi kaçtı ve oldukça tatsız saatler geçirdik.

Parlamentodan sonra programa göre Filipin ordu karargâhını ziyaret edecek ve şerefime düzenlenen geçit töreninden sonra orada bir konuşma daha yapacaktım. Ben Filipin başkentine gitmeden önce olağanüstü bir şey olmuştu. François Baruh adında, Libya asıllı —ya da öyle olduğunu söyleyen—

ve başkentimiz Pnom Pen'de aylarca kalmış olan bir iş adamının ziyaret isteğini kabul ettim. Resmî kaynaklardan, bu adamın ticari işler dışında her çeşit karışık şeye meraklı bir kimse olduğunu öğrenmiştim. Baruh bana Filipinler'de yapılacak bir takım işleri olduğu için, uçağında bana yer vermek lutfunda bulunup bulunmayacağımı sormuştu. Söylediğine göre ülkemize zaten Filipinler'den gelmiş bulunuyordu.

Baruh beni büyük bir şaşkınlık içinde bırakarak Manila'da da ziyaretime geldi ve benden Parlamentoda yaptığım sert konuşmayı «yumuşatacak» biçimde, ordu karargâhında da bir konuşma yapmamı rica etti. Gerekçe olarak da, parlamentodaki konuşmamın, Filipin Hükümeti'nin bir dostu olarak kendisini çok güç bir duruma düşürdüğünü ileri sürdü ve «işî tatlıya bağlamayı» kişisel bir jest olarak benden rica ediyordu. Hükümet çevreleriyle yakın temaslarından aldığı izlenime göre, kabul edilebilir olduğuna güvendiği bir konuşma taslağını da kendisi hazırlamıştı bile. Manila otelinin lobisinde el yazısıyla yazdığı konuşma metnini de bana uzattı! (Sonradan kendi adamlarımdan öğrendiğime göre Manila'daki Amerikan Elçiliğinin bir kâtibi, ordu karargâhında yapmam istenen bu konuşmayı Baruh'a otelin barında kendisi yazdırmıştı.)

Belki işime yarar diye, bu yazıyı aldım. Fakat okuyunca, Baruh'un bana parlamentoda söylediklerimin tam tersini söyletmek istediğini gördüm. Filipinler'e, ev sahiplerini rahatsız etmek niyetiyle gelmemiştim elbette ama Kamboçya'nın dış politikasını temelden değiştirmeye de gelmemiştim. Gece oturup yeni bir konuşma metni hazırladım. Baruh'un hazırladığı metnin benim tarafımdan hazırlan-

miş gibi dağıtılması ihtimalini de gözönüne alarak, kendi hazırladığım metni çoğaltıp Basın Kulübünde bütün gazetelerin temsilcilerine dağıtmayı ihmal etmedim. Baruh bana şunları söyletmek istiyordu:

İnanıyorum ki Filipin Hükümeti'nin diğer hür ülkelerle birlikte **komünist saldırısı veya yıkıcı yeraltı çalışmaları**na karşı aldığı tedbirler, Güney Asya'daki bütün hür halkların yararına olacaktır. Çok yakın bir geçmişte kendini **komünist saldırısına** karşı savunmak zorunda kalmış olan Kamboçya halkı, Filipin Cumhurbaşkanı Magisaysay ve diğer hür milletlerin, dünyanın bu bölgesinde **yeni bir komünist ilerlemesine** engel olmak için almış olduğu tedbirleri ilgi ve sempatiyle karşılamaktadır. Bağımsızlıkları uğruna Asya halkının şimdiye kadar katlanmış olduğu bütün fedakarlık ve ıstıraplar, **hürriyetimizi korumak için işbirliği yapmadığımız takdirde** boşa gitmiş olacaktır... Önümüzdeki acil mesele, bütün istila şekillerine ve yeni sömürgeciliğe karşı **Asya'yı savunmaktır.**

Dulles kardeşlerin ve McClintock'un stok halindeki usandırıcı tuerminolojilerinden alınmış kelimeleri siyahla yazdım. Amerikan Elçiliğini hiç şüphesiz yerinden hoplatacak benim konuşmam ise şöyle olacaktır:

Cenevre'de kendi serbest irademizle imzaladığımız anlaşmalar dolayısıyla her hangi bir askeri blokta yer almamız imkansız olmakla birlikte, Khmer ordusu, Filipinler gibi bütün amacı barış, adalet ve demokrasi ideallerini savunmak olan ülkelerin askeri birlikleri yanında yer almaya hazırdır... Bir gün bütün insanların paylaştığı temel isteğe karşı daha büyük bir anlayış gösterilmesiyle, son savaş yüzünden ekonomik güçlerini büyük ölçüde askeri harcamalara ayıran, bu yüzden de yoksulluğa düşen ülkelerin, ideolojik farklılıklarına rağmen, birbirlerinin içişlerine karışmamak temeli üzerinde bütün öteki devletlerle ilişkilerini düzeltmek imkânını bulacakları yolundaki dileğimi bir kere daha belirtmek isterim. Sürekli bir barışın tek sağlam temeli budur.

Bu sözler, Amerika'nın hiç hoşuna gitmeyecek ölçüde barış içinde bir arada yaşama isteğini dile getiriyor, beri yandan da benim Filipinler'e SEATO'nun propagandasını yapmaya gelmediğimi anlatmış oluyordu. Konuşmanın metnini basına dağıtıltıktan sonra Baruh'u bir daha görmedim. Ama ordu karargâhına yapacağım ziyaret de İptal edildi, resmî bir geçit töreninden vazgeçildi. **Philippines Herald** gazetesi, verdiğim demeçle «Filipin Hükümeti'nin Kamboçya'yı SEATO'ya alma umutları üzerine soğuk bir su serpmiş» olduğumu yazdı. Sonradan öğrendiğime göre Baruh bir CIA ajanıydı. Filipinler Hükümeti de sadece Amerikan politikasının özcülüğünü yapmaktaydı. Artık bando dinlemek, çiçekleri seyretmek ve güzel televizyon yıldızlarıyla bir arada bulunmak zevkinden yoksun bırakılmıştım!

Başkan Magisaysay beni bir veda yemeğine davet etti. Aynı yemeğe Milli Kitaplık müdürünü de çağırmıştı. Yemek bittikten sonra Cumhurbaşkanı, Kitaplık müdüründen on yedinci yüzyıla ait tarihi bir belgeyi bana göstermesini istedi. Bu belgede, tahtını kaybetmek üzere olan atalarımın birine, bir Filipin paralı askerler birliği tarafından nasıl yardım edildiği ve tahtının kurtarıldığı açıklanıyordu. Belgeyi gözden geçirdikten sonra Magisaysay şöyle dedi: «Görüyorsunuz ya, sizin tahtınız tehlikede olduğu zaman biz tarafsız kalmadık. Pek yakında hepimiz bir Çin saldırısıyla karşılaşacağız, ama yine de siz tarafsız kalmak istiyorsunuz.»

Ben de şu cevabı verdim: «Ekselans, bir gün bağımsızlığınız tehlikeye girerse, tarafsız kalmayacağız. Kamboçya halkı, Kamboçya hükümeti ve şahsen ben, tarafsız kalmayacağız. Bir saldırının

kurbanı olursanız, bu bir komünist saldırısı da olsa, size borcumuzu ödeyeceğiz.»

Bu cevabım Cumhurbaşkanı memnun etti mi bilmiyorum. Kendisi bir kaç ay sonra bir uçak kazasında öldü. Daha önce kendisiyle görüşmelerimizi ve Manila'da olanları ayrıntılarıyla anlattığım Kamboçya halkı ise, bu ölümü Tanrı'nın bir işi saydı. «Mánila Görevi» barışsızlığından sonra, CIA Baruh'u da geri çağırdı. Sonradan onun da ölmüş olduğunu duydum.

Kısa bir süre sonra tarafsızlığımıza karşı bir saldırı olarak gördüğüm bir olay karşısında bir bildiri yayınlamak zorunda kaldım. John Foster Dulles, ülkemizi ziyaret etmiş bir gazetecinin Kamboçya dışında yazdığı yazılar ve yaptığı radyo konuşmalarına çok içerlemişti. Bu gazeteci bazı konuşmalarında, Amerika'nın SEATO «himayesi»ni kabul etmesi için Kamboçya'ya yaptığı baskılardan bazılarını anlatmıştı. Dulles diplomatik geleneklere aykırı olarak Kamboçya Dışişleri Bakanlığına bir protesto mektubu gönderdi, bu gazeteciyi suçladı ve

ABD'nin Kamboçya Hükümeti'ne ekonomik yardımı kesme tehdidinde bulunarak SEATO'ya katılması için baskı yaptığı yolundaki iddiaları hoşgörü ile karşılama imkanı yoktur. Esefle belirtmek zorundayım ki böyle iddialar vardır ve bu iddialar baştan aşağı yanlış oldukları gibi, ülkelerimiz arasındaki dostluk ilişkilerini bozacak niteliktedir. Bu mektubumun politikamız hakkındaki bu gibi yanlış iddialara son vereceğine inanıyorum. Bir kere daha tekrar ediyorum, politikamız hür milletlere bağımsızlıklarını ve hürriyetlerini korumalarına yardım etmekten başka bir amaç taşımamaktadır.

dedi. Mektubuna ayrıca, Amerikan Elçisi McClintock'un babam ve annem, yani kral ve kraliçeye yaptığı bir ziyaretten sonra yayınlanmış bir bildiri-

den bazı parçaları da eklemişti. Bu bildiride ABD'nin, «Kamboçya'nın tarafsızlığı ile ilgili olarak herhangi bir resmi davranışta bulunmamış» olduğuna değinilmekteydi.

Dulles'in bu protestosuna cevap olarak, Filipinler başkenti Manila'da olup bitenleri hikâye eden bir bildiri kaleme aldım. Bildiriye, Baruh adındaki kişinin benim adıma hazırladığı konuşmanın fotokopisini, kendim hazırlayıp da okumak fırsatını bulamadığım konuşmanın bir kopyasını da ekledim. Bildiriye ayrıca şu şekilde bir de önsöz yazdım: «ABD'nin Kamboçya'nın tarafsızlığı ile ilgili olarak herhangi bir resmi davranışta bulunmamış olduğu bir gerçektir. Ancak özel olarak yapılan Amerikan 'öğütleri' ve resmi olmayan 'eleştirileri' de eksik olmamıştır.» Bağımsızlığımıza karşı sivri bir takım davranışlarda bulunmak bakımından en ileri gidenler de Dulles kardeşler olduğu için Dışişleri Bakanı John Foster Dulles'in bu sözlerimle ne demek istediğimi pek iyi anlayacağından şüphem yoktu.

Manila'dan ayrılırken yapılan uğurlama töreni, karşılama töreninin tam tersi idi. Amerikan elçisi bu soğuk törende bulunmamıştı. Bir milletin yabancı bir devlet hakimiyeti altına böylesine tam bir şekilde düşmüş olduğunu görmek, Kamboçya'nın tarafsızlığını sonuna kadar savunma inancımı büsbütün kuvvetlendirdi. Böyle bir tutumun ne kadar pahalıya malolacağını o zaman tahmin edemezdim. Bilsem bile yine başka bir yol izlemezdim.

Manila'da geçen skandal niteliğindeki olayların kamuoyuna açıklanması bir takım sonuçlar vermekte gecikmedi. Cumhurbaşkanı Yardımcısı Garcia dokunaklı bir demec vererek benim Manila'da yediğim Filipin ekmeğine karşı «nankörlük ettiğimi», «ek-

mek uzatan eli ısırđımı» söyledi!

Kaderin garip cilvesine bakın ki, 1964 Ağustos'unda, mahut ziyaretten 8 yıl sonra, Filipinlerin yeni Cumhurbaşkanı Macapagal, Endonezya Cumhurbaşkanı Sukarno ile çok iyi ilişkilerim bulunmasına dayanarak, Endonezya, Malezya ve Filipinler arasında başgösteren gerginliği yumuşatmak için mümkünse bir çaba göstermemi rica edecekti. Bu, Sukarno'nun Malezya ile iyi ilişkiler kurma politikası zamanındaydı. Filipinlerin Malezya üzerinde bölgesel amaçları da vardı. Malezyalı Tenku Abdul Rahman'ı ve Filipinler Cumhurbaşkanı Macapagal'ı aynı zamanda Kamboçya'ya davet ettim. İlkönce gerginliği azaltacak en uygun yer olan Angkor'da, sonra da Filipinler Cumhurbaşkanı için muhteşem bir kabulun hazırladığı Pnom Pen'de karşılaştık. Havaalanından Pnom Pen'e yol boyunca binlerce insan dizilmişti. Benim için bir sonraki adım Manila, Cakarta ve Kuala Lumpur'u ziyaret etmektir. Manila havaalanında hiçbir karşılayıcı kalabalık yoktu, sadece Cumhurbaşkanı Macapagal ve karısı vardı. Merdivenlerden aşağıya inerken beni küstahça alkışladılar. Okul ocukları Kamboçya bayrakları ile sokaklara dizilmişlerdi. Fakat görünüşte Cumhurbaşkanı'dan habersiz olarak, meclis yeleri, çocukları toplamak için kamyonlar gönderdiler ve onları «defol» diye bağırttılar. şu pankartlarla karşılaştım: «Kamboçya Bayrağını Dalgalandırmayın», «Sihanuk 1956'da Amerika'nın şerefini Zedeledi», «Kahrolsun Sihanuk», «Sihanuk—Filipin Halkının düşmanı». Ve boş caddelerden geçtik. Hayatımın en kötü anlarıydı, dşrlmemden de kötüydü, çünkü sürgünde, benimle birlikte mücadele edecek ve kazanacak olan halkım olduğunu biliyordum. Fakat göstermelik dostluk zi-

yareti ile haysiyetimin bu şekilde ayaklar altına alınması, beni Amerika ve uşaklarına karşı daha sert tavır almaya itti.

1956'da Manila'ya yaptığım ziyaretin fiyasko ile sonuçlanmasından sonra, Başbakan Çu En Lay ile bir yıl önce Bandung Konferasında başlamış olan dostluğumuzu yenilemek amacıyla Çin'e gittim. Kendi ayakları üzerinde duran bir ülkenin ne kadar bambaşka bir görünümü, gururu ve yüceliği vardı. Ben bir prens ve bir Budist, Çu En Lay ise bir komünist ihtilalcisi olmasına, ülkelerimiz arasında da büyüklük bakımından önemli bir fark bulunmasına rağmen, orada bir eşit insan muamelesi gördüm. Herhangi bir baskıdan eser olmadığı gibi, Kamboçya'nın kendi sorunlarına karşı da büyük ilgi gösteriliyordu.

Ülke içerisinde dolaşırken, Çin'in tarımsal ürünleriyle öteki tüketim mallarının, Kamboçya halkının ihtiyaçlarına Batı ürünlerinde çok daha uygun olduklarını gördüm. Hem iyi, hem kötü günlerimizde bizim yanımızda olabilecek, aynı güçlerin tehdidi altında bulunan, onun için de bizim sorunlarımızı çok iyi kavrayabilecek ve sempati gösterebilecek bir dost ülke içinde bulunduğum inancına varmıştım. Pekin ziyaretim Ağustos'un 13'ünden 21'ine kadar sürdü, sonunda da Kamboçya'nın bağımsızlığını pekiştiren, Bandung'da kabul ettiğimiz «Barış içinde Birarada Yaşamının Beş İlkesi»ne dayalı dostluk ilişkilerimizi geliştirme kararına vardığımızı belirten Çin-Kamboçya Dostluk Anlaşması imzalandı.

Pnom Pen'e dönüşümde, bu ziyaretin bir sonucu olarak, Filipinlerden çok daha fazla Amerikan topuğu altına girmiş iki uydu devletin basınında ağır hücumların hedefi oldum: Güney Vietnam ve Tayland. Kamboçya toprakları üzerinde bu iki ülkenin

sınırları boyunca «kuşatma manevralarına» izin vererek, bu iki ülkenin Çin istilâsına uğraması için yolu açmış olmakla suçlandırılıyordum. Güney Vietnam ve Tayland, sert birtakım «savunma tedbirleri almaya kalkışacak olurlarsa», bunun bütün sorumluluğunun bana yükleneceği ileri sürülüyordu. Amerikan elçisi McClintock da aynı tehditleri ve aynı mantığı önüme sürmekte gecikmedi. Sınırımızın öte yanındaki Bangkok'ta CIA örgütü güçlendirilmiş, CIA'nın eski yöneticilerinden Bangkok Elçisi William Donovan her yere ajanlarını yerleştirmişti. Williams'ın yerine gelen yeni Amerikan Elçisi John Peurifoy da, benim Manila'ya gidişimden sekiz ay önce Guatemala'daki hükümet darbesini düzenlemiş ve Amerika'ya kafa tutmak cesaretini gösteren Alvarez Hükümetini devirmeyi başarmış olan CIA şefinden başkası değildi. Tayland'da benim de devrilmem için alabildiğine bir propagandanın yürütüldüğü o sıralarda, Amerikan elçiliğine böyle bir kişinin getirilmesi pek de hayra alâmet sayılmazdı! Manila'dan döndükten hemen sonra, Tayland ve Güney Vietnam, Kamboçya'ya karşı bir ekonomik abluka uygulamaya başladılar. Dış dünya ile haberleşme ve alışverişlerimizi ya Güney Vietnam'dan geçen Mekong nehri üzerinden, ya da Tayland'dan geçen demiryolu aracılığı ile yapmakta olduğumuz için, bu abluka ciddi bir önem taşıyordu.

Ekonomik ablukanın etkilerini daha da vurucu hale getirmek için, her gün askeri kışkırtmalar da yapılyordu. Güney Vietnam ve Tayland üslerinden kalkan uçaklar semalarımızın bir hayli içlerine dalışlar yapıyorlardı; CIA tarafından beslenen çete grupları sınır bölgelerimizden içeri komando baskınlarına başlamışlardı. Bütün bunlar tehditlerin

ötesine geçen şeylerdi. Gittikçe, Guatemala'da yapılan türden bir hükümet darbesinin hazırlık çalışmaları niteliği kazanıyordu.

Dış dünya ile temaslarımızı sürdürebilmek ve iki düşman komşumuzun bu baskısından sıyrılabilmek için Fransızların Siyam Körfezi'ndeki Kompong Som'da (Sihanukville'den sonra) bizim için inşa etmeye söz verdikleri rıhtıma kadar bir yol veya demiryolu yapmak için Amerika'nın yardımını istedik. Washington bir demiryolunu ekonomik bakımdan sakıncalı gördüğünü bildirerek, bir beton yol yapılması için gereken yardımı yapacağına söz verdi. Fakat benim Manila'da kafa tutan davranışından sonra, «işbirliğine daha yatkın» bir tutum benimseyinceye kadar bu yolun yapımına başlanmayacağı anlaşıldı. Kızıl Çin'e kauçuk göndermekte de yararlanacağımız bir yolu niçin yaparlardı?

1955 Nisan'ında Bangkok'ta toplanan SEATO üyeleri, Laos ve Güney Vietnam ile birlikte Kamboçya'yı da «himaye altına» almaya karar vermişlerdi. Ama bildiğim kadarıyla bu kararı adı geçen ülkelere hiç birine danışmadan almışlardı. Kamboçya böyle bir «himaye»yi istemiyordu. «Himaye» edilmenin altında neler çıkacağını biliyorduk. Amerikan Elçisi McClintock'a bunu söyledim. Asıl sorun, bizim isteğimize rağmen böyle bir «himaye»nin yapılıp yapılmayacağı idi. 1956'da iki gazeteci, Sovyetler Birliği'nden Yuri Grişenko, Avustralya'dan da Wilfred Burchett beni ziyarete geldiler. Kendilerine demokratik bir devlet olan ABD'nin benim tutumuma anlayış göstereceğini umduğumu açıkladım. Başbakan olarak halkın istemini dile getirmek zorundaydım, halkım ise bağımsız kalmak istiyor ve etraftaki herkes tarafından itilip kakılmayı reddediyordu. Milli

Kongre'mizin toplantısında, SEATO'ya katılmamızın doğru olacağına inananların el kaldırmasını istemiştim. Tek bir el bile kalkmamıştı. Askerî paktlara katılmaktan kaçınmamız gerektiğine inananların el kaldırmasını istedim. Bütün eller havaya kalktı. Grişenko, **Pravda** gazetesinin muhabiriydi. Kendisine Kamboçya'nın, Sovyetler Birliği ile diplomatik ilişkiler kurmayı istediğini belirttim. O sırada Kamboçya'da SEATO üyesi olmayanlardan yalnız iki devlet, Japonya ve Hindistan diplomatik temsilci bulundurmakta idi. Bunun için de, özellikle gittikçe büyüyen Amerikan askerî baskılarına bakarak, sosyalist kampın ülkemizde temsil edilmesinin normal ve yararlı olduğu inancındaydım.

1956 Mart'ında Başbakanlık ve Dışişleri Bakanlığından çekildim. Böylece küstah ve kendini beğenmiş Amerikan Elçisinin hemen hergünkü tatsız ziyaretlerinden de kurtulmuş oluyordum. Ayrıca daha iyi mücadele edebilmem için serbest kalmamın daha yararlı olacağı kanısındaydım. Bir yıl önce de tahttan aşağı yukarı aynı nedenlerle ayrılmıştım. O sırada iç çekişmeler ağır basıyordu; şimdi ise dıştan gelen tehditlere göğüs germe durumundaydım.

Çekilişimden kısa bir süre sonra, davranışımın nedenlerini açıklamak için güney kıyısındaki Kampot'ta bir basın toplantısı düzenledim. Bu toplantıda şunları söylemiştim: «İstifamın Amerikalılar tarafından bir manevî zafer olarak nitelendirileceğini biliyorum. Umarım ki kendileri şimdi memnundurlar. Küçük ülkelerin bağımsızlıklarını savunmaya söz vermiş olan o Amerikalılar şimdi Kamboçya'da gerçek çehrelerini göstermiş bulunuyorlar. Yurttaşlarımdan, bir tek konuda güvenlerinin hiç sarsılmamasını isterim: Hiç kimsenin bizi bağımsızlık ve ta-

rafsızlıktan döndürmesine izin vermiyeceğiz. Bu konuda geriye doğru tek bir atmayacağız. Buna benzer zorlamaları şimdiye kadar defettik, bundan sonra da aynı şekilde defedeceğiz.» Sözlerimle elbette, çekinmeksizin yapılan açık tehditlere ve Güney Vietnam ve Tayland'dan, Amerikalıların pek de gizlemeye gerek duymadıkları desteğiyle yapılmakta olan askeri sızmalara değinmiş oluyordum. Davamı bütün halkıma açıklamak istedim ve Kampot'taki basın toplantısında Sangkum'un Üçüncü Milli Kongre'sinin toplanma tarihini bildirdim: 21 Nisan 1956.

Kongre toplantısından önceki haftalarda baskılar da en yüksek düzeyine erişti. Tayland birlikleri topraklarımıza girdiler ve Preah Vihear'daki tarihi Angkor tapınağını ele geçirdiler. Tayland ve Güney Vietnam sınırları kapatıldı.

Milli Kongre'nin gündeminde şu iki madde vardı: Yabancı devletlerin ülkemize karşı takınmış oldukları tutum karşısında Kamboçya'nın bu devletlere karşı takınacağı tutumun ne olacağının saptanması ve ülkemize teklif ve tahsis edilen dış yardımlar sorunu. Gündemin açıklanması, diplomatik çevrelerde telaş ve heyecan uyandırdı. Özellikle Washington benim bir şeyler yapacağımı anlamıştı. Yalnız SEATO ile herhangi bir işbirliğini reddetmeye değil, ülkemizdeki Amerikan nüfuzuna son vermeye de kararlıydım. Yardım için yüzümü sosyalist dünyaya çevirecektim. Üçüncü Milli Kongre, Kamboçya'nın dış dünya ile ilişkilerini yeniden düzenlemek bakımından tarihi bir dönüm noktası olacaktı. Washington küçük bir ülkeyi, hiç istemediği bir yöne itmekle harcadığı çabaların acı meyvasını yiyecekti.

Batıdan yana tarafsızlığın, doğu ve batı arasında katıksız bir tarafsızlığı benimsemekten daha sağ-

lam bir yolu ve biçimi olabilir miydi? Çin'e yaptığım ziyaret; Pekin'de Çu En Lay ve Mao Zedung ile yaptığım görüşmeler; Bandung Konferansı'nda edindiğim tecrübe... bunların hepsi benim için geleceğin yolunu çizen noktalardı. Çinliler şimdiden bize yapabilecekleri en uygun yardımın ne olduğunu sormaya başlamışlardı. Sovyetler Birliği'yle temas edilmişti. Tam ekonomik ve askerî baskının zirveye eriştiği anda, kongrenin toplanacağı günün arifesinde, McClintock, akşam üzeri ziyaretime gelerek önemli bir mesaj getirdiğini haber verdi. Fakat ne Başbakan Kim Tit, ne de başka bir bakan o gün kendisini kabul edip görüşmeyi istemişti. Sadece kendisine, vereceği bir haber varsa, bunu Hindistan Maslahatgüzarı Mitra aracılığı ile iletmesini söylemişlerdi. Ancak o sırada McClintock ile benim SEATO aleyhtarı tutumumu kuvvetle destekleyen Mitra arasındaki kişisel ilişkiler öylesine kötüydü ki Amerikan Elçiliği ile Hindistan Temsilciliği arasındaki haberleşmeler bile Avustralya Temsilciliği aracılığıyla yürütülürdü. Amerikan Elçisi için, Kral ve Kraliçe ile görüşmek üzere bu dolambaçlı yoldan bir randevu alınmıştı. Böylece Amerikan Dışişleri Bakanlığının «acele» mesajını hükümetimize ulaştırmak imkânı bulunmuştu.

Bu mesajdaki bilgiler, Amerikan Hükümeti'nin diplomatik bir gerilemeyi kabul ettiğini açıklıyordu. Ekonomik yardım devam edecekti, Sihanukville yolu yapılacaktı ve Dışişleri Bakanlığı, Amerikan yardımının «Kamboçya'nın bağımsızlık ve tarafsızlığını zedeleyici hiçbir ön şart ileri sürmeden» devam ettirileceğine dair güvence veriyordu. Çok geçmeden bu son cümlelerin gerçek anlamını değerlendirmek imkânını bulacaktık. Babam ve annem, olup bitenleri

eksiksiz biliyorlardı, üstelik McClintock'un utanç verici nezaketsizliği ile kaç kereler karşılaşmışlardı. Bu ziyaretten sonra yayınlanan resmî bildirideki şu bölümün arkasında neler saklı bulunduğu Pnom Pen'deki kordiplomatik tarafından pekâlâ anlaşılmıştı:

Majeste Kral ve Kraliçe ile Büyükelçinin birlikte gözden geçirdikleri durum açıkça saptanmış ve majestelerle, Büyükelçi, Kamboçya dış politikasının yalnız ve yalnızca Kraliyet Hükümeti tarafından, hükümranlık haklarına uygun ve herhangi bir dış etki altında kalmaksızın belirleneceğinde hiçbir bir görüş ayrılığı bulunmadığını tespit etmişlerdir. Kamboçya'ya karşı Amerikan Hükümeti'nin tutumunun tek amacı, bağımsızlığını güçlendirmek ve savunmak için yardımcı olmaktır.

(Sonradan John Foster Dulles'in ekonomik şantaj suçlamalarını çürütmek için kullandığı belge, işte bu bildiridir.)

Herşeyi halkın gözleri önüne serme stratejim başarıya ulaşmıştı. O sivri dilli ve hep yükseklerden atan McClintock'un bizlerle konuşurkenki üslûbunu normal diplomatik düzeye indirmesi, uğradığı yenilginin açık bir belirtisiydi.

Washington'un bu beklenmedik dönüşüne ayak uydurmak için iki uydusu, Tayland ve Güney Vietnamda aynı yumuşama yoluna hemen girdiler. Milli Kongre'mizin açılışından iki gün önce sınırları açtılar. Böylece ekonomik abluka sona ermiş bulunuyordu. Tayland, Preah Vihear tapınağına el koyma sorununu milletlerarası bir hakem kuruluna sunmayı kabul ettiğini bildirdi. Benim elbette memnunklukla karşıladığım bu davranışlar, aynı zamanda bu iki ülkenin Amerikan politikasına kendilerini kayıtsız şartsız teslim etmiş olduklarının da bir kanıtı

idi. Her şeye rağmen Amerika'nın dönüşü, hem çok geç kalmış bir manevra idi, hem de kongremiz üyelerinin ruh halini etkilemek amacıyla yapıldığı açık belli oluyordu. Kongrenin açılış günü başgösteren bir olay, benim yapacağım bütün açıklamalara daha başlangıçtan bir güç kazandırdı.

O günlerde Millî Kongre Kraliyet Sarayının geniş bir avlusunda toplanırdı. Her defasında çok renkli bir toplantı olurdu bu. Beyazlar giyinmiş diplomatlar kendilerine ayrılan özel tribünde yer alırlardı. Kongrenin başkanı olarak ben bir konuşma yapar, sonra delegelerin sorularını cevaplandırırdım. Delegeler ve toplumun her katından ve iş alanından seçilmiş halk temsilcileri, milli renklerimiz ve yeşil dallarla donatılan açık bölmelerde otururlardı. Tribünde bütün kabine üyeleri benim arkamdaki bir sırada oturur ve her bakan kendi çalışmaları ile ilgili sorulara cevap vermek üzere her an tetikte bulunurdu.

21 Nisan 1956'da yapılan bu toplantıda ben yine açış konuşmamı yapmak üzere mikrofon başına gelince, Amerikan Elçisi McClintock ayağa kalktı, öteki diplomatlara da kendisini izlemeleri için hafif bir baş işareti yaparak Amerikan Elçiliğinin bütün memurları ile birlikte tribünden indi. Kendisi en kıdemli diplomat olduğu için besbelli ki öteki diplomatların da onu izleyeceklerini ummuştum. Bazıları yerlerinden hafifçe kımıldadılar, fakat diplomatlık mesleğinde McClintock'tan çok daha üstün bir yere ve otoriteye sahip olan Fransız Yüksek Komitesi Pierre Gorce sanki onu hiç görmemiş gibi kıpırdamadan yerinde oturunca, öteki diplomatlar da onun gibi yaptılar. Hükümet üyelerimizin ve ülkenin her yanından oraya gelip toplanmış delegeler ve halk

temsilcilerinin gözleri önünde yapılan bu kaba hareket, McClintock'un umduğunun tam tersi sonucu verdi. Amerikan Dışişleri Bakanlığının bile hoşgör-meyeceği bu falsosundan ötürü mü, yoksa başka bir nedenle mi bilmem, kısa bir süre sonra kendisini geri çektiler.

Kongre'ye sunduğum raporda, sınırlarımızda uygulanmış olan ekonomik ablukanın ancak yeni uygulamaya başladığımız iki yıllık mütevazî kalkınma planımıza ağır bir darbe indirmiş olduğunu belirttim. Ayrıca Çin, Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist ülkelerden ekonomik yardım almamızın büyük bir ihtimal içerisinde bulunduğundan söz ettim. ABD ve iki komşumuzun bize karşı tutumlarında son zamanlarda bir yumuşama görüldüğünü, Sovyetler Birliği, Polonya, arkasından da öteki sosyalist ülkelerle diplomatik ilişkiler kurmak için attığımız adımları belirttim. Kamboçya'yı SEATO «himayesi»ni kabule zorlamak için yapılan çalışmaları, Manila'da ve başka yerlerde yapılan baskılara niçin karşı koymuş olduğumu anlattım. İlk sorulardan biri şuydu: «Tarafsızlığımız ne oranda gerçek ve sağlamdır?» Şu cevabı verdim: «Amerikan Büyükelçisinin nasıl çıkıp gittiğini biraz önce gözlerinizle görmediniz mi?»

Uzun tartışmalardan sonra, Kamboçya'nın kesin olarak tarafsız kalmasına, SEATO ya da başka bir askeri bloka girilmemesine oybirliği ile karar verildi. Sovyetler Birliği ve Polonya ile diplomatik ilişkiler kurulması da yine oybirliğiyle onaylandı. Sovyetler Birliği ve Çin'den ekonomik yardım alma konusuna gelince, bunu hemen yapacak olursak Amerika'nın yardımı kesebileceğine işaret ettim. Delegelerden birisi, Amerika'dan yardım almaya devam edecek olursak, sosyalist ülkelerin bize yardım et-

memek tehdidinde bulunup bulunmadıklarını sordu. «Hayır» diye cevap vermem gerekirdi. Fakat kongrenin vereceği kararı her hangi bir etki altında tutmamak için, bu soruya açık bir cevap vermekten kaçındım. Bazı delegeler, sosyalist ülkelerden yardım almaya hazırlandığımız için Amerika'yı gücendirdiğimizi, bu yüzden de Amerika bizden yardımı keser ise, yalnızca sosyalist ülkelerden yardım kabul etmek zorunda kalacağımızı, böylece de tarafsızlıktan ayrılmış olacağımızı ileri sürdüler. Fakat sonunda delegeler, her hangi bir şarta bağlı olmadıkça, sosyalist ülkelerin yardımını kabul etmemize oybirliği ile karar verdiler. İsterse Amerika da aynı şekilde yardım yapabilirdi.

Ertesi sabah bazı gazetelerimiz kongre sonucunu «hafifçe sola dönüş» olarak nitelendirdiler. Bu da doğrudu. Aslında daha da doğrusu, Amerika ve iki uydusunun bizi sola itmesiydi. Amerika'nın zorbalık ve gözdağı verme taktiği, bende olduğu gibi bütün Kamboçya halkının da bir takım görüşler ve inançlar kazanmasına yardım etmiş, eğitici bir katkıda bulunmuştu. Millî Kongre toplantısı üç gün, üç gece sürdü. Bu toplantının kendisi bile önemli bir eğitim forumu olmuştu. Konuşmak isteyen herkes söz alıp konuşabiliyor, yalnız bana veya delegelere değil, bütün millete hitaben sorular sorabiliyordu. Delegeler ve muhalefet partisi üyeleri sadece kendilerini tanıtmaktan başka bir zorunluk altında bulunmaksızın kürsüyü istedikleri gibi kullanabiliyorlardı. Kürsü, aynı zamanda ben de dahil olmak üzere sorumluluk yüklenmiş olan herkese kendini savunma imkânı veren bir yer idi.

Öyle umuyordum ki —halkımızın büyük çoğunluğunun düşüncelerini dile getirmiş olan— Kongre

sonuçları Amerika'lıları durup düşünmeye yöneltecektir. Ama onlar yine eski davranış ve tutumlarını sürdürdüler. O zaman McClintock'un jestini, kendi küstah kişiliğinin bir belirtisi sanmıştım. Ancak 18 Mart 1970 darbesi, altı hafta sonra da doğrudan doğruya ülkemize saldırıya geçmelerine kadar olan olaylar, McClintock'un o jestinin resmî Amerikan tutumunun bir sembolü olduğunu gösterdi. Kongre dağıldıktan sonra, SEATO'ya girmemiz ya da tarafsızlıktan vazgeçmemiz yolundaki baskılar biraz hafifler gibi göründü. Sonradan öğrendik ki, bu baskılar sadece yeraltına kaymış ve CIA, stratejisini değiştirerek bir darbeyi gerçekleştirmek için bütün çabalarını Güney Vietnam'da Khmer Serei örgütünü kurmaya yöneltmişti.

1956 yılı sonlarına doğru Avrupa'da bir geziye çıktım. Gezi programında Sovyetler Birliği, Yugoslavya, Çekoslovakya ve Polonya'ya uğramak da vardı. İlk ziyaretlerimi Avrupa'nın sosyalist ülkelerine yapmıştım. Dönüşümden biraz sonra, 1957 yılı başında, Dördüncü Millî Kongremiz toplandı. Bu kere tribünde bir Sovyet Elçisi ile Çin Ekonomik Yardım Kurulu üyeleri de oturuyordu. McClintock'un yerini ise, yeni Amerikan Elçisi Carl Strom almıştı. Kendisi ben açılış konuşmasını yapmak için kürsüye geldiğimde, ayağa kalkıp gitmek gibi bir hareketle bulunmadı.

Bazı delegelere dolar olarak verilmiş rüşvetlere rağmen, Dördüncü Kongre resmî ve daimî Tarafsızlık Kararnamesi'ni onayladı. Tartışmalar uzun sürmüştü, çünkü bazı delegeler bu kararın anayasamıza geçirilmesini önermekteydiler. Tartışmaların bir yerinde kararın hemen hemen oybirliği ile alınma noktasına gelindiği bir anda, ben söz alarak şu so-

ruyu sordum: «ABD Kongresi, bu Tarafsızlık Kararnamesi'nden hoşlanmaz ve ekonomik yardımını kesmek yoluna giderse ne olacak?» Soruma Tarafsızlığı Savunma Komitesi'nden Hu Yun cevap verdi:

«Eğer biz tarafsızlığımızı içtenlikle sürdürürsek, öteki devletler buna saygı göstermelidirler. Amerika bu saygıyı göstermez ve yardımı keserse, yardım için kendilerine başvuracağımız başka güçlü dostlarımız var.»

Hu Yun'un bu sözleri çılgınca alkışlandı ve Millî Meclis'in şu maddeleri içine alan bir yasayı kabul etmesi oybirliği ile onaylandı:

1. Kamboçya tarafsız bir ülkedir.
2. Kamboçya başka ülkelerle askeri ve ideolojik ittifaklara girmekten kaçınır.
3. Kamboçya başka ülkelere karşı hiçbir zaman bir saldırıya girişmeyecektir; fakat bir saldırı ile karşılaşırsa:
İlk önce, kendini savunmak için silâha sarılmak,
İkinci olarak, yardım için Birleşmiş Milletler'e başvurmak,
Üçüncü olarak, saldırganı ezme gücünde olan bir dost ülkeden yardım istemek
hakkını korur.

Bu karar, sonradan anayasamıza da geçirildi. ABD, bu kararımıza hiç bir zaman saygı göstermedi, onu anlamsız ve geçersiz bir hale getirmek için durmadan uğraştı. Bu çabalarının sonucunu da şimdi bütün dünya bilmektedir. Fakat Dördüncü, Millî Kongre, Kamboçya tarihinin dönüm noktalarından biri olmuştur ve bu kongrenin verdiği tarafsızlık kararı, zaferi kazandıktan sonra da dış politikamızın temel taşlarından birini teşkil edecektir.

BÖLÜM 6

DOLAR YARDIMININ BEDELİ NEYDİ?

1956'da Başbakanlık ve Dışişleri Bakanlığından çekildikten, böylece kendisiyle hiç uzlaşmadığım Amerikan Elçisi McClintock'la artık resmen karşılaşmaz duruma geldiğimden beri ilk kez olarak, Amerika'dan yeni gönderilen malzeme ile donatılmış bir doğumevini ziyaretinde Ana Kraliçeye refakat etmiştim. Benim hiç hoşuma gitmeyecek bir şekilde, McClintock bu ziyareti resmî bir devir ve teslim töreni biçimine sokmuştu. Yoksullara hediyeler dağıtan iyi yürekli patron durumunda olmanın keyfi içinde McClintock kurumlara kurumlara dolaşüyor, gönderilen malzemelerin üstün kalitesi hakkında bilgiler veriyordu. Orada toplanmış olan diplomatların önünde, bir aralık bana döndü ve şöyle dedi: «Ah, Prens Sihanuk... büyük bir bebek üretici olarak bunları özellikle sizi ilgilendirir!» (*)

Kendisine hemen şu cevabı verdim: «Hayır Bay Elçi. Artık çocuğum olmayacak. Şimdiye kadar do-

---

(*) Kamboçya geleneğine göre Krallık ailesindeki erkekler bir çok kadınla evlenirlerdi. Sihanuk'un da altı karısı ve on üç çocuğu vardı. (Editörün notu)

ğan çocukların Amerika emperyalizminin gönderdiği malzemelerin pis kokusunu kokladılar. Bu şartlar altında dünyaya gelmekten, oldukları yerde kalmayı tercih ediyorlar. Kokudan hoşlanmıyorlar.» Ben bunları söylerken bütün diplomatlar gülmeye başlamışlardı. McClintock kıpkırmızı kesildi ve hemen yanımdan uzaklaşarak annemin öbür tarafında yürümeye başladı. Benim karşımda yaptığı gafların da sonuncusu oldu bu.

Aslında alelâde bir olaydı bu, ama Amerika'nın hediyelerini kabul ederken milli gururumuzu inciten bir sürü olaydan biri olduğu ve Amerika'nın tavrını en iyi ortaya koyduğu için anlattım. Yardım ve bağışlarını gönderirken bizden gururumuzu bir yana bırakmamızı, pervasızca yaptıkları hakaretleri yutmamızı ve her fırsatta minnettarlığımızı göstermemizi bekliyorlardı. Ancak şunu da belirtiyim ki, Amerikan diplomatlarının sözlerle yaptıkları hakaret, bazen son derecede incitici olmakla birlikte, bize verdikleri zararların en hafifi idi.

Çok geçmeden şunu öğrenmiştim ki, onların yardımını kabul etmekle, damarlarımızdaki milli kanı kirleten bir virüsle zehirlemekteyiz kendimizi. «Dolar diplomasi»sine elimden geldiğince karşı koymaya çalıştım, ama öyle sinsi, felce uğraticı bir hastalıktı ki bu, belirtileri ortaya çıktığı zaman artık bir şeyler yapabilmek için vakit çok geçmiş oluyordu. Amerika'dan yardım almaya kesin olarak son verdiğim zaman bile, zehir etkisini göstermeye devam etti. Hükümet üyelerimiz içerisindeki «dolar tiryakileri», yeniden dolarların akmasını sağlamak için ihanet yoluna bile sapabilir, benim durdurma tedbirlerimi baltalamak için her çareye başvurabilirlerdi. Bu duruma gelmişlerdi.

Şimdi geriye dönüp baktığım zaman, dolar «yardımı»nın her şeyden önce ihaneti satın almak için kullanılmış olduğunu açıkça görüyorum. Savaşın altüst ettiği, sömürgeciliğin belini kırdığı ekonomimizi sağlığa, yurttaşlarımızı biraz olsun refaha kavuşturmak için on yıldan beri yıllık 25 milyon dolar gibi mütevazı bir yardım almayı sürdürmüştük. Ancak yurttaşlarımızı toptan ölüme sürüklemek söz konusu olunca, Amerika'nın Kamboçya için harcadığı para yılda 400 milyon dolara çıkıverdi.

Asyalı yurtseverleri öldürmek için Asyalı hainleri kiralamak: Nixon doktrinin özü buydu. Kamboçya da bu doktrin uğruna perişan edildi. Amerikan vergi mükellefleri ödedikleri paraların ülkemde hangi amaç için kullanıldığını bilselerdi, elbette isyan ederlerdi.

Dolar «yardımı»nı başlangıçta niçin kabul etmiştim? 1954'teki Cenevre Konferansıyla Hindicini savaşına son verilinceye kadar, Amerika, ülkemizin bulunduğu bölgeye yapılacak harcamaların yüzde seksenini doğrudan doğruya Fransa'ya veriyordu. Fransa da bu paranın bir kısmını hem buradaki savaş sürdürmek için, hem de Kamboçya ordusu ve yönetiminin masraflarını karşılamak için kullanıyordu. Bağımsızlığımızın kazanılması, daha sonra da savaşın sona ermesiyle birlikte, Amerikalılar Paris'e yaptıkları ödemeyi kestiler ve bu yardımı doğrudan doğruya Kamboçya'ya yapmayı teklif ettiler. Fransa buna itiraz etti ise de, tartışmayı daha ileri götürecek durumda olmadığı için ısrar etmedi. Amerika'nın bize yardım teklif edişinin ilk amacı, «hür dünya»nın savunmasında kendimize düşen rolü oynamak için ordumuzu genişletmek ve modernleştirmek temasına dayanmakta idi. John Foster Dulles bize

«komünist saldırısı»nın nasıl başımızın üzerinde sallanan bir kılıç durumunda olduğunu anlatmakla işe başladı, güçlü bir orduya sahip olmamızın gereğini ispatlamaya koyuldu, bu ordu için gerekli masrafların Amerika tarafından ödeneceğini, başka alanlarda da ihtiyaç duyabileceğimiz yardımların Amerika tarafından karşılanacağını vadetti.

Gerçi bir orduya sahip olmak zorundaydık. Ama her şeyden önce, savaşın harap ettiği alt yapıları onarmak, dış dünya ile bağımsız haberleşme tesisleri kurmak, yol ve köprülerimizi tamamlamak, kısacası yıllardır ıstırap çekmiş olan halkımızın hayat şartlarını düzeltmek ihtiyacında idik. Özellikle eğitim ve sağlık kuruluşlarını ıslah etmek zorundaydık. Bu nedenle de Amerika'nın teklif ettiği para yardımını şükranla kabul ettim. Ama bu yardım, daha başından itibaren ahlaksızlık kaynağı olduğunu ispat etti.

Yardımanın sadece askeri olan yanı bir tarafa bırakılırsa, dolar yardımı, geniş ölçüde tüketim malları ithalinin finansmanı için kullanılıyordu. İthalatçılar «karşılık fonu»undan ve resmi döviz kuruna göre bir dolar için otuz beş riel ödeyerek ithalât yapıyor, hükümet de bu fona yatırılan paralardan ordu ihtiyaçları ve ekonomik projeler için gerektiği kadar para çekiyordu. Bu, kısa zamanda ithalâtçıların ekonomik kalkınma için hiç yararı olmayan mallara para yatırmalarına, böylece dolar yardımından mümkün olduğu kadar geniş bir pay kapmak için çılgınca bir yarışa girmelerine yol açtı. Aslında kimin payına ne kadar düşeceğini, yüksek kademedeki Amerikalılar kararlaştırıyorlardı. Dolar tahsisleri genellikle, bu payı alanların kendileriyle politik bakımdan ne derece işbirliği yapabilecekleri hesabına göre ayarlanıyordu. Zaman ilerledikçe, bu işbir-

liği, ölkemizi tarafsızlık ve bağımsızlıktan ayırmak amacına yöneldi.

Yolsuzluk ve ahlâksızlık, ithal lisanslarını verenlerle, bu lisanslara dayanarak dolar tahsisi alanlardan başladı. Bu yolsuzluk ve ahlaksızlık, ithali için dolar tahsisi yapılan ve faturalarda gösterilen mallarla, gerçekten ithal edilmiş olan mallar arasında hiç bir ilişki bulunmamasına göz yuman gümrük memurlarına bulaştı. Sonradan ortaya çıkarıldı ki dolarların çoğu Hong Kong bankalarına yatırılıyor, bu dolarlar karşılığı ithal edilmesi gereken mallar ya hiç getirtilmiyor, ya da tahsis oranına göre hiç denecek miktarlarda ithal ediliyordu. Yeni bir «itha-lâtçılar soyu» türedi; bunlar, büyük ölçüde sıkıntısı duyulan mallar için resmî kurdan dolar alıyor, bunları iki-üç kat fazlasına karaborsaya satıyor, kazandıkları paraları yeniden ve gittikçe büyüyen miktarlarda gene dolara yatırıyorlardı. Ve bu böylece sürüp gidiyordu.

Bu yardım sistemi sayesinde «semirmiş» olanlar, Amerikan yardımına bağıra bağıra övgüler yağıdırıyorlardı. Amerikalılar «tahsis» ve «karşılık fonu»nu kontrolü altında bulunduran resmi organlara ayak basar basmaz, bu adamlar da ilk günden ahlâksızlıklarını yürütmeye başlamışlardı. Bu tür yardımın ölkö ekonomisi ve politikasına burunlarını sokabilmenin bir aracı olarak kullanıldığını en iyi belirten, geveze bir Amerikalının böbürlene böbürlene söylediği şu sözdür: «Tekerleğin icadından beri en büyük buluş, karşılık fonudur.» Bu fonun yöneticileri, Amerikan politikasını desteklemekte büyük çıkarı olan bir komprador sınıfını bilinçli olarak yaratmışlardı. Bu sınıfın, ekonomimizi geliştirme amacıyla hiç bir ilgisi yoktu. Onların sözde ithal et-

mekte oldukları malları kendi fabrikalarımızda üretmeye başlayacak olursak para trafiği duracaktı. Bu yüzden yeni kompradorlarımız benim ekonomik tedbirlerime karşı çıkıyor, onları ellerinden geldiği kadar sabote ediyorlardı. Başlarında da ilk günden beri Sirik Matak vardı.

Ben Sangkum'da «Budist sosyalizmi»nden söz ettiğim, «sosyalist» terimini üzerine basarak kullandığım zaman, sağcılar alaycı alaycı gülmüş, bir çok solcular da dudak bükmüşlerdi. Fakat savaş sonrasındaki ilk yıllarda bir çok kereler tekrarladığım gibi, ekonomik ve mali bağımsızlık olmadan, politik bağımsızlık da olamayacağını biliyordum. Sözüünü etmeye değer bir sanayici ve imalâtçı sınıfımız yoktu, bunun için de devlete ait bazı endüstri tesisleri kurulmasına önayak olmuş, bu arada özel sektörde zenaatçı tipi küçük endüstrilerin gelişmesine yardım edilmesini desteklemiştim.

Çin'in yardımı ile çimento, tekstil, kâğıt, tarım aletleri kontrplak üretimi yapacak fabrikalar kurulmasını planladığımı bildirmiştim. Bu işleri yapmak için elinde para bulunan kapitalistlerimiz, hatta bu çeşit projelere yatırım yapma isteği yoktu. Eğer böyle fabrikalar kurmak zorundaysak, bunları ancak devlet eliyle kurabilir ve işletebilirdik. Bu fabrikalara hiç sahip olmamaksa, ülkeyi gelişmemiş veya az gelişmiş durumda bırakmak ve devamlı olarak Amerikalılara avuç açma zorunda kalmak demektir. Çinlilerin yardımı hiç bir kayıt ve şarta bağlı olmaksızın sadece ülke ekonomisini geliştirme amacına yönelik olarak teklif edilmekteydi.

1956'da Üçüncü Sangkum kabinesine bir rapor sunarak, «ülkemizde sosyal ilerlemenin başlıca engellerinden biri olan bir kapitalizmi istemediğimizi,

bizim kapitalistlerimizin sadece kendilerini zenginleştirmeyi düşündüklerini, devlet veya işçilere en küçük bir pay vermeksizin işçileri ve ülke kaynaklarını sömürdüklerini» söyleyerek temel görüşümü açıkladım.

Dolar yardımından daha büyük paylar koparmak için gösterilen telâşın ne bizim milli ağırbaşlılığımız, ne de Budist dünya görüşümüzle uyuşan bir yanı vardı. Amerika, devlete ait endüstrilere olduğu gibi, bu endüstrilerle uzak yakın ilişkisi bulunan hizmetlere de dolar ayırmıyordu. Kısa bir zaman içerisinde de kompradorlar arasında sanayi alanındaki gelişmelerimize karşı bir tavır belirdi. Dolar kazançlarını gittikçe daha geniş ölçüde, Milli Meclis'te kendilerini destekleyecek kimseleri satın almak ve ekonomi politikamıza karşı yoğun bir kulis faaliyetini sürdürmek için kullanmaya başladılar. Söylemeye bile gerek yok ki, bu adamlar sonradan Lon Nol - Sirik Matak rejiminin baş destekçileri oldular.

Çin'den alınan yardımın kullanılması sabote edildi, çünkü Çin'in kurmaya hazırlandığı fabrikalar, kompradorlarımızın ithal ediyor gibi görünerek büyük servetler edindikleri malları üreteceklerdi. Ülkemize Çin ve Sovyet yardımını sokmamak, Amerika'nın ekonomik ve politik çıkarlarına da uygun düşüyordu. Bu bakımdan Amerika ile bizim kompradorların çıkarları birbirinin aynıydı şu farkla ki ikincilerin tutumu, ihaneti temsil ediyordu. Amerikan ekonomik yardımının amacı, Tayland ve Güney Vietnam'da da görüldüğü gibi, sosyal adaletsizliği büsbütün göze batır hale getiren, gelişmemiş bir ülkenin ihtiyaçlarına hiç bir şekilde uygun düşmeyen sözde liberal sistemi geri dönülmez bir biçimde ekonomik düzenimize yerleştirmektir. Bu politikanın ba-

ğımsızlığımızı kaybetmekle sonuçlanacak politik etkilerine değinmeyi ise fazla buluyorum.

Bir kaç yıl içerisinde, sadece dolar yardım»ı ile çevrilen oyunlar sayesinde, Amerika ülkemiz içerisinde güçlü bir kulis meydana getirmeyi başarmıştı. Kamboçya'yı bağımsızlıktan ayıracak ve SEATO şemsiyesi altına sokacak bir beşinci koldu bu. Bu amaçlar gerçekleşirse, dağıtılacak dolar mükafatlarının sınırı olmayacaktı. Bu sınır gökyüzünden geçecekti. Gerçeği söylemek gerekirse, sınırı belirsiz bir dolar yağmuru ile gökyüzünden B 52'lerle onbinlerce ton bomba da yağdırılmış, ülke üzerine ölüm ve dehşet saçılmıştı.

Ekonomik alanda neler olup bitmekte olduğunu adım adım izlemek benim için imkânsızdı, bir takım gruplar olup bitenleri benden gizlemeyi kendilerine iş edinmişlerdi. Fakat 1956 Aralık ayında bir kabine buhranı patlak verdi. Dış görünüşüyle rüşvet ve karaborsayı önlemekteki başarısızlığı yüzünden, gerçekte ise hükümetin dolar oyunları ve karaborsacılığı önleyici tedbirler almaya kalkışmasından dolayı! Bu, içerlerinde eski kabine üyeleri ve ileri gelen bakanlık memurları da bulunan kompradorların giriştikleri ilk açık politik manevraydı. Benim kurtarmak için harcadığım bütün çabalara rağmen kabine düştü. Amerikan Elçiliği ve en zengin kompradorlarımızın Milli Meclis'te benim önerilerimi reddetmeye yetecek sayıda milletvekilini satılmayı başarmış olduklarını delilleriyle tespit etmiştim.

Kabine düşünce, arkasından da bir darbenin gelmek üzere olduğuna dair söylentiler alabildiğine yaygınlaştı. Ancak öyle anlaşılıyordu ki, Amerikalılar bunu gerçekleştirebilecek bir kuvvetli adamı henüz bulamamışlardı. Kabine buhranına karşı tepkim,

Sangkum'un Dördüncü Milli Kongresi'ni, daha önceki bölümde açıkladığım şekilde toplantıya çağırarak oldu. Bu toplantıda yalnızca «Bağımsızlık Kararı» tartışılacak değildi. Milli Kongre'nin Milli Meclis karşı-sındaki rolü ve iki kuruluş arasındaki ilişkilerin tanımlanması, en önemli tartışma konusu yapılacaktı. Milli Meclis üyelerinin (kabine buhranını yaratmaya yol açacak ölçüde) satın alınmış olmasının doğurabileceği sonuçlar beni düşündürüyordu. Fakat Milli Meclis'teki doksan bir milletvekilinin büyük çoğunluğu bu toplantıya katılsa bile, halk içinden kopup gelen binlerce kongre delegesi karşısında, yalnız bunların sayılarının çokluğundan değil, aynı zamanda ahlâklarının sağlamlığından dolayı, aynı sonucu almaları imkansız olacaktı.

Açış konuşmamda, gözlerimi yeni Amerikan Elçisi Carl Strom'un gözlerine çevirerek, emniyet teşkilâtımızdan aldığım haberlere göre «yabancı bir devletin mali desteği ile ülke içinde bir ayaklanmanın hazırlanmakta olduğunu»na değindim. Yurttaşlarımızı birbirine düşürerek, yabancı bir devletin çıkarlarına hizmet etmek üzere iktidarı ellerine geçirebilmek için bazı politikacılar ve hırslı kişilerin bir takım gruplar halinde toplanmış oldukları»ndan söz ettim. Sonra şöyle bir uyarıda bulundum: Yabancı bir devlet kendisi için karşılık beklemeden hiç kimseye bir şey vermez, hele bu devlet, cömertliğini doğrudan doğruya kendi milletinin yüksek çıkarlarına arkasını dönmüş para hırslısı kişilere yöneltmişse, yaptığı yardımın amacından büsbütün kuşkulananmak gerekir.

Ve sözlerimi şöyle tamamladım: «Apaçık görüyor ki, ben ve Sangkum, bir takım güçlüklerin sürekli saldırılarına hedef olmaktayız, çünkü onlar, bir millet olarak büyüklük ölçümüze oranla çok yüksek

bir cesaret ve enerjiyle politikamızı yürütmekte oluşumuzu hiç bir zaman affetmeyeceklerdi.»

Bu konuşmamı on altı yıl sonra tekrar okuduğum zaman, 18 Mart 1970'ten sonra olup bitenleri hiç de yalnış tahmin etmemiş olduğumu görüyorum.

Sosyalist ülkelere yaptığım gezilerde Kamboçya'ya yapılan çeşitli bağış tekliflerine —ki bunlar arasında Sovyetler Birliği'nden 500 yataklı, eksiksiz donatılmış ve uzman kadrosu tamamlanmış bir hastane teklifi ile, Çin, Polonya ve Çekoslovakya'nın özel ekonomik yardım programları vardı— değinerek, bağımsız gelişme politikamıza karşı olan iç ve dış düşmanlarımızın bu bağışları engellediklerine işaret ettim.

Tartışmalar sırasında bazı delegeler gerek Milli Meclis, gerekse Milli Kongre üyelerinden bazılarının yabancı para ile satın alınmış olduklarını acı bir dille belirttiler. Bu noktada kendi bombamı patlattım: Milletimizin en yüksek karar organının Milli Kongre olmasını, temel politika ve tutumumuzun bu organ tarafından düzenlenmesini teklif ettim. Bu kongrenin kararları Milli Meclis için bağlayıcı olacaktı. Böylece Milli Meclis'in milli yararlarımıza aykırı önemli kararlar almak üzere herhangi bir kuvvet tarafından satın alınması etkisiz bırakılmış olacaktı. Milli Kongre temel politik tutumumuzu saptamak için yılda iki kere toplanacaktı. Milli Meclis'in rolü, Kongre kararlarını tartışmak, maddeleştirmek ve yürürlüğe koymaktan ibaret kalacaktı. Bu, dolar rüşvetleri ile Milli Meclis'imizin —dolayısıyla milli politik tutumumuzun— baltalanması gayretlerini geçici olarak etkisiz kılacak, cesur ve uzun vadeli bir hareketti. Düşmanlarımız «demokrasinin ortadan kalktığını» baha-

ne ederek hükümeti devirmişlerdi. Ben de onlara şimdi daha katıksız bir biçimde istedikleri demokrasiyi geri veriyordum! Birden afalladılar ve ne yapacaklarını bilemediler. Bu hareketimle hiç değilse on üç yıl daha Kamboçya'nın barış ve tarafsızlığını kurtarmış oldum.

O toplantıda düşmanlarıma demokrasiyi istediklerinden de daha katıksız şekilde verdiğimi belirtirken son söz olarak şunları söylemiştim:

Ancak bu yöntemledir ki halkın gerçek iradesi, temsilcileri tarafından açıkça anlaşılır ve bu iradeye uyulmak zorunda kalınır. Köylülerimizin ve çalışan insanların düşünceleri bizim için çok değerlidir. Halkın sesi mutlaka işitilmelidir ve bu sesi bize en etkili biçimde duyuracak olan da Millî Kongre'dir. Millî Meclis'teki milletvekili ve bakanların yalnız dört yılda bir, yeniden seçilmek için halkı toplamaları yeterli olamaz. Kendileri her altı ayda bir buraya gelmeli ve yaptıklarının hesabını vermelidir. Halkın sorularını cevaplandırmalı, tavsiyelerini ve önerilerini dinlemeli, kendi çalışmalarını onlara açıklamalıdır.

Muhaliflerim öylesine şaşkınlığa uğramışlardı ki, bir teki bile mikrofon başına gelme yürekliliğini gösteremedi. Eski Yunan demokrasi modelini örnek alan bu geniş demokratik karar veriş biçimine karşı gelmeye kalkışacak olanlar, rüşvet alan ve soyguna katılanlar arasında bulunduğunu ilan etmiş olacaktı. O-nun için suçluların dilleri bağlanmış, kendilerini savunacak bir avukat ta bulamamışlardı. Pracheachon (Halkçı veya Komünist) Partisi önceden beklediğim gibi teklifimi hemen destekledi. Delegeler birbiri arkasına ayağa kalkarak teklifi desteklemekte olduklarını açıkladılar. Çok küçük bazı değişikliklerle ve hemen hemen oybirliği ile teklifim kabul edilmişti. Gelecekte Millî Kongre en yüksek karar organı ola-

çaktı; gerçekten de, 1969 Aralık'ındaki son toplantısına kadar öyle oldu. 18 Mart darbesinden sonra da fonksiyonunu tamamen kaybetti.

Teklifimin kabul edilmesiyle Milli Meclis'in yetkileri büyük ölçüde kısıtlanmış oluyordu. Kongre'nin vereceği bir kararı kabul etmekten kaçınacak olursa, yapabileceği tek şey bu kararı ilk toplanacak Kongre'ye geri götürmek ve bir kere daha gözden geçirilmesini istemektir. Fakat o zaman Kongre'nin vereceği karar kesin olacaktı. Kongre'de de herhangi bir konu üzerinde anlaşmaya varılmazsa bir referandumla doğrudan doğru milletın oyuna başvurulacaktı.

Sonradan beni devirecek olan en eski ve köklü muhaliflerim bile tribünde, tebessümleri suratlarında donmuş bir halde, öfkelerini gizlemeye çalışarak, kararın kabulünü ister istemez alkışlamak zorunda kalmışlardı. Sonradan Milli Kongre'yi kendi amaçlarına hizmet edici biçimde etkilemiş olduğumu ileri sürerek beni suçlayanlar oldu. Bunlara cevabım şudur: Dünyanın kaç ülkesinde bu kadar geniş şekilde halk oyuna dayanan açık bir demokrasi uygulanmaktadır? Halkın iradesini gerçek biçimde dile getirmesine fırsat vermek için daha iyi bir yol bulunmuş mudur? Elbette eski çağların Yunanistan'ı, günümüzün İsveçre'si gibi Kamboçya'nın da küçük bir ülke olması, kanun yapıcılarla halkın karşı karşıya gelebilmesini kolaylaştırıyordu. Düşmanlarım karanlık köşelerindeki paraları ve oyunları ile meşgulken, ben günün sorunlarını gün ışığına çıkarıyordum. Ne zaman gerekirse, her konuyu halkın temsilcileriyle tartışmaya hazırdım. Bağımsızlık savaşımızın lideri ve eski Kral olarak sahip olduğum itibarın muhaliflerim karşısında bana bir üstünlük sağlamakta olduğunu

elbette biliyordum. Fakat savunduğum davamda haksız olsaydım, ya da halkımızın çıkarlarına ters düşseydim böyle bir sistemi ne isteyebilir, ne de savunmak cesaretini gösterebilirdim. Muhaliflerimin isteklerini destekleyecek biçimde konuşsaydım, hiç şüphem yok ki halkım beni reddedecekti.

Açık bir şekilde formüle edilmemiş olmakla birlikte, atalarımın yüzyıllardan beri halkın işlerini yönetirken bağlı kaldıkları ilke «halk için, halkla birlikte» olmuştu. Belki bu yüzden ki krallığınız dünyanın en eski monarşilerinden biri olarak halen yaşamaktadır. Ben taç giymiş olan seksen dördüncü kraldım.

Dolar saldırısı bundan sonra, ileriki bölümlerde anlatacağım şekilde bukalemun gibi başka renkler alacak ama kiralanmış bir Milli Meclis vasıtasıyla iktidarı «anayasal» olarak ele geçirmek için on üç yıl daha beklemek zorunda kalacaklardı. On üçüncü yılın sonunda da ancak ödleklerle yarasır biçimde, darbelerini, benim ülkede bulunmadığım bir sırada indirdiler ve Milli Kongre'yi Milli Meclis'in üstüne çıkaran halk kararını çiğnediler. Ama bu arada Kamboçya halkının politik bilinci, Milli Kongre tartışmalarına direkt olarak katıldıkları için yüksek bir seviyeye ulaşmıştı.

Şimdi gözlerimizi geriye çevirip bakacak olursak, durumumuzun, Amerikan cömertliğinin yılda 25 milyon dolarla sınırlandığı yıllarda bir hayli iyi olduğunu, ileride anlatacağım sebeplerle, Amerika'nın ekonomik ve askeri yardımını tümüyle geri çevirdiğimiz günlerde daha da iyileşmiş bulunduğunu açıkça görürüz. Fakat Lon Nol ve destekçileri ihanetlerinin bedeli olarak yılda resmen verilen

341 milyon dolar armağanla ne işler gördüler (1)? Darbeden sonraki ilk aylarda bunu, on altı yıldan beri yaptığımız, kurduğumuz herşeyi yıkmakta kullandılar. Üniversiteler, okullar, hastaneler, dispanserler, fabrikalar, barajlar, hidroelektrik santralleri, kauçuk işletmeleri, oyun sahaları, bir sürü kasaba, yüzlerce köy, onbinlerce ev bombalandı ve napalm-lanarak ülke üzerinden silindi. Yıkılanların yerine yenilerini yapmak için bir fon yok, ama yıkım için yapılan harcamalar sınırsız; işte Amerikan yardımının Kamboçya'da uygulanış biçimi!

«Mareşal» Lon Nol ve «General» Sirik Matak, ağır toplarını, Angkor Vat'ta bulunan, tekrar yenisi yapılamayacak olan, geçmiş zamanların değerli, değişik ve çarpıcı anıtlarına çevirmekle, dolar avcılarının hangi seviyelere alçaldıklarını az raslanır bir örnekle bize göstermişlerdir. Lon Nol'un birlikleri tarafından ateşlenen top mermileri, anıtların güney tarafında, en önemlisi zemin kattaki geçitte patlayarak tahmin edilemeyecek zararlar vermişlerdir. Burada, halkımızın tarihini sembolik olarak anlatan kabartma freskler vardı, hepsi tuzla buz olmuştur. Sömürge savaşları sırasında ülkemizi iki kere istila eden Fransızlar ve sonraları gelmiş olan Japonlar, Angkor Vat'a saygı ve hayranlık duymuşlardı. Bu rezilce davranışı uygulamak bizi mirkımızdan bazı hainlere düşmüştür. Onlar binlerce yıl lanetleneceklerdir. Onları satın alan ve dolarlarla besleyenler de aynı akıbete uğrayacaklardır. Toplarını Angkor tapınaklarına çevirmeye cesaret etmeleri, hainliklerini

---

(1) Ben 1971'in rakamını veriyorum. Başkalarının, içlerinde Senatör Mansfield de var, hesabına göre yılda 1 milyar dolar Kamboçya'nın yıkımı için harcanmaktadır.

sembolik olarak yansıtan örnek bir olaydır.

Başkan Nixon, Kamboçya halkının resmen onaylanarak öldürülmesi için yılda 341 milyon dolar harcanmasını «benim siyasi hayatım süresince dış yardım olarak yapılan en iyi yatırım» diye nitelendirdi (1). Kamboçya'daki harekâtın «başarılı» olması dolayısıyla «Amerikan Kuvvetleri üçte iki indirilmiş, yüz bin Amerikalı yuvalarına dönmüş ve daha da başkaları dönmektedirler»(2). Başka bir deyimle, Lon Nol ve Sirik Matak, Nixon'un savaşı Güney Vietnam'dan Kamboçya'ya ihraç etmesine, böylece Amerikan ve Güney Vietnam kuvvetleri yerine Kamboçya kuvvetlerini savaşa sokmasına izin vermekle, Amerika'ya çok değerli bir yardımda bulunmuşlardır —bu hizmete karşılık yıllık 341 milyon dolar bahşiş almaları da doğrusu haklarıdır!

Bu pazarlık belki başında pek açık olarak ortaya çıkmış değildi, ama Sirik Matak, *Le Monde* muhabiri Christian Hovelacque'a verdiği ve bu gazetenin 3 aralık 1971 tarihli sayısında yayınlanan demecinde, Hovelacque'un «Böylece Vietnam'daki savaş, Kamboçya'ya aktarılmış bulunmuyor mu?» sorusuna verdiği cevapla bu açıklığı getirmiş bulundurmaktadır:

«Evet, gerçekten öyle. Hindiçini savaşının asıl anahtarı da buradadır. Böyle olacağını ilk günden beri biliyorduk. Komünistler direncimizi kırmayı başaramazlarsa, 1 milyon 300 bin kişilik bir askeri güçle karşılaşacakları Güney Vietnam'da da başarıya ulaşamayacaklardır.»

---

(1) UPI Ajansı, 10 Ekim 1970.

(2) 16 Şubat 1971'de basına verilen demeçten.

Amerikan Dışışleri Bakan Yardımcılarından, Asya İşleriyle Görevli Marshall Green şöyle demiştir: «Bizim için asıl sorun, Asya'dan nasıl çıkıp gideceğimiz değil, fakat orada kalmanın en uygun yolunu bulmaktır.» Marshall Green aynı demecinde(1), Kamboçya hareketının Hindicini'deki savaş masraflarını yılda 29 milyardan, 11-14 milyar dolara indirmiş olduğunu belirtti. Hindicini'de savaşın yayılışı ve Nixon doktrini hakkında bazı açıklamalar yapan Senatör Mc Govern şu sözleri söylüyordu: «Biz kendi kuvvetlerimizi geri çekerken, onların birbirlerini öldürmeleri için gerektiği kadar para ödüyoruz.»(2). Asyalıların Asyalılarla, Hindicini halkının Hindicini halkıyla, Kamboçyalıların Kamboçyalılarla savaşını finanse etmekte kullanılan Amerikan yardımının gerçek kazanç paylarının özünü, Marshall Green, şu sözleriyle açıklamıştır: «Güney-Doğu'da bulduğumuz askerlerin sayısındaki azalma, özel sektörümüzün denizaşırı ülkelerdeki faaliyetinde de, ticaret ve yatırım çıkarlarımızda da herhangi bir azalma olacağı anlamına gelmemektedir.»(3). Başka bir deyişle, elde Lon Nol'lar, Sirik Matak'lar, Son Ngok Tan'lar bulunduğu sürece, Hindicini'deki Amerikan yatırımları güvenlik altında olacaktır.

Kendi ülkemde bu kahpeliği kabüle hazır olmadığım ve bunu kabul edecek herkesle mücadeleyi de göze almış olduğum için, hayatıma kasdeden sayısız suikastlerin hedefi oldum. Bunlardan bazılarını ileride anlatacağım.

---

(1) AP Ajansı, 25 Aralık 1970.

(2) UPI Ajansı, 22 Şubat 1971.

(3) UPI Ajansı, 13 Ocak 1971.

BÖLÜM 7

DAP CHHUON KOMPLOSU

1958 Haziran'ında beni çok sarsan bir olayla karşı karşıya geldim: Saygon birlikleri, kuzeydoğudaki eyaletlerimizden birini, Stung Treng'i istilâ etmişlerdi. Sınırlarımızdan dokuz mil içerilere kadar sokulmuşlar, bütün davranışlarıyla bu bölgeden bir daha çıkmamak, hatta sınırı yeniden tespit etmek niyetinde olduklarını göstermişlerdi. Gerçi çok can sıkıcı bir olaydı bu, ama beni en çok yaralayan bu değildi; beni asıl sarsan, Amerikan yardımını almakta olduğumuz için, bana, bu birlikleri işgal ettikleri yerlerden defetme izninin verilmeyeceğinin bildirilmesi olmuştu. Hiç değilse Amerikan Elçisi Carm Strom sorunu bu biçimde ortaya koyuyordu: Amerikan askerî yardımı sadece komünist saldırganlarını defetmek için verilmekteydi, bunun için de bu yardımı hiçbir şekilde Amerikanın SEATO müttefiklerine karşı kullanamazdık.

Carl Strom'a, Güney Vietnam lideri Ngo Dinh Diem'i birliklerini geri çekmeye ikna etmesi için kendi nüfuzunu kullanması ricasında bulundum. Amerikan Elçisi, Amerika'nın, her ikisi de Amerika'ya dost olan iki komşu devlet arasında bir tartışmaya müdahale etmeyeceği cevabını verdi. Tartışma! Ortada

bir tartışma değil, düpedüz bir istilâ hareketi vardı.

Ben de cevap olarak kendisine, askerî birliklerimizi bir çatışma için alarm durumuna geçirmekten başka alternatifim olmadığını söyledim. Elçinin cevabı, kendisinden önceki elçi McClintock'un en berbat zamanlarındakine benzer bir cevap oldu: Amerikan himayesi altında bulunan askerî birlikler üzerine öfke ile tek bir kurşun bile sıkılacak olursa, Kamboçya'ya Amerikan askeri yardımı hemen kesilirdi. Bu kadar da değil, Amerika'nın askerî yardım malzemesi olarak gönderdiği ulaştırma araçlarından tek bir tanesi bile, o bölgeye SEATO üyesi olan bir ülkenin askerleri ile silâhlı çarpışmaya girişmek üzere Kamboçya askerlerini göndermek için kullanılacak olursa, bu hareket de yardımın kesilmesi için yeterli bir sebep sayılacaktı. Hiç bir komünist ülke bizi tehdit etmediğini, sınırlarımıza karşı tek tehlikenin Güney Vietnam ve Tayland'dan gelmekte olduğunu kendisine anlatmak için boşu boşuna ve uzun uzun konuştum. Strom'un üçüncü tehdidi, ilk ikisine tüy dikti. Kendisine, bu şartlar altında saldırganı defetmek için başka askeri kaynaklara (Çin'e demek istiyordum) başvurmaktan başka bir çarem olmadığını söyleyince, Strom buna da şöyle karşılık verdi: Amerikan askeri yardımı, herhangi bir sosyalist ülkeden askeri yardım kabul etmemek şartına bağlı olarak verilmektedir!

O sırada yaptığım bir konuşmada da açıkca belirttiğim gibi, askerî yardımı toprak bütünlüğümüzü korumak için kabul etmiştik. Fakat bu yardıma bağlanan şartlar, sınırlarımız saldırıya uğrar, topraklarımız işgal edilirken, bizim bunlara elimiz kolumuz bağlı olarak uzaktan seyirci kalmamızı emreliyordu. Bütün bunlar nerede bitecekti? Hiç değilse

milli savunmamız söz konusu olunca, kendi evimizin efendileri durumuna gelmeye acele ve şiddetle ihtiyacımız vardı. «Akıl ve mantığa daha uygun, bir ırk, bir millet, özgür ve bağımsız bir ülke olarak varlığımızı korumamızı sağlayacak» bir politikayı benimsemek zorundaydık.

O yılın Ağustos'unda ikinci kez olarak Pekin'i ziyaret ettim. Saygon birlikleri hala topraklarımızda mevzilenmiş olarak durmaktaydılar. Son buh-
ranla ilgili olarak Başkan Mao Zedung'la birkaç ke-
re uzun uzun konuşmalar yaptım. Bu ziyaretin bir sonucu olarak iki ülke arasında diplomatik ilişkiler kuruldu. Çin ülkemizde birtakım endüstri girişimleri kurulmasına yardım edeceğine söz verdi. Beklen-
diği gibi, Çin ile diplomatik ilişkiler kurmamız he-
men CIA'nın öfkesini üzerimize püskürtmesine yol açtı. Bu kez CIA öfkesi, 1956'da Çin'e ilk ziyaretimi yaptığım zamankinden çok daha somut biçimde olmuştı.

Bütün bunlar olurken, Amerikalıların beni devirmek için yetiştirmekte oldukları Son Ngok Tan, Güney Vietnam ve Tayland'daki üslerinde Khmer Serei çetelerini toplamakta idi. Ömrü boyunca bir entrikacı olarak yaşamış bulunan bu adamın karakterini açıklamak için bir kaç söz söylemeyi gerekli görüyorum. Kendisi eski bir guru, yani Demokratik Parti'nin bir çeşit ruhani danışmanı idi. Japon işgali sırasında kukla Başbakanlık ve Dışişleri Bakanlıkları yapmış, Fransızlar tarafından da bir hain olarak ölüme mahkum edilmişti. Ölüm cezasının kaldırılması için ben Fransızlara başvurmuş, sonra ülkesine geri dönebilmesi için sürgün cezasının iptali konusunda da aracılık yapmıştım. O tarihten beri elini bir türlü gırtlığımdan çekmedi! Seçtiği pis

meslekte CIA'ya hizmet etmesini olağan karşılamak gerekir. CIA yetkilileri onu Khmer Serei örgütünün liderliğine seçmişlerdi. Güney Vietnam ve Tayland sınırlarımızdaki üsler ve eğitim kamplarında komando birliklerinin yetiştirilmesini, silahlandırılmasını ve gerekli para yardımının yapılmasını da üzerlerine aldılar. 1957 sonunda Son Ngok Tan, eski Başbakanlardan ve Londra büyükelçilerinden Sam Sari'yi Khmer Serei örgütünün lider yardımcılığına getirdi. Onun görevine 1957'de bir skandal yüzünden son vermiştim(1).

1958 Eylül'ünde, yani benim Pekin'den dönüşümden bir ay kadar sonra, SEATO Konseyi Bangkok'da toplandı. Gündemde önemli olarak iki madde vardı.

Birincisi, Amerika'nın SEATO hareketlerini Taiwan'a kadar yayma planı idi. Pasifik'teki Amerikan Deniz Kuvvetleri Komutanı Amiral Herry Felt'in bütün çabalarına rağmen, bu teklif reddedildi. («Karadan biraz uzaktaki ada» ile ilgili buhran en uç noktasında bulunuyordu. Fakat Kore dene-

-
- (1) Sam Sari, Londra'da elçi iken, elçilikteki hizmetkarlarından birini odalık olarak kullanmış, kız gebe kalınca ona dayak atmış, çeşitli eziyetler yapmış, sonunda kız kendini sokağa atarak Londra polisi tarafından kurtarılmıştı. Sam Sari, kendini savunmak için, eski Kamboç geleneğine göre hareket etmekten başka bir şey yapmamış olduğunu söyleyecek kadar yüzsüz davranmıştı. Bu skandal üzerine kendisini Londra Büyükelçiliğinden azletmiştim. Son Ngok Tan ile işbirliği de fazla uzun ömürlü olmadı. Laos'ta esrarengiz bir şekilde ortadan kayboldu. Söylentilere göre, Son Ngok Tan herhangi bir rakibe katlanamadığı için kendisini tasfiye etmişti.

yinden sonra, Avrupalı müttefikleri, ellerini Amerikan kestaneleri ile yakmak istemiyorlardı.)

İkincisi, Sihanuk'un Pekin ile diplomatik ilişkiler kurmak suretiyle işlediği «cinayet»in ne biçimde cezalandırılacağı idi. Çoğunluğun oyu ile «bir şeylerin yapılmasına» karar verilmesiyle bana bir bir şeref bağışlanmış oldu. Ancak bu bir «şey»in ne olduğunun kararlaştırılması Tayland hükümeti ile onun CIA danışmanlarına bırakıldı. Tecrübeli komplocu John Peurifoy da, Yunanistan ve Guatemala'da çevirdiği dolap ve oyunlarla kazandığı zaferlerin defnetacı henüz başında durmakta iken orada bulunduğu göre, bana karşı hemen bir harekete geçileceğine şüphe yoktu.

SEATO Konseyi toplantısından üç ay sonra, Bangkok'ta sessiz sedasız bir ikinci suikast toplantısı daha yapıldı. Bu kez toplantıya Tayland'da geleneksel bir yolu izleyerek iktidarı ele geçirmiş ve askeri diktatörlüğünü kurmuş bulunan Feldmareşal Sarit Tanarat başkanlık ediyordu(1). Bu toplantıda başka generallerle birlikte Son Ngok Tan, Ngo

-
- (1) Sarit Tanarat, çoğu «sağlık nedeneriyle» Amerika'da olmak üzere, on ay yurt dışında kaldıktan sonra 19 Ekim'de gizlice Bangkok'a dönmüş, ertesi gün askeri darbeyi gerçekleştirmişti. «Hür Dünya»ya bağlılığını göstermek için de bir gün sonra siyasi partileri kapatmış, sıkıyötim ilân etmiş, siyasi liderleri, gazetecileri ve yayınevlerinin yöneticilerini tutuklamıştı. Kendi gibi sağlık nedenleriyle uzun süre yurt dışında kalan, daha doğrusu yetiştirilen Lon Nol'un 1970'deki darbesiyle, Tanarat'ın 1953'deki darbesi arasındaki benzerliğe işaret etmenin gereği yok. Gerek onlar, gerekse yine Amerika'nın desteği ile bir darbe yaban Diem, Saygon, Bangkok ve Pnom Pen'de birer askeri diktatörlük kurdular.

Trong Hiyö, Saygon'un Pnom Pen Konsolosu ve Di-em'in bir akrabası ile hiç şüphesiz Peurifoy'un kadrosundaki CİA ajanları da bulunuyordu.

Üç karar alındı:

1. Benim tarafsızlık politikası güden rejimimi devirmek için Kamboçya'da kurulacak bir muhalefet partisini finanse etmek.
2. Adam kaçırmalar, silahlı soygunlar yapmak ve komünistlerin bir hükümet darbesine hazırlandığı yolunda yanlış söylentiler yaymak.
3. Kamboçya içinde silahlı gruplar teşkil etmek ve hareket günü ve saati için hazırlanmak.

Son Ngok Tan, Khmer Serei birliklerini Tayland-Kamboçya sınırına yığacak, iki Taylandlı subay ile CİA tarafından sağlanan bir milyon dolar da emrinde bulunacaktı. Ngo Trong Hiyö, Güney Vietnam-Kamboçya sınırında aynı şekilde komando yığnağı meydana getirecek, (o sırada sadakatinden hiç şüphe etmediğim bir asker olan) Siem Reap ve Kompong Tom illerindeki ordu birliklerimizin komutanı olan General Dap Chhuon ile Sam Sari de Kamboçya içinde silahlı bir ayaklanma hazırlayacaktı. Bu gruplar arasındaki temasları ve malzeme ile para yardımını düzenlemek için de Pnom Pen'deki ABD Elçiliğinde karargah kuran bir CİA ajanı Viktor Masao Matsui görevlendirilmişti. Japon asıllı bir Amerikalı olan Matsui yıkıcı faaliyetlerinden dolayı 1966'da Karaçi'den sürülmüş olan tehlikeli ve pis bir herifti.

1958 sonbaharında Birleşmiş Milletler toplantısına giden Kamboçya heyetine başkanlık ettim, sonra da bazı resmî işlerim için Washington'a uğradım. Başkan Eisenhower'le konuştum. Kendisinin «baba-

ca nasihatları»nı dinledikten sonra Arlington Milli Mezarlığı'na bir çelenk koymaya gittim. Birleşmiş Milletler'e döndüğüm zaman, heyetimizdeki üyeler, benim orada bulunmadığım günlerde Slat Peou'nun bütün zamanını Amerikalılarla birlikte geçirmiş olduğunu haber verdiler. Onlarla —bir bölümü de oteledeki odasında olmak üzere— bir sürü görüşmeler yapmış, ama bunlardan hiç kimseye söz etmemişti. Slat Peou, CIA ajanı Matsui'nin Pnom Pen'deki çok yakın arkadaşlarından biriydi. Slat Peou'nun kardeşi General Dap Chhuon onu Milli Meclis'e Siem Reap milletvekili olarak seçtirmek, böylece politika mesleğine sokmak için kendi nüfuzunu kullanmıştı. Dap Chhuon ayrıca kardeşini Hindistan'a göndererek İngilizce öğrenmesini sağlamıştı. Belki de CIA'nın orada ilk çengel attığı adam oydu. Benim başkanlığımdaki delegasyona katılmış, Matsui, Ngo Trong Hiyö ve Dap Chhuon arasındaki temasları da o yürütmüştü.

Görünüşe göre her şey, Bangkok planına uygun olarak yürütülmekteydi. 1959 yılı Ocak ayında Sam Sari, bana bir açık mektupla başvurarak yeni bir siyasî parti kurmak için izin istemişti. Bu mektupla birlikte onbinlerce broşür dağıtılmış ve bu yeni partinin Batıya daha yatkın bir «tarafsızlık» politikası güdeceği, Amerika'nın iç işlerimize karışmasının zorunlu kıldığı katı tarafsızlık tutumundan biraz ayrılacak yolları arayacağı açıklanmıştı. Bu broşürlerde, monarşiye ve geleneksel kurumlarımıza karşı demagogik saldırılar yer alıyordu. Son Ngok Tan'ın parmağını her yerde görmek mümkündü. Asıl amaç, besbelli ki, yeni bir parti kurmak değil, fakat kargaşalık tohumlarını yurdun her yanına saçmaktı.

Haydutluk ve adam kaırma, özellikle seçkin siyasi liderlerin çocuklarını kaırma olayları ülkenin çeşitli ve birbirinden uzak yerlerinde aynı zamanlarda patlak vermekte gecikmedi. Son Ngok Tan İkinci Dünya Savaşında Tayland'ın ele geçirmiş olduğu Battambang bölgesine üç tabur Khmer Serei birliği gönderdi ve Güney Vietnam sınırında Tay Nin ve Kien Tuong illerinin olduğu bölgeye Khmer Krom komandolarını sevketti. Dap Chhuon, komutasındaki birlikleri Siem Reap ve Kompong Tom illerindeki stratejik noktalara yerleştirdi, hatta bazı adamlarını Pnom Pen'deki Krallık Sarayının içine bile sokmayı başardı. Kendisinden şüphelenmediğim için bunu yapmak onun için hiç de güç olmamıştı. Bir komplo kokusunu almaya başladığım zaman bile ondan şüphelenmiyordum.

Genel olarak söylemek gerekirse, iyi bir haber alma örgütümüz vardı, öteki diplomatik servislerde bulunan kimselerin dostluklarından da yararlanmak şansına sahiptik. Kendi örgütümüzden aldığımız haberlerden başka, Çin Halk Cumhuriyeti ve Fransız elçiliklerinden de tatsız birtakım şeylerin tezgâhlanmakta olduğuna dair uyarılar alıyorduk. Karşı harekete geçmek için artık elimizde yeter derecede delil vardı. 1959 yılı Ocak ayında, durumun çok nazik bir döneme ulaştığı bir anda, Kompong Çam'da bir konuşma yaparak, beni tasfiye etmek, iktidarı ele geçirmek, Amerikan kuklası bir rejim kurmak ve tarafsızlığımıza son vermek amacını güden bir komplo'nun ortaya çıkarılmış olduğunu açıkladım.

Bu komplo planı, komşu bir krallığın başında bulunan bir mareşal, yine komşu bir devletin askeri birlikleriyle, Son Ngoc Thanh tarafından düzenlenmiştir. Avcının elindeki

meşalenin ışığından gözleri körleşen gece kuşları gibi, karanlıkta harekete geçmiş olan bu sinsî kuvvetlerin de gün ışığına çıkarıldıkları zaman ellerinden hiç birşey gelmediği görülecektir.

Gerçekten de Kamboçya'nın kendi içinde gün ışığına çıkarılması gereken birçok şey vardı. Ancak yaptığım açıklamalar üzerinde Saygon-Bangkok yüksek kademe suikastçileri çalışmalarını biraz olsun yavaşlatmak zorunda kalmışlardı. Kendi ülkemiz içindeki suikast ve komplo tertibinin dipteki uzantılarına kadar ulaşmak kolay bir iş değildi. Kompong Çam'da yaptığım konuşmadan sonra, Sam Sari'yi vurmak için elime yeter derecede delil geçmiş bulunuyordu. Ani bir davranışla suç ortaklarından çoğunu tutukladım. Fakat Matsui ile Ngo Trong Hiyö'nün ellerini çabuk tutmaları —ve yıllarca sonra öğrendiğime göre Lon Nol ve yardımcılarının da buna eklenen ihaneti— yüzünden Sam Sari kaçtı. Sınırlarımızdaki birliklerimizin aldığı bir takım tedbirler, planımın önemli bir bölümünü önceden açığa vurmuştu.

Şubat başında Siem Reap ilimizde olağanüstü birtakım şeyler olduğunu belirten raporlar almıştım. Ani olarak Saygon'a gidişinden biraz önce, Ngo Trong Hiyö, General Chhuon'a çok kısa süren bir ziyaret yapmıştı. 7 Şubat'ta bir film şirketinden iki Çinli, film çekme cihaz ve âletlerini yerleştirdikleri iki koca havulla Hong Kong'dan gelmiş ve bunları doğrudan Dap Chhuon'un villasına bırakmışlardı. Aynı gün geç vakit, yine Dap Chhuon'u ziyaret etmek için çok seçkin bir ziyaretçinin Siem Reap havaalanına inmiş olduğunu öğrendim. Bu ziyaretçi, Amiral Harry Felt idi.

Tarihi Angkor tapınaklarının bulunduğu Siem Reap'a bir takım seçkin kişiler her zaman gelirdi. Fakat Kamboçya'nın tarihi eserlerine böyle haftalarca ilgi gösteren bir kimse hiç görülmemişti. Amiral Felt'in gelişinden on gün sonra da, General Lawton Collins çıkageldi. Collins, Güney Vietnam ordusunun yetiştirilmesi işini Fransızlardan âdeta koparırcasına üzerine almış olan adamdı. Ziyaretçi defterinde ondan sonra imzası bulunan ikinci kişi ise, CIA'nın arkadan vurma harekatlarında bir uzman olarak ün yapmış olan Albay Edward Lansdale'in ta kendisi idi. Diem'i Saygon'da iktidar koltuğuna oturtan da oydu, Fransızların orada atılmasında da baş rolü oynamıştı. Arkadan yine tapınakları görmek ve Dap Chhuon'la birer kadeh viski içmek için Pasifik Donanması Başkomutanı Amiral Hopwood da geldi.

Kulağıma başka haberler de ulaşıyordu. İki «Çinli» aslında Güney Vietnamlıydılar. Bavullarındaki «film çekme cihazları»nın da, tapınaklar etrafındaki orman bölgelerinin içlerine yerleştirmeye başladıkları birer güçlü telsiz cihazı olduğu anlaşıldı. Dap Chhuon, başkentten hareket edebilecek askeri birliklerin hemen kendisine haber verilmesi için, Pnom Pen'den kendisinin bulunduğu Siem Reap'a kadar uzanan yol boyunca telsiz postaları kurdurmuştu. Fakat ben 21 Şubat 1959'da kendisini tutuklamak için askeri birlikler göndermeye karar verdiğim zaman, bu birliklere yol gösteren, böylece Dap Chhuon'un haberi bile olmadan ve tek bir kurşun atılmadan Siem Reap'a girmelerini sağlayan bu telsiz postalarındaki nöbetçiler olmuştı. Oyunun sona erdiğini gördüğü anda Dap, villasının bahçesinde rahat rahat dolaşmakta idi. Askerleri görünce hemen kaç-

tı, yakındaki bir köye sığındı, orada yaralanarak tutuklandı.

Ancak 18 Mart darbesinden sonra ve yalnız benim öğrenebildiğim ilgi çekici bir şey olmuştu bu sırada. O zaman silâhlı kuvvetlerimizin Genelkurmay Başkanı olan Lon Nol, Dap Chhuon'u tutuklamakla görevlendirilmişti. Komplonun iç yüzünü bütün teferruatıyla öğrenebilmek için Dap'ın sağ olarak yakalanmasını istemiştim. Fakat o harekât sonunda Lon Nol'un bana bildirdiğine göre Dap Chhuon kaçarken çok ağır şekilde yaralanmıştı. Aslında yarası çok hafifti ve yakalandığı zaman çok yüksek rütbeli bir komutanın karşısına çıkarılması için ısrar etmişti. Lon Nol ise cevap olarak kendisine bir kurşun daha sıkmıştı. Sonradan elde edilen delillerden anlaşıldığına göre, Dap'ın isteğinin yerine getirilmesi, Lon Nol'un komplodaki rolünü ortaya çıkaracaktı, bunun için de onun susturulması yoluna gidilmişti. Yine o sırada Siem Reap'ta olup bitenlerle ilgili raporların bana Lon Nol kanalından değil alt kademedeki haber kaynaklarından gelmekte oluşu da dikkatimi çekmişti. Fakat böylesine büyük bir komployu etkisiz bırakmanın neşesi içinde, bu küçük noktada üzerinde fazla durmamıştım.

Dap Chhuon'un villasında iki de telsiz operatörü tutuklanmıştı. Bunlar Güney Vietnam pasaportu taşıyorlardı, ama pasaportlarında Kamboçya'ya girişlerini gösteren bir vize veya damgaları yoktu. Telsiz cihazlarına el kondu. Bu arada ajanlara ve komando gruplarına dağıtılmak üzere gönderildiği anlaşılan 270 kiloluk altın çubukları ele geçirildi. Bunların hepsi de Matsui, Ngo Trong Hiyö ve Slat Peou'nun komplodaki rollerinin açık delilleriydi. Matsui ve Ngo Trong Hiyö ülkeden sürüldü, Slat Peou iha-

net, Saygon'dan gelen iki telsiz operatörü de casusluk suçuyla kurşuna dizildi. Bütün deliller Amerikan Elçisi Strom'a gösterildi.

26 Mart 1959'da içlerinde Amerikan, Fransız, Sovyetler Birliği, Çin ve İngiltere elçilerinin de bulunduğu yirmi kadar diplomatı, her şeyi kendi gözleriyle görmelerine fırsat vermek için, Dap Chhuon'un villasına götürdüm. Burada bulunan eşyalar arasında, ülkemize Amerikan malzeme yardımı arasında gönderilmiş bulunan çeşit çeşit Amerikan silâhları da bulunmaktaydı.

Dap Chhuon'un hazırladığı komplonun amacı için iki ihtimal akla geliyordu: Ya askeri bir darbe ile iktidarı ele geçirecekti. Bu takdirde belki de Tayland ve Güney Vietnam'dan ülkemize girmekte olan askerlerle Kamboçya birlikleri arasında bir birlik kuracak, böylece Vietnam'dan Tayland'a Kamboçya içinden geçen bir koridor açacaktı. Ya da kuzey bölgemizdeki illeri Kamboçya'dan ayırıp Vietnam'a bağliyacaktı, geri kalan illerle de Laos'u birleştirecek, böylece Amerika'nın hemen tanıyacağı yeni bir devlet kurulmuş olacaktı. Sağcı Laos lideri Prens Bun Um'un bu projeye evet demiş olduğu söyleniyordu. Bütün bunlar, Kamboçya'nın tamamının ele geçirilmesi için birer hareket noktası olabilirdi. Bütün bu tehlikeli ihtimallere karşı yabancı dostlarım, bana sadakatlerini sürdüren askeri birliklerin küçük rütbeli komutanları, özellikle Siem Reap'ta Dap Chhuon'un villasında olup bitenlerden beni ilk haberdar eden asker grupları, tam zamanında uyarmışlardı.

Dap Chhuon komplosu, 1959'da ülkemizde başgösteren uğursuz olaydan sadece bir tanesiydi. Tam altı ay sonra, 31 Ağustos'ta, Pnom Pen'de bulundu-

ğumuz zaman hep yaptığımız gibi Krallık Sarayının taht odasında annem ve babamla buluşmaya gidiyordum. Normal olarak sabah postasından çıkan mektupları beraber açar ve okurduk. Fakat o gün ben biraz geciktim, çünkü Başbakanımız Son San Birleşmiş Milletler delegasyonumuza başkanlık etmek için Amerika'ya hareket ediyordu, kendisiyle görüşmemiz gereken bazı meselelerimiz vardı. Annem ve babama da veda etmek isteğinde olduğunu söyledi. O sabahki postadan gelen mektup ve diğer paketlerin çoğunu getirmişlerdi, bunların içinde anneme gönderilmiş bir hediye paketi de vardı. Bu tür paketleri annem genellikle kendisi açardı, fakat fazla vakti olmayan Başbakan hemen havaalanına gitmek üzere ayağa kalkmış olduğundan annem, paketi açmaları için yandaki odaya gönderdi. Başbakan daha anneme elini uzatıyordu ki, içeri odadan müthiş bir patlama sesi duyuldu. Paketi açan Protokol Müdürü Prens Vakrivan hemen ölmüştü. Beton döşemede de koca bir delik açılmış ve patlama Kral Norodom Suramarit'in özel hizmetkârının ölümüne, iki kişinin de yaralanmasına yol açmıştı. Paketin içine yüksek patlama gücü olan bir bomba yerleştirilmiş, bomba ambalaj açıldığı zaman patlayacak biçimde ayarlanmıştı. Saray hemen kordon altına alındı, içeride bulunanların hepsinin kimlikleri kontrol edildi. Muhafızlarım Sam Sari'nin bazı akrabalarını yakalayıp getirdiler. Bunlar sorguya çekildiklerinde, Sam Sari'nin kendilerinden o sabah sarayda bulunmalarını, önemli bir şey olursa hemen kendisine haber vermelerini istediğini itiraf ettiler. O sırada Sam Sari, Son Ngok Tan ile birlikte Saygon'da bulunuyordu. Bu öldürücü hediyein kim tarafından gönderilmiş olduğunu öğrenmiş, Güney Vietnam'daki

bir askeri üstün postaya verilmiş olduğunu ortaya çıkarmıştık.

Annem ve babama bir şey olmadı, ama ben inanıyorum ki bu çok, babamın ölümünü çabuklaştırıcı bir etken oldu ve herkesin çok sevdiği kral yedi ay sonra, 64 yaşında öldü. Bu münasebetle, 1960 Ocak ayında Sam Sari'nin Pnom Pen'deki Amerikan Elçiliğinde CIA siyasal danışmanı olarak görev yapmakta olan Edmund Kellog'a yazdığı bir mektubun bir Hindistan gazetesinde yayınlanan fotokopisinden söz etmek istiyorum. 3 Eylül 1959 tarihli mektupta 31 Ağustos «başarısızlığından» duyulan üzüntü belirtiliyor ve «ortak amacımıza ancak çok etkili tedbirlerle ulaşabileceğiz» deniyordu. Fotokopiden anlaşıldığına göre Sam Sari «Elçiniz Ekselelans Mr. William Trimble ile tamamen aynı fikirde olduğumu... onun yardım ve işbirliğine güvenebileğimi biliyorum» demektedir. O sırada Trimble, Kamboçya'ya Strom'un yerine Amerikan Elçisi olarak geçmiş bulunuyordu.

Sonradan Dap Chhuon komplosu, prodüktörlüğünü benim yaptığım Angkor Üzerindeki Gölge filminin konusunu teşkil etmiştir. Batılıların çoğu filmin konusu aşırı derecede işlek bir hayal gücünün ürünü olarak karşıladılar. Ne yazık ki o sıralarda, CIA'nın tasarladığı akıl almaz projeleri önceden sezebilecek bir hayal gücüne sahip değildim.

Hayatıma ve ülkemin bütünlüğüne yönelen her komplo ve suikastın içinde (gizli çalışmak işlerine daha çok geldiği zamanlar dışında) daima ve açıkça CIA vardı. 1954 yılından, 1965'te diplomatik ilişkilerimizin kesildiği tarihe kadar, haberalma örgütlerimiz başkentimizdeki Amerikan Elçiliğinde diplomat olarak görevlendirilmiş yirmi yedi CIA ajanının ad-

larını tespit etti. Aslında bu sayı elbette daha yüksekti. Ayrıca bunların işbirliği yaptığı ve gizlice desteklendiği daha bir çok ajan da Saygon ve Bangkok Elçiliklerinde bulunuyorlardı.

BÖLÜM 8

HAYATTA KALABİLME MUCİZESİ

18 Mart darbesi ile ilgili olarak çırpıştırılan yorumlardan bazıları, benim için yazılmış bir mezar-taşı kitabesine benziyor, siyasi hayatımın vakitsiz sona erdiğinden söz ediyordu. Bu arada «tarafsızlık» politikamı bu kadar uzun sürdürebilmiş olmam bile bir mucize olarak nitelendiriliyordu. Sınırlarımız uzun süren bir savaşın ateş çemberi altında bulunurken bu savaşın alevlerini ülkeme sıçratmamayı başarmış, savaşın şeytanlaştırdığı komşu ülkelerle büyük devletler arasında barış dengesini, ülkem in bağımsızlık ve tarafsızlığını koruyabilmiş olmamın gerçek bir mucize olduğundan çok kereler söz edilmiştir.

Umutsuz bir diplomatik oyuna angaje olduğum sıralarda benden «hovarda prens», «saksofoncu kral çocuğu» gibi küçümseyici sözlerle bahsedenler, iktidardan düşürüldüğüm o günlerde, Kamboçya'nın bütünlüğünü o kadar uzun süre koruyabilmek için bir ipCambazı gibi maharet göstermiş olmamı övmek için çok daha nazikane deyimler aramış ve bulmuşlardı. Artık «bitmiş» bir adam olduğuma göre, benden daha kibarca söz etmeyi kendileri için bir efendilik borcu sayılıyorlardı. Bana ölmüş gözüyle

bakanlar arasında yalnız milletlerarası politika yorumcuları değil, diplomatlar da vardı.

Örnek olarak, Anglo-Sakson devletlerinden birinin elçisi darbeden hemen sonra meslekdaşlarına (hatta bir telgrafla rapor verdiği hükümetine) şöyle diyordu: «Yakında Sihanuk'u bir Fransız film stüdyosunda kendisine film direktörü olarak iş ararken göreceksiniz.» Gerçekte ise ben yine Devlet Başkanı olarak kalıyordum. O elçinin sözlerini de, batılı diplomatların gerek Kamboçya'nın tarafsızlığını, gerekse beni anlamaktan ne kadar aciz olduklarını belirten bir örnek olduğu için buraya aktardım.

Politikamı bir yana bırakalım, benim hayatta kalmış olmam bile, CIA'nın beni öldürtmek için perde arkasında bir sürü dolaplar çevirmiş olduğu göz-önüne alınırsa gerçekten bir mucize sayılmak gerekir.

Milli Birleşik Cephe başkanlığı bu inancını yayınladığı şu belgede dile getirmiştir:

ABD şu sonuca vardı ki, Kamboçya'da barış ve bağımsızlığı yok edebilmek ve bu ülkeyi bir yeni sömürge, Vietnam ve Laos'a karşı bir saldırı üssü haline getirebilmek için, Khmer halkı tarafından oybirliği ile desteklenen barış, millî bağımsızlık ve tarafsızlığın sembolü haline gelmiş bulunan Prens Norodom Sihanuk'u ortadan kaldırmak, hiç değilse etkisiz bırakmak gerekmektedir.

Bütün sorun, uygun bir fırsat ve güvenilir bir katil bulabilmekte idi. Öyle birisi ki, benim yerimi alabilmek için ölümü bile göze alabilirdi. Kiralık katiller ise yaşamak ve bu uğurda kazandıkları parayı, yaşamının tadını çıkararak harcamak istiyorlardı. Ayrıca Pnom Pen, Laos'un başkenti Vientian'a benzemezdi. Bizim ülkemizde politikacıların öldürül-

mesi oradaki gibi yaygın bir iş haline gelmemiştir. Vientian'da katiller, öldürdükleri adamın gövdesinden daha kanlar sızarken, gecenin karanlığında Mekong nehrini geçer ve Tayland'a sığınabilirlerdi. Oysa Pnom Pen'den kaçmak o kadar kolay bir iş değildi. İşte bu yüzden ki, beni öldürmek için posta paketi içine kombalar koymak gibi yollara baş vurulmuştu. Bu tertiplerde Kral ve Kraliçe'nin de ölmesi onların umurlarında mıydı?

İkinci bir suikast girişimi, 1959'da yine CIA'nın kiraladığı Rat Vat adındaki biri tarafından denendi. Ama işini becermeye fırsat bulamadan yakalandı ve zararsız hale getirildi. Bu adam, Son Ngok Tan'ın bulup, beni öldürmeye razı ettiği bir genç fanatikti. CIA'nın yardımı ile gizlice sınırı geçip topraklarımızı girmişti. Ülke içinde yaptığım ve halkın arasına teklifsizce katıldığım gezilerin birinde o da kalabalığın arasına karışacak ve beni öldürecekti. Fakat sınırlı hali polisin dikkatini çekti. Yakalandı ve üzerinde bir el bombası ile bir tabanca bulundu. Dap Chhuon ve paketli bombanın yapamadığını o gerçekleştirmek istemiştir. CIA o korkunç 1959 yılında amacına bir hayli yaklaşmıştı.

1963 yılı da yine çeşitli gerginliklerle dolu geçti. Güney Vietnam ve Tayland'ın Kamboçya'ya karşı bir «önleyici savaş» açılması için yoğun bir kampanyaya girdikleri ve her iki devletle de diplomatik ilişkilerimizi kestiğim yıldır bu. Laos'ta da çok gergin bir hava vardı. Bir sürü politik cinayet işlenmişti. Sağcılar bir yıl önce benim insiyatifimle toplanan bir konferansta varılmış olan kararları sabote etmeye çalışıyorlardı. 1 Nisan 1963'te bu gerginlik, tarafsızlıktan taviz vermemekte direnen Laos Dışişleri Bakanı Kinim Pholsena'nın Vientian'daki evinin merdi-

veninde kurşun yağmuruna tutularak öldürülmesi, karısının da ağır şekilde yaralanmasıyla en keskin noktasına çıktı. Bu olay, Pathet Lao taraftarı olan ve tarafsızlığı destekliyen kuvvetlere karşı geniş bir saldırıya geçildiğinin bir işaretiydi. Bu olayların yarattığı sarsıntı dalga dalga Kamboçya'ya kadar geldi ve sol kanadımızın sinirleri gittikçe bozulmaya başladı.

Kinim Pholsena'nın öldürülmesinden tam bir yıl sonra, o zamanki Çin Halk Cumhuriyeti Başkanı Liu Şao Çi, bir resmi ziyaret için Kamboçya'ya gelmişti, Havaalanında kendisine yapılan çok sıcak karşılama töreninden sonra açık bir otomobile binerek, yol boyunca sıralanmış Kamboçyalılar ve Kamboçya'ya yerleşmiş Çinli grupların yürekten alkışlarını selamlayarak başkente doğru yol almaya başladık. Hemen arkamızdan kalabalık Çin heyetinin üyeleriyle bizim hükümet üyelerimizin bindikleri uzun bir otomobil konvoyu gelmekte idi.

Eğer CIA'nın tertipleri tam istenildiği gibi gitseydi, Pnom Pen'e üç kilometre kala benim otomobilimin altında korkunç bir patlama olacak, arkamızdaki konvoyun tamamı da havaya uçmuş olacaktı. Fakat ben Çin Halk Cumhuriyeti Başkanı'nı otomobilime davet ederken, CIA'nın kiralık katillerinden hepsinin Pnom Pen hapishanesindeki demir parmaklıklar arkasında olduklarını biliyordum.

Bu ziyaretten bir hafta kadar önce, iki yabancı, havaalanı yolu üzerinde, Pnom Pen'in en iyi lokantası olarak bilinen Vietnamlı Nakri Bopa'nın yerinin hemen bitişiğinde bir ev kiralamıştı. Bu iki adamdan daha yaşlı olanı Taiwan'dan, Çang Kay Şek'in Kuomintang ordusunun yüksek rütbeli subaylarından biriydi. Kiraladıkları binanın altında, yolun

ortasına kadar uzanan bir tünel kazmışlardı. Bu tünelin yol altına gelen ucuna da, CİA'nın kullandığı yüksek patlama gücü olan bir bomba yerleştirmişlerdi. Ülkemize yapılan ziyaret, bir taşla iki kuş vurmak için mkemmел bir fırsattı. Böylece iki patronu birden memnun edeceklerdi; Kuomintang'ı ve CİA'yı. Fakat Pekin haberalma rgt bu iki adamın Taiwan'dan ayrılıp Pnom Pen'e doğru yola çıktıklarını öğrenmiş ve hemen bizim güvenlik örgütümüze bildirmişti. Bu yüzden iki yabancıyı polisimiz suçüstü yakalayarak hemen gözaltına aldı. Tnel kazma aletleri, bombalar, sahte kimlik belgeleri ele geçti. Her şeyi itiraf etmekten başka yapabilecekleri bir şey yoktu; CİA ile ilişkilerini bütün ayrıntılarıyla anlatılar. Hemen mahkemeye verildiler ve ölüm cezasına çarptırıldılar.

Hüküm yerine getirilmedi. Onları ne affetmiş, ne de cezayı onaylamak için önüme getirilen kağıtları imzalamıştım. Komşularımızla aramızdaki ilişkiler o sırada zaten çok bozuktu, daha da bozuk hale getirmek için yeni vesileler yaratmayı istemiyordum. Ancak bu arada Lon Nol bu iki casusun affedilmeleri için, o sırada nedenini hiç bir şekilde anlayamadığım bir aracılık görevini yüklendi. Oysa bu gibi durumlarda ele geçirilenlerin kurşuna dizilmelerini herkes-ten önce o isterdi. 18 Mart darbesinden sonra yaptığı ilk işlerden biri, bu iki adamı hapisten çıkartıp CİA'ya geri göndermek oldu.

Yine 1963 yılında gümrük mfettişlerimizden biri, Amerikan Elçiliğine teslim edilmek üzere gönderilmiş bir sürü sandık içerisinde, oldukça hırpalanmış gibi görünen bir sandıktan şüphelenmiş ve iini aramak için izin istemişti. Normal olarak bir elçiliğe gönderilen sandık ve paketler kontrol edilmez-

lerdi. Fakat müfettişin şüphelenmekte haklı sebebler ileri sürmesi üzerine, kendisine arama izni verildi. Ve yalnız o sandığın değil, öteki bütün sandıkların içinin de, CİA tarafından gizlice sınırlarımızdan içeri sızdırılmış Khmer Serei üyelerine dağıtılmak üzere tıka basa silâhla dolu olduğu görüldü. Tayland, ve Güney Vietnam gerçekten bir «önleyici savaş»ı Kamboçya'ya bulaştıracak olurlarsa, CİA da şimdi den bu savaşı daha etkili hale getirmek için ülkemizde etkili bir beşinci kol bulundurmaya kendine iş edinmişti. Diplomatik dokunulmazlıktan yararlanarak, daha önce iki Çinliyi gizlice ülkemize soktukları gibi, şimdi de sandıklar dolusu silâhı sokmaya kalkışmışlardı.

Şimdi, bütün bu çeşit olaylardan sonra benim 1963 yılı sonunda Amerikan yardımını reddetmek kararı verişimi ve ülkemizde sanki kendi ülkelerindeymiş gibi dolaşan üç yüz kadar Amerikalı askeri ve ekonomik yardım görevlilerini kovmamı yadırgayacak aklı başında bir kimse bulunabilir mi?

O yılın sonuna doğru, Son Ngok Tan'ın sağ kolu Preap İn, CİA'nın «Kamboçya ayaklanmak ve Sihanuk'un hesabını görmek için senin gibi bir adam bekliyor» şeklindeki sözlerine inanarak gizlice ülkemize girdi. O sıralarda Khmer Serei grubunun adamları Güney Vietnam sınırlarımızda üslenmişlerdi, Preap İn de bu üslerin birinden sınırı geçmişti. Sınır ilimiz Takeo'nun valisi İn Tam'a kendisini Kamboçya'yı fethedecek bir kahraman olarak tanıtmış ve —belki de benim teslim olmam için— «Sihanuk'la görüşmeye» geldiğini söylemişti. CİA kendisini böyle bir çılgınlığı yapacak kadar büyülemişti.

Milli Kongre toplantılarından birinde, Son Ngok Tan'ın «herkes Sihanuk'un aleyhinde, Son Ngok

Tan'ı istiyor» şeklindeki propagandasına cevap vermek gereğini duymuş ve şöyle demiştim: «Son Ngok Tan burnunu sınırlarımızın içine bir soksun da kimin kimi tuttuğuna kulak versin.» Son Ngok Tan ve CIA, Preap İn'i, bu sözlerimin, bir çeşit teslim hazırlık anlamına geldiğine inandırmışlar, o da benimle bu konuyu görüşmeye gelmiş. Görüşme ha? Kiminle ve neyi görüşecektim? Böyle bir şey olmazdı.

Milli Kongre'yi, Preap İn'i dinlemek, onun da **halkın sesini** dinlemesine fırsat vermek için özel bir toplantıya çağırdım. Birbiri arkasına kürsüye çıkan delegelerin ağzından asıl gerçeğin ne olduğunu öğrendikten sonra, Preap İn, CIA tarafından kötü bir şekilde yanıltılmış olduğunu itiraf etti. Fakat pişmanlık duyduğunu belirtmesi yeterli değildi. Delegelerin kendisini linç etmesini güçlükle önleyebildik. Yıllardır bize karşı komplolar hazırlanıyordu. Khmer Serei komandoları tarafından yüzlerce masum insanın kanı akıtılmıştı. Milli Kongre üyeleri, Preap İn'in askeri mahkemeye sevk edilmesine oy birliği ile karar verdiler. Bu mahkemede ölüm cezasına çarptırdı. Ben bu cezayı onaylamazlık edemedim. Kurşuna dizildi. Kaderin garip cilvesi olarak da, onu tutuklamış olan İn Tam, sonradan Preap İn'in şefi Son Ngok Tan ile işbirliği yaptı.

Ne yanından bakılırsa bakılsın, 1963 yılı tutuklamalar, mahkemeler ve bizi yıkmak için her cephede ağırlaştırılan baskılarla dolu olarak geçti. Amerika—henüz kendi birliklerini savaş alanına sokmamakla birlikte—, Vietnam'daki savaşı kızıştırmak için elinden geleni yapmaya ve nüfusun önemli bir kısmını etrafı telle çevrilir «stratejik köycükler»de toplamaya başlamıştı. Sınır bölgelerimizde geniş ölçüde

askeri hareket yapıyor ve bu bölgelerdeki köylerimiz sık sık havadan bomba baskınlarına uğratılıyordu. Uçak ve tank saldırılarından perişan olan Güney Vietnam köylüleri dalgalar halinde topraklarımıza sığınyor, askeri birlikler geri çekildikten sonra kül haline gelmiş olan köylerine dönüyorlardı. Mekong deltasında Khmer azınlığı üç kere saldırıya uğradıktan sonra, yine Kamboçya topraklarına sığınmaktan başka çare bulamamışlardı. Bunlar önce köylerinden ayrılmak istemedikleri, ikinci olarak kültünleri Saygon rejimi tarafından tahrib edilmek istendiği, üçüncü olarak da ırkçı ve katolik Ngo Dinh Diem'in eline düşen Budistler oldukları için büyük ızdıraplar çekmiş yüzlerce aile idi. «Hür dünya»nın nimetlerine tekrar kavuşmak için köylerine geri dönmeyi istemiyorlardı. Çünkü özgürlük olarak tattıkları nimet, koşa koşa kamplara gitmedikleri takdirde bombalar ve napalmlarla perişan edilmekten ibaretti.

Amerikan yardımının can sıkıcı şartlarına sık sık hücum ettiğim, ayrıca bu yardımın büyük kısmının ülke içindeki CIA ajanlarını finanse etmek için kullanıldığını anladığımı gördükleri, bu ajanların tertipledikleri komplolar üstüste ortaya çıktığı için, Amerikalılar Kamboçya'da daha fazla kalmalarının artık güçleştiğini hissediyorlardı. Ayrıca Saygon ve Bangkok ile ilişkilerimi kesmem de kendilerini kurdurtmuştu. Bankacılık, ithalât ve ihracat gibi alanlarda devlet sektörünü genişletici tedbirler de, öfkelerini büsbütün kabartmıştı. Sirik Matak, Yem Sambor, Sim Var ve daha birtakım kimseler de durumdan hiç memnun değillerdi. Bunu biliyor, fakat Lon Nol'un da onlarla birlik olduğunu hâlâ aklımdan geçirmiyordum. İstikrarlı bir hükümet kurmuş-

tuk ve sol kanattan Kiyö Samphan Ticaret Bakanı, Hu Yun da Ekonomik Planlama Bakanı olarak bu kabinede yer almışlardı.

İşte bu sıralardadır ki, Lon Nol «solcuların» beni devirmek için planlar hazırladıklarına dair «delil» dosyaları tutmaya başlamıştı. Lon Nol'un beni yanlış yöne itmek için giriştiği bu işlerde CIA'nın doğrudan veya dolayısıyla bir ilişkisi bulunup bulunmadığını gösteren bir ipucu ele geçiremedim. Fakat 1963 yılında niyetleri ve eylemleri geniş ölçüde meydana çıkmış bulunan CIA'nın sola karşı girişilecek herhangi bir sert davranışı memnurlukla karşılayacağından şüphe edilemez.

Her ne olursa olsun asılsız suçlamalar ve sahte deliller düzenlemek o gün için önemli bir iş haline getirilmişti ve Lon Nol bunları sola karşı düzenli aralıklarla bir «cadı avı»na girişmek için bahane olarak kullanıyordu. Tutuklanan solculardan bazıları, yakalandığı zaman öldürülmüştü. Bunun sonucu olarak, yüzlercesi Pnom Pen'den olmak üzere, aydınlardan ve halktan kişilerden oluşan büyük bir dalga şehirleri terkederek, Fransızlara karşı bağımsızlık savaşı sırasında kullanılan üslere çekildiler. 1963'te başkentten ayrılanların ikisi ise İeng Sari adlı bir üniversite profesörü ile lise öğretmeni olan karısı idi. İeng Sari, 18 Mart darbesinden sonra kurulan direniş örgütüne hemen katılan ve Kiyö Samphan'a yardıma ilk gelenlerden biri oldu. (İlk direniş hareketinin lideri İeng Sari, Kamboçya Milli Birleşik Cephesi'nin ormanlardaki karargahından, Kamboçya'daki kurtarılmış bölgelerin durumu hakkında hükümet üyelerine rapor vermek için Pekin'e giden heyetin başındaydı.)

1963, yalnız Kamboçya ve Laos için bir komplo-

lar ve suikastler yılı olmamıştı. Ben, beni ortadan kaldırmaya çalışanların çoğundan daha şanslıydım. O yılın 1 Kasım'ında iki baş düşmanım, Ngo Dinh Diem ve Ngo Dinh Nu, CIA'nın yardımıyla öldürülmüşler, on gün sonra da ABD Başkanı Kennedy bir suikaste kurban gitmişti. Burada yeri gelmişken, Amerikan basınında yanlış olarak yer almış olan bir şeyi düzeltmek isterim. Nefret verici Saygon diktatörlüğünün yıkılışı üzerine üç gün bayram yapılması için emir verdiğim doğrudur. Fakat Başkan Kennedy'nin öldürüldüğü günlerde Kamboçya'daki dükkanların çoğu bir saygı ifadesi olarak vitrinlerine Kennedy'nin resimlerini astılar. Münasebetsiz bir Amerikalı gazeteci, bu dükkanlardan birinin önünden geçmekte olan bir Kamboçyalıdan, Kennedy resimlerinden birinin önünde durup gülümseyerek poz vermesini istemiş ve resmini çekmişti. Bu resim Amerika'da, altına «Kamboçya'da Kennedy'nin ölümü üzerine sevinç gösterileri düzenlendi» yazılarak yayınlanmıştı. Bu, saçma bir iftiradan başka bir şey değildi. Sonradan Sihanukville şehrinde bir bulvara Kennedy'nin adını verdik ve bu bulvarın 2 Kasım'da ki açılışını da onun dul karısı Jacqueline yaptı.

Yine 1963'te bir banker ve yüksek kademede bir CIA ajanı olan Son Sakd, CIA'nın onun bankasında açtığı bir fondan, sağcı ve solcu devlet memurlarını satın almak ve ekonomik reformlarımızı onların yardımıyla sabote etmek için su gibi para harcamaya başladı. Ben ülkedeki bütün Amerikan askerlerinin ve ekonomik yardım personelinin yıl sonuna kadar ülkeyi terketmeleri emrini verince; Amerikan casus şebekesinin birden ortaya çıkarılmış olması ihtimalinden ürken banker San Sakd, planlarını da buna göre hazırladı. Kendisinin de yakında yakayı ele ve-

reçeğinden, Amerikalılar gidince yanında kendisini destekleyecek hiç kimsenin kalmayacağından korkuyordu herhalde.

Her ne hal ise, Merkez Bankası Müdürü Son San bir gün Son Sakd konusunu görüşmek için bana geldi. Son Sakd aslında bir Kamboçyalı değil, Tayland'da doğmuş bir Çinli idi. Aralarında Sirik Matak da bulunan birçok sağcı ile temas kurmuş ve yatırımlar yapacağını ileri sürerek yanında bol para ile Bangkok'tan Pnom Pen'e gelmişti. Ekonomimizin özel sektörüne, kalkınmamıza katkıda bulunmak üzere yabancı yatırımların gelmesini teşvik ettiğim günlere rastlamıştı bu. Etrafa saçtığı paralara bakan Kamboçyalılar, bu adamın gerçekten büyük bir iş adamı olduğu inancına kapılmışlardı. Turizmi teşvik edici yatırımlara ilgi gösterdiğim için olacak, o da ilkin Sihanukville civarında birkaç motel yaptırmakla işe başladı. Bir sayfiye yeri olan Kirirom bölgesinde de moteller yapmak için anlaşmalar imzaladı. Yine aynı yerde süt mamulleri yapacak bir fabrika kurmak için de bir imza attı. Bunlar onun yasalara uygun çalışmalarıydı.

Sonradan öğrendiğimize göre sermayesini CIA'dan sağladığı bir de banka kurdu. Sirik Matak bu bankanın önemli hissedarlarından biri olmuştı. Bundan sonra da Son Sakd'ın baş destekçisi ve koruyusu haline geldi.

Merkez Bankası Müdürü Son San önüne bir dosya açarak bu adamın bir bankacı değil, fakat bir madrabaz ve dalavereci olduğunu ileri sürdü. «Devlet girişimlerinin başında bulunan birçok müdürlerin devlet parasını ve işletme sermayesini devlet bankalarımızdan birine değil de, bu adamın özel

bankasına yatırmaları nasıl mümkün olabiliyor?» Bu soruma karşı Son San bazı soruşturmalar yaptı-
ğını ve Son Sakd'ın bu müdürleri, bazı milletvekille-
rini, hatta hükümet üyelerini satın almak için büyük
paralar sarfettiğini tespit ettiğini açıkladı. Saydığı
isimler arasında (sonradan Lop Nol'un Haberalma,
Bakanlığına getirdiği) milletvekili Long Boret de
vardı. Son San açıklamalarına devam ederek, devlet
parasının bu özel bankaya yatırılmasına sebep ola-
rak, adı geçen yetkililerin bu bankanın daha çok faiz
verdiğini ileri sürdüklerini, ancak kendisinin inancı-
na göre Son Sakd'ın bu paraları kendi cebine indir-
diğini ve faiz bir yana, devletin soyulmakta olduğu-
nu ileri sürdü.

Bu bankaya hemen müfettişler gönderilerek he-
sapların kontrol edilmesi ve eğer herhangi bir usul-
süzlük varsa, Son Sakd'ın tutuklanarak sorguya çe-
kilmesini emrettim.

Müfettişler bankaya gittiklerinde Son Sakd ora-
da değildi, kasalarda da tek kuruş yoktu. Hiç şüp-
hem yok ki, Sirik Matak, müfettişlerin gelmek üzere
olduğunu Son Sakd'a bildirmiş, o da, tam bir hırsız
gibi Pnom Pen'deki havacılık klübünden kiraladığı
bir uçakla Saygon'a kaçmıştı. Oradan da Son Ngok
Tan ile buluşmak üzere Bangkok'a uçmuştu.

Banka defterlerindeki kayıtlardan, Sirik Matak,
Yem Sambor ve sağ kanat milletvekillerinden hemen
hepsinin bu işin içinde bulunduklarını öğrendik. Hep-
sinin birden tutuklanmalarını istedim. Ama doku-
nulmazlıkları bulunduğunu ileri sürerek bundan kur-
tuldular. Konuyu Milli Meclise getirdik. Fakat ya
satın alındıkları, ya da kirli işlerde kendilerinin de
parmağı bulunduğu için çok normal olarak onları
destekleyen veya şantajla desteklemek zorunda bı-

rakılanlar çoğunlukta olduğundan, dokunulmazlıklarının kaldırılması teklifi kabul ettirilemedi.

Banka defterleri ayrıca, bu bankadan, herhangi bir karşılık göstermeksizin veya sonradan herhangi bir ödeme yapmaksızın «kredi» almış olan bir çok Kamboçyalının adlarını öğrenmemize de imkân verdi. Bu paralardan ne kadarı CIA tarafından karşılanmış, ne kadarı bizim devlet girişimlerimiz tarafından yatırılmıştı, bilmemize imkân yoktu. Ancak kredi almış olanların borçları zorla ödetildi ve bundan sonra hepsi göz hapsinde tutuldu. Son Sakd'ın villalarına, motellerine ve geri kalan bütün taşınmaz eşyalarına el koyduk, böylece kayıplarımızın büyük bir kısmını geri almış olduk. Fakat bu skandal hem kabineyi, hem de hükümeti derin şekilde sarsmıştı. Çünkü işin hafife alınacak tarafı yoktu. İki adam 400 milyon riel, o zamanki döviz kuruyla on milyondan fazla dolar alıp kaçmışlardı.

Beri yandan bu olay, millileştirme tedbirlerimize karşı ağır bir kampanyanın açılmasına da imkan verdi. Devlet girişimleri, işletme sermayesi bile birtakım yollarla Khmer Sereileri beslemek üzere dışarı sızdırılırken nasıl kâr edebilirlerdi? Fakat bu tür karşı çıkışlar, bizim, bankaları da millileştirerek devlet sektörünü genişletme kararını almamıza yardımcı oldu. İşte ekonomimizi baltalamak için düzenlenen bu komplolar gözden geçirildiğinde, ekonomimizin olduğu kadar benim de yıkılmaktan ve ölümden kurtuluşumun bir mucize olarak nitelendirilmesine şaşmamak gerek.

Son Sakd gıyaben yargılandı ve ölüm cezasına çarptırıldı. Fakat Lon Nol, 1970 yılının sonuna doğru, öğrencilerin sert protestolarına rağmen, bu ce-

zasının iptalini ve Son Sakd'ın Pnom Pen'e gelebilmesine izin verilmesini istedi. Bu istek de yerine getirildi.

BÖLÜM 9

ZOR KARARLAR

1963 yılı sonundan itibaren komplolar ve suikastlere ara verildi. Fakat CİA öteki cephelerde saldırılarına devam ediyordu. Khmer Serei birliklerini güçlendirme çabalarını sürdürdü. 1963 Kasım'ında Güney Vietnam'daki Milli Kurtuluş Cephesi birlikleri, Saygon'un güneyindeki Hiep Hoa'daki karargah üslerinden birine baskın yaptı. Milli Kurtuluş Cephesi Başkanı Nguyen Hu To bu baskında ele geçirilen eğitim kılavuzları, broşürler ve hareket planlarını bana gönderdi. (Baskında casusluk faaliyetleriyle görevli Amerikan «Özel Kuvvetlerinden» iki kişi yakalandı. Bunlar Kamboçya'dan ülkelerine gönderildi.) Elimize geçen bu belgeler sınırlarımızdan içeri komando baskınları yapılarak ülkede bir beşinci kol meydana getirme çalışmalarının ne kadar ilerlemiş olduğunu gösteriyordu. Eğitim kılavuzlarında, adam öldürmeden kuyuların zehirli ilaçlarla kullanılamaz duruma getirilmesine kadar her çeşit sabotaj hareketinde yapılacak şeyler bütün ayrıntılarıyla açıklanmaktaydı. Esas karargahın baskına uğraması, Milli Kurtuluş Cephesi'nin Güney Vietnam sınırlarımızdaki birçok bölgeyi kontrollerine geçirmele-ri sonucunda Khmer Serei ana üssü Tayland'a ta-

şındı. Güney Vietnam'da CIA bütün gücünü, Amerikan Yeşil Bereli subayların yönetimindeki «Mike Force» adı verilen Khmer Krom komando birliklerini yetiştirmeye ayırdı. İlk Hindicini savaşında Khmer Kromlar Fransızlar hesabına, sonra Amerikalılar hesabına çalışmış, şimdi de Lon Nol tarafından kiralanmıştı.

Güney Vietnam ve Tayland'da —Avustralya Hükümeti tarafından gönderilen güçlü bir istasyon da dahil olmak üzere— kurulan sabit ve gezici telsiz istasyonlarından Son Ngok Tan bana, krallığımızı ve tarafsızlığımıza hücumlar ve küfürler yağıdırıyor, halkı ayaklanmaya ve beni devirmeye çağırıyordu. Eğer bunu başarır ve sadece «çürümüş monark» Sihanuk'tan kendilerini kurtarır, «yurtsever cumhuriyetçi» Son Ngok Tan'ı başa geçirirlerse, kendilerine bir sürü nimetler dağılacakını, ülkeye bolluk ve refah getirileceğini vaadediyordu. Çünkü o zaman dolarla dolu Amerikan hazinesi ebediyen kendilerine açılacaktı.

Kamboçya topraklarında doğmuş soydan bir Kamboçyalı olmayan ve hep Mekong deltasında yaşamış bulunan Son Ngok Tan, tıpkı Amerikan yardım kurullarının üyeleri gibi, Kamboçya halkının psikolojisinden hiç haberi olmayan bir adamdı. Kamboçya köylüleri ve balıkçılarının maddî çıkarlara hiç ilgi göstermemeleri, giderek Amerikan yardım kurulları üyelerini umutsuzluğa düşürmüştü. Hattâ bununla ilgili olarak, klasikleşmiş bir de anekdot vardır. Amerikan ekonomik yardımının ilk günlerindeydi. Dar kafalı bir Amerikalı —ki böylelerinin sayısı pek çoktu— ekonomik imkânları inceledikten sonra, modern tekniklerin uygulanmasıyla Kamboçya'daki piring üretiminin iki kat çoğaltılabileceği so-

nucuna varmıştı. Böylece bir üretim fazlası meydana gelecek ve döviz karşılığı ihracat mümkün olacaktı. Fakat cahil köylülere bu yeni teknikleri kullanmaları nasıl kabul ettirilecekti? Amerikalı uzman bunu sormuş ve bir pilot köyde deneme yapmak için izin istemiş, bu izin de kendisine verilmişti. Köylülerle bir toplantı yapmış, bir takım grafikleri onlara göstererek, sun'i gübre kullanıldığı zaman hububat ürünlerinde nasıl bir üretim artışı meydana geldiğini anlatmış, onları da bu tür çalışmaya razı etmişti. Kendisine ayrılan bir tarlayı iki eşit parçaya bölmüştü. İki bölümde de toprak işlenerek geleneksel yöntemlerle pirinç ekimi yapılmıştı. Sonra bir bölüme kimyasal gübre püskürtülmüş, öteki bölüm gübrelenmemişti. Hiç şüphesiz gübrelenen bölümden hasad zamanı iki kat ürün alınmış ve bunu gören köylüler çok sevinmişlerdi. Köylüler fidelerin uzunluğunu, başakların boyunu ölçmüşler, tanelerin büyüklüğünü karşılaştırmışlar, gübrelenen topraktaki ürünün gerçekten çok daha bereketli olduğu sonucuna kesin olarak varmışlardı.

Hele gelecek mevsimde bu gübrenin köylülere parasız dağıtılacağı da söylenince, bütün köylülerin keyfine diyecek kalmamıştı. Gerçekten de öyle yapıldı. Uzman hasad zamanı köye geldiği zaman, sonuç yine aynıydı: İki kat ürün. Ancak köylülerin; topraklarının sadece yarısını ekmiş, öbür yarısına dokunmamış olduklarını görünce dehşete düşmüştü. Niçin böyle yaptıklarını sorunca da, köylülerden şu cevabı almıştı: «Tarlanın yarısından iki kat ürün alındığına göre, öteki yarısını da ekmeye ne gerek vardı?» Kendi alanında bilgi sahibi, iyi niyetli, fakat talihsiz Amerikalı uzman, fazla kazanç elde etmenin bu en basit şeklinin bile köylüleri ilgilendirmeye-

diğini görünce, kendisi için artık yapılacak hiç bir şey olmadığını anlayıp gitti.

1963 yılında her türlü askeri ve ekonomik Amerikan yardımını reddetme kararını alışının nedenlerini açıklamak için arka arkaya yayınladığım yazıların ilk bölümünde, Son Ngok Tan'ın, milli düşüncesi tarzımızla uzaktan yakından ilgisi bulunmayan demagojik propagandasına değinerek şöyle demiştim:

«Son Ngok Tan abuk sabuk konuşmalarında yurttaşlarımıza, bir gün Kamboçya'nın yönetimini kendi eline alacak olursa, herkesin sırtının pek, karnının tok ve mutlaka bir ev sahibi olacağını ciddi ciddi vaadediyor.»(1). Sanki herkesin karnı açmış, sanki hiç kimsenin üzerinde giyecek bir şey yokmuş, üstelik Güneydoğu-Asya'da eğitim ve sağlık imkanlarından en çok yararlanan insanlar sanki Kamboçyalılar değillermiş gibi. Ya Son Ngok Tan bir gün gelip Lon Nol'un Başbakanlığına getirilince Kamboçya halkının eline ne geçecekti? 18 Mart darbesinden önce birer evi olan onbinlerce yurttaşımın şimdi hiç bir şeyi yok. Eskiden karınları pekala doyan ve giyinebilen yurttaşlarımdan yüzbinlercesi şimdi sığınma ve toplama kamplarında açlıktan ölüyor. Ya da Amerikan bombaları ve napalmırları yüzünden köylerini bırakıp kaçmak zorunda kaldıkları için Pnom Pen'de dilencilik yapıyorlar. Yine eskiden karnı tok, sırtı pek ve birer evsahibi olan kimbilir kaç bin yurttaşımız da, Son Ngok Tan'ın efendilerinin uçakları, tankları ve topçu ateşleriyle ölmüş bulunmaktadır.

---

(1) Nik Çit Niyum (Nationalist), No. 196, 24 Kasım 1963.

CIA'nın kendisi, yayılmasını finanse ettiği propagandaların saçmalığına inanıyor mu, inanmıyor mu, bilmem. Yakın tarihin gösterdiği şudur ki, CIA şefleri, ya kendi yanlış düşüncelerinin tutsağı olmuşlar, ya da propagandalarıyla kendi hükümetlerini maceracı bir takım tutumlara sürüklemişlerdir. CIA'nın, Kamboçya'yı tarafsızlıktan ayırmak için büyük bir yatırım konusu olarak kullandığı Son Ngok Tan ele alınacak olursa, Pnom Pen'deki pek çok vasıflı Anglo-Sakson gözlemcisi, bu adamın ülkemizde en küçük bir itibarı olmadığını bilmekteydi. Pnom Pen'deki MAAG başkanı General Scherrer de bu inançtaydı. Başkan Kennedy bana resmen gönderdiği bir haberde, ülkesinin Khmer Serei konusunda hiç bir rol oynamamış olduğunu «şerefi üzerine» temin etmişti. Başkan Kennedy'nin şerefli bir insan olduğuna şüphem yok, ama bu konuda, Amerikan Hükümeti'nin gerçek temsilcileri kimlerdi? Kennedy'den bu teminatı aldığım günlerde, Preap İn gibi bir hain, kendisinin başında bulunduğu Khmer Serei örgütünün CIA tarafından desteklenmekte olduğunu açıklamıştı. 1958 yılında da Amerika'yı ziyaret ettiğim zaman Başkan Eisenhower beni 21 pare top atışı ile selâmlatırken, Allen Dulles aynı günlerde New York'ta Dap Chhuon komplosunu hazırlatmak için hainlerimizden biriyle masa başına oturmuş planlar yapmakta idi. Aslında neyin ve kimin Amerikan Hükümeti'ni yönettiği ve temsil ettiğini yalnız ben değil, daha başka bir çok kimseler de kendi kendilerine sormuşlardır.

Pnom Pen'de bulunduğu sıralarda General Scherrer Kamboçya'nın gerçekten tarafsızlığına inandığını söylerken, Saygon ve Bangkok'taki meslektaşları beni ortadan kaldırmanın yollarını araştırmak-

ta idiler. Acaba bu ikinciler, komşularımızın psikolojik savaş servislerinin etkisi altında kaldıkları için mi, General Scherrer'e değil de, öbürlerine inanıyorlardı? Yoksa Scherrer'in kendisi, bizi yumuşama yoluna çekebilmek için önce güvenimizi kazanmaya çalışan iki yüzlünün biri miydi? Saygon ve Bangkok'taki CIA şefleri benim «Budist rahipleri ve köylüleri komünistlerin eline teslim etmeye hazırladığım», bu yüzden de Son Ngok Tan'ın bir kere ortada görünürvermesinin Sihanuk'un devrilmesine yeteceği yolunda kendileri tarafından hazırlanıp yayılan propagandalara kendileri de mi inanmak gafletinde bulunmuşlardı?

Gerçekten de Küba'dan derlenen ücretli askerlere Domuzlar Körfezi harekâtının akşamında Florida'da CIA ajanları tarafından yapılan o çılgıncasına iyimser propaganda ile yetiştirme kamplarında Khmer Serei örgütünün adamlarına her gün yapılan propaganda arasında ilgi çekici bir paralellik var. Kübalı ücretli askerlere, Küba topraklarına ayak basar basmaz Castro'nun yuvarlanacağı ve körfeze ayak basan kurtarıcıların Havana'ya zafer alaylarıyla, omuzlarda taşınarak götürüleceği söylenmiş ve zavallılar buna inandırılmışlardı. Sonunda da bildirildiği gibi rezil oldular. CIA şefleri kendi söylediklerine gerçekten kendileri de inanıyorlar mıydı, yoksa hükümetleri de dahil olmak üzere, bunlara başkalarının inanmasını istedikleri için mi böyle yapıyorlardı?

Aynı saçmalığı tekrarlayarak Preap İn'i göğsünü kabarta kabarta Takeo'ya göndermişler ve Sihanuk'un teslim şartlarını «görüşmek» için koşa koşa onun ayağına gideceğine kendisini inandırmışlardı. Zavallı adam sonunda kendini, kurşuna dizecek bir

manganın karşısında bulmuştu. Tıpkı «Domuzlar Körfezi»ne çıkartma yapan Kübalılar gibi, Kamboçya'yı işgal edenler de, halkın en küçük bir desteğini görememenin büyük şaşkınlığına uğradılar.

Khmer Serei komandolarının topraklarımıza yaptıkları baskınlar ve her çeşit propaganda faaliyeti- nin Amerikalılar tarafından desteklendiği ve teşvik edildiğini söyleyerek ne zaman bir protestoda bulunsam, Washington, bu örgütle hiçbir ilişkileri bulunmadığı cevabını veriyor, hattâ Khmer Serei örgütüne ait üslerin ve telsiz istasyonlarının Kamboçya toprakları içinde bulunduğunu söyleyecek kadar ileri gidiyordu. Amerikan yardımını reddetmeye karar verdikten ve yardım kurulları üyelerinin bavullarını toplayıp topraklarımızı terketmeye hazırlanmalarını bildirdikten sonra, şöyle bir meydan okumayı ihmal etmedim: «Eğer Amerikalılar gerçekten kendi söylediklerine inanıyorlarsa, sivil ve askeri personelleri ülkemizden ayrılmadan önce, istedikleri gözlemcileri de bunların yanına katarak, ülkemizin köyler, kasabalar ve ormanlar da dahil olmak üzere her yanını karış karış gezmeye ve bu Khmer Serei örgütünü ortaya çıkarmaya davet ediyorum.» Bu teklifimi elbette kabul etmediler, çünkü böyle bir şeye kalkışacak olsalar, yalnızca kendilerinin örgütledikleri ve bizim devamlı takibimiz altında bulunan birçok hücre ortaya çıkabilirdi.

Nationalist dergisine yazdığım ve Amerikan yardımını reddedişimin nedenlerini açıkladığım bir yazıda, 1958 haziranında Saygon birliklerinin Stung Treng ilimizi işgal edişlerinden sonra olup bitenleri ayrıntılarıyla anlatarak şöyle demiştim:

Gördüm ki ABD, bize yaptıkları yardımları bir takım

şartlara bağlamakla kalmayıp, bizi tahkir etmek için de bir vesile olarak kullanmak suretiyle, kendilerine gösterdiğimiz güveni kötüye kullanmıştır. Amerikalılar Amerikan yardımını almakta iken sosyalist ülkelerin her hangi birinden, her hangi şekilde bir bağış kabul edecek olursak, bize malzeme ve cephane göndermeye derhal son vereceklerini zaten daha başlangıçta bir şart olarak ileri sürmüşlerdi. Hükümranlık haklarımızla bağdaşmamasına rağmen, «hayırsever yarıdımclarımızın» silahlı kuvvetlerimizi modern cihazlar ve silâhlarla donatacaklarına ordumuzu Kamboçya'nın toprak bütünlüğünü, milletimizin şerefini ve barış isteğini savunabilecek bir güce kavuşturacaklarına dair kesin «güvence» vermeleri dolayısıyla, bu maddenin kabulünü bir gurur meselesi yapmadık. Fakat Stung Treng olayı, Amerikan yardımının gerçek içyüzünü birden aydınlatıverdi. (1)

Daha önce de anlattığım gibi, istilâcılara karşı topraklarımızı savunmak için bize verdikleri kamyonlardan bile faydalanmamıza razı olmamışlardı. Taşıt ve ulaştırma imkânlarımızı bize yardıma hazır halde bekleyen en yakın kaynaklardan —Çin ve Sovyet Rusya— alacağımız yardımla genişletmemiş olmamız, bizi çok kötü bir duruma düşürdü. Örnekse, birliklerimizi, daha önce Çin'den almış olduğumuz, ama motorları eskimiş olduğu için hepsi yolda kalan otobüslerle Stung Treng bölgesine nakletme çabalarımızdı, bu çabalarımız tam bir skandal olmuştu. Amerikan yardımından almış olduğumuz silâh ve malzeme ise, komşularımızdakilerle karşılaştırıldığında, ne modern, ne de yeterli idi. Ayrıca, kendimizi savunma amacıyla bile olsa komşularımıza tek bir kurşun atmamıza da izin verilmiyordu. Aynı yazıda bunu da belirttim:

---

(1) «L'Aide Militaire US et Nous», Nik Çit Niyum (Nationalist), No. 196, 24 Kasım 1963.

Bizim gibi tarafsız bir ülkeye Amerikalılar, bizi hiç bir zaman tehdit etmemiş olan komünistleri öldürmek için silâh veriyorlar. O sırada silâh zoruyla Preah Vihear tapınaklarını ve Stung Treng ilinin bir bölümünü işgal etmiş olan Bangkok ve Saygon birliklerini ise en ufak biçimde olsun, rahatsız etmeyecektik. Askeri yardım anlaşmasında Amerika'nın özgürlük ve hükümrancılığımızı korumak için bize gerekli ve yeterli her türlü yardımı yapmaya istekli bulunduğu belirtilmişti. Ancak 1958'de açıkça ortaya çıktı ki, Amerikan yardımı gerçek saldırganlara yani «hür dünya»nın Tayland ve Güney Vietnamlı paralı askerlerine değil, fakat yalnızca bize saldıracakları umulan komünist istilâcılara karşı kullanılabilir. ABD, özgürlüğümüzün korunmasına, yalnız bu özgürlük komünistler tarafından tehdit edildiği zaman ilgi gösterecektir. Ama özgürlüğümüz, bağımsızlığımız ve toprak bütünlüğümüz, Sam Amca'nın sevgili dostları topraklarımızı çığnedikleri anda, gönül rahatlığıyla feda edilivercektir.

Bugün de tek bir kelimesini değiştirme gereğini duymadan aynı sözleri söyleyebilirim. Önceden hiç aklıma getiremediğim şey, Amerika'nın memleketimizi parçalama hareketine doğrudan doğruya katılabileceği idi. Bangkok ve Saygon'un amaçları apaçık belli idi. Ülkem bin yıldan fazla bir süreden beri Siyam'la uğraşmak zorunda kalmıştı. Doğu ve batı komşularımızın saldırgan, topraklarını genişletici amaçlar peşindeki rejimlerle yönetilmeleri halinde (ki Amerikan teşviki ve desteği ile şimdi bu hal gerçekleşmiştir) ne gibi hareketlere girişeceklerini pek iyi öğrenecek kadar tecrübemiz olmuş, bu uğurda bir çok sıkıntılara katlanmıştık. ABD'nin Kamboçya'ya karşı tutumu ve politikası neydi? Kollarımızı arkamızdan bağlamak ve geleneksel düşmanlarımızın ne zaman, nerede ve güçleri ne kadar elverirse o ölçüde bize vurmalarını sağlayacak şekilde bizi savunmasız mı bırakmaktı?

Stung Treng, ilimizi Diem kuvvetlerinin elinden

kurtarışımız, bize «barışı, şerefimizi ve toprak bütünlüğümüzü korumak için» verilmiş Amerikan silahlarını kullanarak değil, Çin Başbakanı Çu En Lay ve Dışişleri Bakanı Çen Yi'nin enerjik çabaları ve uyarıları sayesinde olmuştu. Tayland birliklerinin Preah Vihear'dan çıkarılmaları da Amerikan askeri yardımı ile değil fakat Milletlerarası Adalet Divanı'nın müdahalesiyle gerçekleşmişti.

Özellikle Anglo-Sakson dünyasındaki düşmanlarım, beni «önceden ne yapacağı kestirilemez bir adam» olarak nitelendirmekten pek hoşlanırlar. Bu suçlama, yapacağım dediğim herşeyi yaptığım halde, bir çok batılı diplomatın yapacağım dediğim şeyleri «Sihanuk'un kaprisleri» diyerek önemsemesinden doğmuştur. Stung Treng olayının hemen arkasından 1958'de, ABD'ye, bir gün onların askeri yardımlarını reddeceğimi, hatta Amerika ve diğer Batılı devletlerle ilişkilerimizi keseceğimi, sahte dostluk ve hakaretlerden artık bıkip usanmış olduğumuzu ciddi bir uyarı olarak bildirmiştim.

Başlangıçta Amerikan askeri yardımı milli bütçemize bir dereceye kadar ferahlık verdi. 1954 yılında topladığımız gelirlerin tutarı 115 milyon dolarıydı. Amerika da askeri yardım olarak 23 milyon dolar vermişti. Fakat 1963'te bütçemiz 170 milyon dolara çıkınca Amerikan askeri yardımı 8,6 milyon dolara indirildi. O zaman da ifade ettiğim gibi «bu yardım gerçekten uzun zamandır katlandığımız hay-siyet fedakârlığını telâfi etmekten uzaktı». Daha da kötüsü; Kamboçya'ya askeri yardım azaltılırken, Saygon'un bize karşı tehditlerinin artmasına paralel olarak Güney Vietnam'a yapılmakta olan yardımın miktarı da artıyordu. 1954 ile 1963 arasındaki dönemde bu yardım 180 milyondan 450

milyon dolara çıkarılmıştı. Hatta 1961'de nüfusu Kamboçya'nın üçte biri kadar olan Laos'a yapılan yardım bile bizimkinin iki katıydı. Nereden ileri geliyordu bu fark? Cevabı basit: Kamboçya kendi sınırları içinde politik muhalefeti silâh zoruyla ezme-ye çalışma işinde onlara katılmamıştı. Güney Vi-etnam ve Laos sınırlarımızdaki bölgelerde yapılagelenlerin özü de aslında buydu.

CIA'nın bütün çabaları, ülkemiz içersinde silâhlı bir politik muhalefet hareketini kışkırtmak amacına yönelmişti, o şekilde bir hareket ki, huzur ve sükûnu koruyabilmek için Amerika'dan silah istemek zorunda kalalım. Ama biz bu tuzağa düşmeyi reddettik.

Semalarımız komşu jet uçaklarının saldırısına uğradığı bir zamanda, yılan hikâyesine dönen uzun görüşmelerden sonra, Amerikalılardan ateş gücü bulunmayan dört küçük uçak ile iki helikopter kopardım. Aynı tarihte sağcı Laos lideri General Fumi Nosavan'a ise otuz helikopter verildi. Garip bir rastlantı ile Nosavan zaman zaman büyük miktarlarda silahı savaş alanında, uçaklarını ve helikopterlerini de yerde unutuyordu. Amerikalılar ise buna hiç aldırmıyor, yerlerine yenilerini veriyorlardı. Sonra da büyük bir pervasızlıkla beni Amerikan yardımını israf etmek ve kötü kullanmakla suçladılar. Bunu protesto ettiğim zaman Tayland diktatörü Sarit Tanarak beni «aslana kafa tutan küçük domuz» olarak vasıflandırdı. Bu, Tayland'la ilişkilerimiz bakımından bardağı taşıran son damla oldu ve bu ülkeyle hemen ilişkilerimizi kesmeme yol açtı.

1963 Aralık ayında yine **Nationalist** dergisine yazdığım bir yazıda şunları söyledim:

Diem ve Sarit'in ücretli askerlerden oluşmuş orduları, tam bir pervasızlıkla topraklarımıza baskınlar yapıp yurttaşlarımızı öldürerek şeref ve haysiyetimizle oynadılar. Deniz ve hava kuvvetleri sürekli olarak topraklarımıza ve semalarımıza saldırdılar. Bu saldırılar karşısında, yoksullukla elimiz kolumuz bağlanmış, bizi devamlı olarak güçsüz ve aşağı durumunda bırakmak amacını güden kayıtlarla zincirlenmiş olarak, utanç içinde başlarımızı önümüze eğmek zorunda kaldık. Amerikan askerî yardımı adı altında bize verilmekte olan her şeyi reddetmekle, Kamboçya Krallık Silahlı Kuvvetleri'nin kaybedecek hiç bir şeyi olmadığını, ama çok şey kazanabileceğini bir çocuk bile anlayabilirdi. Bizi böylesine bir güçsüzlük ve utanç içine sürükleyen bütün zincirleri koparıp atmanın artık mutlak bir zorunluluk haline gelmiş olduğu gerçeğini açıkça kabul etmeliyiz.

Bu, gerçekten can çekişme durumunda bulunan bir kimsenin vereceği bir karardı ve gelişme ve kalkınma hareketimizde bir dönüm noktası oldu. Benim için yapılacak başka hiç bir şey yoktu. Amerika bizi, bir kere daha ve dostluk adına uyguladıkları politika yüzünden sosyalist dünyanın kolları arasına atmıştı. Düşmanlıklarını açıkça ilan etmiş olan kuvvetler karşısında bizi silahsız ve korunmasız bırakan bu politikanın başka bir sonuç vereceği düşünülemezdi. Eğer bir kere olsun, söz veya eylemle, düşmanlarımızı tehdit etmiş, silâhlı kuvvetlerimizle sınırlarına tecavüz etmiş ya da toprak isteklerinde bulunmuş olsaydık, böyle bir politika gütmekte haklı olurlardı. Aslında tarih, bunların hepsini yapmak için bize her türlü hakkı vermişti. Fakat ben çok daha eskiden, tarihi geçmişe gömmek ve şimdiki sınırlarımızı kabul etmek kararını almıştım.

Şeref ve haysiyetimizi koruyarak dimdik ayakta durmak istediğimiz için cezalandırılıyor, hakarete uğruyor ve kafamıza sopayı indirmekle tehdit

ediliyorduk. Amerikan kuklası olmayı da, anti-komünist haçlı seferine katılmayı da reddetmiştik. Böyle bir rol oynamamız için teklif edilen bir milyar dolarlık armağanı elimizin tersiyle itivermiştik. İşte arka arkaya bütün Amerikan iktidarlarının gözünde işlediğimiz cinayet bundan ibaretti. Yazıma şöyle devam ediyordum:

Dost ülkelerden şartsız ve kendiliklerinden verilecek yardımları minnettarlıkla kabule hazırız, ama hiç biri, bize yardım etmelerinin karşılığında ve her hangi bir şekilde şeref ve haysiyetimizden fedakârlık etmemizi beklememelidir. İler ne bahasına olursa olsun, yoksulluk içinde yaşamayı tercih ederiz, çünkü yoksulluğu seçmekle en azından özgürlüğümüzü korumuş olacağız. Yoksul kalacağız ama, aç kalmayacağız, çıplak kalmayacağız, çünkü ülkemizde hepimize yetecek kadar yiyecek ve giyecek var. Şurası açıkça bilinmelidir ki ancak malzeme, mal ve silâh yardımlarını kabul edeceğiz, bizi, yardım yapanın karşısında ezik ve utandırıcı duruma düşüren para yardımlarını hiç bir şekilde istemeyeceğiz. Ordumuzun moral ve sosyal üstünlüğü, cihaz ve malzeme yetersizliğini fazlasıyla telâfi edecektir. Halkın içinden toplanıp gelen askerlerimiz, bugün artık halka dayanabileceklerini ve güvenebileceklerini biliyorlar. Buna karşılık, dışarıdan ıslâhlandırılmış olan Tayland ve Saygon orduları, hiç bir zaman anayurtlarının olmayan ve olmayacak olan bir dava uğruna, kendilerinin ve başkalarının kanlarını dökmek için, parayla tutulmuş askerlerden oluşmuştur.

Birliklerimize aşlamak istediğim ruh buydu. Silahlı kuvvetlerimizi kendi halkımıza karşı kullanma rezilliğini yapanlar Lon Nol, Sirik Matak, Son Ngok Tan ve bunların ortakları oldular. Ve bunu başaramadılar da. Düzenli ordu birliklerimizdeki askerlerimizden on binlercesi darbeden sonraki ilk günlerde direniş kuvvetlerine katıldılar. Bunlar arasında toptan katılan taburlar da vardı. Özellikle

Kamboçya'da oturmakta olan Fransızlar ve başka birçok tanık, darbeden sonra yığınla insanın öldürülmesiyle sonuçlanan hareketi, Krallık Ordusu birliklerinin değil, CIA'nın Khmer Krom komandolarının yürütmüş olduklarını söyledi. Krallık Ordusu'nun bu katliama katılmakta isteksiz davrandıklarının en iyi delili, darbeden hemen önce ve sonra on taburluk Khmer Krom birliğinin Kamboçya'ya getirilmiş olmasıdır. Bunlar başarısızlığa uğrayınca, Amerikalılar, kendininkilerle Saygon birliklerinden onbinlerce kişiyi getirip, ülkemizi istila etmek zorunda kaldılar.

Düzenli silahlı kuvvetlerimizden birliklerini terkeden —hala da terketmeye devam eden— erlerimiz, direniş kuvvetlerine katılır katılmaz, halkımızın övünülmeye değer evlâtları olduklarını ispat etmektedirler. Saygon'un ücretli askerleri ise, benim en kötümser tahminlerime uygun biçimde hareket etmişlerdir. Savaş alanında hemen moralleri bozulup darma-dağın olan, ancak cinayet işlemeye hevesli, silâhsız sivilleri öldürmekte becerikli, soygun ve ırza saldırmada hırslı bir ayak takımı kalabalığı. Herhangi bir idealden, uğrunda savaşmayı seve seve göze aldıkları bir davadan yoksun olduklarını çabucak ortaya koyuverdiler. Bütün amaçları soygunlarının keyfini çıkarmak için hayatta kalmaktı, ama binlercesinin kanı, pirinç tarlalarımızın çamurlarına karışmaktan kurtulamadı.

Sadece savaş alanlarında ele geçirdikleri ganimetler ve Saygon birliklerinden karaborsa satın alınanlar dışında Amerikan yardımından hiç faydalananmayan direniş birliklerimiz, milli şeref ve haysiyetimizi ve Budist ideallerini bütün güçleriyle savundular. Lon Nol, Sirik Matak, Son Ngok Tan ve on-

ların kiralık askerleri, tıpkı Amerikalı efendileri gibi, bundan sonraki bütün kuşakların lanetiyle anılacaktır. İkinci Dünya Savaşında Quisling (*) nasıl Avrupa dillerinin sözlüklerine girmişse, onlar da ihanet ve satılmışlığın birer sembolü olarak Kamboçya, hatta Asya dillerinin sözlüklerine gireceklerdir. Milletimizin tarihinde pek ender görülen milli hainler olarak bilineceklerdir. Oysa direniş kuvvetlerimiz, milletimizin binlerce yıllık tarihinin bütün şan ve şerefine taşıyıcıları olarak hatırlanacaklardır.

Onlar yalnız geçmişimizin değil, bugünümüzün ve yarınımızın da en iyi temsilcileridir. Görünüşleriyle milli, yürekleriyle yurtsever subay ve erlerimiz, bağımsızlığımız için Amerikan yardımını reddetme kararını verdiğim zaman özlemini çektiğim kutsuz bir birliği gerçekleştirdiler.

Sadakatle beni destekleyen bazı yakın arkadaşlarım, Amerikan askeri yardımını reddetme kararımı kaygı ile karşılamışlardı. İtiraf etmeliyim ki, bu kararı verirken, ben de, hayatımın en güç anlarını yaşadım. Ama sonradan gelişen olaylar en isabetli kararı vermiş olduğumu ispat etti. Halkın duygu ve düşüncelerini dile getiren Milli Kongre, milli haysiyetimizi koruma anlayışını onayladı. Bu anlayış, şimdi direniş mücadelemizin başlıca kaynağını meydana getirmektedir. Geriye dönüp de bir durum muhasebesi yaptığımda o kararı tam zamanında vermiş olduğumu anlıyorum. Biraz daha gecikseydim, sahte dostluk ve sahte yardım tuzakına iyice kısıtılmış

(*) Quisling, Hitler'le işbirliği yaparak halkına ihanet eden Norveç Başbakanıydı. (Editörün notu)

olarak belki de bu imkanı kaybedecektim. Ekonomik bağımsızlığımızı elimize geçirmekle —başka bir takım şeylerle birlikte— kültürel saldırıyı da önlemiş, etkisiz kılmış olduk. Tayland ve Güney Vietnam'da öylesine ahlak bozucu bir etki yaratmış bulunan kültür yemi, nüfusumuzun yüzde seksenini teşkil eden köylüler arasına hiç sokulamamış, şehirlerimizde gençliği ise hemen hiç etkisi altına alamamıştır. Direniş hareketimizin belkemeğini ise şimdi köylülerimiz ve gençlik teşkil etmektedir.

O sıralarda hangi duygular içinde bulunduğumu anlatabilmek için 1963 yılında yayınladığım yazılardan bazı parçaları buraya aktardım. Pekin'e yerleşip orada oturmaya karar vermem yüzünden bazı kimseler beni «sola sapmış» olmakla suçladılar. Oysa tarihi belge ve kayıtlara bakılacak olursa, benim Kral olarak tahta davet edilışimden beri, otuz yıldan beri, bağımsızlığımızı korumayı, milli mirasımız içinde iyi hangi unsurlar varsa hepsini, sahip çıkmayı hiç vazgeçmediğim düşünceler olarak her şeyin üstünde tutmuş olduğum görülecektir. Başka türlü hareket edemezdim. Hiç şaşmadan sürdürdüğüm bu tumumu, Pekin'e gelişimden sonra edindiğim bir «sola dönüş» olarak nitelendirmek haksızlıktır.

BÖLÜM 10

AMERİKA'DAN TAM KOPUŞ

Askeri yardımın arkasından, ekonomik yardımı da reddederek Amerika ile ilişkilerimizi tamamen koparmaya karar vermiştim. Askeri yardım bize şerefimiz ve haysiyetimizi çığnemeye kadar varan büyük külfetler yüklemekte, dolar yardımı ise, aslında ekonomik kalkınmamızı geciktirmekteydi. Bu yardımın önemli bir kısmının ülke içerisindeki CIA faaliyetlerini finanse etmekte kullanılmakta oluşu bana, yoksul yurttaşlarımıza mezarlarını kendilerinin kazabilmesi için para vererek dertlerine çare bulmaktan pek farklı bir şey gibi görünmüyordu. Askeri yardıma bağlanan kayıt ve şartlar ise, ekonomik kalkınmamıza gerçek bir hız kazandıracak olan projeleri uygulamak için Amerikan mali yardımından yararlanmamızı önliyordu.

Bir çok örneklerden biri olarak şunu gösterebilirim: Kendi ülkesinin dışında yaşayan ve Çin asıllı olduğunu söyleyen sözde bir sanayiciye, bir kibrit fabrikası kurmak için gerekli âlet ve makineleri ithal etmesi amacıyla dolar tahsisı yapılmıştı. Tüketim malları ithalini daraltmak için özel sektörün bu tür girişimlerini ben de destekliyordum. Bu tahsisle ilgili olarak düzenlenmiş olan belgelere göre, getirtilecek

makineler yepyeni ve ultra-modern olacaktı. Oysa çıkagelen makineler, hurda demir olarak kullanılmaktan başka bir işe yaramazdı. Amerikan yardım kurulu, bu durum karşısında, harcanmış dolarların geri verilmesini istedi; ama bu makineleri getirten ve rahat rahat iflas ettiğini bildirmiş olan Çinliden değil, Kamboçya hükümetinden. Ben de, mademki dolar tahsisleri yerinde kullanılmadığı takdirde yardım kurulu parayı hükümetten geri isteyecektir, o halde bundan böyle tahsislerin de hükümet tarafından yapılması gerektiğini ileri sürdüm. Mademki sorumluluk hükümete ait olacaktı, tahsisleri de onun yapmasından daha mantıklı bir şey olamazdı. Bundan önce bir çok kereler olduğu, bundan sonra da birçok kereler olacağı gibi, Amerikan yardım kurulu, herhangi bir devlet kurumuna dolarları teslim edemeyeceğini bildirerek bu teklifi reddetti. Dolar «yardımı» yalnız ve yalnızca özel sektöre yardım amacıyla kullanılacaktı.

İşte, tıpkı askeri «yardım» gibi, ekonomik yardımın da özünün ve temelinin, Amerika'nın ülke içinde yönetime kendi çıkarları yönünde müdahale imkanı kazanma amacını güttüğünün apacık bir kanıtı. Bu yardım yalnızca ülkemizde kapitalist girişimlerin gelişmesini sağlama bağlamak ve güçlendirmek için bir lövyeye olarak kullanılıyordu ve böyle kullanılacaktı. Bu kadar da değil, üstelik bu girişimler hükümetimizin meşru politikalarını ve halkın çıkarlarını hiç bir şekilde gözönünde tutmayacaktı. Hükümranlığımızın bu şekilde kayıtlar altına alınması halinde kendimizi nasıl evimizin efendisi sayabilirdik?

Ekonomik yardımı, yol ve köprü yapımı gibi, çok daha yararlı alanlara kaydırmaya çalışmıştık. Fakat bu köprü ve yollar devlet kuruluşları ve sana-

yilerine hizmet amacına yönelecek olursa Amerikan yardımından yararlanamazdık.

17 Kasım 1963'te Amerikan askeri ve ekonomik yardımına son verme konusunu tartışmak için yapılan olağanüstü Milli Kongre toplantısında, bütün bunları ayrıntılarıyla anlattım. Yaptığım konuşmaların metinleri elimde yok. Ama **Nationalist** dergisinde, bu konuşmaların birer özeti olarak yazdığım yazılarda, on yıllık süre içinde bizim Amerika'dan aldığımız 300 milyon dolarlık yardıma karşılık, Güney Vietnam'a yalnız 1963 yılında yapılmış olan yardımın 400 milyon dolardan fazla olduğunu, bu durumda bize yapılanın devede kulak ölçüsünü aşmadığını belirttim. Hiç şüphesiz Güney Vietnam'a yapılan yardımın büyük bölümü savaş harcamalarına gidiyordu; ve yedi yıl sonra kendi topraklarımızda da aynı türden bir savaş başlatıldığı zaman, Kamboçya'ya yapılan yardım da aşağı yukarı aynı düzeye erişmişti. 1963'te Ngo Dinh Nu'nun gizli polisine Amerika'nın tahsis ettiği para, batılı gazetecilerin bildirdiklerine göre, aynı yıl içinde bize yapılan her türlü yardımın toplamından daha fazla idi. (Bu arada hatırlatmak isterim ki, Nu'nun polislerine cömertçe dağıtılan bu para, kendisinin ve kardeşi Diem'in aynı yılın Kasım ayında yine Amerikalılar tarafından beslenen Saygon kuvvetlerince tasfiye edilmelerine engel olmadı!)

1963 Kasımı'ndaki toplantıda Milli Kongre delegelerinin ezici bir çoğunluğu bundan böyle her türlü Amerikan yardımının geri çevrilmesine karar verdiler, 20 Kasım'da, Kongre kararlarına dayanarak, hükümetimiz Washington'a «en basit haysiyet ölçülerinin bile, ne kadar küçük olursa olsun her çeşit Amerikan yardımının devamını kabul etmemize en-

gel olduğunu» bildirdi. Bundan böyle Kamboçya «A BD'nin askeri, ekonomik, teknik ve kültürel alanlardaki bütün yardımlarına son vermesini» istiyordu. Bu haber Washington'da bir bomba gibi patladı. Bir kere Amerika'dan yardım kabul etmeye karar vermiş olan bir ülkenin, sonradan kendi isteği ile bundan vazgeçmesi hemen hemen görülmüş şey değildi.

Bu kararımızın bizi bir takım güçlüklerle karşı karşıya bırakması tabii idi. Beni eleştiren bir takım kimseler, ülkenin hızla bir ekonomik felâkete sürükleneyeceği kehanetinde bulunuyorlardı. Gerçi ilk yıllarda bu yardımın büyük bir kısmı otomobil, air - condition cihazları, buzdolapları gibi lüks tüketim eşyasının ithali için kullanılmıştı. Ama daha sonraki yıllarda, benim devamlı ısrarlarım üzerine, yol ve köprü yapımı, küçük sulama ve köy kalkınması projelerinin finansmanına da kaydırılmıştı. Bu durumda Amerikan yardımı milli gelirimizde normal bir kalem olarak kabul edilmek gerekirdi. O halde neden reddetmeliydi bunu?

Nedeni şu : Dolar bağıışı, sosyal ve politik bir takım belâları da birlikte getiriyordu. En sıhatsiz iştahlar kabartılmıştı. Sonu gelmeyen ahlâksızlıklara, kıskançlıklara ve entrikalara yol açmıştı; dolar nimetlerini şu ya da bu kimselere dağıtırken bir takım ayrıcalıklar gözetildiği, iltimaslar yapıldığı yolundaki eleştiriler bakanlarımıza ve bakanlıklardaki daire şeflerine gittikçe daha sert biçimde yöneltirilmişti. Milli Meclis üyelerinin bu yardım kanalıyla toptan satın alınmalarını önlemek için daha başlangıçta düşünülmüş olan tedbirler ancak bir dereceye kadar etkili olmuştu. Milli Kongre'nin yetkilerinin genişletilmesi, oy satın alınması hareketini bir dereceye kadar frenlemişti. Fakat dolar yardımı yi-

ne de politik, ekonomik ve sosyal hayatımızda ahlâk bozucu tek etken olmaya devam ediyordu. Bu o kadar belirli ve açık hale gelmişti ki, Fransız ithalatçıları bile gazetecilerine «Kamboçyalı bakanların parmaklarına bal sürmeden orada hiç bir iş yapma imkânı bulunmadığını» açıkça söylemeye başlamışlardı. Milletlerarası piyasada böyle haysiyet kırıcı bir duruma düşmemiz, milli itibarımızı da tehdit eden bir tehlike haline gelmişti.

Bazı Fransız gazeteci ve yazarları, Fransa'nın yönetimi altındayken Kamboçya'da böyle ahlâksızlıklar, rüşvet, iltimas ve yolsuzluk olayları görülmediğini yazmak saflığını göstermişlerdir. Oysa bugünkü boyutları ile ahlâk bozukluğu hiç bir zaman yerli bir ürün olmamış, her zaman bir ithal malı olarak ülkeye girmiştir. Sadece Amerikan ölçüleri Fransız standartlarının yerini alınca, bu malın kalitesinde de bazı değişiklikler olmuştur, o kadar.

Çinli «sanayici» ile onun kuracağı «kibrit fabrikası» hikayesini, bu maceradan sonra olup bitenleri yorumlarken «Amerikalıların yardım diye verdiği dolarları belirli bir tüccar ve işadamları sınıfının çıkarlarına tahsis etmesi bu yardımın asıl çehresini meydana koymuştur. Gerçek ekonomik bağımsızlığın temelini atmaya çalışan bir ülkeye yapılması gereken yardımın biçimi bu değildir. Bu 'yardım' kendilerine kesenin ağzını açan yabancı para babalarına ister istemez boyun eğmek zorunda kalan 'bazı Kamboçyalıların' birer 'iyi müşteri' haline gelmelerini teşvik etmekten başka bir işe yaramamaktadır» diye yazmıştım. Bu yorumumda da şöyle diyordum :

Bütün bu sebeblerle şu sonucu apaçık gördüm: Milletimizin üretim gücünü geliştirmek için devletin gerekli mü-

dahaleyi doğrudan doğruya yapmasına izin vermeyen yurttaşların gerçek girişim ruhunu öldürerek, onları kolay para kazanma ve yüksek kârlarla kısa yoldan zengin olma yoluna çeken bu yardımdan kendimizi kurtaramadıkça, bütün çabalarımızın son amacı olan ekonomik bağımsızlığımıza kavuşmamız hiç bir zaman mümkün olmayacaktır. Bize para yardımı yapanların, yalnız ekonomik bağımlılıktan kurtulmamıza yardımdan başka hiç bir şey düşünmediklerine dair durmadan güvenceler vermelerine rağmen, her gün biraz daha sırtıtmaya başlayan gerçek şudur ki, yaptıkları yardım yıllardan beri ahlâksızlığı körüklemekten, dolayısıyla bizi bağımlı bir devlet durumunda bırakmaktan başka bir işe yaramamıştır. Tailand, Güney Vietnam ve Laos gibi bu yardım kapanına düşmüş olan ülkelerin başına gelenlerden kendimizi kurtarabilmemiz için, gerekli ameliyatı gecikmeden yapmak ve daha fazla tereddüt etmeden bu yardım elini kesip atmaktan başka yapacağımız şey yoktur.

Bu yüzden ileride belki bazı güçlüklerle karşılaşacağımızı belirttim, ama gerçek bağımsızlığa kavuşmak ve bunu sürdürebilmek için seçilecek başka bir yol bulunmadığını da ekledim. «Eğer öleceksek, Amerikan yardımıyla nefesimiz kesilerek boğulmaktansa, daha cesur ve şerefli bir ölüm yolu seçmeliyiz.»

İthalat ve ihracatı kontrol altına almak için ilk tedbir olarak 1963 Kasım'ında Milli Kongre, özel sektörle devlet sektörünün birlikte ortak olacağı iki karma şirket, ithalat ve ihracatla uğraşacak SONEXİM ve ithal edilen malların devlet mağazaları eliyle dağıtımını yapacak, toptan ve perakende satışla uğraşacak SONAPRİM şirketleri kurulmasına karar verdi. Böylece hiç değilse şimdiye kadar özel banka hesaplarına giden karların bir bölümü bundan sonra milli kalkınma projelerine kayacak ve devlet, ithalat tahsisleri için döviz işlemlerini kontrol altına alabilecekti.

Belki bu andan itibaren ki Lon Nol, Sirik Matlak, Yem Sambor ile ordu ve bakanlık yüksek kademelerindeki bazı kimseler büsbütün benim aleyhime dönmüşlerdir. Yurtseverliklerinin bankadaki hesaplarından öteye geçmediği ise ancak daha sonra anlaşılabilecekti. Apaçıktı ki, kalkınmamızı kendi imkanlarımızla yapacak isek, her kademede bir kemerleri sıkma tutumunu benimsemek zorundaydık. Bu ise birçok kişinin hoşuna giden bir tedbir değildi. Lon Nol işte bu dönemde, her zamankinden daha boynu eğik bir tavır takınarak asıl duygularını maskeleyemeyi başardı. O sıralarda ben, onun kompradorlar ekibi ile yakın ilişkiler kurmuş olduğunun farkında değildim. Bu takımın liderleri, Amerikan yardımından çirkin yollarla elde ettikleri kazançları ve Amerikan personeline çok yüksek ücretlerle ev kiralamaktan elde ettikleri gelirleri kaybetme ihtimali karşısında sızlanmaya başlamışlardı. Amerikan yardımını reddetme kabadayılığını göstermiş olduğum için Kamboçya'nın çok kısa bir süre içerisinde tam bir iflasın içine yuvarlanacağını hem içeride, hem dışarıda ileri sürenler az değildi. Dışardaki eleştiriciler, Amerikan ekonomik sızmasının Amerikan dış politikasının ister istemez bir uydusu haline getirmiş olduğu kendi ülkelerinin kaderinden çok, Kamboçyanın bağımsızlığının karşı karşıya bulunduğu tehlikelerle daha çok ilgilenir görünüyorlardı. Bize gelince, bir avuç komprador ile onların içerideki ve dışarıdaki efendileri dışında, bütün milletimizin gönülden benimsediği milli bağımsızlık hedefine bizi daha da yaklaştıracak olan bazı esaslı adımlar daha atmıştık.

İflasa sürüklenmedik. Hattâ bir iki yıl içinde ekonomimizde gözle görülür bir ilerlemeyi gerçekleştirdik. Fakat yine de bu dönemde Son Sakd'ı bir ma-

şa olarak kullanan CIA, devlet girişimlerindeki kilit personeli ayartma çabalarını yoğunlaştırdı. Bankadaki bütün paralarını devlet girişimlerine ait paralarla birlikte çantasına doldurup yurt dışına kaçan Son Sakd olayı, bu çabaların zirveye varan sonucu oldu. Bu harekete, Milli Kongre tarafından da hararetle desteklenen cevabım, ithalat ve ihracat alanındaki özel sektörü — tazminat ödeyerek — tasfiye etmek ve milletlerarası bankacılık sistemiyle bütün transfer işlemlerini yürütme yetkisine sahip iki devlet bankası kurmak oldu. Önceden de beklediğim gibi, bu hareketim içeride ve dışarıda büyük bir yaygara koparılmasına yol açtı. Fakat Son Sakd olayı göstermişti ki, ikinci bir adımı atmaya hazırlanmadan herhangi bir adım atmak gerçekçi bir tutum değildir, devlete ait ticaret bankaları kurmadan devlet ekonomik girişimlerine atılmak da bu yüzden gerçekçi bir tutum olmayacaktır. İkinci adım olarak bu bankaları kurmayı da bunun için kararlaştırmıştık. Fakat yabancı banka çevreleri, özellikle Fransız bankacıları pek öfkelenmişlerdi. Güçlü Hindicini Bankası (Banque d'Indochine) duruma müdahale etmek için Başkan De Gaulle'e başvurarak ilk tepkiyi gösterdi. Kamboçya'nın özgürlüğünü sonuna kadar savunmak için yurtseverliği bana her zaman bir ilham kaynağı olmuş olan o büyük devlet adamının cevabı da şu oldu: «Bizim mali yardımımızla ilgili işleri yönetme görevinden başka hiç bir şeyle uğraşmayacak olan tek bir banka dışında, bütün bankalar kapılarını kapasınlar!» Böylece on yıllarca Fransız sömürgeciliğinin sembolü olarak çalışmış bulunan o güçlü, koca Hindicini Bankası kapılarını kapatmak zorunda kaldı.

1965 bizim için çeşitli nedenlerle yorucu bir yıl olmuştu. Şubat'ta Amerika Kuzey Vietnam'ı sistemli

olarak bombalamaya başladı. Mart'ta da Amerikan savaş birlikleri Güney Vietnam'a geldiler. Bir yandan, savaşın bizim topraklarımıza doğru genişletilmesine bahane olacak her türlü davranıştan kesinlikle kaçınmak için her zamankinden daha dikkatli ve uyanık bulunmamız gerektiğini hissediyor, öte yandan, durumumuza daha da açıklığa kavuşturmamız gerektiğini sezinliyordum. Hangi noktada durmakta olduğumuzu göstermeliydik; komşularımızın toprakları üzerinden yapılacak direkt bir Amerikan saldırısına, topraklarımız içinde de Amerikan beşinci kol faaliyetine karşı tetikte olmak! (Son ekonomik tedbirlerimiz, bu ikinci konudaki azmimizi belirten işaretlerdi.) Vietnam halkına karşı girişilen Amerikan saldırısını açık ve kesin bir dille kınadık, Güney Vietnam'daki direniş hareketi (Milli Kurtuluş Cephesi) ile o zaman gayri resmi olan ilişkilerimizi daha da kuvvetlendirecek adımlar attık.

Yakında başımıza bir takım işler açılacağını az çok sezebiliyordum: Önce sınır bölgelerimizde kışkırtmalar başladı. Saygon'daki Amerikan yetkilileri bu bombalamalara bahane olarak, iki ülke arasındaki sınırın kesinlikle belirtilmemiş olmasını ileri sürüyorlardı.

Saygon rejimi bu iddiaları, bir kısım topraklarımıza el koymak için kendi hesabına bir bahane olarak kullandı. Durumumuzu daha da kesin biçimde belirtmek için sert bir çıkış yapmak zorundaydık.

27 Ekim 1964'te Kamboçya Hükümeti ve Milli Meclis'i «Amerikan kara, hava ve deniz kuvvetleri tarafından Kamboçya topraklarına yeni bir saldırı olduğu takdirde, Kamboçya ABD ile ilişkilerini kesecektir» şeklinde ortak bir bildiri yayınladı. Pnom Pen'deki bir çok diplomatlar ve gazeteciler bunun bir

blöf olduğu inancındaydılar. Kamboçya gibi küçük bir devlet böyle bir kabadayılık yapabilir miydi? Bir kaç ay önce, Amerikan elçiliği binasının önünde onbinlerce işçi ve öğrencinin katıldığı büyük bir gösteri sırasında Amerikan bayrakları parçalanmış, elçilik otomobilleri yakılmıştı. Aslında sadece bu bile, kamuoyumuzun ne yöne çevrik olduğunu Amerikan elçisine gösteren bir uyarı yerine geçmeliydi.

1965 Mayıs'ının ilk günlerinde Amerikan uçakları Papağan Gagası sınır bölgemizdeki köyleri bombaladı, bir çok köylünün ölümüne ve yaralanmasına yol açtı. Milli haysiyetimizi korumak istiyorsak, Amerika ile her türlü diplomatik ilişkilerimizi kesmekten başka bir yol bulunmadığı kararını verinceye kadar bir çok uykusuz geceler geçirdim. Benimle aynı düşüncede olan yaşlı tecrübeli devlet adamımız Sam-deç Pen Nut'la uzun tartışmalardan sonra, 3 Mayıs 1965'te tarihi karar verildi.

ABD ile —zaten son derece tatsız geçen— bütün ilişkilerimiz kesilmişti. Bunu gerçekleştirdikten, Amerikan elçiliğinin son personeli de bavullarını, telsizlerini ve öteki casusluk malzemelerini toparlayıp gittikten sonra, omuzlarıma korkunç bir ağırlığın çökmüş olduğunu hissettim. Böylesine önemli kararlar almak elbette çok güç, ıstırap verici bir iştir, bir çok geceler insanın gözüne uyku girmez, kararı verinceye kadar da insanı perişan eden görüşme ve tartışmalar sürüp gider. Küçük ve az gelişmiş ülke için, dünyanın en güçlü devletlerinden birinin pılısını pırtısını sınır dışına fırlatıp atmak elbette basit bir iş değildi, açık veya kapalı öç alma hareketlerine yol açmasının da önüne geçilemezdi. Fakat bu öç almaların en ağırlarını karşılamaya hazır olmak niyetindeysen, herşeyden önce beşinci kolun elebaşılarını

temizlemek, düşmanlarımızın karşısına şeref ve itibarımızla çıkmak zorundaydık. Gevşeklikle geçirecek zamanımız yoktu. Hergün bomba yağmuruna tutulan sınır bölgelerimizdeki köylülerimizin öfke ve nefretlerine ilgi göstermek ve onları rahatlatacak bir şeyler yapmak, benim için politik bir zorunluluk haline gelmişti. Eğer Amerika ile diplomatik ilişkileri kesmemiş olsaydım, yurttaşlarımın çoğu Kızıl Khmerlerin de etkisiyle hayal kırıklığına uğrayacak ve beni emperyalistlerle işbirliği yapan bir hain olarak suçlayacaklardı. Diktatörlükle suçlanıyordum, oysa halkın desteğini sağlamak isteyen bir lider gibi halkın görüşlerine her zaman duyarlı davranmıştım. Çoğu kere olduğu gibi, kamuoyu bu konuda da benim düşünce tarzımı paylaşmıştı.

Amerika'dan ipleri koparmamızdan iki hafta sonra Milli Meclis'te yaptığım bir konuşmada «bütün dünyadaki anti-emperyalist devletler de bizim verdiğimiz örnekleri izlerler, ülkelerindeki Amerikalıları ve Amerikan nüfuzunu tümüyle ve kesinlikle kapı dışarı ederlerse, Amerikan emperyalizmi artık topraktan besin alamadığı için kuruyan bir ağaç gibi devrilecektir» demiştim. Daha sonra, bazı milletlerarası konferanslarda üçüncü dünya ülkelerini bizim yaptığımızı yapmaya davet yolunda bir takım çabalarımı oldu. Ama bunda başarı elde edemedim; bunlardan çoğunun alışkanlıklarından vazgeçemeyecek kadar dolar tiryakisi haline gelmiş olduklarını görüyordum.

Darbenin hemen ardından iki Fransız gazetecisinin yazdığı bir kitapta, Lon Nol ve Sirik Matak'ın politik ve ekonomik bağımsızlığımızı korumak için benim zamanında yapılmış olan her şeyi tersine çevirmelerinden sonra neler olup bittiğine dair ilgi çe-

kici bir yorum vardır. (1)

Birisi **Le Monde** gazetesinin yazarı, öteki bir sosyolog olan bu iki araştırmacı, ekonomik durumun hızla kötüye gitmesini, mal ve eşya naklinin geleneksel ulaştırma yollarından veya geleneksel ticaret ortaklarına gönderilmeye başlamasından doğan güçlükleri anlatarak şöyle demektedirler :

Tarımsal ürünler ticareti bir dereceye kadar devam ediyor, ama başka bir kanaldan Çinli tüccarlar (2) bu ürünleri Pnom Pen'de satın alıyor ve Güney Vietnam ordusunun himayesinde Saygon'a gönderiyorlar, Saygon ordusu da bu iş için bir komisyon alıyor. Saygon'daki Çinli tüccar bu mallar arasında bulunan pirinç, biber ve meyveyi mahalli pazarda oldukça yüksek kâr bırakan fiatlarla satıyor. Mallar Vietnam parası ödenerek alınıyor, elde edilen kârlar ise dolar olarak Hong Kong bankalarındaki özel hesaplara gönderiliyor. Kamboçya devletinin eline bu alışverişten bir şey geçmiyor. Ama Kamboçya liderleri bu mal ve para trafiği ile kişisel bağlantılar kurmuşlar. Lon Nol'un bu işlerde kullandığı adamı eskiden Milli Kurtuluş Cephesi'ne pirinç satan Kuh An adında biri; Sirik Matak'ın bir ithalatçı ve pirinç değirmeni sahibi olan adamı ise eskiden Çin filmleri göstermekle tanınan bir sinemanın işleticisi olan Nguy Kan adında bir kişi.

Önceki rejimde devlet kontrolü altında bulunan milli ticaretten şimdi eser yok. Yeni müttefikler Kamboçya'da hiç bir şey satın almıyorlar. Devlet elinde bulunan ticaretin yerini tamamen Saygon işbirlikçilerinin kontrolü altında bulunan büyük bir gıda maddeleri ticareti almıştır. Her zaman olduğu gibi, Kamboçya'nın zenginleri, yeniden ortaya çıkan parazit komprador rolünü oynamaktadır.

---

(1) Des Courtisans aux Partisans, Jean-Claude Pomonti ve Serge Thion, Gallimard, Paris, 1971, s. 264-5.

(2) Genellikle uzun yıllar önce Pnom Pen veya Hong Kong'a yerleşmiş olanlar.

İşte yeni rejimin başında bulunan iki kişinin, Pnom Pen'de büyük sıkıntısı çekilen gıda maddelerini yabancı bankalardaki hesaplarını şişirmek için nasıl karaborsaya sürdüklerinin hikâyesi. Oysa beni devirmelerinin bahanesi olarak, «rüşvet, karaborsa ve suistimallere son vermek» isteğini ileri sürmüşlerdi!

Lon Nol'un iş arkadaşı olarak sözü geçen Kuh An, vaktiyle Son San Merkez Bankasının Müdürü iken, ona rüşvet vermek ve kirli işler çevirmekten suçüstü yakalanmış ve ülke dışına sürülmüştü. Fakat Lon Nol darbeden hemen sonra kendisini Hong Kong'tan geri getirtti. Vietnam Milli Kurtuluş Cephanesine pirinç satma işini yaparken hem Kamboçya köylülerini, hem hükümeti, hem de Milli Kurtuluş Cephesini üç yanlı soymakta büyük başarı göstermişti.

Lon Nol, 11 Mayıs 1970'te Pekin'in beni desteklediğinin doğru olmadığını duyurmak için yaptığı bir konuşmada, ciddi ciddi şunları söylemişti :

Sihanuk'un devrilmesinden sonra Çinliler bana (Lon Nol'a) bir temsilci göndererek, Kuzey Vietnam'ı geçmişte olduğu gibi aynı şekilde desteklemek isteyip istemediğini sordular. Bu davranışlarıyla Sihanuk sorununu ve Pnom Pen rejimini, Kamboçya'nın bir sorunu olarak kabul ettiklerini anlatmak istiyorlardı. Vietnam direniş kuvvetlerine eskiden olduğu gibi yiyecek maddeleri sağlamaya devam edecek olursak, Pekin bizimle dostluk ilişkilerini kurabilirdi. Bu gizli temaslar 5 Mayıs 1970'e yani Sihanuk'un görevden uzaklaştırılmasından sonra bir ay yirmi gün sonraya kadar sürdürüldü. Ancak bu çabalarının sonuç vermeyeceğini gördükten sonradır ki, Pekin Kamboçya ile diplomatik ilişkilerini kesmek ve Sihanuk'u açıkca tanımak kararını aldı. (1)

---

(1) Agence Khmer Press —Lon Nol'un resmi haber ajansı—
5 Aralık 1970.

Bu konuşma yabancı basın ajanslarıyla yabancı ülkelerle duyuruldu ve hiç şüphesiz bu sözlerle inanlar da çıktı. Oysa sonradan anlaşıldı ki, Çin'in gönderdiği ileri sürülen «temsilci» belki de Lon Nol'un iki tarafı oynamaya razı etmeye, bir yandan Vietnam Milli Kurtuluş Cephesi'ne bol bol mal satarken, bir yandan da Saygon'a uzanan karaborsa yolunu da açık tutmanın karlılığını ona anlatmaya çalışan Kuh An'dan başkası değildi. 5 Mayıs 1970 tarihi ise, Kamboçya Kraliyet Milli Birlik Hükümeti'nin kurtuluş günüydü ve hükümet Çin tarafından bir kaç saat içinde tanınmıştı. Belki de Lon Nol, yaradılışı gereği, iki taraflı ticaretten beklediği karlar çok yüksek olsaydı, Kuh An'ın öğüdüne kulak tıkamayacaktı; fakat 30 Nisan 1970'te Amerikan-Saygon birliklerinin Kamboçya'yı işgal etmesi bu çeşit planları suya düşürmüştü. Vietnam Milli Kurtuluş Cephesi büyük bir ihtimalle böylesine alçaklık gösteren madrabazlarla daha fazla alış-veriş yapmayı reddedecekti.

Benimle hiç karşılaşmamış oldukları halde, kitaplarında nedense, bana karşı düşmanca bir tavır takınmış olan iki Fransız yazarının, 18 Mart darbesinin hemen arkasından Lon Nol ve Sirik Matak'ın şahısları hesabına giriştikleri işleri ortaya koyan açıklamaları, benim 1965'teki ticari ve mali reformları kimlere karşı ve hangi amaçla yapmış olduğumu da açıkça belirtmektedir. Son dakikaya kadar bağımsızlığımızı koruyabilmemiz için, sonraki olayların da ispat ettiği gibi, bu reformları gerçekleştirmekten başka çaremiz yoktu. Ahlâksızlık ve ihanet arasındaki tabii ittifak 18 Mart 1970'te en yüksek noktasına çıktı; ama bundan kısa bir süre önce, baş tertipçiler arasında, yağma, iktidar ve dolar ganimetlerin-

den aslan payını kimin alacağı konusunda kavgalar
ve tartışmalar da başlamıştı.

BÖLÜM 11

HER ŞEYDEN ÖNCE - BAĞIMSIZLIK

Kamboçya Kral'ı olarak hükümdarlığımın ilk yıllarında, kaçınılmaz bir şekilde bağımsızlık sorunu ile uğraşmak zorunda kalmıştım. 1941 yılı 25 Nisan'ında, Kral Sisovat Monivong'un ölümünün ertesi günü Kral seçilmiştim. O sırada Saygon'daki Chasseloup-Laubat lisesinde öğrenciydim ve on sekiz yaşındaydım. Fakat dedemin öldüğü gün tatil dolayısıyla Phom Pen'deki evimde bulunuyordum. Dedemin yerine benim tahta geçirileceğim aklımdan bile geçmemişti. Annemin de böyle bir düşüncesi yoktu. Elbette bu seçim Prens Norodom Suramarit ile amcam Prens Sisovat Moniret arasında yapılacaktı. Geleneklere göre, tahta kimin geçeceğine Budist mezhebinin iki lideri, Brahman liderinin bir lideri, Krallık Ailesi Konseyi'nin Başkanı, Başbakan ve öteki bakanlardan oluşan Taç Konseyi karar verirdi. İlk kez olarak bu konseye Fransız Yüksek Danışmanı Thibadeau başkanlık etmişti. Ve bu adam, Kral Monivong'un en büyük oğlu olarak doğrudan doğruya tahta geçme sırasında bulunan amcam Prens Moniret'in değil de benim tahta geçmem gerektiğini ileri sürmüştü.

Bu yolda hareket etmekle Fransızlar kırk yıl

kadar önce kendilerinin uygulamaya başladıkları bir düzensizliği de ortadan kaldırmış, bir yanlışı düzeltmiş oluyorlardı. Şöyle ki, onların müdahalesine kadar, tahta geçme sırası, tahttaki kralın oğlu çizgisini izledi. Ondokuzuncu yüzyılın ortasında Kamboçya'da bir ayaklanma hareketini başlatan ve bir rönesans çığırını açan Kral Ang Duong'un iki oğlu vardı. Kendisi 1860'da ölünce yerine, geleneklere uygun olarak büyük oğlu Norodom geçmişti. Kral Norodom'un hükümdarlığı, Fransa'nın ülkemizi ilhak etme çabalarına karşı bir direniş hareketinin başladığı ve yürütüldüğü döneme raslar. Kendisi 1904'te öldüğü zaman, yerine en büyük oğlu Prens Sutharot'un geçmesi gerekirdi.(1)

Fakat Fransızlar tahta, Norodom'un direniş hareketini bastırmak için kendileriyle işbirliği yapan küçük kardeşi Sisovat'ı geçirmişlerdi. Norodom'un gizliden gizliye direniş hareketini desteklediğini biliyorlardı. Ancak böylece geleneklerimize açıkça aykırı bir harekette bulunmuş oluyorlardı, bu yüzden de halk bu karara itiraz etmişti. Sisovat 1927 yılında ölünce, Fransızlar yeniden eski geleneğe dönmeyi bahane ederek onun en büyük oğlu Monivong'u tahta geçirdiler. Bu da yine ülkede büyük bir hoşnutsuzluk yarattı. Çünkü yurtsever halkın büyük çoğunluğu Norodom sülalesini destekliyordu. Monivong ölünce de, Fransızlar iki sülaleyi birden memnun etme fırsatını ele geçirmiş oldular. Ya Norodom'un en büyük oğlu ve o sırada atmış dokuz yaşında olan Prens Sutharot'u, ya da Sutharot'un oğ-

---

(1) En büyük oğlu Yukantor, daha ileride anlatılacağı gibi sürgüne gönderilmişti.

lu babam Suramarit'i krallığa getirebilirlerdi.

Fakat beni seçtiler. Neden? Hiç şüphesiz babam Norodom, annem Sisovat sülalesinden olduğu için. Böylece Krallık ailesindeki iki sülale yeniden birleştirilebilir ve anlaşmazlık ortadan kaldırılmış olurdu. Buna eklenen bir başka sebep de, benim, yumuşak başlı, tahsilli, sıkılgan ve genç olmamdı. Fransızlar çok sert bir kişi olarak tanınan amcam Moniret'e nazaran beni çok daha uysal ve yola getirilebilir bir aday olarak görmüşlerdi. Alman yazarı Klaus Mehnert, Asya ile ilgili kitaplarından birinde Fransızların tahta beni seçmelerinin sebebini anlatırken benim bir «kuzu» olarak görüldüğümü yazmaktadır. Fakat sonradan bir «kaplan» olarak karşılarına çıkıp kendilerine ihanet etmiştim. Gerçekten de Kamboçya'nın bağımsızlığı söz konusu olunca ben her zaman bir kaplan gibi davrandım, ama beni tahta oturttukları zaman minik bir kaplandım.

Vichy Fransa'sı döneminde olmuştu bütün bunlar. Tahta çıktığım andan itibaren etrafımı kuşatan akıl hocaları bana Mareşal Petain'in tutumunun moral ve politik ilkelerini öğretme çabalarına giriştiler. Ancak benim bu tutuma karşı en küçük bir sempa-tim bile yoktu. Fransızlarla kafa kafaya ilk tokuşmam, kendi kişisel bağımsızlığım ile ilgili bir konu yüzünden oldu.

Hindicini Genel Sekreteri Georges Gautier beni eski kafalı zengin bir politikacının kızıyla evlendirmeyi kafasına takmıştı. Böyle bir şeye şiddetle karşı koydum. Ve uzun çekişmelerden sonra bu dertten kendimi kurtardım. Fakat kişisel özgürlüğüme karşı daha ilk günlerde yapılan bu müdahale, içimde hafif de olsa bir öfke ateşi uyanmasına yol aç-

mıştı.

O sırada Hindicini Fransız Genel Valisi, Mareşal Petain'in otoriter tutumunun ateşli hayranlarından biri olan Amiral Decoux idi. Bununla birlikte tek bir şey için kendisine şükran borcum vardır. Bana ülke içersinde mümkün olduğu kadar sık sık geziye çıkmamı ve ülkemin gerçeklerini bütün derinliğiyle öğrenmeye çalışmamı sıkı sıkıya öğütlemişti. Ben de öyle yaptım ve çoğu zaman fil üstünde en uzak bölgelere kadar geziler yaptım. Böylece köylülerimiz ve balıkçılarımızla doğrudan doğruya temas etmek, ülkemin çeşitli güzelliklerini tanımak imkânını buldum. Bu gezilerimin sonucu, sanırım Decoux'nun beklediğinin ve istediğinin tam tersi oldu; çünkü ülkemin ve halkının sorunlarını kavradıkça, sömürge yönetiminin belâlarından gittikçe daha çok nefret eder hale gelmekteydim. Gerçekleri öğrendikçe, ülkemin tam bağımsızlığına kavuşması zorunluğuna her gün biraz daha kuvvetle inanıyordum. Hükümdarlığımın bu ilk yıllarındadır ki köylülerle, hattâ dağ bölgelerindeki kabileler halkı ile karşılıklı konuşmanın ve onların sorunlarını anlamaya çalışmanın tadına varmıştım. Zaman geçtikçe, halkla doğrudan doğruya, içtenlikle konuşmalar yapmanın bana daha çok zevk verdiğini görüyordum.

O sırada Kamboçya Fransız Himayesinde bir devlettir. Sömürgeciliğin bu üstü kapalı teriminin gerçek anlamını, Vichy Fransası, Kamboçya'yı ve beni 1941 Aralık'ında Japonların eline teslim ettiği zaman kavradım. Fransızlar kendilerini savunmak için Japonlara karşı birkaç kurşun attılar, ama Krallık sarayını savunmak için tek kurşun harcamadılar. İşgalin ilk yıllarında Japonlar Fransız yönetimini olduğu gibi bıraktılar, onları aracı gibi kul-

lanarak ülkeyi yönettiler. İsgalcilerle çok az teması oluyordu. Fakat 9 Mart 1945'te Japonlar birden bütün yönetim yetkisini kendi ellerine aldılar. İlk işlerinden biri de, o tarihten itibaren Kamboçya'nın bağımsız olduğunu bildirmek oldu. Dört yıl önce Kral seçildiğini bildirdikleri zaman nasıl şaşırıy-sam, bu haber karşısında da aynı derecede şaşkınlığa uğramıştım. Fakat çok kısa bir süre sonra öğrendim ki, bu «bağımsızlığın» bedeli, Kamboçya'nın Japonya yanında savaşa girmesi, ülkenin insan ve malzeme kaynaklarını bu amaca göre seferber etmesi olacaktı.

Böyle bir şeyi yapmaya hiç niyetli değildim, fakat yeni kavuştuğumuz statüden mümkün olduğu kadar yararlanma çareleri aramayı da düşünüyordum. Somut olarak herhangi bir şey yapmadan önce, Japon Yüksek Komutanlığına, bağımsızlığımızı onaylayan hukuki belgelerin bana verilmesi gerektiğini bildirdim. Bu isteğim Japonya ile Pnom Pen arasında sonu gelmez yazışmalara yol açtı. Ben de böylece Kamboçya'yı savaş dışı tutabildim ve «bağımsızlık» statümüzü sonradan Fransızlara karşı bir pazarlık kozu olarak kullandım. Başkentimizdeki Japon Komutanı ile Tokyo arasındaki yazışmalar, Japonya'nın teslimine kadar, yani beş ay sürdü. 9 Mart hareketinden kısa bir süre sonra Japonlar tarafından Tokyo'dan getirtilen ve Başbakanlığı bana zorla kabul ettirilen, devlet işleriyle ilgili her sözünü itirazsız kabul etmemi emrettikleri Son Ngok Tan'ın devamlı baskısı altındaydım. «Kukla» yurtseverliğinin ne olduğunu o zaman öğrendim, bir daha da unutmadım. Son Ngok Tan'ın bütün amacı, kişisel gücünü ve nüfuzunu artırmaktı, bugün de aynı şeyin peşinde. O dönemde işlediği cinayetler yüzündendir

ki, Fransızlar ülkeye geri döndükleri zaman kendisini tutukladılar ve bir hain olarak ölüm cezasına çarptırdılar.

İngilizlerin yardımıyla Fransızlar 1945 Eylül'ünde Hindçini'ye döndükleri zaman, yeni Hindçini Yüksek Komiseri Amiral Thierry ; d'Argenlieu ile «yetki alanımı ilgilendiren sorunları görüşmek üzere» bir delege grubu göndermemi istediler. Asıl niyetlerinin ne olduğunu tahmin edebilmek için fazla bir hayal gücüne gerek yoktu. 28 Eylül'de kendilerine verdiğim cevapta şöyle demiştim :

Amiralden, seçeceğimiz delegelerin bağımsız bir ülkenin delegeleri olarak kabul edilip edilmeyeceklerini öğrenmek isteriz.

Kamboçya 9 Mart olaylarından sonra bağımsızlığına kavuşmuş bir ülkedir. Fransızlarla ilişkilerimizi sürdürmek, politik, ekonomik ve kültürel alanlarda dostça işbirliği yapmak kararındayız; ancak bu ilişkiler hiç bir zaman bağımsızlığımızı tehlikeye düşürecek bir niteliğe dönüşmemelidir.

Bu mektubuma cevap verilmedi, Amiral d'Argenlieu ile görüşme de yapılmadı. Sonradan Fransızlar bu ilişkilerin 1863 «himaye» andlaşmasından önceki esaslar üzerine dayanmasını istediklerini açıkladılar. Bu andlaşma dedemin babası Kral Norodom'a dört saatlik bir ultiatomdan sonra zorla kabul ettirilmiş, kralın kararı beklenirken bir Fransız gambotu da Mekong'da ateşe hazır halde beklemişti. Bu andlaşma, çok daha vahşiyane yöntemlerle kabul ettirilmiş olan 1884 Konvansiyonu'nun utanç verici maddelerine dayanmaktaydı. Öyle anlaşıyordu ki, Fransızların görüşünü kabul edecek olursam, gerçek bağımsızlığımızı kazanmak için her şeye yeniden başlamak zorunda kalacaktım.

Sömürgeciliğin, arka arkaya iktidara gelen Khmer hükümdarlıklarını şeref ve haysiyet kırıcı davranışlarla ezdiğini, dolayısıyla halkımızın da aynı haysiyetsizliğe zorla katlanmak durumunda bıraktığını söylediğim zaman, gerçekleri abarttığımı sanan şüpheciler çıkabilir. Düşmanlarım Sihanuk'un milli ve kişisel haysiyet konusunda «aşırı derecede hassas bir çılgın» olduğunu söylemekten hoşlanırlar. Hiç bir abartma yoluna sapmadığımı tek bir örnekle gösterebilirim. 1900 yılında Kral Norodom, oğlu veliahd prens Yukantor'u Fransa hükümetine bir şikâyet dilekçesi vermek için Paris'e göndermişti. Fransızlar da ona, asıl görevini unutturmak için büyük iltifatlar göstermiş, kendisini hediye yağmuru tutmuşlardı. Fakat o direnmiş ve konuşmasını yapmayı başarmıştı. Kendisine gösterilen sıcak kabule karşı teşekkürlerini bildirdikten sonra, Paris'te karşılaştığı cömert konukseverliğin, Kamboçya'da halkı büyük sıkıntı ve acılara sürüklemekte olan Fransız tutumuyla hiç bağdaşmadığına işaret etmişti. «Sizlere babamın selâmlarını iletirken, kalbimi açmak ve babamın yüreğindeki acıları da dile getirmek isterim» diye başladığı konuşmasına şöyle devam etmişti :

Hiç şüphesiz Fransız hükümeti 1897'de krallık yetkilerinin Fransız Himaye yönetimine teslim edilmesi için kullanılmış olan vasitalardan ve yöntemlerden haberdar olmuş değildir. 1884'te Kamboçya'daki siyasi iktidarı ele geçirmek için bir hükümet darbesi yapılmış, saray işgal edilmiş, Kralın boğazına namlular dayatılmış, kendisi boynu uçurulmak ya da kaçırılmakla tehdit edilmişti.

1897'de —belki daha az vahşî, ama aynı derecede acımasız— tehditler ve zorlamalarla Mösyö Doumer Kralın elinde kalan son yetki kırıntılarıyla birlikte Krallığın tüm ekonomik haklarını ve topraklarını da çekip almıştı.

O sırada Baş Danışman Mösyö de Verneville idi. Onunda, suç ortakları ve metresi Mi Moune ile elele vererek yaptığı eziyetler alabildiğine korkunçtu. Halkımıza büyük acılar çektirdiği için Kralın hiç sevmediği bu Baş Danışman sonunda Kralın deli olduğunu ilân ederek kendisini bir odaya kilitledi, sonra da onu tahttan indirip suçluların sürgün yeri olan Poula Condor'a yollamakla tehdit etti.

Mösyö Doumer Kralı kurtarmak için müdahale etti, bunun karşılığı olarak da 1884 Konvansiyonu'nda, hükümdarı ve Kamboçya halkını, kayıtsız şartsız Baş Danışmanın ellerine ve onun keyfi yönetimine teslim eden değişiklikleri kabul ettirdi. Halkım bugün de bu keyfi yönetimin ıstırabını çekmektedir.

Prens Yukantor sonradan kendisini tahttan edecek olan şikâyetlerini sıralamaya şöyle devam etti :

Sonunda asıl ıstırabı çeken halktır. Halk, ayrıca toprakların sahip değiştirip Baş Danışmana ait hale gelmesinden de acı çekmektedir. Eskiden yasalarımıza göre bütün topraklar Kral'a ait bulunuyordu. Ama gerçekte bu topraklar onu elde tutan ve ekip biçenlerindi. Bu durum, Budist yasalarının Kral'a yüklediği görevlere uygundu. Budist yasalara göre, toprağın asıl sahibi Tanrı'dır. Kral o toprakları korumak ve en küçük bir ayrıcalık gözetmeden ihtiyacı olanların emrine vermekle görevlidir. Özel mülkiyet haklarını siz icat ettiniz. Büyük ayrıcalıkları yaratan da sizsiniz. Halkımızın yoksulluğa düşmesi sizin yüzünüzdendir. Eskiden Kralın hiç bir para ödenmeksizin halka bedava olarak dağıttığı toprakları, siz şimdi halka silah gücüyle büyük paralar ödeterek kullanıyorsunuz.

Fransızların, bizi o eski sömürge köleliği günlerine yeniden döndürmek için beni baskı altına aldıkları o günlerde, Krallık Arşivinde bulduğum bu belgeyi okurken öfkeden çılgına düştüğüm için hiç kimse beni ayıplayabilir mi? Şikâyetlerini dile getirirken Prens Yukantor, çok basit suçlar, özellikle Fransızların yüzüne karşı yapılan eleştirmeler yüzünden.

birçok kimsenin keyfi olarak tutuklandıklarına da çeşitli örnekler verdikten sonra konuşmasına şöyle devam etmiş :

Bu keyfi baskılar, sürgünler, tutuklamalar, hapis cezaları, hatta kafa uçurmalar, politik tedbir diye adlandırılıyor! Kralın düşmanlarının öcalma hırsları, Baş Danışmanların—özellikle alkolün, afyonun, ya da yerli metresler ve sekreterlerin öğütlerinin etkisi altında— yaptıkları çılgınlıklar, halkımızı dehşet içinde yaşatmaktadır. Şikâyet kalkışacak olurlarsa, ya özgürlükleri, ya da kelleleri tehlikeye girmektedir.

Prens Yukantor ayrıca Fransız hükümetine şu haberi de vermiş : Baş Danışman, Kral Norodom'un oğlunu Paris'e göndereceğini duyunca, Prens Yukantor'u tutuklamakla tehdit etmiş, çünkü Fransa hükümetine gerçekleri anlatacağından ve kendisini dinleyecek birilerinin çıkmasından korkuya düşmüş. Yukantor, Kamboçya halkının böylesine horlanması ve ezilmesinden büyük üzüntüler duyduğu için yaşlı Kralın sağlık durumunun bozulduğunu belirterek şu uyarıyı da yapmış: «Bu davranışlara bir son verilmediği ve Kral üzüntüden öldüğü takdirde, kendisinin bir cinayete kurban gitmiş olduğunu söylemekte kendimi haklı göreceğim.»

Öyle umulurdu ki, Batı dünyasının en uygar ülkesinin hükümeti imparatorluğun en uzak köşesinde olup bitenlerin böyle haysiyetli ve cesurca dile getirilişi karşısında içtenlikle duyulanacaktır. Oysa Fransız hükümetinin tepkisi ne olmuş? Şikâyet dilekçesini sunuşundan hemen sonra Prens'in tutuklanması için bir ferman çıkarmak! Yukantor bir yolunu bulup İngiltere'ye, oradan da Siyam'a kaçmayı başardı, otuz dört yıl sonra da orada öldü. Oysa bu

şikâyeti yaptıktan dört yıl sonra, tahta geçmiş olacaktı; çünkü babası, Yukantor'un kehanetini doğru çıkararak kalbi kırık bir şekilde üzüntüyle ölmüştü (1). Ölümünden bir yıl önce Kral Norodom Krallık sarayının arazisi üzerinde Gümüş Pagoda diye bilinen tapınağı yaptırmış, yapının bitişine kadar da çalışmaları kendisi kontrol etmişti. (1884 Konvansiyonu'nu imzalamak zorunda bırakıldıktan sonra kendisi saray arazisi dışına hiç çıkmamış.) Pagoda'nın yapımı tamamlandıktan sonra Kral, Buda'ya yakılarak krallığını kölelik içinde bitirmek zorunda kaldığı için duyduğu üzüntüye tanık olmasını ve bu pagodanın yapılmasının sevabının «Kamboçya'yı yeniden bağımsızlığına ve eski şan ve şerefine kavuşturacak torunlarına aktarılmasını» istemiş. Fransızların buna cevabı da, tahtı kendi çocuğuna değil fakat her bakımdan «Fransızlara sadık» olan kardeşine devretmek olmuş.

Dedemin babasının ölümünden sonra Norodom sülâlesinden tahta ilk çıkan insan olarak ben, bütün gücümü ve varlığımı davaların en kutsalına adamaktan başka bir şey yapabilir miydim? Fransızlar Hindicini'yi yeniden ele geçirmek için savaşa başlar başlamaz, bütün gücümü milli bağımsızlığımızı kazanmaya hasrettim. Ancak silâhlı çatışmaya girmekten ve kan dökülmesinden dikkatle kaçınıyordum. Birçok yurtsever arkadaşlarımın bu konuda benimle aynı düşüncede olmadıkları açıktı. Bazıları Ho Çi Minh'in Vietminh kuvvetleriyle omuz omuza savaşa girme yolunu seçtiler.

O günlerde, eskiden kalma peşin fikirlerin ve

---

(1) Kral Norodom'un resmi ölüm sebebi kanserdi.

aldığımız eğitimin etkisiyle, Vietminh'in sadece Kamboçya'nın efendileri olarak Fransızların yerini almak için savaştıklarından korkuyordum. Ancak gelişen olaylar, yurttaşlarımdan çoğunun Vietminh kuvvetleriyle omuz omuza çarpışırken gerilla savaşlarında değerli tecrübeler kazanmalarının Kamboçya için bir şans olduğunu gösterdi. Fransa'ya karşı savaş sona erince, bu yurttaşlarım yeniden bir sömürgeci kuvvetin ülkeyi ele geçirmeye kalkışması ihtimaline karşı direniş üslerinden bazılarını muhafaza bile etmişlerdi. Bu üslerin varlığı sayesinde ki, Mart 1970'teki direniş hareketinin şaşılacak kadar çabuk ortaya çıkması mümkün oldu. Mücadelenin bu ilk döneminde ben de meşru ve anayasal olarak elimden gelen her şeyi yaptım.

1946'da, sonra tekrar 1948'de Fransa'da Seaumur'daki süvari ve zırhlı birlikler akademisinde askerlik öğrenimi yapmıştım. Akademinin yöneticisi ve benim izlediğim kursların öğretmeni General De Langlade idi. Daha sonra benim milli bağımsızlık sorununa çok fazla ilgi gösterdiğim sıralarda Fransız Hükümeti General Langlade'ı Fransız Yüksek Komutanı olarak Kamboçya'ya gönderdi. Seaumur'da Langlade'ın çok itaatli bir öğrencisi olan ben, kendi ülkemde de onun emirlerine boyun eğmeye devam edecektim. Fakat nasıl Langlade Seaumur'da bir «kral» gibi hareket ediyor idiyse, ben de Kamboçya Kralı'ydım ve Krallık rolümü sonuna kadar oynamaya kararlıydım. İlerde göreceğimiz gibi, bu, çok can sıkıcı ve sert bir olaya yolaçtı.

1949 Eylül'ünde Fransız Yüksek Komiserliği'n-

den beş maddelik bir istekte bulundum.

1. Kamboçya'nın içişlerinde gerçek bağımsızlık.
2. Başlıca dünya devletleri ile dış ilişkilerimizin yürütülmesinde özgürlük ve Birleşmiş Milletler'de temsil edilme.
3. Kamboçya'daki Fransız askeri bölgelerinde Fransız asker sayısının giderek azaltılması ve onların yerini yerli Kamboçya askerlerinin alması.
4. Bütün direniş savaşçılarının affedilmesi.
5. Asker ve politikacı mahkûmlar ve sürgünlerin (Son Ngok Tan da dahil olmak üzere) affedilmeleri ve serbest bırakılmaları.

Sonunda bu isteklerim kabul edildi. Ve yeni Konvansiyon'un maddeleri arasına sokuldu. Böylece Kamboçya 1951'de San Francisco Konferansı'na katılabildi. Sömürge yönetimi altına girdiğimizden beri ilk kez olarak Kamboçya, ayrı bir devlet statüsünde hareket etti ve öbür kırk yedi devletle birlikte Japon Barış Anlaşmasına imza koydu.

Buna rağmen ne ben, ne de halkım 1949 Konvansiyonu'nu yeterli bulmamıştık. Gerçi bu Konvansiyon ileri doğru atılmış büyük bir adımdı, ama kayıtsız şartsız bağımsızlık amacımızdan henüz uzak bulunuyorduk. 15 Haziran 1952'de Kamboçya halkına hitap ederek, üç yıl içinde tam bağımsızlığımıza kavuşacağımıza dair güvence verdim. Bu, Vietminh'e karşı savaşı yürütebilmek için kendilerinin ülkemizde bulunmalarının şart olduğu bahanesini ileri süren, bu yüzden de bir takım güçler ve yetkileri kendi ellerinde tutan Fransızların elinden, bu güç ve yetkilerin tamamının alınıp Kamboçya'ya devredilmesi demektir.

Fransızlara görüşümü ve tutumumu açıkça bildirdim. Her ne kadar Vietminh'in Kamboçya topraklarında bulunmasını istemiyorsam da, onların kendi ülkelerinde yaptıklarının Kamboçya'yı ilgilendiren bir konu olmadığına inanıyor ve Kamboçya'nın onlara karşı bir hareket üssü olarak kullanılmasını da istemiyordum. Tam bağımsızlığa doğru zorlamalara devam ettim.

25 Mart 1953'te Cumhurbaşkanı Auriol ile Paris'te bir görüşme yapmak için Paris'e davet edildiğim zaman umutlarım artmıştı. Bana bütün yazışmalarımın Fransız Hükümeti tarafından çok yakın bir ilgiyle dikkate alındığına ve ciddiyetle incelendiğine dair güvence verilmişti. Fakat Başkan Auriol ile yemekte yaptığımız görüşme tam bir kısırlık içinde geçti ve Auriol, ben Kamboçya'ya gitmek üzere Fransız topraklarından ne kadar çabuk ayrılırsam, kendisinin o kadar memnun olacağını bildirdi. Hatta resmî bildiride «Kral Sihanuk'un bir kaç gün içinde Pnom Pen'e dönmesi gerektiği» şeklinde batıcı bir ifadenin yer almasını isteyecek kadar ileri gitti. Sömürgeler Bakanı Letourneau ise ziyaretime gelerek, bağımsızlığa kavuşmak için attığım adımların şimdilik «en azından uygunsuz» olduğunu açıkça söyledi.

Paris'teki temaslarım yarım yüzyıl önce talihsiz amcamın yaptığı gezi ve temaslar kadar kötü gitmemişti, ama ben yine de bu kadar kolaylıkla bir tarafa atıvermeyi kabul etmek niyetinde değildim. Davamı Birleşmiş Milletler'e götürmeye karar verdim. Hiç şüphesiz, Hindicini'deki sömürgecilik lekesine sürünmekten uzak kalmış olan bu özgürlük kalesinde, gereksindiğim anlayış ve desteği bulabilecektim. Lea rneau planlarımı sezdi ve Fransız hayra-

nı amcam Prens Sisovat'ı araç olarak kullanıp bana, «yurt dışında Fransa'ya karşı bazı maceralara girişecek olursam» tacımın tehlikeye düşeceğine dair bir uyarma yaptı.

O zamana kadar Fransızlarla bütün kavgam, Kamboçya'nın Vietminh'e karşı savaşa katılması ve Fransız birliği içinde kalması için yaptığı ısrarlara karşı çıkmaktan ibaret kalmıştı. Başkan Auriol'a şunları söylemiştim :

Fransa'nın benim, tahtımın, monarşinin kaderinin, hatta doğrudan doğruya Kamboçya'nın tehlikeye düşeceğinden kaygı duymasını gereksiz buluyoruz. Biz sadece, Kamboçya'nın tam bağımsızlığının kabul edilmesini istiyoruz, hatta bu, Fransızların söylediği gibi, ülkemizi tamamen yüzüstü ve yapayalnız bırakmaları pahasına bile olsa... Ülkemiz tarihinin ve Fransa ile ilişkilerimizin bu kesin dönüm noktasında, Fransa ile yurttaşlarımız arasında bir seçme yapmak, birinden birini tercih etmek zorunda kaldım. Ve elbette yurttaşlarımı seçtim.

Nazi işgalcilerine karşı mücadeleden yeni çıkmış bir Fransa'nın, Kamboçya halkının —hatta bütün Hindicini halkalarının— bağımsızlık özlemini anlayamaması, aklın alacağı şey değildi. Sosyalist bir cumhurbaşkanının bu konudaki vurdumduymazlığı ise büsbütün şaşırtıcıydı. Eğer fazla ileri gidecek olursam «tacımı kaybedeceğim» yolundaki imalar gittikçe daha açıktan ileri sürülmeye başladı. Taç onların mıydı ki, almak veya vermek onların elinde olsun?

13 Nisan 1953'te Kanada yoluyla Amerika'ya gitmek için yola çıktım. Yolda da, Kamboçya başta olmak üzere, üç Hindicini ülkesine biran önce tam bağımsızlık verilmesi zorunluğunu anlatan bir memorandum hazırladım. Kamboçya'nın demokrasi-

ler lehindeki hareketlere katılabilmesinin, ancak gerçek ve tam bağımsızlığımızın tanınmasından sonra mümkün olacağını, bunun, bütün olarak Hindicini halkları için de doğru olduğunu belirttim.

John Foster Dulles ile bir saat süren tartışmamızın ana konusu buydu. Tepkisi hiç de olumlu değildi. Şunu demeye getiriyordu :

«Önce bölgenizde komünizmi yenilgiye uğratin. Sonra gerekli olan şeyi yapmak için Fransa'ya biz baskı yaparız.» Vietminh'in gücünün bir an önce yıkılması, Kamboçya'nın da buna katkıda bulunmasının önemi, kafasında artık bir saplantı haline gelmişti. Karşısına küçük çocuğunu almış bir baba tavıyla öğütlerde bulunuyordu :

Ortak düşmanımız Vietminh ezilmezse, sizin monarşinizi, parlak geleneklerinizi, binlerce yıllık uygarlığınızı, hatta genç demokrasinizi onun nasıl silip süpüreceğini biliyorsunuz. Bu büyük ve öldürücü tehlike defedilmezse, Hindicini'de ortak özgürlüklerimizi savunmak için ağır fedakârlıklara katlanan Fransızlara, tutumlarını değiştirmeleri için hiç ses çıkarmamak zorundayız.

Savaşın en nazik noktasında bulunuyoruz. Bu savaş mutlaka kazanılmalı. Bu yüzdendir ki, güçlerimizi ve imkânlarımızı birleştirmeye, birbirimizle kavgaya tutuşup bölünmemeye her zamandan çok ihtiyacımız var. Fransız Ordusu'nun yardımı olmazsa, Kızılar ülkenizi hemen istila eder ve bağımsızlığınız tümüyle elden gider.

Daha önce Fransız Cumhurbaşkanı Auriol'a söylediğim şeyi ona da söylemeyi istedim; bizim için kendinizi ne diye üzüntüye sokuyorsunuz?

1953'te söylenmiş olan bu sözlerle, 1970'teki gerçekliği karşılaştırdınca acı acı gülmek elden gelmiyor. Şimdi geleneklerimizi ve uygarlığımızı silip süpürmeye çalışanlar, John Foster Dulles'in yerini

alan ve onun «Asyalılar Asyalılarla dövüſsün» doktrinini uygulayanların ta kendileri değil mi? İleri sürdüğü delillerin hiç birini kabul etmedim. Vietminh'in ideolojisi ile hiç bir ilişkimiz ve yakınlığımız yoktu, ama onların milli kurtuluſ savaşı yapmalarına sempati duyuyordum. Kamboçyalı bir yurtsever olarak başka türlü bir duygu benim için mümkün müydü? Aynı amacın peşindeydik, sadece yollarımız ayrıydı. Bunları Foster Dulles'a da söyledim. Verdiği soğuk öğüt, Auriol'ün sözlerinin bir yankısı gibiydi: «Ülkenize dönün ve General Navarre'ın komünistlere açtığı savaşı kazanmasına yardım edin!»

Bundan sonraki hareketim, New York Times gazetesinin benimle bir görüşme yapmasını sağlamak oldu. 19 Nisan 1953'te birinci sayfada yayınlanan bu görüşmede, gazetecinin «komünist tehdidi» ile ilgili bir sorusuna ſu cevabı vermiſtim :

«Son yıllarda Kamboçya'daki aydın çevrelerde, Vietminh komünistlerinin yalnızca ülkelerinin bağımsızlığı için savaştıkları inancı iyice yerleşmiş bulunuyor». Olaylara bu gözle bakan Kamboçyalıların «Fransa uğruna ölmeye ve Fransa'nın Kamboçya'da kalmasına yardım etmeye» hiç bir sebep göremediklerini ilâve ettim. Fransızların Kamboçya ordusunun komutasını ellerinde tutmak, ekonomik ve malî işlerini kontrolleri altında bulundurmak ve hükümranlığımızı ilgilendiren bütün öbür konularda söz sahibi olmak suretiyle bütün hak ve imtiyazları kendilerine saklamaktaki ısrarlarından doğan adaletsizliğe işaret ettim. Bu görüşmenin uyandırdığı tepkiler, yerinde ve zamanında kullanıldığı zaman, basının ne büyük bir güce sahip olduğunu hiç bir zaman unutamayacağım biçimde göstermiştir. Auriol ve Dulles ile konuşmalarında elde edemediğim

şeyi, New York Times aracılığı ile elde etmeyi başardım. Gazetenin yayınından dört gün sonra Fransa Hükümeti, artakalan sorunları görüşmek üzere Paris'e bir Kamboçya delegasyonu gönderilmesini istedi.

Dönüş yolculuğuma, Paris görüşmelerinin sonucunu beklemek için Tokyo'da ara verdim. Orada bulunduğum günlerde Dulles'tan «Laos'tan bir komünist istilâsı tehdidinin bu kadar apaçık hale geldiği bir anda, Kamboçya'nın Fransa ile tam bir ahenk içinde çalışmasının zorunluğunu» belirten bir mesaj aldım. Mesajda ayrıca ABD'nin «Khmer halkını komünist saldırısından kurtarmak için her türlü yardımı çabuklaştırma ve yoğunlaştırma» kararı aldığı bildiriliyordu. Güzel, diye düşündüm, açıkça görülen şey şu ki, Kamboçya kendi gücüne güvenmeli...

Beni çekiştirmekten hoşlananlar, yetişme dönemlerimin bir yerinde Mao Zedung ve Çu En Lay tarafından beynimin yıkanmış olduğunu ileri sürerler. Oysa politik eğitimimi ben Vincent Auriol, John Foster Dulles, sonradan da Richard Nixon'a borçluyum. Bu liderlere göre bağımsızlık, söz konusu olan küçük ülkenin değil, fakat kendi çıkarlarının gereğine göre alınıp verebilecek bir pazarlık kozundan başka bir şey değildir.

Ancak benim, gerekirse silâhlı mücadeleye gireceğim yolunda yaptığım çağrıya yarım milyondan fazla Kamboçyalının «evet» cevabı verip etrafında toplandıklarını gördükten sonradır ki, Fransızlar bizimle görüşmelere gerçek ilgilerini gösterdiler.

1953'te Fransızlar askerî, hukukî işler ve zabıta kuvvetleriyle ilgili yönetim yetkilerini bize devretmeye razı olduktan sonra Khmer İssarak ve Viet-

minh kuvvetlerine hitaben yayınladığım bildiride şu cümleler de yer alıyordu : «Gerçi biz komünist değiliz, ama dışardan bize zorla kabul ettirilmeye kalkışılmadığı sürece komünizmin karşısında da değiliz. Vietnam'da olup bitenler bizi hiç bir şekilde ilgilendirmez.» Ayrıca Vietnam'ın karşı yapılacak harekatlarda bağımsız Kamboçya'nın üs olarak kullanılmayacağı yolunda teminat verdim. Bu bildiri, Kamboçya'nın «tarafsızlığı»na küfürler yağdırılmasına yol açtı; ülkemiz için tarafsız terimi de ilk kez bu vesileyle kullanılmıştı. Bildirinin hemen arkasından, Çin işlerinde uzman bir senatör olan William Knowland başkente damladı. Senatör, Amerikan Elçisi Donald Heath ile birlikte Saygon'a giderek, komünizmi ezme işi tamamlanuncaya kadar Fransızların Kamboçya'da hakimiyetlerini sürdürmelerinde ısrar etti. O sırada Sirik Matak Dışişleri Bakanımızdı ve Amerikalı Senatörün onu kendi tarafına çekmesi güç olmamıştı. Ama ben sonuna kadar kesinlikle direndim.

Knowland'ın ziyareti, Kamboçya'nın içişlerine Amerika'nın burnunu sokmasının başlangıcı oldu ve bu 1970 istilâsına kadar uzandı. Gerek Senatör Knowland ve gerekse Büyükelçi Heath, Sirik Matak'ın da desteğiyle, Kamboçya'nın «ortak davaya yardım» edeceğine söz vermemiz için bizi bin dereden su getirerek zorladılar. Ama biz yolumuzdan sapmadık. Onlar da öfkeli ve elleri boş döndüler.

17 Ekim 1954'te askerî yetkilerin bize devredilmesiyle ilgili son sorunlar da görüşüldü ve 9 Kasım'da bağımsızlığın gerektirdiği her şey Kamboçya'nın ellerine teslim edildi.

Vietminh'in Vietnam ve Laos'ta gittikçe artan baskılarını koz olarak kullanıp hem askeri, hem po-

litik yönden manevra yapabilme gücünü elde ediyordum. Şöyle ki, Fransızlar ya benim «bağımsızlık cihadı»ma boyun eğecek, ya da kendileri için daha önemli ve hayatî cephelerde askerî güçlerini zayıflatmak bahasına Kamboçya'daki kuvvetlerini artıracaklardı.

Yetkilerin resmen devredilmesi günü gelince, karşımda saygı duyduğum eski süvari öğretmenim General Langlade'ı buldum. Süvarilerin deyimlerini kullanarak bana şöyle dedi :

«Ekselans, beni kamçıladınız.»

«Generalim, doğru değil bu» diye cevap verdim. «Sadece De Langlade'dan aldığım eğitime lâayık olduğumu göstermek istedim. Askerlik biliminde her şeyi sizden öğrendiğim için, bu sizin başarınızdır.»

«Fakat öğretmeninize karşı fazla nazik değilsiniz.»

«Generalim, sizin öğrencilerinizden biri olarak, gücümü ispat etmek zorundaydım. Ülkemin kaderinin söz konusu olduğu, hayatî önemde bir savaş kaybedemezdim.»

Fransızların ayrılışlarından bir gece önce, kurmay subaylarından birisi General Langlade'ın kulağına şöyle fısıldamış: «Bu Kral deli! Eski öğrenciniz bir deli! Bizi Kamboçya'dan çıkarıyor, ama bilmiyor ki biz olmayınca Vietminh kendisini karınca gibi ezecek.»

Langlade da ona ve diğer subaylarına dönmüş, şu cevabı vermiş: «Baylar, kral deli olabilir, ama bunun çok parlak bir delilik türü olduğunu kabul etmek lâzım!»

1954 Hindicini Konferansı'nda bağımsızlığımız bütün devletlerce tanındı ve garanti edildi. Fakat biz gerçek bağımsızlığa kavuşma tarihi olarak 9

Kasım 1953'ü kabul ettik ve bu günün yıldönümle-
rini kutladık.

Kuzey Vietnam Cumhurbaşkanı Ho Çi Minh'in cenaze töreninde şeref muhafızı olarak tabutu taşıyan arabanın arkasındaki yerimi aldığım zaman, onun bir sözünün ne kadar doğru olduğunu hüznle hatırladım: «Hiç bir şey bağımsızlıktan daha değerli değildir.» O, mütevazı bir ailenin ömrü boyunca ihtilâlcı olarak yaşamış çocuğu, ben ise krallar soyundan gelen bir aristokrattım. O, benden otuz yaş büyük olarak, başka bir kuşağın çocuğu idi. Kendimizi ülkemizin bağımsızlığı davasına adanmış olmamız da ortak yanıımızdı. O, gençliğimde beni çok ürküten ve kan dökülmesinden dolayı düşündüren çetin ihtilâl yolunu seçmişti.

O eşsiz yurtseverin tabutta sükun içinde, keskin çizgili yüzüne ilk ve son kez bakarken, onun hayatı ve eylemlerinde, Hindicini halklarının yabancı boyunduruğundan kurtulmak için kuşaklar boyu katlandıkları fedakârlıkların bir özetini gördüğümü hissettirdi. Ömrünü halkının özgürlük kazanmasına adanmış, iyilik dolu ve bencillikten uzak bir adamdı o.

En sonunda şu acı ve önemli dersi yine Amerikalılar'ın kendileri verdiler. Emperyalistler bir ülkeyi kendilerine hedef olarak seçtiler mi, o ülkenin halkına özgürlük için bir tek yol bırakıyorlar; bu da, Ho Çi Minh tarafından belirlenen silahlı mücadele yoludur.

BÖLÜM 12

TAHTTAN AYRILIŞ VE DEVRİLME

2 Mart 1955'de Pnom Pen radyosuna kapalı bir zarf gönderdim ve öğle üzeri açılarak içindeki dolu bantın öğle haberlerinde yayınlanması emrini verdim. Böylece Kamboçya halkı büyük bir şaşkınlık içinde benim tahttan ayrılmış olduğumu öğrendi. Kral ailesi ve hükümet üyeleri de herkes gibi büyük bir şaşkınlığa uğramışlardı. Kararı kimseye danışmadan, kendi kendime vermiş, daha önce de kimseye açıklamamıştım. 1947 anayasasına göre, böyle bir durumda Taç Konseyi'nin toplanarak Kral Ang Doung soyundan bir erkeği tahta geçirme kararını vermesi gerekiyordu. Yani Sisovat, ya da Norodom sülâlelerinden biri seçilecekti. Taç Konseyi o zaman 64 yaşında olan babam Norodom Suramarit'i seçti. Ben on dört yıl tahtta kalmıştım ve o sırada otuz iki yaşındaydım. Radyoda kendi sesimden yayınlanan demecimde şunu açıkça belirttim ki, bir daha tahta çıkmayı ne isteyeceğim, ne de kabul edeceğim.

Böyle bir adımı niçin atmıştım ve niçin o sırada yapmıştım? Bunda çeşitli etkenler var. Bazıları iç, bazıları da dış işlerimizle ilgili. 1952'de Kamboçya'yı üç yıl içinde tam bağımsızlığa kavuşturacağı-

ma söz vermiştim. Bunu üç yıldan çok daha önce gerçekleştirdim. Tahttan çekilme kararımı verişimden bir ay kadar önce, 7 şubat 1955'de, kralın bağımsızlığımızı kazanma görevini yeterli biçimde başarmış olup olmadığı konusundaki bir referanduma, halkın yüzde 99,8'i 'Evet' cevabını vermişti. Bu görevimi yaparken, dünyadaki devlet adamlarıyla nasıl görüşmek, nasıl tartışmak, onlara nasıl davranmak konusunda büyük tecrübeler kazanmıştım. Fransa ve ABD gibi büyük devletlerin «çıkar gütmeyen» politikalarının içyüzünü kavramıştım. Bağımsızlığımızı kazandığımız bu andan sonra, asıl sorunumuz bu bağımsızlığı korumaktı. Ancak bir bağımsızlık mücadelesi açma rolünü oynayabilecek bir kralın, bundan sonra yapılacak işleri kendi üzerine alması doğru ve uygun olmazdı.

Milletlerarası Kontrol Komisyonu, bir çeşit devlet üstünde devlet rolü oynamaya başlamıştı. Beni bir aristokrat, bunun için de hem sol kanat partilerinin, hem de ilericiliğin yeminli düşmanı gibi gören Polonyalılar bu durumu sömürme yolları arıyorlardı. Amerikan çıkarlarının koruyucusu olan Kanadalılar, daha ilk günden sınırlarımızdaki saldırılara gözlerini kapatmışlardı. Kamboçya içinde birbiriyle boğuşan politik gruplar, beni bu çekişmeye sadece seyirci kalacak bir duruma getirmek istiyorlardı. Hiç değilse ben o günlerde durumu böyle görüyordum ve sembolik bir lider statüsünden ayrılıp politika arenasına doğrudan doğruya adım atmak kararını bunun için vermiştim.

Dış cephede ise, Kamboçya'ya SEATO şemsiyesini kabul ettirmek için baskılar artmaya başlamıştı. Sağcı kanadımızdan bazıları, böyle bir şemsiyeyi kendi politik ihtirasları için elverişli bir koruyucu o-

larak görüyorlardı. «Bütün sorumluluk kendilerinde olmak ve Fransızları karıştırmamak şartıyla» Amerika'nın Kamboçya ordusunu eğitecek subaylar göndermeye hazır olduğu Foster Dulles tarafından açıklanmıştı. Bu şartın arkasında saklı olan tehlike, Amerika'nın Fransızlardan boşalan yeri hemen doldurmak, onların yerini almak amacını gütmesiydi.

Öte yandan politik bakımdan kendi ayaklarım üzerinde durmak ve kral sülâlesine mensup olduğum için otomatik olarak ele geçirdiğim otoriteye dayanarak değil, fakat politika arenasında kendi gücüme dayanarak boyumun ölçüsünü almak istiyordum. Amerikalıların desteklediği Demokratik Parti, daha çok Fransız stilinde bir Batılı parlamento sistemini getirmeyi istiyordu. Milletlerarası Kontrol Komisyonu'ndaki Polonyahılar, komünist eğilimli Pracheachon Partisi'ni koruma isteğindeydiler. 1947'-de ben, o zamanki mutlak monarşi sistemini tamamen değiştirerek, parlamento aracılığıyla ülkeyi yöneten anayasal monarşi sistemini getirmiştım.

Fakat sonradan bu yeni sistemin iyi işlemediğini gördüm, çünkü kim en cazip vaadleri yaparsa sandıklara onların lehinde oy atılması sonucunu yaratan o şekilci demokrasi tipi üzerinde halkımızın hiç tecrübesi yoktu. Üç yıl içinde bağımsızlığımızı gerçekleştireceğime söz verdiğim halde oylama ile seçilmiş ilk parlamentoyu dağıttığım zaman, sinirli bir öğrenci bana sert bir mektup yazarak demokrasiyi daha bebekken öldürdüğümü söylemişti. Bu öğrenci, şimdi ülke içindeki direniş hareketini yöneten, kilit durumundaki üç bakandan biri olan Hu Yun idi. Doğru olan şu ki, o günlerde, gerçekten iyi işleyen ve sürdürülme gücünü taşıyan demokratik bir sistem yaratabilme tecrübemiz yok-

tu. Böyle bir sorunla karşılaşmış olan tek yeni bağımsızlık kazanmış ülke biz değildik.

Fransız parlamento sisteminin bir anarşi içine yuvarlanıp, savaş sonrasında birkaç aydan fazla işbaşında kalamayan hükümetler yüzünden tam bir soysuzlaşmaya düşmesi olayı önümüzdeki dururken, Kamboçya'da aynı sistemi kopya etme hevesini duyamazdık. Fransa'da hükümet istikrarsızlığına rağmen devlet işlerini düzenli sürdürebilen yerleşmiş bir bürokrasi vardı. Evvelce kadroların Fransızlar ve Vietnamlılar tarafından doldurulduğu sivil hizmetler, şimdi Kamboçya'da henüz bir çekirdek halindeydi ve kurumlardan hiç biri yerine oturmuş değildi. Bu durumda Kamboçya'ya demagojinin —Demokratik Parti'nin liderlerinden Son Ngok Tan'ın başlıca silahıydı— politik hayat ve devlet yönetiminde en az etkili olabileceği orijinal bir demokrasi sistemi getirerek ülkeyi bir kaosa sürüklenmekten kurtarma kararını verdim.

Tahttan çekilişimden üç hafta önce 19 Şubat'ta 1947 anayasasında bir değişiklik için öneri yaptım. Bu öneriye göre, birçok köyün tek grup halinde birleştirilmesiyle meydana gelen idari bir ünite olan komünlerin her biri, bağlı oldukları ilin Bölge Meclisi için birer temsilci seçeceklerdi. On beş il meclisinin, kendi bölgelerinin işlerini yönetmekte geniş yetkileri olacak ve Milli Meclis'in milletvekillerini de bunlar seçecekti. Partilerin varlığına dokunulmama ile birlikte, milletvekili adayları kendi şahısları adına seçimlere katılacak, parti adayı olarak halkın karşısına çıkamayacaklardı. Kabine üyeleri ise, seçilmiş olan milletvekilleri arasından ve Kral tarafından seçilecekti. Milli Meclis, bakanlardan herhangi birinin görevini elinden alabilecek, ama bütün

kabineyi düşüremiyecekti. Seçmenlerin yarıda fazlası, bakanlardan herhangi birinin görevini gereği gibi yapmadığı kanısına varacak olursa, bu bakanın görevi yine geri alınabilecekti.

Bu yeni sistemi teklif etmekteki amacım, ağzı laf yapanların seçmenleri kandırarak becerikliliklerine göre seçim kazanmaları yerine, halka, kendi bölgelerinde başardığı işlere bakarak adam seçme imkânı vermektir. Muhalefet partileri bu teklifime karşı çıktılar, hatta böyle bir sistemin Cenevre anlaşmalarının ruhuna aykırı olduğunu ileri sürerek Milletlerarası Kontrol Komisyonu'na bir protesto iletiler. Hücum ve eleştirilerindeki sertlik ve bana yüklenmelerinin asıl sebepleri beni öylesine rahatsız etti ki, artık monark durumunda kalmanın imkânsız olduğunu hissettim. Ya hükümdar olarak politikaya tamamen uzak kalmak, ya da politika arenasının içine dalmak zorundaydım.

Tahttan çekildikten iki hafta sonra yaptığım açıklamalarda hem Kral olarak kalıp, hem halkla yakından teması sürdürebilmenin güçlüklerini, benim ise her zaman halkımla yakın temas halinde olmayı özlediğimi belirttim. Gençliği, özellikle öğrencileri, ülkem için harcamak istediğim çabalarımın, «Kral Hazretleri» olarak sarayda oturmakla ve sarayın debdebe ve özel haklarından faydalanıp lüks içinde yaşamakla bağdaşamayacağına inan-dırmak istiyordum. Tahtta kaldığım sürece devletin önemli mevkilerinde bulunan kimseleri nüfuz ve zenginlik peşinde koşmaktan alıkoymaya kalkıştığım zaman ciddiye alınmadığımı anlattım ve şöyle dedim:

Yabancı hakimiyetine karşı mücadelemizde büyük devletlerle çatışmaya girerken krallık otoritesine sahip olmanın

önemi büyüktü... Ülkemin yasalara göre en yüksek temsilcisi ünvanına ihtiyacım vardı... Onların karşısında Kral olarak konuşmasaydım, bana bütün Kamboçya'yı temsil eden bir kişi olmadığım cevabını verirlerdi... Bugün durum çok değişiktir. Asıl sorunumuz iç işlerimizle ilgilidir.

Eğer tahtta kalacak ve saraya kapanacak olursam gerçek durumu ve halkıma çektirilen sıkıntıları hiç bir zaman öğrenemeyeceğim.

Kendilerine şu veya bu şekilde sıkıntı çektirilen yurttaşlarımla benimle başkalarının yanında açık açık konuşmaya cesaret edemediklerini çok iyi biliyordum. Başkaları dediğim bu kimseler arasında, herhangi bir şikâyetini bana bildirecek bir yurttaş sonradan cezalandıracak, ondan hırsını alacak bir sürü memur da bulunurdu. Bu yurttaşlar saraydan ayrılıp gittikten sonra başlarına neler geldiğini nasıl öğrenebilirdim. Radyodaki konuşmama şöyle devam ettim :

Saray bir sürü pişkin mandarinler (*) ve entrikacılarla dolu. Bunlar filin bacaklarına yapışan sülüklere benzerler.

Etrafım benden lûtf bekleyen bir sürü dalkavukla çevrili bir protokol tutuklusu olarak yaşamaktan iğreniyordum. Bir geziye çıkmak ve herşeyi kendi gözlerimle görmek istediğim zaman, gideceğim yerlere önceden haber salınıyor ve bir sürü tatsız şey ve hoşgeldin taklaları arasında, önlerine resmî memurlardan bir duvar çekilmiş olan, temiz giyimli insanlardan başka bir şey göremiyordum. Bundan nefret ediyordum, ama bir Kral olarak bu törenlere boyun eğmekten başka bir şey yapamazdım.

(*) Yüksek devlet memuru. (Editörün notu)

Bağımsızlığımızı elde ettikten sonra kırkı aşkın devlet tarafından resmen tanındığımız için o günden sonra zamanımın çoğunu elçilerle, seçkin ziyaretçilerle geçirmek, resepsiyonlarda, ziyafetlerde bulunmak zorunda kalmıştım. Resmî görevlerim öylesine artmıştı ki, memleketimin bir köşesine gitmek için tek dakika vaktim olmuyordu. Geleneksel «Kral» olarak kalıyordum. Radyo konuşmamda bunları belirterek, sözlerimi şöyle tamamladım :

İşte bütün bu sebeplerden dolayı tahttan, sarayın gösterişli ve tantanalı hayatından uzaklaşmak, bütün zamanımı ve enerjimi halkıma ve onun refahına adanmak kararını verdim.

Tahttan çekilişimin bir manevra olduğu ve uygun gördüğüm bir zamanda tekrar taç giyeceğim yolundaki söylentilere son vermek için : «Olaylar nasıl gelişirse gelişsin, tahta dönmeyi kesin olarak reddediyorum» dedim. Bunu, mümkün olduğu kadar açık olarak «milletin önünde, tarih önünde, dinimiz önünde ve bütün dünya önünde verilmiş bir söz» diyerek belirttim ama yine de sözüme inanmayanlar olacaktı.

Tahttan ayrılığımı bildiren konuşmam yayımlandıktan bir ay kadar sonra Sangkum Reastr Niyum adlı siyasi gruplaşmayı gerçekleştirmek istediğimi ve bunu, tek amacım olan milli birliği pekiştirmenin bir aracı olarak kullanacağımı açıkladım. Mevcut siyasi partileri, aralarındaki ayrılıkları unutmaya ve bir siyasi partiden çok, bir hareket, bir cephe olarak kurulmasını düşündüğüm bu yeni siyasi örgüt içinde toplanmaya davet ettim. Amacımızın «gerçekten demokratik, eşitlikçi ve sosyalist bir

Kamboçya yaratmak ve anayurdumuzu eski büyüklüğüne kavuşturmak» olduğunu söyledim. Sadık taraftarlarından çoğu «demokratik, eşitlikçi ve sosyalist» sözcüklerini çabucak unutarak, Sangkum örgütünü kendi kişisel ihtiraslarını geliştirici bir alet olarak kullanma yollarını düşünmeye başladılar.

İki ay içinde üç sağ kanat partisi, Lon Nol'un, Khmer Kalkınma Partisi, Sam Sari'nin Halkçı Partisi, Um Sun'un Milli Demokratik Partisi örgütlerini dağıttı ve üyelerine Sangkum'a katılmalarını tavsiye etti. Demokratik Parti, Pracheachon, Liberal Parti ve diğerleri ise 11 Eylül 1955'de yapılacağı ilan edilen seçimlere ayrı partiler olarak gireceklerini bildirdiler.

Milletlerarası Kontrol Komisyonu'nun denetimi altında ve 1954 Cenevre Anlaşması hükümlerine göre yapılan seçimde Sangkum doksan bir sandalyenin hepsini kazandı. Böylesine ezici bir zafer kazanacağımı ummamıştım. Sangkum oyların yüzde 83'ünü, Demokratik Parti yüzde 13'ünü Pracheachon ise sadece yüzde 3'ünü toplayabilmişti. Liberallerle öteki dört küçük parti toplam olarak yüzde 1'den az oy aldılar ve politika sahnesinden silindiler. Tahttan çekildikten altı ay sonra kendimi, Milli Meclis'teki bütün sandalyelere sahip olan büyük bir siyasi topluluğun lideri ve Başbakan olarak politika sahnesinin en önünde buluverdim.

Bütün görünüşüyle üç sağ kanat partisinden oluşan Sangkum'un Pracheachon'u böylesine kesin bir yenilgiye uğraması yüzünden Washington benim zaferimi —biraz vakitsiz olarak— sevinçle karşılamıştı. Bir kere Sangkum, sadece kendine katılan üç sağcı partiden oluşmuş değildi. İkinci olarak da ben hiç bir şekilde gerici

bir politika izlemek niyetinde değildim. Halkın, tarafsızlığı savunan ve Amerikan yeni-sömürgeciliğine karşı çıkan sol kanat gruplarını desteklemiş olması beni sevindirmişti. Ben düşünüş tarzı bakımından bu gruplara, öbürlerinin politikalarından çok daha yakındım. Washington'da vaktinden önce sevince kapılan Foster Dulles'in, tahttan çekilişimden iki hafta sonra Hindistan'ı ziyaret ettiğimi hatırlamış olması gerekirdi. Hindistan'ın o zamanki lideri Nehru böyle bir adım atmış olmamdan duyduğu memnunluğu belirtmiş ve bana dış politikamızda tarafsız bir tutumu benimsememizi ısrarla öğütlemişti; zaten benim kafamda şekillendirmeye çalıştığım şey de buydu.

Son Ngok Tan ise daha önce, Nehru kızı İn-dira ile birlikte Angkor tapınaklarımızı ziyarete geldikleri bir sırada kendisiyle temas kurarak, ondan, kendi politikasını desteklemesini istemişti. Anladığıma göre Nehru bu entrikacıya hemen notunu vermişti. Son Ngok Tan'a benimle anlaşmazlıklarını unutmamasını ve milli birliğin çıkarları uğruna benimle işbirliği yapmasını öğütlemişti. Buna karşılık Son Ngok Tan beni kötülemeye kalkışmıştı. Suçlamalarından biri, benim «Amerikan aleyhtarı» oluşumdu. Sonra bu görüşmeyi bana nakleden Nehru, onun bu suçlamasını duymazlıktan geldiğini söyledi.

Hindistan'a yaptığım sekiz günlük ziyaretin sonucu olarak ülkelerimiz arasında elçilik seviyesinde diplomatik ilişkiler kurulması için anlaşmaya vardık ve ortak bildiride, bu ilişkilerin, Çu En Lay'ın bir yıl önce Yeni Delhi'yi ziyareti sırasında tespit edilmiş olan Barış İçinde Birarada Yaşama'nın Beş İlkesi'ne dayanacağı belirtildi. Çok iyi anlaştığımız bu temasımızda Nehru, benim tarafsızlık için karar

vermemde önemli rol oynadı.

Seçimlerden iki hafta sonra Sangkum Milli Kongresi toplandı. Bu Kongre, şimdi sosyal bilimcilerin «karar verme süreçleri» diye adlandırdıkları, halkın siyasete doğrudan doğruya katılmasına imkân verme anlayışına uygun bir toplantı oldu. Bu toplantıda bazı tarihi kararlar verildi; kadınlara oy hakkı tanınması, resmi kuruluşlarda Khmer dilinin tek resmi dil olarak kullanılması gibi. (Bu konu, Fransızlarla benim aramda uzun zamandan beri devam eden çekişmenin esasıydı. Beni, isteğime karşı olarak evlendirmeye kalkışmış olan Yüksek Danışmanı Gautier, aksini yaptığımız takdirde Kamboçya'nın hiçbir zaman modern bir devlet olamayacağına beni inandırmaya çalışarak Khmer dilindeki metinleri Latince çevirileri lehine kısıtlamaya kadar gitti.) Ayrıca seçim listelerindeki seçmenlerin çoğunluğu isterse, o bölgeden seçilmiş olan milletvekilinin görevi iptal edilebilecekti. O tarihi günden Aralık 1969'a kadar Milli Kongre düzenli olarak yılda iki kere toplandı, olağanüstü bir durum ortaya çıktığı zamanlarda da olağanüstü toplantılar yaptı.

Sekiz yıllık süre içinde Kamboçya salt monarşi düzeninden, seçimle işbaşına gelen Milli Meclis ve Sangkum Milli Kongresi'ne dayanan bir güdümlü demokrasi biçimini benimseyerek anayasal monarşi düzenine doğru ileri adımlar atmıştı. Kralın yetkileri, sembolik olmaktan öteye geçmeyecek biçimde kısıtlanmıştı. Karar verme yetkisi, halkın temsilcilerinin doğrudan doğruya denetimi altında Başbakanla onun kabinesine verilmiş oluyordu. Bu sistem beş yıl hiç aksamadan işledi.

3 Nisan 1960'ta babam, Kral Norodom Suramarit, daha önce anlattığım paketli bomba olayının ar-

kasından ölünce bir buhran patlak verdi. Taç Konseyi, Kral Ang Duong'un iki oğlundan olan, bu yüzden de kral adayı olmaya hak kazanan yüz seksen küsur prensten birini krallığa seçecek miydi? (İlk Milli Kongre'de, her ne kadar kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanınmışsa da, kadınlara tahta geçme hakkının da tanınması yoluna gidilmemişti. Gidilmiş olsaydı, annem hiç şüphesiz kraliçe olarak babamın yerine tahta geçecekti.)

Taç Konseyi'nin ilk toplantısında, şimdiye kadar monarşimizin başlıca meziyetlerinden birinin milli birliğin en yüksek sembolü olarak kalmış olmasına işaret ettikten sonra, şimdi «krallık ailesini yıpratmak, sonunda da tamamen yıkmak ve arkasından monarşinin harabeleri üzerinde Son Ngok Tan'ın başkan olacağı bir cumhuriyet rejimi kurmak için elinden gelen her şeyi yapmakta olan bir grup var» dedim. On yıl sonra ne olacağına dair oldukça iyi bir tahminde bulunmuştum, yalnız 1970-71'de Son Ngok Tan, başkanlık antresinde kendi tahmin ettiğinden fazla bekletilmişti. Benim yeniden tahta geçmem için kuvvetli baskılar vardı, ama ben verilmiş kararımdan dönemeyecektim. Bunun üzerine bir çok kimse, oğullarımdan birini tahta geçirmemi istedi, ama ben buna da karşı çıkarak Taç Konseyi'ne şunları söyledim :

Dünyada hiç bir şey, çocuklarımdan birini tahta oturtma izin vermeye beni razı edemez. Kralın katlanmak zorunda kalacağı korkunç sıkıntıları ve ezici sorumluluğu çok iyi bilecek durumdayım. Bunların da dışında kral bir sürü entrikalara, hırslara, kıskançlıklara göğüs germek zorunda kalacak. Kendi krallığım zamanında bunların hepsi benim başıma geldi, bunun için de çocuklarımı böyle bir kaderi benimsemekten kurtarmak isteyişimi anlayışla karşılayacağınızı umuyorum.

Hiç istemediğim şey, krallık ailesindeki insanların, bir iç savaş yürütürcesine birbirleriyle koltuk kavgasına girerek ülkeyi tepeden tabana bir parçalanma içine düşürmeleri tehlikesiydi. Daha önce belirttiğim adımları atarken, gerçekte monarşiyi ortadan kaldırmak ve onu sadece bir şekil olarak bırakmayı da en çok bunun için istemiştim. Kendim tahttan çekilerek bunun ilk gereğini de yerine getirmiştim. Fakat monarşi ülkemizde tek ve en büyük birleştirici güç olarak kalmaya devam etmişti ve bunu birdenbire tümünden ortadan kaldırmak, sadece düşmanlarımızın ekmeğine yağ sürerdi. Taç Konseyi'ndeki konuşmamda daha sonra, monarşi, milli birlik ve ilerleme için «ahenkli ve etkili bir çerçeve» olma durumunu kaybederse

onun yıkılışı için son darbeyi kendim vurmakta ve milleti-me başka yollar araması için öncülük ederek bu devrimi barış içinde kan dökülmeden gerçekleştirmek için her yardımı yapmakta (1)

tereddüt etmeyeceğimi söyledim.

Ama bu yeni yolu aramak için vakit henüz gelmiş değildi. Çünkü millet demek, halk, Budizm ve monarşinin bir arada bulunması demektir. Bu yüzden monarşiyi korumak için mücadele ederken, yeni bir monark seçilmesine de karşı koyuyordum.

Sonunda geçici bir çözüm yolu olarak amcam Prens Sisovat Moniret'in başkanlığında bir Naiplik Konseyi kurulması kararlaştırıldı. Prens Sisovat 4 Nisan 1960'ta Milli Meclis'te yemin etti. Bu da kri-

---

(1) Realites Cambodgiennes, 3 Ağustos 1962.

zin atlatılmasını sağlayamadı. Her taraftan daha devamlı bir çözüm yolu bulmam, bu arada yeniden tahta geçmem için ricalar ve baskılar sürüp gidiyordu. Sonunda Taç Konseyi'ne

halkın açıkça belirtilen isteklerine uygun olarak, halkoyuna başvurmak ve Devlet Başkanı yetki ve görevlerini üzerine alacak bir şahsı bulup iş başına getirmek

görevini veren bir anayasa değişikliği önerisi yapıldı.

5 Haziran 1960'ta ülke çapında bir plebisit yapıldı ve bu öneri bir kaç yüze karşı iki milyondan fazla oyla kabul edildi. 122. maddede yapılan değişikliğe göre, Devlet Başkanlığı'na seçilen kişiye bütün hükümdarlık yetkileri ve yükümlülüklerinin verilmesi ileri sürülmüştü. Anayasa değişikliği, plebisit sonucuna uyan Milli Meclis'te de oybirliği ile kabul edildi. Beş gün sonra, 9 Haziran 1960'ta bu yeni göreve yine oybirliği ile ben seçildim. «Hükümdarlık yetki ve yükümlülükleri»ni üzerime alırken, annem de Ana Kraliçe ünvanıyla monarşinin sembolü olarak kalıyordu. Monarşinin gücüyle birlikte, hânedan buhranı da böylece sona ermiş oluyordu.

1970'ten sonra olup bitenlerle ilgili olarak bir konuya işaret etmekte yarar var: Değiştirilen anayasanın 53. maddesi «Devlet Başkanlığı'na seçilmiş olan kişinin kutsallığı ve dokunulmazlığı vardır» demektedir. Bunun anlamı, en azından, Devlet Başkanı'nın şu veya bu yoldan devrilemeyeceği, Milli Meclis'in onu görevden uzaklaştırabilme yetkisinin bulunmamasıdır. Yine aynı madde, her yasama döneminin başında bütün milletvekillerinin görevlerine başlamadan önce Devlet Başkanı'na sadakat yemini edeceklerini öngörüyordu. 1970'te beni devirmiş olan milletvekil-

lerinin hepsi bu yemini yapmış bulunuyorlardı. Devlet Başkanı'nın «kutsal dokunulmaz» olduğu maddesi yalnız 18 Mart darbesinin yapılmış olmasıyla değil, aynı zamanda daha kaba bir şekilde beni ihanetle suçlayıp bana ölüm cezası verilmesiyle de çiğnenmiştir.

Yasalarımıza böylesine apaçık aykırı bir davranış olmasına rağmen Washington, yeni rejimi benim devrilmemden hemen sonra tanımakta ve bu rejimin iktidarı eline geçirmek için kullandığı yöntemin meşru ve anayasaya uygun olduğunu belirtmekte aceleci davrandı. Değiştirilen anayasanın 95. maddesi, önemli bir anayasa buhranı çıkarsa bir referandum yapılmasını öngörüyordu. Devlet Başkanı'nı düşürmek ve monarşiyi kaldırıp onun yerine cumhuriyet rejimini getirmekten daha önemli bir anayasa buhranı olabilir miydi? Hiç şüphesiz Lon Nol ve hempalarında halk oyuna başvuracak cesaret yoktu. Anayasanın 115. maddesi «devletin monarşi yapısına sahip olmasını öngören maddelerde herhangi bir değişiklik önerisi yapılamaz» demektedir. 92. madde Milli Kongre'nin yılda iki kere toplantıya çağrılmasını da emrediyordu. Daha önce de belirtildiği gibi, Milli Meclis ile Milli Kongre'nin kendi aralarında çözümleyemedikleri bir sorunun, referandum konusu olması gerekiyordu. Oysa darbeden sonra Milli Kongre tek bir kere toplantıya çağrılmamıştı.

O kadar dikkatle ve her şeyini hesaplayarak geliştirdiğim bütün demokratik kurumlar ve yöntemler, ben «demokrasi adına» düşürüldüğüm zaman, «hür dünya»nın alkışları arasında çiğnendi ve yıkıldı. Halkın sesi susturuldu. «Demokrasiye bağlılığı»nın yeni bir kanıtı olarak, Lon Nol 17 Kasım 1971'de Milli Meclis'i de kapattı. Sebebini de şöyle açıkladı :

«Savaşı kazanmak istiyorsak bu kısır demokrasi oyununu oynamaktan vazgeçelim.»

Demagogik bir jest olarak «prenslik» ünvanından vazgeçen Sirik Matak bile, Lon Nol yönetimi altına geçmiş olan devletin «henüz bir anayasası olmadığını, Milli Meclis'i de kurulmadığı için meşru, anayasaya ve halk istemine dayanan bir temelden yoksun bulunduğunu» kabul etmek zorunda kaldı. 6 Haziran 1972'de Lon Nol'un kontrolü altında bulunan bölgelerde düzenlenen ve kendisinin Cumhurbaşkanı seçilmesiyle sonuçlanan seçim komedisiyle bu eksik sonradan tamamlandı.

Lon Nol-Sirik Matak-Son Ngok Tan üçlüsünün sahneye koydukları anayasal kukla gösterileri, yeni rejime meşru bir görünüş kazandırmak için ne kadar uğraşılsa uğraşılsın, Kamboçya'nın geleceği için önemli değildir. Ülkenin geleceği, köylerden başlayarak, benim devrilmemden önce getirdiğim yöntemlere göre seçilmiş kurullarıyla, direnme bölgelerinde oluşturulmaktadır.

Kaderin garip bir cilvesiyle, rekor denecek kadar kısa bir süre içinde cumhuriyet rejimine bütün itibarını kaybettirdikleri için, 1972'de Amerikalılar darbecilere yeniden monarşiye dönülmesini öğütlediler. Düşünüş şekli şöyleydi: «Cumhuriyet» kelimesi, rüşvetçilik, ahlâksızlık yolsuzluk, demokratik haklara benzeri görülmedik saldırılar ve her şeyin üstünde de askeri ve politik felaketlerle artık eş anlamlı bir hale gelmiş olduğu için, yeniden itibar kazanmanın tek yolu, rejimin adını ve biçimini değiştirmektir. Böylece dünyanın en kuvvetli demokrasisinin yeni «kral-yaracılar»ı Kamboçya için yeni bir kral adayı aramaya başladılar. İlk akla gelen isim, Prens Moniret'ti. Ama anlaşıldı ki amcamın böy-

le bir kâmburu sırtlanmaya hiç niyeti yoktur. Belki de amcam bu işin pek uzun sürmeyeceğini sezecek kadar akıllı idi. Bunun üzerine «kral - yaratıcılar» gözlerini amcam Prens Moniret'in en büyük oğluna diktiler. Bu seçimi haklı göstermek için de daha önce Fransızların babam Suramarit yerine, beni Kral seçmiş olduklarını hatırlatıyorlardı. O halde Moniret yerine neden oğlu Prens Sisovat Retnara seçilmesindi?

Onlara göre, Kiyö Samphan, Hu Yun, Hu Nim ve arkadaşlarının önderliğinde Kızıl Khmerlerin ön plana çıkmış göründükleri Pnom Pen'de, bu yüzden de Amerikalıların keyiflerinin kaçtığı bir sırada —hiç şüphesiz Sihanuk'suz— zarif bir monarşi kurulmasını Washington pek olumlu bir çare olarak görüyordu. Ancak Lon Nol kolayca boyun eğecek gibi görünmüyor, beri yandan Son Ngok Tan, iktidarı kendi eline geçirmek için pusuda bekliyordu. Onun için monarşiye geri dönme düşüncesi ister istemez buzdolabına kondu. Fakat Lon Nol rejimi anayasa buhranına son veremediği için, Retnara'yı Krallığa getirmek isteyenler fırsatını bulunca o düşünceyi yemiden buzdolabından çıkarabildiler.

Retnara, Lon Nol'un Dışişleri Bakanlığında görevli, sağcı, anti-komünist ve Amerikan taraflısı bir kişidir. Başka deyimle Krallığa getirilmesi için istenen bütün niteliklere sahiptir. Lon Nol kendisini sever ve darbeden sonra dış gezilere çıkmaya başladığı zaman onu hep yanında götürmüştür. Ancak bir tek noktada işler çatallaşır. Lon Nol her ne kadar Retnara'yı severse de, ona —ne de başka herhangi bir kimseye— krallık verip kendi mevkinden olmaya boyun eğecek kadar fedakar değildir. Mevkinden hiç bir zaman gönül rızasıyla ayrılmayacaktır.

Nixon ondan kurtulmaya karar verecek olursa baş-
vuracağı tek yol eski Başkan Kennedy'nin Güney Vi-
etnam'da Ngo Dinh Diem'den kurtulmak için yap-
tığını yapmaktır. Amerika'nın Kamboçya'ya kabul
ettirmek istediği bütün öbür çözüm yolları gibi,
Retnara formülü de başarısızlığa uğrayacaktır.

Kamboçya'nın geleceğini çok başka yönlerde
aramak gerekmektedir ve ben, bu geleceğin temel-
lerini atmaya yardımcı olmak için herkesle işbirliği
yapmaktan mutluluk duymaktayım.

BÖLÜM 13

KAMBOÇYA'NIN SAVAŞMA GÜCÜ

Richard Nixon, Hanoi'nin en etkili propaganda ve halkla ilişkiler memurudur. Onun sayesinde ki gelecek kuşaklar şöyle diyecekler :

Kuzey Vietnamlıların akıl almaz zaferi. Tek başlarına dünyanın en güçlü emperyalist devletini dize getirdiler. Onlarınkine oranla çok daha zayıf bir silah gücüyle, Amerikalıları Güney Vietnam'da, Laos'ta, Kamboçya'da yenilgiye uğrattılar ve Amerikan deniz ve hava ordularını defettiler. Ne yüce halk! Hanoi'den başlayarak bütün Hindicini'yi kurtardılar ve yönetimi kendi ellerine aldılar. Nereye bakarsanız onları görürsünüz. Tayland'da Amerikan uçaklarını havaya uçurup yokeden de onlardır.

Ya da şöyle efsaneler çıkacak :

Evvel zaman içinde gökyüzünden inmiş bir Tanrı-Savaşçılar ırkı vardı. Dünyanın şimdiye kadar gördüğü en büyük savaşçılar olan bu ırka Kuzey Vietnamlılar adı verilirdi. Bunlar her yere gidip gelirlerdi. Gözle görülmez yaratıklardı. Binlerce kilometre uzaklıktaki yerlerde, yine görünmez tankları ve silahlarıyla birdenbire ortaya çıkarlardı. Sonra, yine birdenbire savaş meydanlarında görünüp, o güne kadar gelmiş geçmiş askeri güçlerin en büyüğünü ezdiler.

Kuzey Vietnamlılar bu tür saçmalıklar ortaya

çıkmasını diye ellerinden geleni yapıyorlar. Kamboçya direniş kuvvetleri bir savaş kazanınca Hanoi onlara sadece bir kutlama mesajı gönderir. Nasıl, Laos'taki CIA üslerini bastıkları ya da oradaki Amerikan ücretli askerlerinden kurulu birlikleri yenilgiye uğrattıkları zaman Pathet Lao'ya, ya da «Tet» saldırısı yaptığı ya da Mekong Deltasında bir zafer kazandığı zaman Vietnam Milli Kurtuluş Cephesi'ne gönderiyorsa öyle. Ama Nixon ısrar ediyor : «Bu savaşları kazanan siz Kuzey Vietnamlılersınız. Bizi Hindicini'den sürüp çıkaran sizsiniz» diye. Hanoi'nin her keresinde kendilerinin bu zaferlerde hiç bir payları olmadığını söylemesi de hiç para etmiyor.

Sanki doğmakta olan bu efsaneyi bile güçlendirmek istiyormuş gibi Kamboçya'daki kuvvetlerimiz ne zaman bir zafer kazansa, ya da Pathet Lao Amerikan birliklerini bozguna uğratsa, Nixon Kuzey Vietnam'ı bombalamak için yüzlerce uçak gönderir. Bu, yurtseverler Nazi kodamanlarından veya onların köpeklerinden birini öldürdüklerinde, Nazilerin, Ourador ya da Lidice'ye yaptıkları gibi, bazı yerleri taş üstünde taş bırakmamacasına yerle bir etmelerine benziyor. Oysa Kuzey Vietnamlılar yalnız bir kez, o da 1972 «bahar saldırısı» sırasında büyük sayılar ve modern silahlarla güneydeki yurttaşlarının yardımına koşmuşlardı.

Kuzey Vietnamlılar, hatta genel olarak bütün Vietnam halkının cesaret ve fedakarlık mucizeleri gösterdikleri, Vo Nguyen Giap'ın da bir askerlik dehası ve çağımızın en büyük stratejisti olduğu doğrudur. 1971 Şubat'ında Saygon birliklerinin Laos'u işgale başladıkları günlerde kendisiyle beraberdim. Bir gün Kamboçya'daki gelişmeler üzerinde bütün bir öğleden sonrayı karşılıklı görüşerek geçirdik, akşam

yemeğini de birlikte yedik. Giap'ın yemekten sonra ağır ağır kahve içmesini, müzik dinleyerek avarelik etmesini şaşkınlıkla izlemiştim. Gecenin bitmesini istemiyor gibi bir hali vardı. Sonunda, «Generalim, bu kadar çok vaktinizi aldığım için kendimi suçlu hissediyorum» dedim. «Güney Laos'ta böylesine bir çetin savaş sürüp giderken bana bu kadar çok vakit ayırmanızı doğrusu anlayamadım.»

O, sakın, nazik ve şakacı tavrıyla şu cevabı verdi: «Bu savaşın planı çok önceden hazırlanmıştı. Pathet Lao yoldaşlarımız nerede, ne zaman, ne yapacaklarını çok iyi biliyorlar. Benim kendimi üzmem için hiç bir sebep yok. Bu çarpışmayı çoktandır bekliyordum. Başladığını da bu sabah radyodan öğrendim. Tiyö Saygon'da, kendi kuvvetlerinin Mayıs veya Haziran'a kadar Laos'ta kalacaklarını söyledi. Gerçekte en geç Mart sonunda tamamen gitmiş olacaklar.» Ve öyle oldu. Saygon'un son askerleri de 25 Mart'ta çekilip gitti.

Vietnamlıları övmek yetmez. Onlarla müttefik durumunda olmanın bizim için ne büyük şans olduğunu da anlatmakla bitiremem. Bir gün dostum Pham Van Dong'a şöyle demiştim : «Bir tek şey için bana söz ver! Her şey bittikten sonra, yüzbinlerce ton bombaya, elektronik kontrol cihazlarına ve bütün öteki Amerikan gözetleme tekniklerine rağmen Ho Çi Minh yoluyla ikmal malzemesi gönderme mucizesini nasıl başardığını anlatacaksın. Ama şimdi bir şey söyleme, çünkü sırlarınızı kazara ağzımdan kaçırıp birine söyleyiveririm.» Güldü ve Saygon'a kadar uzanan Ho Çi Minh yolundan, beraber araba ile geçeceğimize söz verdi.

Niçin batıda, Hindicini'nin herhangi bir yerinde yapılan herhangi bir askeri hareket, resmi ağızlardan

sanki «Kuzey Vietnam» kuvvetleri ile Amerika ve müttefikleri arasındaki bir savaş gibi gösteriliyor? En ağır biçimde silahlanmış bir süper devletin Güney Vietnam, Laos ve Kamboçya köylü partizanları karşısında mat olmaktan kurtulamayacak bir «şah» durumuna düşmesini onurlarına yediremedikleri için mi? Bu utançtan kurtulmak için eşit güçte bir kuvvet tarafından yenilgiye uğratıldıklarını ileri sürerek Kuzey Vietnam'ı kendileriyle aynı seviyede silahlı bir güç durumuna yükseltmek zorunluluğunu mu hissediyorlar? Bizim düzenli ordumuz ve partizan gerilla birliklerimiz Kamboçya topraklarındaki savaş kendi güçlerine dayanarak elbirliğiyle yürütüyorlar. Bu kuvvetler bir kere bile Lon Nol kuvvetleri karşısında yenilgiye uğramamışlardır. Ama kazandığımız bütün zaferlerin şerefi Kuzey Vietnamlılara mal edilmiştir.

Daha önceki bölümlerin birinde General Giap'ın elimizdeki bir avuç yetişmiş kadroyu takviye etmek ve birliklerimizi eğitmekte bize yardımcı olmak için bir eğitim grubu göndermesinin söz konusu olduğunu belirtmiştim. Gönderilen bu eğitici subayların sayısı gerçi çok azdı, iki bin kadardı, ama son derece vasıflıydılar. Yalnız askerlik alanındaki bilgi ve becerileri bakımından değil, insanca nitelikleri bakımından da eşi bulunmaz kimselerdi. Geldiler, görevlerini yaptılar ve ülkelerine döndüler. 1971 sonundan çok daha önce Kuzey Vietnamlı eğitimcilere hiç ihtiyacımız kalmamıştı. Çünkü onların daha önceki çalışmaları sayesinde Halk Kurtuluş Hareketi Silahlı Kuvvetleri'nin hemen hemen tamamı artık kendi askeri kadrolarımızla yönetilmeye başlamıştı.

Sadece sınır bölgelerinde zaman zaman Vietnam

Milli Kurtuluş Cephesi birlikleriyle ortak harekate katılıyorduk. Her ikimiz de, benim inisiyatifimle toplanan Nisan 1970 Hindicini Halkları Zirve Konferansı kararlarının metnine ve ruhuna, tarafların diğerinden yardım istemesi durumunda gereken herşeyin yerine getirileceği andına daima tam olarak bağlı kalmıştık. Ayrıca Kuzey Vietnamlıların bir sınır bölgemizde, güneyle ilişkilerini sürdürmek için kullandıkları, içinde kimsenin devamlı oturmadığı ve oradaki herhangi bir askeri harekattan kendilerinin sorumlu bulunduğu küçük bir yer vardı. Bunun da dışında sınırlarımız boyunca iki ülkenin askeri birlikleri karşı karşıya bulunuyordu. Bu yüzden bazı durumlarda askeri bakımdan daha büyük ölçüde ortak harekate girişmememiz için hiç bir sebep yoktu. İkinci Dünya Savaşında da Fransa, önce İngiltere ve Amerika, arkadan da Sovyetler Birliği ile aynı şekilde Nazilere karşı ortak harekate katılmamış mıydı? O zaman hiç kimse, aman benim sınırlarımdan içeri kimse ayak basmasın demiş miydi?

Vietnamlı silah arkadaşlarımızın ilk günlerimizde bize yaptıkları yardıma her zaman minnettar kalacağız; çünkü Vietnam Milli Kurtuluş Cephesi bize hem silah, hem de Kuzey'den eğitici kadrolar göndermişlerdi. Bu adamlar, Amerika'nın Lon Nol'a verdiği yüz milyonlarca dolardan çok daha etkili olduklarını ispat ettiler. Bazı Fransız dostlara açıkladığım gibi; «Eskiden bize eğiticiler göndermeleri için Fransızlara ricalarda bulunurdum. Ancak şimdi çok değişik bir savaş biçimi içindeyiz; Vietminh'in sizi yenmekte kullandığı savaş biçimi. Onun için artık sizden değil onlardan yardım istememden daha mantıklı bir şey olabilir mi? Onlar, gerilla sa-

vaşının dünyadaki en büyük ustalarıdır.»

Kaç kuşaktan beri Kamboçya'da yaşamakta ve bizimle savaşmakta olan Vietnamlılar vardı. Lon Nol, Nisan 1970'te bunları barbarca ve toplu olarak öldürme hareketine girişince sayıları yüzbinleri bulan bu Vietnam asıllı yurttaşlarımız üç yoldan birini seçmek zorunda bıraktı: Ya kendilerini kurşuna dizecek hükümet birliklerini beklemek, ya Güney Vietnam'a giderek zorla Saygon birliklerine katılmak, ya da kalarak Kamboçya direniş kuvvetlerine katılmak. Erkekler gibi kadınların da onbinlercesi bu üçüncü yolu seçtiler, böylece Lon Nol bizim asker gücümüzü arttırmak için **olağanüstü bir başarı** göstermiş oldu. Ancak hakça söylemek gerekirse, o davranmasa bile bu insanlar, Vietkong'a sempati duydukları için yine aynı şeyi yapacaklardı. Güneyde savaşın başladığı günlerden beri erkek ve kadın genç Vietnamlıların Milli Kurtuluş Cephesi'ne katılmaları için sınırlarımızda birtakım çalışmalar yapılıyordu. Biz bunlara hiç müdahale etmiyorduk. Gerek Vietnam Milli Kurtuluş Cephesi, gerekse Kuzey Vietnam'a karşı bir dostluk politikası güdeceğimi açıklamıştım. Amerikalılar beni devirmek için bunu bir bahane olarak kullandılar. Sonradan ben de direniş hareketini örgütleme kararını verince, elbette Vietnam asıllı yurttaşlarımız daha ilk anda en istekli destekçiler olacaklardı. Bunların çok daha büyük sayılarda benim direniş harekatıma katılmalarının bir sebebi de, Lon Nol'un kendilerine hayatta kalabilmek için silaha sarılmaktan başka bir çare bırakmamış olmasıdır. Bunlardan binlercesi; belki öldürülen yakınlarının öcünü almak için bizim saflarımıza katıldılar. Kendi deyişleriyle güdülecek «kan» davaları vardı.

Gösterdikleri vahşet ve yırtıcılıkla Saygon birlikleri de, başlangıçta aklımızdan bile geçirmediğimiz sayıda insanı, daha direniş hareketini başlatır başlatmaz, bizim kollarımız arasına itmişlerdir. Amerika'nın misilleme bombardımanları da bunu büsbütün kolaylaştırmış ve çabuklaştırmıştır. Saygon birliklerinin dolar tutkusuna kapılmış olmaları da, birliklerimizi hızla silahlandırmamıza yardımcı olmuştur. Çünkü Saygon'da uygulanmakta olan terör politikası, bir çok Saygonlunun silahlarıyla birlikte bizim saflarımıza geçmesine yol açtığı gibi, bir çok Saygon askeri de dolar karşılığı bize her türlü silahı veriyordu. Bir Saygonlu subay, gerilla komutanlarımızdan birine çok ciddi olarak şunu söylemişti: «Şimdiki halde helikopter hariç istediğiniz her çeşit silahı size temin etmeyi garanti ederiz.» Biz de helikopterler için biraz daha sabırlı olabilirdik tabii! O fırtınalı günlerde bizim için dolar bulmak, Kuzey Vietnam'dan gizli yollarla silah getirtmekten çok daha kolaydı. Basına ilk verdiğim demeçte silahlarımızı Çin Halk Cumhuriyeti'nden, Kuzey Vietnam, Kuzey Kore ve Küba'dan sağlayacağımızı bildirmiştim. Ama çok kısa bir zaman sonra Güney Vietnam bizim için hiç umulmadık bir şekilde, en önemli silah sağlama kaynağı haline geliverdi. 1972'ye kadar birliklerimiz, içinde tanklar ve toplar da bulunmak üzere, o kadar çok Amerikan silah malzemesi ele geçirmişlerdi ki, en büyük silah kaynağımızın Nixon olduğunu söylersem gerçeği abartmış olmam.

Ancak direniş kuvvetlerimizin başından beri oldukça iyi silahlanmış olduklarını da söylemeliyiz. Daha önce de belirttiğim gibi Kızıl Khmerlerin bana karşı oldukları dönemde Lon Nol'un onları silip

süpürme hareketine giriştiği günlerde bile, kendileriyle yakın temas halinde bulunduğum Vietnam Milli Kurtuluş Cephesi onlara silah vermeye pek istekli davranmamıştı. Kamboçya'nın tarafsızlığını tehlikeye düşürecek, böylece benim kendilerini desteklememden bekledikleri maddi ve politik avantajları kaybettirebilecek bir iç savaşın çıkmasını istemiyorlardı. Kızıl Khmerlere yapabilecekleri en büyük yardım, Lon Nol birlikleri sınır bölgelerinde kendilerini fazlaca sıkıştıracak olursa onlara geçici olarak bir sığınma imkanı vermektir. Fakat ben devrildiğim zaman durum değişti. Kızıl Khmerler, Sihanukçular ve Vietnam Milli Kurtuluş Cephesi bir anda müttefik haline geliverdiler. Darbenin daha ilk anında Vietnam Milli Kurtuluş Cephesi kendi üslerine karşı Amerikan, Saygon ve Kamboçya hükümet kuvvetlerinin ortak bir harekate geçmelerinin bir an meselesi olduğunu hemen kavramıştı. Bunun için de gittikçe genişleyen direniş kuvvetlerimize, sınır bölgelerinde bulunan ve nasıl olsa bir gün ellerinden çıkacak olan depolardan cömertçe silah dağıtımına başladılar. Gerçekten de Amerikalılar sınırlardaki üsleri bastıkları zaman, yeraltına gizlenmiş depolarda çok az silah bulunduğunu görünce hayal kırıklığına uğramışlardı. Ben direniş birliğimize asker toplamanın hiç te güç olmayacağına daha baştan beri inanmıştım. Ancak silah ve subay bulmak elbette bir meseleydi. Ama bu meselenin çözümü de umduğumdan daha kısa bir sürede gerçekleşti.

Lon Nol birliklerinden geniş ölçüde kopup bizim tarafımıza katılmalar oluyordu. Birçok hallerde birlikler, hükümet kuvvetlerinden kopuyor ve silahlarını partizanlara teslim ediyorlardı. Mekong neh-

ri üzerindeki, büyük stratejik önemi olan Kratie şehrinde tipik bir olay oldu. Bu şehir Güney Vietnam sınırındaydı ve Kamboçya'nın altı askeri bölgesinden birinin merkeziydi. Darbe gününden bir akşam önce Lon Nol Bölge Komutanı olan Albay Çeng Sayomboan'ı ve diğer beş bölge komutanını Pnom Pen'e çağırtmış. Bunların hepsini o bölge komutanlıklarına kendisi atamış olduğu halde, ikisini görevden almış ve tutuklatmış. Hazırladığı ihanete onların da sadakatle katılacağından herhalde emin değildi. İçlerinde Albay Çeng Sayomboan'ın da bulunduğu öbür dördüne ve tutuklattığı komutanların yerine atadığı iki yeni albaya, kimseye hiç bir şey söylemeyeceklerine yemin ettirdikten sonra, darbe planını açıklamış. Kendilerine, ülke içinde hiç bir çatışmaya girmemelerini, sadece «Vietkong'dan gelebilecek hareketleri» amansızca bastırmalarını emretmiş.

Bu sırada Kratie'de, bağımsızlık mücadelesinin başlangıcından beri Krallığa sadık kalmış bir subay olan Binbaşı Tim Naing, Albay Çeng Sayomboan'ın yerine komutan vekili olarak bulunuyordu. Darbe haberini duyunca çok şaşırmış. Ertesi gün gerçekten bir takım gösteriler oldu, ama Binbaşı Naing, radyoda yapılan açıklamasının aksine bu göstericilerin, Vietkong'u değil, fakat Sihanuk'u destekleyen Kamboçyalılar olduğunu hemen farketmiş. Bunun için de telefonla verilen emirlere rağmen, bunları dağıtmak ya da tutuklamak yoluna gitmemiş. 23 Mart'ta benim Pekin radyosundan yaptığım Çağrı'yı dinleyince de bütün gerçeği anlamış. Bu sıralar Albay Çeng Sayomboan henüz başkentten dönmemiş ve emirlerini hep telefonla veriyormuş. Tim Naing direniş kuvvetleriyle hemen temasa geçti. Emri al-

tındaki iki taburu da bizim kuvvetlerimize katılmaya razı etmek için çalıştı, fakat askerler ailelerini geride bırakmaktan çekindikleri için bunu başaramadı.

Albay Çeng Sayomboan Kratie'ye dönünceye kadar Tim Naing bu iki taburu, her askere köylerine dönmeleri için beş yüzer riel vererek dağıttı. İçinde üç havan topu ve yirmi dört ağır makinalı olan taburun bütün silahlarını da partizanlara teslim etti. Kendisi de Kratie'nin savunma planlarını cebine koyarak şehirden ayrıldı. Ertesi gün, tek bir kurşun atılmadan Kratie ve bütün 6. Askeri Bölge bizim elimizdeydi artık. Albay Çeng Sayomboan durumu düzeltmek için hemen Kratie'ye gönderilmiş, ama o zamana kadar da iş işten geçmişti. Büyük bir şans eseri olarak Kratie'den sağ çıkıp bir yolunu bularak başkente dönmüş, fakat Lon Nol hemen kendisini tutuklatarak Kratie'nin «kaybedilmesi»nden sorumlu olduğu için ölüm cezasına çarptırmıştı. Hapisten de kaçmayı başardı ve Tayland'a sığındı. Kratie olayını bütün ayrıntılarıyla biliyorum, çünkü Binbaşı Tim Naing bir sürü maceradan sonra Laos'a, oradan da Paris ve Pekin'e gelmeyi başardı. Şimdi benim baş yardımcılarımdan biri olarak çalışıyor.

Kratie'dekine benzer olayların daha başka birçok yerlerde de tekrarlanması yüzünden, darbeden birkaç hafta sonra ülkenin büyük bir kısmı bizim birliklerimizin kontrolü altına geçti. Lon Nol ve Saygon'daki müttefikleri boşu boşuna aksini söyleye dursunlar, Kratie'nin bizim elimize geçmesinde tek bir Vietnamlının rolü olmamıştır. Kuzey Vietnamlıların, herhangi bir ulaştırma aracı olmadan elle-

rindeki tek tük motorlu araçla, Kamboçya'nın büyük bir kısmını güneydeki Tayland körfezinden kuzeydeki Laos sınırlarına, doğuda Güney Vietnam'dan batı ve kuzeydeki Tayland'a kadar birkaç hafta içinde ele geçirebilmeleri için eşi görülmedik «üstün insanlar» olmaları gerekirdi. Bu türlü efsanelerle kimleri ne dereceye kadar inandırdıklarını anlamak için Hong Kong'da yayınlanan **Far Eastern Economic Review** dergisinin 10 Nisan 1971 tarihli sayısındaki bir yazıdan şu parçayı okumak yeter :

Kamboçya'nın Hong Kong Konsolosu, dergimizin geçen ayki sayısında (24 Mart 1971) benim şu anda Kamboçya'da bir iç savaş başlamış olduğu yolundaki sözlerimi tartışma konusu yapıyor.

Belki de Konsolos Kamboçya resmi yetkililerinin —hiç değilse 1970 yılı sonlarına kadar—, Khmerlerin sürgündeki Sihanuk hükümetini desteklemek için savaştıklarını bildiren yabancı gazetecilerin bu haberlerine niçin sansür koyduklarını açıklayacaktır. Belki Kamboçya hükümeti, yabancı okuyucuların —hatta Kamboçya'daki diplomatların—, şu anda Kamboçya'da sürdürülmekte olan çatışmanın sadece «meşru savunma düzeyinde bir milli mücadele» olmaktan çok daha fazla bir şey olduğunu bilmelerini istememektedir.

Kamboçya direniş güçlerinin olmadığı yolundaki efsane tedricen dağıldı; ilkönce, kurtarılmış topraklara davetsiz gelen birçok gazeteci kendilerini —Kuzey Vietnam ve Milli Kurtuluş Cephesi'nin değil— kendi partizanlarımızın mahpusu buldular. (Lon Nol'un adamları onları çoğu zaman Pnom Pen'in kesin kontrolü altında olan bölgelere götürüyorlardı.) Bazı gazeteciler de sansüre aptalca karşı koyuyorlardı. Örneğin bir UPA muhabiri Kate Webb, direniş hükümetinin kuruluşunun birinci yıldönümü için şunları yazmıştı :

Haber kaynakları şimdi, orta ve batı Kamboçya'da yüzlerce komünist yetiştirme kampı bulunduğunu bildiriyor. Geçen aylarda Kamboçya savaş alanlarındaki Kızıl Khmer varlığı, eğitim ve propagandanın etkili olduğunu gösteriyor. Kamboçyalılar silahlı sabotajlar yapıyorlar. Kamboçyalı komünistler ve Sihanukçular... canlı ve hareketli; yol kesiyorlar, tedirgin ediyorlar, canları istediği zaman destek hareketlerini önlüyorlar.

(Bu yazıyı yazdıktan az sonra Kate Webb'in kaybolduğu bildirildi. Cesedinin bulunduğu yolunda raporlar vardı. Ne pahasına olursa olsun ona ne olduğunu ortaya çıkarmak istedim. Ve eğer elimizde ise iyi davranılması ve en yakın zamanda bırakılması için talimat verdim. Neyse ki sağ ve sağlam olarak bulduk ve hemen serbest bırakıldı.)

Vietnamlı dostlarımız da dahil olmak üzere herkes, direniş hareketimizin bu kadar hızla gelişmesi karşısında şaşırmıştır. Ancak elimizde büyük bir avantaj bulunduğunu unutmamak gerekir. Vietnam Milli Kurtuluş Cephesi kendisinden her bakımdan çok daha güçlü bir düşmanla ve çok çetin savaş şartları içinde silahlarını çok zor ve yavaş elde edebiliyordu. Oysa biz daha çok onların sayesinde hem çabucak hem de büyük ölçüde silah sağladık. Vietnam halkı ideolojik ve politik bakımdan Kamboçya halkına oranla gerçekleri çok daha önce öğrenmişti. Fakat Başkan Nixon bizim bu eksikimizi tamamlamakta gecikmedi. Yaptırdığı bombardıman halkımızın devrimciler safına birkaç hafta içinde geçmesini sağladı. Şehir, kasaba ve köylerin toptan yıkıma uğratılmalarından doğan nefret birkaç hafta içinde korkunç bir öfke ve öç alma duygusuna dönüştü. Köylülerimiz gerilla savaşçıları için iyi malzeme yapmakta ustadırlar. Kate Webb'in

anlattığı kamplarda, biraz eğitim gördükten sonra, gerilla taktiklerini ve modern silahların kullanılmalarını da çabucak öğrendiler.

Bu arada şu noktayı da belirtmek isterim ki, gerilla savaşı yoluyla direnme, Kamboçya halkının yabancısı olduğu bir şey değildi. Batılı yazarların çoğu, Kamboçya halkını, enerjik ve militan Vietnamlılarla karşılaştırdıklarında, onların daha pasif, gevşek ve rahatına düşkün olduklarını söyler. Bir Prensin silahlı mücadelede başa geçmesi fikrine de gülerler. Kamboçya'nın bir silahlı mücadeleye girme fikrini alaya almak için bunu kasıtlı olarak ileri sürdükleri de olmuştur.

1884 Konvansiyonu Kral Norodom'a zorla kabul ettirildiği zaman, daha bu Konvansiyon skandalından önce kardeşi Prens Sivotha, Fransızlara karşı başlamış olan ayaklanmayı silah ve para ile desteklemişti. O döneme ait resmi Fransız belgeleri, Khmer gerillalarının bu mücadelede, şimdi Vietnam Milli Kurtuluş Cephesi gerillaları Amerikalılara karşı ne derece başarılıysa, aynı oranda başarı kazanmış olduklarını açıkça ortaya koymaktadır.

1885'te Kompong Çam ve Kratie bölgelerinde bir devrimci ayaklanma daha olmuştu. O yılın Eylül'ünde o zamanki Fransız Yüksek Komiseri Lalande Calan ancak Mekong nehrinin iki yanındaki on kilometrelik bir arazi şeridini elinde tutabildiğinden şikayet ediyordu. Fransız hükümetine gönderdiği bir raporda şöyle demektedir :

Bu bölge dışında kalan topraklar tümüyle kontrolümüz dışındadır. Bize bağlılıklarını sürdüren yerli subaylardan hiç biri nehir kıyılarından öteye geçmeye, kendilerinin şef durumunda bulunduğu bölgelere ayak basmaya cesaret edeme-

mektedirler. İşgalimiz altında bulunmayan topraklar, eski asi şeflerin yönetimi altında bulunmaktadır. (1)

O döneme ait resmi Fransız belgelerinde anlatılan olayların, Milli Kurtuluş Cephesi'nin Güney Vietnam'daki ilk günlerinde yaptıkları eylemlerden hiç farkı yoktur. Bol bol tuzaklar hazırlamak, birden ortaya çıkıp sonra hemen kamuflaj yaparak gözden kaybolmak, böylece Fransız birliklerini uzun yürüyüşlere zorlamak ve düşmanın hiç beklemediği yerlerde ve zamanlarda üzerlerine baskın yapmak şeklindeki gerilla taktikleri o zaman da aynen uygulanmaktaydı. Halk, Fransızların her hareketini gerillalara muntazaman haber verirken, Fransızlar gerillaların faaliyet ve hazırlıkları hakkında hiç bir yerden güvenilir bir haber alamıyorlardı. O günleri yaşamış Fransız subaylarının başlarından geçen olaylarla ilgili olarak yazdıkları yazılar, aynen Güney Vietnam'daki Amerikan askerleri ve subaylarının mektuplarında ya da hatıra defterlerinde yazdıklarına benzer. Bu ayaklanma Fransızlar tarafından hiç bir zaman bastırılmadı. Ancak Fransızlar iki yıl önce Kralın elinden aldıkları yetkileri tekrar geri vermeyi kabul ettikten sonra, 1886'da kendiliğinden gevşedi ve sona erdi. Fransızlar başa çıkmayıp gerileyinceye kadar ayaklanma ülkenin birçok bölgesine yayılmıştı. Ayaklanmayı yatıştırma ve «pasifikasyon» hareketi önemli stratejik bölgelerde eskisinden de daha kuvvetli gerilla hareketine yol açmıştı.

---

(1) «Milli Ayaklanma», Charles Meyer, Etudes Cambodgiennes, No. 11, Temmuz-Eylül 1968.

Kamboçya'daki Fransız Kuvvetlerinin Başkomutanı Albay Miramond, sonunda bütün komutayı kendi eline almış, fakat o da daha önceki komutanlar, General Harkins, Westmoreland ve Abrams'dan daha fazla bir şey yapmamıştı.

Halkımızda gerilla geleneklerine ve köylülerimizin kanında gerilla taktiklerine tabii bir yatkınlık var. Lon Nol ve Saygon birliklerinin yoğun çalışmalarına ve kampanyalarına rağmen, ülkenin onda yedisinin ve halkın yarısından fazlasının darbeden daha bir yıl bile geçmeden bizim tarafımıza geçmiş olmasının sebebi de budur.

Beş il, Ratanakiri, Stung Treng, Kratie, Mondulkiri ve Preah Vihear bizindir. Biz, Güney Vietnam'daki geçici ve bölgesel merkezlerin bulunduğu Saygon kontrolü altında kalan kurtarılmış bölgelerin aksine, aşağı yukarı her zaman, belirli bir tek geniş toprak parçasında kasabalar dahil herşeyi kontrol ettik. Lon Nol iktidarından geriye tek bir iz kalmadı. Diğer illerin çoğunun yüzde seksen-doksanı kurtarıldı, Lon Nol birliklerinin sığınmış oldukları merkez şehirler kuşatıldı. Birbirlerinden izole edilen bu şehirlerin ikmalleri havadan yapılıyor. Lon Nol ve onun Saygonlu müttefiklerinin «en yüksek başarı» kazandıkları dört ilde, Kandal, Takeo. Pursat, Battambang'da kontrolümüz yüzde atmış ile yetmiş arasındaydı; kontrolümüz, birinci yılın sonuna doğru ve sürekli olarak yükselme de gösterdi. Özellikle Mart 1971'de yüz idari bölgenin yetmişi kurtarılmıştır ve 1129 köyün 751'i tamamen elimizdedir. Altı ay sonra, direniş liderleri tarafından, bütün topraklarımızın beşte dördünün ve yedi milyonluk nüfusumuzun beş milyonunun Milli Birleşik

Cephe'nin yönetimi altına girdiği ilan edilebilmişti.

Bunda ne bir abartma, ne de bir propaganda amacı olmadığını, 10 Aralık 1971'de Associated Press ajansının Saygon'daki muhabiri Richard Blystone'un bütün dünyaya yaydığı şu haberden anlamak mümkündür: «Saygon'daki en yetkili makamlar şu anda Kamboçya'nın yüzde sekseninin düşman kuvvetler eline geçmiş olduğunu tahmin etmektedirler.» Şunu da belirtmek gerekir ki bu telgraf Saygon'un ülkemizi istila etmek için yeniden 50 bin kişilik bir kuvvet göndermesinden haftalarca sonra çekilmiştir. 1971 yılı sonuna gelindiğinde, silahlı kurtuluş kuvvetlerimiz Pnom Pen'in çevresindeki yüksek arazi parçaları ve köylerini dahi denetim altına almış bulunmaktaydılar. Şimdi bu sonucun sadece «Kuzey Vietnam»ın bir başarısı olduğu yolundaki yalanı kim yutabilir?

Direnış kuvvetlerimizin henüz denetim altına alamadığı bölgelerde de gerilla birliklerimiz gece gündüz çalışmaktadırlar. Pnom Pen'i kolayca boğabilecek durumdayız. Bunu yapmıyorsak, yurttaşlarımızın açlıktan ölmelerini istemediğimiz içindir. Amerikan bombaları ve Saygon haydutları bir milyon yurttaşımızı başkent içine sığınmak zorunda bırakmıştır. Piring ve balık fiatları her ay yükseliyor. Kuvvetlerimiz şehir içine yiyecek malzemesi girmesine izin veriyor, çünkü oradaki yurttaşlarımızın yiyeceksiz kalmalarını istemiyoruz. Fakat milletimizi canlı tutmak ve bağımsızlığımızı yeniden kazanmak için askeri baskılarımızı sürdürmekteyiz.

Pnom Pen havaalanına baskın yapıyor ve ateş açıyorsak bu, alanın sivil olduğu kadar askeri de olusundandır. Pnom Pen'deki askeri tesisleri de tahrip

cdiyoruz. Bu saldırılar ise, Lon Nol'un ileri sür-
düğü gibi Vietminh tarafından değil, şehir içinde
oturanların da yardımıyla kendi yurttaşlarımız ta-
rafından yapılmaktadır.

Bunun ilk örneğini, başkent havaalanına yap-
tığımız saldırıda verdik. Bu saldırıda Lon Nol'un ha-
va kuvvetlerinin yüzde doksan beşi tahrip edildi.
Saldırı planı, Lon Nol ordusunun başkent içindeki
istihkam subaylarından biri tarafından hazırlan-
mıştı. Gözden geçirilmesi ve onaylanması için bu
plan telsizle Pekin'e bildirildi, saldırıdan kırk sekiz
saat önce de yine telsizle onay cevabımızı aldı. 21
Ocak 1971 günü gecesi bir subay, ailesini de ala-
rak gizlice, Kurtarılmış Bölgeye gitmek üzere Pnom
Pen'den ayrıldı. Zaten oraya varmak için uzun bir
yolculuk yapmalarına gerek yoktu. Kısa bir süre
sonra bana bir mesaj göndererek saldırı planının
bütün ayrıntılarını anlattı. Daha önce Vietnamlı
eğitmcilerin yetiştirdiği gerillalarımız da bu saldı-
rını gerçekleştirdiler. Şehir içinde oturup, saldırıdan
zarar görebilecek yurttaşlarımız havaalanı bölgesin-
den uzaklaşmaları için uyarılmıştı. Ancak hiç kim-
se haberi sızdırmadı. Gizliliğin böylesine titizlikle
korunması, halkımızla askeri kuvvetlerimiz arasın-
daki karşılıklı güvenin en iyi delilidir. Lon Nol bu
baskının «içeridekiler»in bir işi olduğunu elbette an-
ladı ve yapılan işle hiç ilgisi bulunmayan bir sürü
subayı tutuklattı. Bu ilk yıkıcı saldırımızdan sonra
başkentteki güvenlik tedbirleri adamakıllı sıkılaştı-
rıldı, ama dört gün sonra gerillalarımızın havaala-
nına bir saldırı daha yaparak, geri kalan uçakların
tamamını havaya uçurmasına engel olamadı. Son-
radan çıkan söylentilere göre, Lon Nol'un aylarca
felçli kalmasına yol açan kalp krizi, ilk saldırımızda

hava kuvvetlerinin yokedilmesinden sonra olmuştur.

20 Eylül 1971'de de yine gerillalarımız şafak sökerken bazukalar ve havan toplarıyla Pnom Pen'-in kenar bölgelerindeki petrol depolarını ateşe tutarak bunları hemen tümüyle yokettiler. Batılı haber ajansları bu saldırıda Lon Nol'un petrol rezervlerinin yüzde yetmiş beşinin, bu arada uçak akaryakıtının tamamının kaybedildiğini bildirdiler. Öteki petrol depolarındaki güvenlik tedbirleri iki, üç kat arttırıldı, fakat Prek Thnot ve Neak Luong'daki bu son depolar da bir hafta sonra yapılan bir saldırıyla havaya uçuruldu. Sihanukville'deki petrol rafinerisi de benim isteğim üzerine Pekin'deki karargahımızda hazırlanan planlara göre tahrip edildi. Bu da büyük bir başarıydı.

Bize o kadar pahalıya mal olmuş bulunan bu gibi tesislerin tahrip edilmesinden dolayı bir azap duyup duymadığımı soranlar olmuştur. Duymamam mümkün mü? Hepimiz üzüntü duyuyoruz. Ama bunu yapmakta bir an bile tereddüdümüz olmadı. Çünkü bu depolardan ve rafineriden çıkan petrol, yurttaşlarımızı yığınlar halinde öldüren uçakların gövdelerine giriyordu. Başka çaremiz yoktu. Ama halkımızın malı olan bu tesisleri havaya uçuranlar, Kuzey Vietnam ya da başka bir yabancı kuvvet olsaydı, yurttaşlarımız son derece öfkelenecek ve işbirliği yapmıyacaklardı.

Sınır bölgelerindeki Laos ve Güney Vietnam direniş kuvvetleriyle elbette işbirliği yapmaktayız, çünkü ortak düşmana karşı savaşıyoruz. Ama herkes kendi evinin efendisidir ve içimizden biri, öbürünün evinin eşliğinden içeri adımını atmak isterse,

önce ev sahibinden izin alır, sonra da hem eve, hem de ev sahibine saygı gösterir.

Yabancıların, Fransızların Hindicini'ye gelişlerinden önce böyle şeylere raslanmadığını bilmesinde önem vardır. Bu bölgede Annam (Vietnam), Laos ve Kamboçya üç ayrı halk olarak varlıklarını sürdürüyorlardı. Tonkin ve Koşinçin Fransızlar tarafından yaratıldı. Fransızlar sahnede görülünce Annamlılar ve Mekong deltasının yerlileri olan Kamboçyalılar, Koşinçin'e saldırmaya başladılar. Vietnam'ın kuzey bölgesinde kurulan Tonkin Fransızlar tarafından Annam İmparatorluğundan ayrıldı ve bu yeni birimlerle birlikte Kamboçya ve Laos da Hindicini diye adlandırılan tek bir bütün içine katıldı. Fakat Vietnam, Kamboçya ve Laos halkları bağımsızlıklarını geri almak istiyorlardı. Böylece aralarında bir dayanışma duygusu doğdu. Japonlar Hindicini'yi işgal ettikleri zaman bu kader birliği daha da güçlendi. Fransızların bu bölgeye yeniden girmesi, arkadan Amerika'nın Güney Vietnam'dan başlayan istilasını, Hindicini halklarını birbirlerine bütününe yaklaştırdı.

Batılı bazı «uzmanlar» üç ülke halkını birbirinden ayıran şeyler üzerinde bir takım yazılar yazmaktan hoşlanırlar, en çok da «geleneksel düşmanlıklar» üzerinde dururlar. Ama biz her geçen gün, bizleri birbirimize yaklaştıran, birleştiren etkenlerin daha çok farkına varıyoruz. Bugün, her şeyden önce Amerikan saldırısının; Güney ve Kuzey Vietnam'a, Laos'a ve Kamboçya'ya karşı yapılan Amerikan saldırısının kurbanlarıyız. Bunun için de savaşmak zorundayız. Bir devin karşısındaki üç zayıf milletiz. Güçlerimizi birleştirip yanyana durmazsak, teker teker düşeriz. Kuralımız, «böl ve yönet»

yerine, «birleş ve kazan»dır.

Vietnamlı komşularımızdan gördüğümüz kardeşçe yardımı sevinçle karşılıyoruz. Ama kurtuluşumuz için kazandığımız bütün zaferleri Kuzey Vietnamlılara maletmek haksızlıktır. Kuzey Vietnamlıların her zaferinin arkasından Amerikalılar «istilâcılar» diye bağırmayı öğrendiler. Vietnamdaki toprak ağaları ve Saygon'da birbiri arkasına gelen faşist rejimler halklarımız arasındaki «ezeli düşmanlık» temasını işlemeye alışmışlardır. Bu, tıpkı Nazilerin hakından gelmek için İngiliz ve Amerikan kuvvetleri kendi topraklarına girince, Fransızların «istilâcılar» diye bağırmaları gibi bir şeydir. Napolyon savaşları sırasında İngilizlerle Fransızlar arasında bir düşmanlık vardı diye General De Gaulle'ün İngilizlerle işbirliği yapmasına bir ihanet damgası vurmak mümkün müdür? Normandia çıkarmasına karşı gelmek için herhangi bir kimse İngiltere ile Fransa arasındaki «ezeli düşmanlık»tan bahsetse idi, kendisine pek haklı olarak hain damgası vurulurdu.

Lon Nol rejimi 200 bin kişilik bir orduya sahip olmakla övünüyor. Oysa bu rakam sadece kağıt üzerindedir ve bu ordunun gerçek sayısı, 18 Mart 1970'ten 1971 Eylül'üne kadar geçen on sekiz ay içinde Lon Nol'un Amerikadan 501 milyon dolar almasını haklı göstermek için bile bile şişirilmiştir. Amerikan gazetecileri dokuz yaşındaki çocukların bile ordu listelerine kaydedildiğini, hattâ kızların, hiç dünyaya gelmemiş, ya da ölmüş bulunan kimselerin bile, sırf komutanların cebine para girsin diye, askermiş gibi gösterildiklerini açıkladılar.

Listeler ve bordrolarda adları yazılı olan kimselere de pek seyrek para verildiği için, bunlar elde edebildikleri «ganimet»lerle hayatlarını sürdürebil-

mektedirler. Lon Nol'un ordusu bir gangsterler ve soyguncular ordusudur. 100 bin kişilik bir ordu toplayabilmişse, bunların en fazla 30 bini gerçekten savaş gücüne sahip askerlerdir. Geri kalanlar öğretmen, küçük memur ve Lon Nol polislerinin toplayıp askere aldığı öğrenci ve çocuklardır. Kuvvetlerimize, böyle genç yurttaşlarımıza ateş etmemeleri, bir imkan bulurlarsa, yapılmak üzere olan bir saldırıda önümüzden çekilmeleri için uyarıda bulunmaları konusunda emir verildiğinden, bunlar bir yolunu bulup önümüzden kaçmaktadırlar. Bunlardan çoğu durmadan bizim safımıza geçmektedir. Gençleri okula göndermekte, savaşma isteği gösterenleri de birliklerimize almaktayız. Savaşmak istemeyen köylüler ise köylerine gönderilmektedir.

Lon Nol'un ücret bordrolarında yer alan hayaller ordusu hakkında United Press International ajansı muhabirinin 13 Aralık 1971'de Pnom Pen'den gönderdiği bir haber çok ilgi çekicidir:

Kamboçya ordusundaki yolsuzluk şekillerinden en yaygın olanı kağıt üzerinde gerçektekine nazaran çok daha fazla sayıda asker adının bulunması, hatta hiç varolmayan taburlar için bile bordrolar düzenlenmesidir. Aslında bir hayalden ibaret olan bu taburların başına getirilmiş olan subaylar, bordrolarını göstererek aldıkları paraları ceplerine indirmektedirler.

Yetkili bir kaynağın belirttiğine göre başkomutanlığın karşılaştığı en büyük güçlüklerden biri, hükümet kuvvetleri gerillalar karşısında fena sıkıştırıldığı ve 6. Anayoldaki Pnom Pen'e yakın taburlara bu bölgedeki kuvvetlere yardım etmek için emir verildiği bir gün, «bu taburların sadece kağıt üzerinde varolduğunun» anlaşılması olmuştur.

Tam bir hafta sonra, United Press International muhabiri Kim Willenson'un aynı konuya ilişkin, 6.

Anayolda «Chenla-2»nin(1) püskürtülmesi üzerine daha aşikar bir haberi:

Belki en kötüsü, ordunun ahlak bozukluğu yüzünden savaş gücünü yitirmesi, bütün birliklerin bu kadro eksikliği yüzünden ağır bir yük altında bulunmasıdır. Taburlarının başına tayin edilen komutanlar, birliklerindeki askerlere para dağıtma günü gelince, bordrolarında hayali askerler bulundurmak yoluyla büyük karlar elde edebileceklerini görmüşlerdir. 13 Aralık'ta Lon Nol bordrolardaki hayaletleri ayıklamak ve gerçek askeri gücünün ne olduğunu öğrenmek için birliklerine baskın şeklinde bir teftiş yaptı. Asker sayısı 15 binin üstünde bulunuyormuş gibi görülen otuz tabur hemen lağvedildi, çünkü bunların gerçek kadrolarının, kağıt üzerinde gösterilenin çok altında bulunduğu ortaya çıktı.

Çinli dostlarım bana, gerçekte varolmayan askerler için maaş toplama usulünün Çin'deki Kuomintang ordusunda da çok yaygın olarak kullanılan eski bir hile olduğunu söylediler. Lon Nol ve Sirik Matak, Pentagon'un milyonlarından büyük bir payı nasıl ceplerine indiriyorlarsa, subayları da aynı hileye başvurarak zengin olma yolunu tutmuşlardır.

Bizim silahlı kuvvetlerimiz, bir bütün olarak Hindicini direniş kuvvetlerinin bir parçasıdır. Amerikalılar uzun süreden beri Hindicini'yi tek bir savaş alanı olarak kullanmışlardır. Saygon kuvvetlerini Laos ve Kamboçya'da, Tayland birliklerini Güney Vietnam, Laos ve Kamboçya'da kullanıyorlar. Tayland'daki tapınaklardan, Hindicini'nin dört parçasını bombalamak için yararlanıyorlar. Lon Nol'un ko-

---

(1) Chenla-2 hareketine katılan 20 bin takımın yüzde yetmişi öldürülmüş veya yaralanmıştı. 20 Ağustos'tan 3 Aralık'a kadar süren harekatta binlerce de esir alınmıştı.

mandoları Tayland, Laos ve Güney Vietnam'daki Amerikan üslerinde yetiştirilmektedir. Çeşitli cep-helerdeki faaliyet, askeri bakımdan birbirleriyle ilişkili ve düzenli bir halde yürütülüyor. 1971 Şubat'ında güney Laos'u ele geçirmek için bir hareket düzenlediği zaman, Kratie bölgesini yeniden ele geçirmek amacıyla aynı anda Kamboçya içinde de diğeriyle paralel ve ilgili bir saldırıya geçilmişti. (Amerikan hava desteği altında bu harekate katılan Saygon birlikleri ezici bir yenilgiye uğradı, Kratie'yi uzaktan görebilmek imkanını bile elde edemediler.) Hindicini halkları olarak biz de, aynı şekilde, bütün bu bölgeyi tek bir savaş alanı olarak görmek ve faaliyetimizi düzenli yürütmek zorundayız. Benim devrilmemden beş hafta sonra, 24-25 Nisan'da Hindicini Halkları Zirve Konferansı'nda ele alınan temel konu buydu. Bu konferansta, bütünün her parçası kendi varlığını korumakla birlikte, son zafere kadar bütün çabalarımızı birleştirme kararını aldık. Fransızlar tarafından biraraya getirilmiş olan Hindicini'nin ayrı ayrı parçalarının gerçek bir bütünlüğe kavuşması ilk defa canlı olarak bir gerçeklik kazanmaktadır. Bizi bu gerçekliğe daha çok yaklaştırdığı için Richard Nixon'a en azından bir teşekkür borçluyuz. Nisan ve Mayıs 1970'te Kamboçya'nın, Şubat ve Mart 1971'de de güney Laos'un işgal edilmesi bu işbirliğini büsbütün güçlendirmiş, kuvvetlerimizin Ağustos ve Aralık 1971'de 6. Anayol boyunca ve Pathet Lao kuvvetlerinin Aralık 1971 ve Şubat 1972'de Küpler Ovası ve Bolovenler Yaylası büyük zaferleri başarı yolumuzu açmıştır.

Kamboçya, birleşme mücadelesine, 23 Mart 1970'de halkı silahlanmaya çağırdığım zaman tahmin ettiğim gibi, çok büyük katkılarda bulunmuştur.

BÖLÜM 14

YENİ HAYAT

Geri üste bulunan bizler, anayurttan gelecek haberleri sabırsızlık, hatta biraz yürek sıkıntısıyla bekleriz. Beklediğimiz haberler yalnız askeri bildirimlerde açıklananlar değil, aynı zamanda kulaktan kulağa ve el altından ulaştırılan bilgilerdir. Halkımız nasıl yaşıyor, savaş hayatına kendini nasıl uyduruyor. Saygon ve Lon Nol haydutlarının acımasız hava bombardımanları ve köy talanlarına nasıl katlanıyor? 1972 Ocak ayı başlarında ileri bir üssümüzden gönderilen raporu elime aldığım zaman büyük heyecan duymuştum. Birincisi, Başbakan Yardımcısı ve Savunma Bakanımız Kiyö Samphan'dan, ikincisi de İçişleri, Kooperatifler ve Komün Reformları Bakanımız Hu Yun'dan geliyordu. Yun 1971 yılının 13 Kasım ile 3 Aralık'ı arasında, kurtarılmış bölgeler olan Kratie, Stung Treng, Preah Vihear, Kompung Tom ve Siem Reap'a yaptığı geziyi henüz tamamlamıştı. Ülkemizin bu kadar geniş bir kısmı hakkında enine boyuna hazırlanmış ilk rapordu. Şöyle yazıyordu :

Yaşlılar, özellikle nineler, birliklerimizin iyi davranışları ve örnek olacak ahlaki tutumlarını övmek için söyleyecek

söz bulamıyorlar. Köy hayatında meydana gelmekte olan büyük değişimi anlatırken heyecan duyuyorlar. Küçük ve büyük köylerimizde düzenli hatta ısıtılı bir hayat başlamış. Ev içi kavgaları, karşılıklı sataşmalar, sarhoşluk ve hırsızlık gibi kötü hareketlerin hepsi geçmişte kalmış. Köylülerimiz Kurtarılmış Bölgelerde eşkiyalık ve hayvan hırsızlığının tamamen ortadan kalktığını sevinçle anlatıyorlar. Artık insan tarlada bir balta ya da sabanını unutursa ertesi sabah onu bıraktığı yerde bulacağına güveniyormuş.

Besbelli ki yepyeni bir hayat artık bir daha sökülmemek üzere milli topraklarımıza kök salmış bulunuyordu. Milletimizin belkemiği olan köylerimizde bombalar ve napalmlara rağmen, millet ölçüsünde rüyasını gördüğüm ve yaratmak istediğim bir toplum yapısı ve düzenin filizlenmekte olduğu anlaşılıyordu: Bütün üyelerinin Budist kuralları ve tarihi mirasımıza uygun bir şekilde sosyal ve ırksal bir uyum içinde, tek bir aile gibi yaşadıkları demokratik ve yaratıcı bir organizma!

4 Eylül 1970'te halkıma hitaben yayınladığım ikinci mesajımda, direniş mücadelesinin amacını şöyle tanımlamıştım :

Tarihte ilk defa olarak milletimize tam sosyal adalet temeline dayanan yeni bir hayat kazandırmak; her türlü iktidarın doğrudan doğruya halk tarafından ya da ilerici gençlik ve çalışan insanların aracılığı ile, milli bağımsızlık ve toprak bütünlüğü çerçevesi içinde milli dinimiz Budizm'in koruyuculuğu altında kullanıldığı gerçekten demokratik bir halkçı sistemi yerleştirmek.

Bu fikirler sonradan Kamboçya Milli Birleşik Cephesi'nin Siyasi Programı içinde yer almıştır. Şimdi resmi ve ayrıntılı raporlar, bu fikirlerin yaşayan gerçeklik haline gelmekte olduklarını gösteriyor.

Kiyö Samphan ve Hu Yun'un tanınmış Kızıl Khmerlerden olduklarını ve Sihanuk'a böyle tatlı şeyler söylemekte çıkarları bulunduğunu ve bu raporlara inanmamın doğru olmadığını ileri süreceklere bulunabilir. Bunlar binlerce kilometre uzaklıktaki Pekin'de otururken, ülke içinde neler olup bittiğini nasıl bileceğimi düşünebilirler. Oysa bu raporlar gerçekte, benim çok çeşitli kaynaklardan elde ettiğim öteki bir çok raporlarda verilen bilgilerin birer sentezi ya da teyidinden başka bir içerik taşımıyordu. Ayrıca bütün köylerimizin böylesine bir heyecanla direniş mücadelesine katılmalarına başka bir sebep de bulamıyordum. Direniş kuvvetlerimizin bu kadar hızlı bir ilerleme yapabilmelerinin anahtarlarından biri de elbette buydu.

Kiyö Samphan, 1971 yılı 20 Ağustos'undan 3 Aralık'a kadar süren «Chenla-2» harekatı ile ilgili olarak «Halkı harekete geçirmek ve hızlı davranmak; başarımızın iki anahtarı bunlardır» diyor, düşmanın püskürtülmesini şöyle açıklıyordu :

Halk bizimle beraberdir ve düşmana karşı savaşmaktadır. Düşman saldırısının ilk gününden başlayarak çağrımızı takiben ve halk örgütlerimizin de yardımıyla, 6. Anayol boyunca iki yandaki köylerde oturan halkın büyük çoğunluğu köylerini boşalttılar. Uğradığı kayıpları telafi edemediği için insan ve malzeme kaynaklarından tümüyle yoksun kalan düşman, üstüste indirdiğimiz darbeler karşısında bozguna uğradı... Bu harekata yalnız bizim direniş kuvvetlerimizin kadroları ve savaşçıları değil, 6. Anayol üzerinde yaşayan Budist rahipler de dahil olmak üzere, halkımızın tümü katıldı.

Düşmanın tanklarına, toplarına ve uçaklarına karşı çok zayıf biçimde silahlanmış, sayı bakımından onlardan kat kat cılız kuvvetlerimizin zaferi ka-

zanabilmesinin ancak halkın tümünün desteğini sağlamış olmaktan başka bir açıklaması olamaz. «Chen-la-2» savaşı, yalnız o bölgede yürütülmüş kendi başına bir hareket değil fakat bütün cephelerde sürdürdüğümüz planlı ve birbirleriyle ilişkili askeri girişimlerimizin desteklediği bir savaştı. Halkın bizi bu kadar geniş ölçüde desteklemesi için ortada bir savaşı kazanma amacını çok aşan başka etkenlerin de bulunması gerekirdi. Bu etken, Kamboçya Milli Birleşik Cephesi'nin Siyasi Programında dile getirilen «yeni hayat»a bağlılıktır.

Milli Birleşik Cephe'nin kuruluşunu haber veren ve programını açıklayan konuşmam radyo ile yayınlandıktan bir kaç gün sonra Kamboçya'da tutuklanan Amerikalı gazeteci Richard Dudman, bir yazıda şunları yazdı :

Kamboçya halkı hareketi olarak görünen şeyin ilk gelişmelerini kendi gözlerimde gördüm... Bu, nüfusun büyük çoğunluğunun yaşamakta olduğu kırsal bölgelerde köklü, halkın hemen bütününe kendine çekmiş, devrimci temele dayanan bir harekettir... Her işletmede ve her çiftçi kulübesinde... Sihanuk'a bağlılığın, Amerika ve Nixon'a karşı da derin bir nefretin delillerini apaçık gördük (1)

Mart darbesinden bir yıl kadar sonra —Kızıl Khmerlerden ideolojik bakımdan çok ayrı düşünce yapısındaki— eski dostlarımdan mesajlar almaya başladım. Pnom Pen'deki çürümeye daha fazla dayanamayıp Kurtarılmış Bölgelere kaçmanın yolunu bulan bu dostlarım, mesajlarında sanki ağız birliği etmişcesine, bu bölgedeki özgür ve demokratik ya-

---

(1) International Herald Tribune, Paris, 29 Haziran 1970.

şayış biçimine değiniyorlardı. Eskiden haftalık **Nationalist** dergisinin yazı işleri müdürlüğünü yapan Ros Çet Tor'un mektubu, bunların tipik bir örneğidir. Kendisi Pnom Pen'deki hayatın nasıl soysuzlaştığını ve ailesiyle birlikte oradan kaçmak zorunda kalışlarının nedenlerini anlattıktan sonra, şöyle yazıyordu :

Bağımsız ve demokratik düzeni ile Kurtarılmış Bölgede gerçekten yeni bir Kamboçya'nın doğmuş olduğunu gördüm. Harikulade bir şey. Buradaki halk şeref ve haysiyetle yaşıyor. En yaşlısından en gencine, hatta küçük çocuklara varıncaya kadar herkesin yüzünde okunan sevinç ve coşkunluk, zor zafere ve ışıklı geleceğe inancın bir belirtisi... Kurtarılmış Bölgede kendi gözlerimizle gördüğümüz her şey, yüreklerimizi, halkımıza ve Milli Birleşik Cephe'ye karşı inançla doldurdu.

Ros Çet Tor'un kaçtığı sıralarda, Pnom Pen'den meslek sahibi ve aydın kimselerin kaçışı da aralıksız devam ediyordu. Böyle bir gruptan Mart 1971 başlarında ortak bir mektup aldım. Funların içinde ülkemizin en ünlü operatörü ile bir dişhekimisi, birçok mühendis ve memur da bulunuyordu. Mektuplarında şöyle yazıyorlardı :

Kurtarılmış Bölge, başkentin hemen yakınında bir yerden başlıyor. Fakat buraya geldiğinizde, sanki kendinizi bambaşka bir dünyaya girmiş gibi hissediyorsunuz. Devlet dairelerinin etrafı tel örgülerle çevrili değil! Tüfeklerine süngülerini geçirmiş, önlerinden geçen herkesi tepeden tırnağa arayan asık suratlı ve yürekleri nefret dolu askerler yok! Ne rüşvet, ne polis baskısı, ne sokağa çıkma yasağı, ne de genç kadınlara karşı sarkıntılık! Bilgiye saygı gösteriliyor, yetenekler değerlendiriliyor ve teşvik ediyor. Aydınlar, ilerici ve yurtsever herkes kendisini, demokrasi ve halk sevgisinin kökleştirilmesine adanmış. Herkesin gurur ve haysiyetine saygı gösteriliyor.

Bu yurttaşlarımızın böylesine derin bir etki altında kalmalarının sebebi neydi? Pnom Pen'in kendileri için bir faşist hapisanesi, suçlular için bir cennet haline gelmiş olması mı? Bana öyle geliyor ki sadece bunlar değil. Asıl sebep, elime geçen bütün bilgilerin doğruladığı gibi, Kurtarılmış Bölgede, Kamboçyalıların her şeyden çok değer verdikleri adalet ve insan varlığına saygı gösterilmesidir.

Sözünü ettiğim gruptan bir kaç ay önce kaçıp bu bölgeye sığınan elektrik mühendisi Kihon Hay'dan aldığım mektupta şu satırlar var :

Burada bir dostluk, demokrasi ve dayanışma atmosferi buldum. Her tarafta arı gibi kaynaşan gizli ajanlara, polislere ve kukla askerlere rastlamıyorsunuz. Kadın ve erkekler birer kardeş gibi yaşıyorlar. Kamboçya halkının kızları ve oğulları olarak hem birbirleriyle, hem savaşçılarla işbirliği yapıyor, karşılıklı saygı, yardım ve ahlak temizliği içinde birarada bulunuyorlar. Ne gangsterlik, ne kumar, ne rüşvet, ne yolsuzluk var. Güven ve coşkunumuzun kaynağı budur.

Paris'te öğrenimimi yaparken çoğu zaman hayalimde böyle bir toplumu canlandırırdım. Şimdi bunu gerçek olarak karşımda görüyorum. Prens Sihanuk'un liderliğindeki Milli Birleşik Cephe'nin yönetiminde gerçekten demokratik bir rejim kurulmuştur. Toplumun her kesimi —işçiler, köylüler, Budist rahipler, aydınlar, iş adamları, küçük esnaf—, hepsi birbirine destek olarak özgürlük içinde yaşıyorlar.

Bu tür mektupları yazanların çoğu, kendilerini politik eğilim ve akımlardan birine kaptırmış kişiler değildir, ya da değildiler, ama Lon Nol ve Nixon kendilerini değiştirdi. Bunlar, 18 Mart darbesiyle belki de pek ilgilenmemiş, her gün evlerinden çıkıp işlerine giden meslek adamları, memurlar ve aydınlardı. Bunların çoğu «cumhuriyet»in kurulmasıyla birlikte hemen aydınlık günlerin geleceği

ve geleceğe doğru nurlu ufukların açılacağı yolundaki demagojik vaadlere bir süre kendilerini kaparmışlardı. Bunlardan biri de Fransa'da eczacılık öğrenimi yapmış, genç bir kadın olan Kau Vani idi. Zengin bir burjuva ailesinden geliyordu ve Pnom Pen'deki en büyük, en güzel eczaneyi açmıştı. Ama Lon Nol yönetimi altında Pnom Pen'de birkaç ay yaşamak kendisi için yeterli oldu. Hayatını tehlikeye atarak, bütün servetini de bırakarak Kurtarılmış Bölgeye kaçtı. Bu gibi kimselerin üzerlerine birer politika etiketi yapıştırılacak olsaydı, etikete «liberal ortacılar» yazmak gerekirdi. Eğer «ilerici»lerden olsaydılar, daha bir yıl önce başkentten kaçmış olurlardı. Bunu onları suçlamak ya da küçümsemek için söylemiyorum. Çünkü birçok yurtsever ve dürüst kimse Lon Nol-Sirik Matak rejimine başlangıçta kendilerini kaptırmışlardı. Bunu söyleyişimin sebebi, kendilerinin Kızıl Khmerlerin propagandacıları olarak suçlandırılmalarının imkansızlığını belirtmektir.

Fakat en şaşırtıcı mektubu, Ağustos 1971'de Kurtarılmış Bölgeye geçinceye kadar ömrümde Kızıl Khmerler ile bir kere bile karşılaşmak istemiş bir genç olan damadım Prens Sisovat Dussadi'den (1) aldım. Dürüst ve sorumluluk bilincine sahip bir gençti. En küçük kızım Prenses Botum Bopha ile evlenmek istediğini söylediği zaman tereddütsüz razı olmuştum. Dussadi, 18 Mart darbesi sırasında 19 yaşındaydı ve devlet memuru olarak çalı-

---

(1) Prens Dussadi, 1946'da kurulan Demokratik Parti'nin ilk başkanı Prens Yuievong'un ağabeyi Prens Sisovat Entaravong'un oğluydu.

şıyordu. Benimle akraba olduğu için, darbeden hemen sonra işten çıkarılmıştı. Karısı tutuklanıp, ihanetle suçlandırılarak hapsedilmiş, kendisi de bu şartlar altında Lon Nol rejimine on sekiz ay dayandıktan sonra Kurtarılmış Bölgeye kaçmayı başarmıştı. 1 Kasım 1971 tarihinde bana oradan bir mektup gönderdi. Eğer onun dilinin sesi insana biraz sert geliyorsa, bu herhalde, onun kurtarılmış bölgelerdeki hayatıyla «Pnom Pen demek olan o faşist toplama kampı»nda başından geçen çarpıcı tecrübe arasındaki karşıtlık yüzündendir.

Pnom Pen'deki yurtseverlerin hepsi bugün aynı şeyi konuşuyorlar. Hainlere darbeyi biz indirmezsek, onlar bizi ezecekler. Şeref ve haysiyetimizle yaşamak istiyorsak, bağımsız ve hükümrân bir ülkede özgür insanlar olarak yaşamak istiyorsak, ayağa kalkarak ve Milli Birleşik Cephe'nin siyasi programında belirtilen idealler için savaşmak zorundayız. Şu anda savaşmayı göze almak, her şeyi göze almaktır. Silaha sarılmak ve Lon Nol, Sirik Matak, Son Ngok Tan kliğini devirmek demektir. Milli kurtuluş ve bağımsızlığın başka yolu yok.

Kurtarılmış Bölgeye sığınırken, şeref ve haysiyet yolunu seçmiş oldum... Burada anayurdumuzun gerçek çehresini yeniden keşfetmek benim için çok heyecan verici oldu... Bu bölgede yaşamakta olan herkes tam bir dayanışma ve uyum atmosferi içinde. Lon Nol'un sahte cumhuriyetinde bütün anlamını yitirmiş bulunan «özgürlük, kardeşlik, eşitlik» kelimelerinin burada nasıl hayat bulduğunu gözlerimle gördüm. Düşünce ve söz özgürlüğüne titizlikle saygı gösteriliyor. Sınıf ve cinsiyete göre kimseye ayrıcalıklı muamele yapılmıyor. Özel mülkiyete saygı gösteriliyor.

Düşmanın sürekli hava saldırılarına rağmen yurtseverlerimiz ekonomimizi kaldırmak, milli kurtuluş mücadelesi için bütün kaynakları harekete geçirmek, aynı zamanda iyileştirmek için bütün güçleriyle çalışıyorlar. Açlık, yoksulluk ve işsizlik diye bir şey yok. Halkımızın, kaderlerinin ve ülkelerinin efendisi olduklarını bilerek nasıl bir coşku ile

çalıştıklarını bilmek için, Kurtarılmış Bölgeleri gözle görmek gerek. Özellikle bir şey beni heyecanlandırıyor: Buradaki insanlar bütün işleri ve çabalarında birbirlerine yardım ediyorlar; düşmanla savaşırken tarlaları sürüp biçerken, kültürel ve sosyal alanlarda, okulların yapımında, hastabakıcı ve sağlık memurlarının yetiştirilmesi için açılan merkezlerde hep bu karşılıklı yardım ve elbirliğini görürsünüz. Hayat burada aslında çok dinamik!

Halkın gerçek isteklerine uygun bir siyasi çizgi olmazsınız bunların hiçbirisi mümkün olamazdı... Pnom Pen cehenneminden sonra. . bunlara şaşmamak imkansız... Ben kendimi sanki yeniden doğmuşum gibi hissettim; yeni temiz bir hayata, amaçlı, değerli bir hayata başladım.

Prens Dussadi şimdi Kamboçya Milli Birleşik Cephesi'nin bir kadrosu olmuş, zayıf kalbine, hasta ciğerlerine ve narin bünyesine rağmen oğlum Prens Rakvivongs ile birlikte, Kurtarılmış Bölgeye sahip çıkacak gücü kendinde bulmuş. Genç Dussadi, kızımın evlenmesine rıza gösterdiğimde ona duymuş olduğum güvene layık kusursuz bir insan. Söylemeye gerek yok, ailemin bir mensubundan böyle bir mektup almak üzerimde derin bir etki yaptı. Her sözcük bana, direniş karargahındaki raporlardan daha fazla güven verdi.

Dussadi mektubunda yeniden dünyaya gelmiş gibi olduğunu söylüyor. Başkalarından aldığım mektuplar ve haberler, bunun bütün Kamboçya halkı için doğru olduğunu gösteriyordu. Siyasi Programımız birtakım boş kelimelerden ibaret değil, fakat bütün yurttaşlarımızın günlük hayatları için gerçek bir kılavuz niteliğindeydi. Bu arada şunlar vardı :

Bilinen hainler dışında herkese oy verme özgürlüğünü; seçime katılma özgürlüğünü; söz, yazı, dernek kurma, gösteri yapma, istediği yerde oturma ve istediği yere gitme,

yurt dışına çıkma özgürlüğünü garanti altına almak. Kişiyi, mülke, servete ve yazışmanın gizliliğine saygı göstermeyi taahhüt etmek.

(Yurt içinde ve dışarda seyahat etme özgürlüğü bugün akademik gelebilir, ancak bu, ağır rüşvetlerin masrafına rağmen kısmî «özgürlükler»i kullanabilecek kimselerin olduğu ya da bu gibi hakların hakim kliğin imtiyazlı servislerince kullanılabildiği Lon Nol rejiminin ideolojisi ile bizim hükümetimizin ideolojisi arasındaki farklılığın vurgulanması amacını taşır. Ayrıca orada, Fransa veya başka bir yere gitmesine izin verilenler dönmedikleri takdirde, karıları ve çocuklarının rehin tutulmasına razı olmak zorundadırlar.)

Hangi rütbe, seviye, mevki ve siyasi görüşte olurlarsa olsunlar, Kamboçyalıların çoğunluğu, başkalarının da yurtseverlik duygularına saygı duyan yurtseverlerdir. Demokrasiye de aynı derecede bağlıdırlar. Lon Nol ve Sirik Matak bunu bildiklerinden «cumhuriyet»in monarşik bir sistemden çok daha demokratik olduğunu belirtmek için ellerinden geldiği kadar dil dökmüşlerdir. Ama bugün gerçek demokrasi yalnız Kurtarılmış Bölgede vardır. Siyasi Programımızda «Kamboçya toplumunun demokratlaştırılması şimdiki halde Kurtarılmış Bölgede uygulanmaktadır, ilerde bütün ülkede uygulanacaktır» denilmektedir. Bu uygulama, Kurtarılmış Bölgelerde en küçük köylerden en büyük kasabalara kadar her yerde gerçekleştirilmiştir. Topluluğun büyüklüğüne göre üç kişilikten yedi kişiliğe kadar komiteler seçilmiştir. Bu komitelerin üyeleri seçildikten sonra onlar bölge komitesini, bölgeler de eyalet komitesini seçerler. Bu komiteler Milli

Birleşik Cephe adına idari işleri yürütürler. Görev arayanların kendileri için kazanç elde etme amacını güttükleri ve maaş aldıkları eski günlerdekinden tamamen farklı olarak, şimdi bu görevleri yüklenenler işleri büyük fedakarlıklarla ve hiç bir ücret almaksızın gönüllü olarak yapıyorlar. Köylülerle adaylar arasında köy komitesinin en önemli üç görevi; askeri sorunlar ve güvenlik sorunları; ekonomik üretim; ve içine eğitimle halk sağlığının girdiği genel politik sorunlar hakkında açık tartışma var. Ama bu, hiç bir zaman çatışmaya sebep olmuyor. Komite seçiminde bütün köy aktif olarak görev alır. Eskiden genellikle en iyi konuşanlar seçilirdi, şimdi mücadelede ve çalışmada kendini ispat edenler seçiliyor. Ve bunlar her zaman halkın iyi unsurları oluyorlar.

Aday olmak için kendini anti-emperyalist mücadeleye adanmak, örnek bir hayat yaşamak ve tamamen halka ve onun çıkarlarına hizmet etmek gereklidir. Kamboçya Milli Birleşik Cephesi'nin kadroları halkla birlikte yaşar ve üretime katılırlar. Komitelere seçilenler, gençlik, kadın ve köylü örgütleri ile Budist rahiplerinki gibi çeşitli kitle örgütlerinin içinde halkla yakın ve sürekli ilişki kurmuşlardır. Askeri alanda, genelkurmay karargahı, yerel askeri komiteler ve çeşitli askeri bölgelerin karargahlarının bağlı olduğu Milli Askeri Komite vardır. Buna, şimdi Kiyö Samphan başkanlık ediyor.

Kiyö Samphan raporunda, düşman köylere saldırdığı zaman, köylülerin, yerel örgütlerin yardımıyla «kendilerine ait yemek malzemesi, pirinç, kümes hayvanları, domuz v.s. gibi ne varsa hepsini yan-

larına alarak» düzgün bir şekilde geri çekileceklerini ve «ilerleyen düşmanla aralarında bir boşluk bırakacaklarını» belirtiyor. Böyle çekilmeler Kamboçya Milli Birleşik Cephesi tarafından örgütlenir. Bu durumlarda kesin olarak panik olmadığını biliyorum. Düşman, birliklerinin ve tanklarının toplanması gibi geniş ölçülü hazırlıkları dolayısıyla sessiz hareket edemez. Öyleyse sadece bu yüzden, Lon Nol'un kurmayındaki yurtseverlerden gelen gizli haberleri hiç düşünmeksizin de, düşmana hiç bir zaman yenilmeyeceğimizi söyleyebiliriz. Köylülere, emin bölgelere taşınmalarında yardım edilir. Milli Birleşik Cephe'nin gittikleri yerlerdeki komiteleri, onların evlerinin yapımını örgütler. Bütün bunlar dayanışma ruhu içinde yapılır. Dussadi, «karşılıklı yardım»ın Kamboçyalıların en iyi geleneği olan konukseverliğin uzantısı olduğunu söylüyordu. Çoğunlukla köy boşaltmalar geçicidir. Eğer bir bölgenin işgali uzun sürerse, iş-gücü yeni bir köy inşasında kullanılmak üzere biraraya getirilir. Ormanlarımızda basit yapılar için bol miktarda malzeme vardır. Bu, köylülerimizin şartlara uymasına kolaylaştırır. Hava saldırılarında yıkılan evler köylüler tarafından topluca onarılır. Eğer bütün köy yerle bir edilmişse, yeniden inşa işi komşu köylerin yardımıyla gerçekleştirilir.

Hu Yun'un uzun bir gezisinden edindiği başka bir izlenimi de şudur :

Gittiğim her yerdeki sıcak ve içten hava ile yaygın yurtseverlik, halkın tam desteğine sahip milli kurtuluş hareketimizin derinlik ve genişliğinin önemini ortaya koydu. Bir çoğunun arasından bir örnek :

Bir Kamboçya Milli Birleşik Cephesi kadrosunun yanında gece yarısına kadar kalmış olduğum bir yerdeki gö-

rünüŖ olduğa hareketliydi. Eve, Milli BirleŖik Cephe'ye kabul edilmek ve ön saflara gönderilmek isteyen üç kız geldi. Kadromuz, kızlara köylerinde kalıp üretime katılmalarını ve böylece mücadeleye yardımcı olmalarını tavsiye edince kızlar gözyaşlarını tutamadılar. Buna, kızların benim orada olduğumu bilmediklerini de eklemeliyim.

Binlercesi arasından bu bir örnek, yurtseverliğin ve devrimci coŖkunluĐın gençlerin kalplerinde nasıl kabardığını iyi anlatıyor... Bir köyde, gençlerin Milli BirleŖik Cephe'ye yazılmak, kızların hastaneler ve cephenin baŖka organlarında çalıŖmak için gelmedikleri tek bir gün yoktur. Sürekli artışıımızın sebebi, istediğimiz kadar taraftar toplayabilmemizdir. Pek çatıŖma içinde olmayan uzak yerlerde gençler, geleneksel silahlar, ok-yay, yerel silahlar ve bombalar imalatında aktif olarak çalıŖıyorlar. Bütün gençler köy milislerinde görev alıyor.

Yabancılar için Kamboçya halkının yüreğindeki yurtseverlik duygusunun derinliklerini anlamak güçtür. Bu duyguyu yaratan, bizden çok daha kuvvetli düşmanlar arasına sıkıŖıp kalmıŖ ve hayatta kalma mücadelesini bir alınıyazısı olarak yüklenmiŖ bulunmamızdır. GeçmiŖte hep ya savaŖmak, ya da millet olarak yok olmak tehlikesi karŖısında kaldık. Bugün de aynı durumdayız. Amerikalılar bizim bir ideoloji uğruna savaŖtığımızı ileri sürüyorlar. Aslı yok bunun. Biz hayatta kalabilmek için savaŖıyoruz. En uzak köylerde bulunan genç kızlar bile içgüdüsel olarak biliyor bunu. Halkla yakın bağlılık içinde bulundukları için tarihimiz boyunca yurtsever bir rol oynamıŖ olan Budist rahipleri de biliyorlar. Rahiplerin halkı silahlanmaya teŖvik için çaba harcadıklarını duyduğum zaman hiç ŖaŖırmadım. Köylerde ölüm uzaktan, B 52'lerden gelir. Fakat kızlar B 52'ler yukardayken bile yay imal etmeye devam ederler. Yaylar uçaklara karŖı kullanılamaz

ama bir Amerikalı veya bir asker görüldüğünde işe yarar. Halkımızda yurtseverlik ve kahramanlık, toprakta çimlenmeye hazır yatan tohum gibidir. İçerdekiler ihaneti, dış düşmanların saldırısı şartları hazırladı ve gerilla birlikleri her yerde mantar gibi bitmeye başladı.

Kadın-erkek eşitliği yeni hayatın bir parçasıdır. Kadınlara oy hakkı 1955'de, Sangkum Birinci Milli Kongresi'nde verilmişti. Bu gün köylerde ise eşitlik tam olarak gerçekleştiriliyor. Hu Yun anlatıyor :

Bir bölgeden diğerine gittiğim bir gün milis kadınlar gördüm. Bizim küçük grubumuzu görür görmez, zarif ve kibar bir şekilde —ve de tüfekleriyle— gözden geçirmek için seyahat kağıtlarımızı isteyerek kendilerini tanıttılar,

Silahlanmış kadınlar, erkekleri sorguya çekiyorlar, hem de ne şekilde! Bu yalnızca köylülerin ne kadar uyanık olduklarını değil, kadınların da sorumluluklarının ne çabuk arttığını gösterir.

Kiyö Samphan raporunda «halk için mücadele»nin ne kadar önemli olduğunu açıkladı. Düşman, halka, kendisi için ölüme göndereceği askerler olarak ihtiyaç duyar. 1970 Mart darbesinden sonraki aylarda Lon Nol, kadın-erkek ayırımı gözetmeksizin 18-64 yaşları arasındaki herkesin genel seferberliği-ne karar vermişti. Bu, onun daha en başta ne kadar umutsuz olduğunu gösteriyordu. 1971 yılı boyunca da 9 yaşın üstündeki çocuklar okul sıralarından ve ailelerinden alınarak servislere sürülmüştü. Lon Nol-Sirik Matak rejimi o günlerde topladığı acemi erlerin yanı sıra Amerikan bombalarından kurtulmak için Pnom Pen'e ve diğer «emin» yerlere koşan binlerce, onbinlerce insanı da çekiyor-

du. Bunlarsa Pnom Pen'de çözülecek yeni problemler yaratıyorlardı. Savaşın ilk yılında halk üç katı çoğaldı. Doyurulacak ağız üç kat artarken, üretime katılanlar hiç artmıyordu. Hatta Pnom Pen basını, yiyecek fiatları iki, üç, dört misli yükselirken fiatların Kurtarılmış Bölgede sabit kaldığını kabul etmek zorunda kaldı. Sonra «stratejik köycükler» ve «savunma milisleri» ile birlikte Vietnam modeli üstüne «pasifikasyon» uygulaması geldi. Bunlar kendilerini güçlendirmek için köylüleri, dikenli tellerle çevrili eni-boyu belli arazide en fazla pirinci elde etmeye zorlamak ve onları kontrol etmek amacıyla düşünülmüştü. Fakat Kamboçya köylüleri için özgürlük hava kadar önemlidir. Eğer konforlu şartlarda yaşayan meslek sahibi halk ve aydınlar Kurtarılmış Bölgede köylerin ilkel şartlarını görseler cenneti Pnom Pen'le karşılaştırırlar. Köylülerin, yeni hayat şartlarıyla «stratejik köycükler»i nasıl karşılaştırdığını kolayca düşünebiliriz. Çoğu farkını zaten biliyordu. Çünkü «stratejik köycükler»e sürülenler, eski kurtarılmış yerlerin, Saygon birliklerinin yardımıyla Lon Nol tarafından yeniden işgal edilen kısımlarındandılar.

Kiyö Samphan, Kompong Çam'ın il merkezinin güneyindeki aşağı yukarı 10 km. karelik üç bölgede; Mekong nehrindeki Koh Sotin adasında, karşı kıyının Rokar Koy ve Krakor bölgelerinde neler olduğunu anlatıyor. Bu bölgeler darbeden hemen sonra kurtarılmış, fakat 1971'in başlarında Saygon birlikleri tarafından alınmış ve böylece Lon Nol'un eline geçmişti. Yerli halk onluk, ellilik, yüzlük gruplar halinde evlerde toplanmıştı. Dört askeri garnizon karakolundan gözetlenen evler dikenli tellerle çevrilmişti. Köyü, 800 kişilik düzenli birlikle des-

teklenen yayılmış bin «savunma milisi» koruyordu. Bu kadar küçük bir yer için bu sayıda bir askeri güç çok fazla. Kiyö Samphan'ın raporu şöyle yazıyordu :

Buna rağmen, sabırlı ve gizli çalışmayla köylerin politik bakımdan kontroluna hakimdik. Biz ancak savunma milislerinin yüzde atmasını ve Kamboçya Halk Kurtuluş Hareketi Silahlı Kuvvetleri mensuplarını getirebiliyorduk. Yerli halkla sıkıca birleşerek 18 Kasım 1971'de Koh Sotin'i, ertesini gün de Rôkar Koy ve Krakor'u yeniden kurtardık. 20 binin üstünde insan özgürlüğe kavuştu, 400 silah ve bir cephanelik askeri malzemeye el konuldu.

Dört askeri karakoldan üçü hareket sırasında yok edildi. Aynı anda Kompong Çam'ın kuzeyine başka hareketler yapıldı ve Lon Nol birlikleri kurtulmak için şehirden dışarı çıkmaya bile cesaret edemediler. Kiyö Samphan'ın vurguladığı önemli nokta, köylülerin zincirsiz hayata olan özlemleriydi.

Kurtarılmış Bölge genel olarak, köylüleri, hala Pnom Pen'in kontrol ettiği alanlardan önüne geçilmez bir mıknaş gibi kendine çekiyor. Neyse ki onları yerleştirebileceğimiz çok büyük bir iç bölgemiz var. 1971'in sonunda Kiyö Samphan'ın raporu şöyle diyordu :

Şu anda Pnom Pen'in batısındaki bölgede uzun zamandır umutlarını zaferimize bağlamış halkın büyük bir kısmı peşimizden geliyor. On binlercesi savaş alanlarını daha emin geri bölgeler için terk ediyorlar. Hainlerin yanında kalmayı reddediyorlar. Onlar için artık Pnom Pen rejiminin altında acıların artmasını kabullenmek imkansızdır.

Tutulmayan rejim yalnızca politikadan tecrit edilmekle kalmıyor, köylü kitlelerden somut olarak

kopuyor da. Kamboçyalıları Lon Nol-Sirik Matak iktidarı ile ilgili görebilmek çok zor, görüldükleri zaman da ellerinde gerici iktidara çevrilmiş silahları oluyor.

Kamboçya Milli Birleşik Cephesi programı, köylülerin tarım yapabilmesi için toprağa tam olarak sahip olmalarını şart koşuyor. Bu, ta büyükbabam Kral Norodom'un hükümdarlığı zamanından kalma bir kural. Prens Yukantor'un belirttiği gibi (bak Bölüm 11) Fransızlar, buna bir son vermek istemişlerdi. Amaçları dev gibi plantasyonları kendileri için parçalamaktı. Kurtarılmış Bölgede eski gelenekler, Kamboçya Milli Birleşik Cephesi'nin programı altında kanunlaştı. Bunlar, toprak rantında doğru bir sistem ve borçlarda düşük faizi sağlıyordu. Sonuncusu gerekiyordu. Ülkemize para girdi gireli tefeciler, Kamboçya köyleri için kırbaç olmuştı. Mütegalibenin halkı sömürmesine sınır koyabilecek bir yol yoktu. Faiz oranı, tefeci ile köylü arasında ilk pazarlıkta belirlenir. Bu pazarlıktan başka bir taahhüt yoktur. Bileşik faiz ay üstünden hesaplanır ve gene sonunda borçlanmanın toplamı, ilk borcun yüzde iki yüzüne çıkar. Ben bunu kredi kooperatifleri kurarak önlemeye çalıştım. Fakat tefeciler siyasi güçleri sayesinde ölçüleri sabote ettiler. Tefeciler hala vardır, ancak Kurtarılmış Bölgede fiatlar şimdi en fazla senede yüzde 1-10 kadar artıyor. .

Tabandan seçimler ve gücün eyalet seviyesine piramit yoluyla çıkışı yüzünden Kamboçya Milli Birleşik Cephesi örgütlerinde yoksul köylüler de etkili olurlar. Korkunç ağır işlerden kurtulmak isteyenlerin, köyleri kurtulduktan sonra, aynı şeyler tekrar olmasın diye kesin olarak uyanık olacaklarını düşünebiliriz.

«Amerikan emperyalistlerinin satın aldığı, halka karşı suç işleyen hainlerin» toprak ve mülkiyetlerinin müsadere için tedbir alınmıştır. «Toprak ve mülkiyet, köylülerin ihtiyaçlarına göre tesbit edilip dağıtılacaktır.»

Sirik Matak, Çeng Heng, Lay İn ve diğer feodal tipte toprak ağalarına ait toprakların tamamı hala müsadere edilmemiş olmakla birlikte büyük bir kısmına el konulmuş ve bu topraklar dağıtılmıştır. Toprağın büyük kısmını başka yerlerden getirilenler işliyor, fakat bunların savaş bitince kendi köylerine dönmeyi isteyebilecekleri düşünüldüğünden bunlara toprak verilmiyor. Hainlerin mülkiyetlerini yeniden ele geçirme imkanları nasıl olsa artık yoktur.

Siyasi Program «Angkor uygarlığının iyi gelenekleri»ni geliştirmeyi de sağlıyor. «Yurtseverlik temeli üzerinde milli kültürümüzü yükseltmek, usta işçiliğe saygı, sanat sevgisi ve tarihi kalıntıları ve anıtları korumak». Bütün raporlar, programın anlayışına sıkı bir şekilde bağlı kalındığını gösteriyor. Başka yerlere de önem veriliyor, çevre angkor tapınakları direniş kuvvetlerimizin kontrolü altında tutuluyor. Tapınaklar için, Lon Nol canilerinin verdikleri hava saldırısı emirleri ile uzun topçuluklarından başka tehlikeli bir şey yoktur. Lon Nol'un toprakları daha şimdiden en önemli tapınak olan Angkor Vat'a büyük zararlar vermiştir. Kusursuz sanat geleneklerimiz üzerine oturan kültürümüz ve devrimci sanatımız, köy ve bölge seviyelerinde yayılıyor.

Güzel sanatlardaki ustaları da içine alan aydınların akınları teşvik edici olmuştur. Daha 1972'nin başlarında bütün sayılı aydınların direniş kuvvetleriyle birlik olmaları gerçekten dikkate değer.

Doktorlardaki ezici çoğunluk da ayrıca önemliydi. Lon Nol, yerlerine Fransa'dan getirilen ve uzun çalışma saatlerinin yorgunluğundan şikayetçi doktorlar tarafından onların yeniden çalıştırılmalarına zorlanmıştı.

Kurtarılmış Bölgede evvelce Kamboçya-Sovyet Dostluk Hastanesinde başhekimlik yapmış Kamboçya'nın ünlü operatörü Dr. Tiyun Tiyön başkanlığında bir tıp fakültesi kuruldu. Nitelikli doktor ve operatör kazanmanın yanında, Çin'in «yalnayak doktorlar»ının (*) benzeri bir sisteme başlamış olduk. Bu sistemde yetiştirmeye üç ay süren temel tıp eğitimi ile başlanır. Okur-yazar olmayanlar bu sürede okuma yazma kursu görürler. Bundan sonra dokuz aylık pratik devresi gelir. Bunu, üç aylık eğitim izler. Sonra gene dokuz aylık pratik ve üç aylık eğitim ve böylece devam eder. Bu sistem, halk sağlığını herşeyin üstüne, ön plana çıkaran kusursuz bir yöntemdir. Dağ aşiretlerinde çocuk doğuracak bir kadının yalnız başına bir yere çekilmesi adetti. Şimdi bu adet kaybolmaktadır. Kadın evinde kalarak ya da hijyenik şartlar altında köylerdeki kliniklerde «yalnayak doktorlar»la tanıyor. Sonuç, bebek ölüm oranında önemli bir fark olmasıdır. Bu, on yıllardır nüfusu artmamış ya da sürekli olarak azalmış olan aşiret halkı için çok önemlidir.

Bayan Kau Vani gibi insanlar sağolsunlar, biz

(*) Çin'de Büyük Proleter Kültür Devrimi'nden sonra uygulanmaya başlayan yeni eğitim sistemiyle yetişen, çok kısa bir temel tıp öğrenimi görüp halkın arasına giren doktorlar. (Editörün notu)

ancak otuz çeşit ilaç arasında dönüp duran kısır bir ilaç sanayi kurabilirdik. İlaç sanayi ve başka birçok küçük sanayi, o ve onun gibi insanlar sayesinde hızla gelişmeye başladı. Böyle insanlar, kasaba ve şehirlerden, teknik bilgilerini mücadeleye katmak için, gelmeye hala devam ediyorlar.

Savaş hiç istemediğimiz bir şeydi, bundan kaçınmak için de her şeyi yaptık. Fakat ne yazık ki önleyemedik. Şunu söylemeliyim ki, Nixon'un bombacıları köy ve kasabalarımızı yaktılar, binlerce insanımızı öldürdüler, ama halkımıza her alanda insanüstü bir çalışma gücü ve yaşama isteği kazandırdılar. Nixon hiç farkında bile olmadan halkımız arasındaki milli birliği ve dayanışmayı bir kaç hafta içinde alabildiğine güçlendirdi ve Karl Marx'tan tek cümle okumamış olan bizleri tümenden ihtilalci yaptı. İşte bu yeni doğmuş ihtilalcilik ruhu, bütün kırsal bölgelerimizin çehresini değiştirdi ve halkımızın bir daha vazgeçmeyeceği yeni bir hayatla tanışmasına sebeb oldu.

BÖLÜM 15

GERİ ÜSSÜMÜZ - PEKİN

19 Mart 1970'te Pekin havaalanında uçaktan indiğim zaman, Çin Halk Cumhuriyeti'ne yedinci ve en uzun sürecek ziyaretime başlamış bulunuyordum. «Yedi» rakamı uğurlu, —Moskova'ya vardığım tarih olan— «on üç» ise uğursuzdu. Tanınmak veya tanınmamak; bunlar arasındaki fark tarihi olayların en hayati olanı idi. Birçok gazeteci hala soruyor, «niçin darbeden hemen sonra Çin'e gittiniz?» Cevabı basit; Lon Nol ve Sirik Matak öyle kararlaştırdılar da ondan. Darbenin gününü ve zamanını planlayan onlardı. Gezi programım çok önceden hazırlanmıştı. Darbeyi öyle bir zamanda ve öyle bir yerde indirdiler ki, bana başka bir şey yapma imkanı bırakmadılar. Moskova'dan sonra Pekin'e gitmem önceden kararlaştırmıştı. Görevden uzaklaştırıldığımı, Moskova'dan tam uçağa binip hareket edeceğim dakikalarda öğrendiğime göre başka ne yapabilirdim? Moskova'da kalsaydım aynı eleştiriciler beni yine ve belki de daha ağır bir şekilde suçlayacaklardı. Sovyetler Birliği Cumhurbaşkanı'nın uçağına bindikten sonra, pilotu zorlayıp İsveç veya başka bir tarafsız havaalanına indirmeye, yani uçağı kaçırmaya mı kalkışsaydım?

O gezide yarım düzine ülkenin başkentini ziyaret etmiştim. Bunlardan herhangi birine gitmekten darbeyi gerçekleştirebilirlerdi. O Pnom Pen komplocularının benim için çizdikleri kaderin parmağı tek bir yönü gösteriyordu. Ayrıca Pekin'de hemen destek bulacağımı biliyordum. Çu En Lay ile dostluğumu, Başkan Mao'nun bana gösterdiği yakınlığı düşünerek buna inanıyordum. Uçak havaalanına inince pencereden beni karşılamaya gelmiş kalabalığı, sonra diplomatları, arkadan da uçağa doğru ilerleyen Çu En Lay ve yüksek rütbeli Çin memurlarını görünce, her şeyin düşündüğüm gibi olduğunu anladım. Başbakan Çu En Lay beni kucaklayarak; «Siz yine Devlet Başkanısınız. Başka birisini tanımayacağız» dediği zaman iliklerimde duyduğum bir gerçeği doğruladığını görmüştüm.

Çu En Lay ile ilkin 1955 Nisan'ında Bandung Konferansı'nda karşılaşmıştım. Onu «ilk görüşte sevmiş»tim. Aynı duyguyu, General De Gaulle ve sonradan Mao Zedung ile görüşmemde de yaşamıştım. Bu üç dev adamın beni öylesine büyüleyen ortak yanları neydi? Büyüklüklerindeki sadelikleri ve küçüklere karşı saygıları! Küçük bir ülkeye ve küçük ülkenin liderine saygı! Üçü de, milli ve kişisel şeref ve haysiyete büyük önem veriyorlardı. Üçü de, başkalarının yurtseverliklerine saygı duyan yurtseverlerdi. De Gaulle ile aralarındaki farklı temele ve ideolojik ayrılığa rağmen, Çinli liderler ile De Gaulle arasında bu ortak nitelikler vardı. Sonradan Çin liderlerinin de De Gaulle'e büyük saygı duyduklarını görmek beni hiç şaşırtmadı.

Başbakan Çu En Lay ile Bandung'da buluşmadan önce 1954'deki Cenevre Konferansı'na katılmış olan delegelerimizden kendisinin nasıl bir insan ol-

duğunu öğrenmek istemiştim. Bana söylediklerine göre «insanı kolaylıkla kendine çeken bir kişiliği vardı. Açıklamak istediği şeyleri en açık ve inandırıcı biçimde ortaya koymayı, karşı fikirlere en ustaca cevap vermeyi biliyor»du. Kamboçya ile dost olarak kalmaktan başka bir isteği olmadığını ve eğer bağımsız kalacak olursak bunun Çin'e yeteceğini belirtiyor, «ama sakın emperyalistlerin eline bir daha düşmeyin. Bağımsızlığınızı koruyacak olursanız biz de sizi destekleriz ve dost oluruz» diyormuş. Aşırı sağcı delegelerden Sam Sari, Tep Phan (1) ve bunlar gibi diğerleri, onun için «dikkatli olunacak bir komünisttir, çok tehlikelidir, çünkü çekiciliği var» demişlerdi.

İlk görüşmemizde kendisinin açık sözlü, düşündüğünü dosdoğru ve düpedüz söyleyen, dost yürekli bir insan olduğunu görmüştüm. Halinde ve tavırlarında en küçük bir kasıntılık, bir büyüklük gösterisi yoktu, ama bir «büyük adam» karşısında olduğumu hemen hissetmiştim. O sade ve mütevazî görüntüsü, Amerikan emperyalistlerinin ganimetlerini kuşanarak etrafta tafralı tafralı dolaşan öteki küçük adamlarınkiyle tam bir tezat halindeydi. Tarafsızlıktan ayrılmamak kararında olduğumuz için hemen beni kutladı ve Çin'in tarafsızlık ve bağımsızlığımızı her zaman destekleyeceğini söyledi. Daha ilk anda aramızda bir dostluk olmuştu. Beni Çin'e davet etti. Ertesi yıl bu ziyareti yaptığım zaman başta Amerika olmak üzere «hür» dünya devletlerinin ve yakın komşularımızın büyük bir öfke

---

(1) Tep Phan sonraki Pnom Pen hükümetinin Dışişleri Bakanı olmuştur.

duymalarına yol açmış oldum. (Çin ile çoktan diplomatik ilişkiler kurmuş İngiltere'nin Pekin'deki maslahatgüzarı bile, 1955 yılında Hong Kong'daki İngiliz valisinin verdiği bir yemekte bana «Pekin'e gitmemin hiç de istenecek bir şey olmadığını» bildirmişti.)

1956'daki ilk ziyaretimde, sonraki ziyaretlerimde de olduğu gibi, Başkan Mao ile bir çok kereler görüştüm. Benimle görüşmeye her zaman vakit ayırıyor ve görüşmelerimiz en az bir saat sürüyordu. Beni bu kadar sık kabul etmesi ve uzun uzun konuşmasını, Çin'in küçük ülkelere karşı ilgi ve saygısının bir sembolü sayıyordum. Bana sosyal durumumuz ve resmi ideolojimiz ne olursa olsun, asıl önemli şeyin yurtseverlik ve emperyalizme karşı direnmedeki cesaret olduğunu hissettiriyordu. Başkan Mao ile birbirimizi tamamlayacağımız baştan belliydi, nitekim zaman geçtikçe onda benim etkimin, onun bende olduğu gibi, geliştiğini hissettim.

Başkan Mao, ilk görüşmemizde Çin'in politikasını en geniş hatlarıyla anlattı, gerçekten bağımsız olan ve başkalarının boyunduruğu altına düşmeyen ülkelere nasıl öne mverdiklerini belirtti. Çin'in, büyük, orta ve küçük devletler arasında ilke olarak tam bir eşitlik bulunması gerektiğine inandığını açıkladı. Küçük Kamboçya ile büyük Çin arasında da eşitlik esasına dayanan bir dostluğun gelişmesi ve karşılıklı yararlanma esasına dayanan ilişkiler kurulmaması için bir sebep yoktu. Başkan Mao, Kamboçya için güdülecek en iyi yolun tarafsızlık olduğunu da kabul ediyordu. Çin bunu her zaman destekleyecekti. O günden beri de Çin her zaman sözünü tutmuştur.

Ağustos 1958'de Mao Zedung, varışından he-

men sonra beni başkanlık sarayında kabul etti. Pekin'de hava çok sıcaktı. Ve konuşmalarımıza bir gün sonra, bir bahçede yüzme havuzu kenarına kurulmuş bir çadır altında devam ettik. Başkan Mao'nun maiyetindekilerden birinin bana söylediğine göre, Kruşçev dışında, Başkan Mao'nun tek bir resmi ziyaret sırasında bu kadar sık kabul edip görüştüğü tek devlet adamı bendim. Bunu sadece beni etki altında bırakmak için mi yapıyordu? Beynimi yıkamak mıydı amacı? Bu türlü şüpheleri anlayışla karşılarım. Ama aslında Mao ülkemizin sorunlarına, komşularımızla ilişkilerimize, Amerika'nın bu bölgedeki niyetleri hakkında neler düşündüğüme ve karşılıklı çıkarlarımızla ilgili öteki sorunlara gerçek bir ilgi gösteriyordu. Ayrıca, General De Gaulle'den başka Batılı liderlerden hiç birinde görmediğim biçimde, bana eşit muamele yapıyordu.

Örneğin İngiltere, bir çok kereler resmi bir ziyaret için bana davette bulundu. Ama her keresinde bu davetin programı öylesine kaçamaklı, bulaşık oluyor, Kraliçe Hazretleri ile bakanlarının çeşitli meşugliyetleri bulunduğu hatırlatılarak öylesine kayıtlar ve şartlar ileri sürülüyordu ki, her keresinde bu davetleri reddettim. 1960 yılında Birleşmiş Milletler toplantısında Başbakan Macmillan, Kraliçe'nin «beni kabul etmekten büyük memnurluk duyacağını belirterek» yeniden İngiltere'ye davet etti, fakat ertesi gün bu daveti teyit ederken, ziyaretin «resmi olmayacağı»nı da ekledi. Oysa ben bir turist değildim ve ülkenin parasıyla Kraliçe'nin garden partilerinde geçirilecek vaktim yoktu. Bunun için özür dileyerek bu daveti de reddettim. Gerçi Dışişleri Bakanı Sir Alec Douglas Hume he-

men araya girerek bu gafı tamir etmek istediysede, İngiltere'ye sonraları ne resmi, ne de gayriresmi hiç bir ziyaret düşünmedim.

Ancak hemen eklemek isterim ki bu türlü gaf-ları yalnızca kapitalist devletler yapmış değildir. 1965'de Çin ve Kuzey Kore'den; sonra Sovyetler Birliği, Çekoslovakya, Polonya ve Bulgaristan'ı da sırayla ziyaret etmek için resmi bir geziye çıkmış-tım. Ziyaret tarihleri ilgili devletlerle görüşülerek ve beraberce kararlaştırılarak düzenlenmişti. Fakat Kuzey Kore başkenti Pyongyong'da, bir Sovyet dip-lomatı geldi, cebinden çıkardığı bir telgrafı bana uzattı. Telgrafta Sovyet liderlerinin o günlerde «çok meşgul» bulunmaları dolayısıyla ziyaretimin iptal edilmiş olduğu bildiriliyordu. Ama yeni bir ziyaret tarihi de teklif edilmiyordu. Gezimin geri kalan bölümlerini iptal ederek Pnom Pen'e döndüm.

Oysa bu tür davranışlar, Çin liderlerinin mil-letlerarası eşitlik anlayışlarına aykırı düşmektedir. **Realites Cambodgiennes** dergisinin 22-29 Mart 1958'-de yayınlanan sayısındaki bir makalemde Çin'le iliş-kilerim hakkında, Pekin'i ilk ziyaretim sırasında gördüğüm milli ve kişisel onuruma gösterilen ger-çek saygı ve eşitliğin, etkilenmemin bir parçası ol-duğunu yazdım. Şöyle diyordum :

Başbakan Çu En Lay büyük güç sövenizminden söz etmiş-tir. Komünist hükümetler, Asyalıların, kendilerine gösteri-len saygı ve Birleşmiş Milletler'in küçük ve büyük millet-lerin eşitliği ilkesi konusunda hassas olduklarını bilmekte-dir. Asya milletleri ve batı ülkeleri arasındaki ilişkilerde protokol kurallarındaki ayırıcı ve eşitliğe aykırı uygulamalar, hiç kimsenin inkar edemeyeceği umut kırıklığının temeli olmuştur.

Asyalılar için kendilerine onurlu davranılması sorunu,

paradan daha önemlidir. Maddi çıkar peşinde olan batılılar, bunu farkettileri zaman çok şaşıracaklardır.

Çin'in «şartsız, bağlayıcı maddeleri olmayan maddi yardımda bulunduğunu ve Çin yardımının yararının tamamen açık ve pratikte zaman bakımından sınırsız olduğunu» ortaya koydum. Çinliler «tarafsız bir Kamboçya'yı amaçlamaya devam eden Kongre'yi elde etmek için önümüzdeki sayısız sorunlar olduğunu ve gelecekte de olacağını» bize samimi bir şekilde hissettiriyorlar. Bunu, Amerika'nın tarafsızlığımızla ilgili değişmeyen ısrarlı şikayetleriyle karşılaştırdım. En sonunda öyle bir yere gelindi ki, biz, Amerikalıların, az gelişmiş halkların hayat seviyesini yükseltme ve özgürlüklerini korumalarında onlara yardımcı olma konusunda bir istekleri olmadığını, aksine daha çok bu halkların düşüncelerini satın almayı ve komünistlerin dediği gibi, bu halkları yem olarak kullanmayı istediklerini anladık... Fakat paralı askerler ordusunun değeri nedir ki? Eğer ona para ödeyen için çarpışmayı kabul ederse, daha fazla fiat biçen bir efendinin etrafında toplanarak diğerine ihanet etmesi de gayet tabiidir. Bunları düzeltmeme gerek yok, çünkü paralı askerler kendilerine iş düştüğü zaman bir şeye yaramazlar, çünkü Nixon'u savunmakla sonuçlanan Hindiçini'nin Vietnamlaştırılması çabaları ve Nixon'un doktrinleri bugün son derece açık gerçeklerdir.

Çin liderleri hiç bir zaman bizi kendi yanlarına çekmeye çalışmadılar. Hiç bir zaman «bağımsızlık mı, evet... ama 'kırmızı' bir bağımsızlık olmalı, tarafsızlığa da evet, ama bu 'solcu' bir tarafsızlık olmalı» demediler. Herhangi bir kayıt ve şarta,

belirli bir niteliğe bürünmeksizin bağımsızlık ve tarafsızlık, hem Kamboçya hem de bütün Güney-Doğu Asya için en hayırlı yoldu. Başbakan Çu En Lay bir kere bile beni, Batılı liderlerin beni kahredercesine yaptığı cinsten «babaca» öğütlere, uyarılara, «dostça tavsiyelere» katlanmak zorunda bırakmadı. Ekonomik yardım yaparken mütevazı davranıyorlar ve çoğu zaman şöyle bir girişleri oluyordu : «Daha iyi ve fazla vermek isterdik, fakat biz de gelişmekte olan ülkeyiz, üretimimiz çok ölçülü. Sanayimiz geliştikçe ve üretimimiz arttıkça dost ülkelere daha önemli yardımlarda bulunmayı umut ediyoruz.»

Onlardan yardım alırken, hiç bir zaman Amerikalıların yaptığı gibi «bu yardımı gelecek yıl da yapıp yapamayacağımızı şimdiden bilemeyiz» yolunda tehditler ve baskılar karşısında kalmadık. Batılılar yardımla birlikte bir sürü de öğüt veriyorlardı. Çinlilerse böyle bir şeye kalkışmıyorlardı. Herhangi bir konuda kendilerine danışacak olursak, şöyle cevap veriyorlardı: «Biz kendi ülkemizde böyle bir sorunla karşılaşsak, şöyle bir çözüm yoluna başvururuz... Ama Çin Çin'dir, Kamboçya da Kamboçya. Bu yüzden bizim başvuracağımız çözüm yolunun size de uygun düşüp düşmeyeceğini bilemeyiz.»

Devrildiğim gün Moskova'dan kalkan uçakla Pekin'e yol alırken, Başbakan Kosigin'in bizi destekleyeceklerine dair söylediği sıcak sözler kulaklarımda çınlıyordu. Fakat Moskova sonradan beni bir daha görmek istemedi. Sovyet hükümeti, Lon Nol ile bağlarını korumayı tercih etti. (Görev alanlarının ayırımı konusunu, Dışişleri Bakanı Sarin Şak'ı Kahire'ye ve Özel İşler Bakanı Çau Seng'i uzun süre kalmak üzere Fransa'ya yerleştirerek hallet-

tik. Böylece hareketlerimizde bir esnekliği devam ettirebildik ve mümkün olduğu kadar dış dünyayla ilişkiler kurabildik.)

Hükümetin yarısının ülke dışında bir yerde yerleşmesi zorunluluğu ile karşılaştığım zaman, bu koca dünyada Pekin'den daha ideal bir başkent bulabilir miydim?

Silahlar ve bunların savaşçılarımızın eline ulaşması için gereken araçlar da dahil olmak üzere her türlü yardımı cömertçe yaptılar. Daha önce ekonomik yardımlarında olduğu gibi, şimdi silah ve malzeme yardımını da aynı nezaketle yapıyorlardı. Bu malzemelerin bedelinin ödenme şekli ve zamanı ile ilgili bir sorum üzerine, başkan Mao şu cevabı vermişti: «Biz silah tüccarı değiliz. Başka çeşit hizmetlerimizi bir ödünç verme kabul edebilir ve onların hesabını tutabilirsiniz, ama silahların değil.»

Çin hükümeti dışişleri bakanlığı binasını tamamen boşalttı —daha önceleri Fransız Elçiliği olan geniş ve güzel bir bina— ve «düşürülmüş» Devlet Başkanı ile maiyetine tahsis etti. Ayrıca burasının ihlal edilemez Kamboçya toprağı olduğunu belirtti. Burda istediğim kadar kalabilirdim. Yeni yapılmış bloklar halindeki binanın bir bölümünü direniş hükümetinin kullanımına ayırdılar (daha o zaman direniş için örgütlenmiş silahlı kuvvetlerimiz yoktu). Davamız etrafında toplanacak olan dışardaki yurt-severlerden bir kadro oluşturmadan önce, geçici bir sekreterler grubu emrimize verildi, aynı zamanda çok sayıda araba ve günlük ihtiyaçlarımız sağlandı. Ve bunları yapmaktan hoşnut olduklarını hissettirecek şekilde davrandılar.

1 Mayıs 1970'te Başkan Mao ile görüştüğüm zaman şunları söyledim : «Sayın Başkan! Çin'in

ağır sıkıntıları vardır. Üçüncü dünya ülkelerine epey yardımlarınız oluyor ve şimdi ben dostlarımla, maiyetimle, görevlilerimle sıkıntılarınızı arttırıyorum.» O şöyle cevap verdi :

«Sizden daha fazla sıkıntı vermenizi dilerim. Taraftarlarınızın sayısı daha da fazla arttıkça ben daha fazla mutlu olacağım. Bu konuda hiç bir şey düşünmeyin. Kendinizi destekleyin, mümkün olduğu kadar çok insan getirin. Onların savaş bölgelerine gidip savaşma imkanları yoksa, bırakınız buraya gelsinler. Ne kadar olursa olsun, altıyüz, bin, ikibin ve daha fazla! Çin onları desteklemekten ve bütün ihtiyaçlarını sağlamaktan her zaman mutlu olacaktır ve buna hazırdır.»

Başlangıçtan beri tutumları buydu. Bizden daha fazla isteyin. Çekinmeyin. Başından beri bize elleri ve kalpleri açıktı ve devamlı olarak bize yardım etmek için yeni yollar buluyorlardı.

Başkan Mao, Kamboçya hakkında görüşmelerimize yorulmadan devam ediyordu. Bir defasında şöyle dedi: «Prens Sihanuk seninle konuşmaktan hoşlanıyorum. Açık konuşuyorsun, fikirlerini cesurca ifade ediyorsun. Düşündüğünü söylemekten korkmuyorsun.» Arkadaşlığımızın başında, düşüncelerine karşı çıkan insanlarla konuşmaktan hoşlandığını açık bir şekilde anladım. Konuşmalarımızın birinden sonra şu gözlemde bulundu; «bir komünist olabilirsin».

«Sayın Başkan» diye cevap verdim, «galiba olamam». Güldü. «Akıllısın, çok çalışkansın» dedi. «Kendini eğitmeye başlayabilirsin.»

«Marx'ın Lenin'in ve ötekilerin eserlerini altüst ederek inceleme konusunda tembelim» dedim.

«Şu anda elimizde bunların kısaltılmış çevirile-

ri var» dedi, «Marx'ın ve Lenin'in fikirlerinin özünü anlamak için bütün eserlerini okumaya gerek yok. Kısaltılmış özet eserler var».

«Sayın başkan, ben Mao Zedung'un eserlerini okumayı tercih ederim» diye cevap verdim. Bu eserleri anlamak, benim için Marx'ın ve Lenin'inkilerden daha kolaydı. Bu bir gerçek. Bu belki de, iyi iktisat bilmeyişimdendi. Marx'ın bazı kısaltılmış eserlerini okumuştum. Kesin bir uslupla yazmış. O zamandan beri bir gelişim var. Belki de ben bir Asyalı olduğum için Mao'nun yazdıklarını daha geçerli buluyordum. O Marksist anlayışla Asya uygarlık ve gelenekleri arasında bir bağ kurmuştu. Politik olmaktan çok felsefi olan insanlık hakkındaki düşünceleri ile Budistlerin en iyi insancıl anlayışı arasında çelişki yoktu. Onun düşüncelerinin gelecekteki kuşakları etkileyeceğini hissediyorum.

Mao'nun askeri konular üzerindeki düşünceleri dikkatimi çok çekmiştir. Bugün nasıl Xenofon'un ve öteki Yunan stratejistlerinin yazdıkları geçerli ise, Mao'nunkilerin de böyle olacağına eminim. Çünkü yazdıkları klasik evrensel gerçekleri yansıtır, aynı zamanda açıklığı ve mantığı halkın sağduyusu ile yoğurmayı başarmıştır.

De Gaulle gibi Mao'nun da şaşılacak bir hafızası vardı. 1 Mayıs 1970'teki görüşmemizde, 1953, 1958 ve öteki ziyaretlerimizde söylediğim şeyleri bana hatırlattı. Bu günkü şeyleri nasıl değerlendirdiğimi sorarken, benim o zaman kullandığım ifadeleri kullandı. Konuşmaları gerektiğinde kullanmak için aynen beynine geçiriyordu. İlk görüşmemizden sonra Kamboçya'daki olayların gelişimini öyle bir ayrıntılarıyla izlemişti ki, şaşırıp kaldım.

«Pnom Pen'de devlet gazinosu (1) açtığınız için suçlandınız. Amerikan yardımını kabul etmektense gazino açmak daha iyidir. Bunun kendi kazancınız olmadığını biliyorum. Bütçenizde zorlukla karşılaştığınızdan, bazı kararlarla devlet gelirlerini arttırmak istediniz. Nasıl olsa kumar yaygın. Ufak kumarhane sahiplerinin cepleri şişeceğine neden devlet kar etmesin? Anladığıma göre geçici finansman zorluklarınız vardı ve Amerikan yardımı ile başka bir sermaye kaynağı arasında tercih yapılması gerekiyordu.» 1 Mayıs 1970 akşamı herkes, Tien An Men meydanında havai fişekleri gösterisinin başlaması için Başkan Mao'nun tribüne çıkıp işaret etmesini beklerken bizim konuştuklarımız bunlardı. Sonraları diplomatların ve basının, gecikmesi yüzünden Başkan Mao'nun sıhhatı üzerinde spekülasyon yaptıklarını öğrendim.

«Sizi gazino açtığınızdan dolayı suçladılar» diye tekrar etti. «Amaçınız devlet gelirini arttırmaktı. Bakınız Lon Nol, Nixon'dan aldığı milyonlarca dolarla ne yapıyor? Şimdi onun sınırsız dolarları var ama halkınız acı çekiyor. Amerikan yardımı almak tansa devlet gazinosu açmak son derece doğrudur.» Bu konuda bu kadar çok bilgi edindiğine hayret ettim. Bu oldukça tartışmalı bir konuydu. Devlet tarafından kontrol edilen gazinolara «ahlaksızlık» diye en şiddetli karşı çıkanlar en fazla rüşvete bo-

---

(1) 1969'da devlet gelirlerini arttırmak için bir devlet gazinosu açıldı. Aynı amaç için çeşitli devletler gazino işletmektedir. Bu, rüşvet konusunda uzman olan düşmanların tarafından «skandal» olarak değerlendirildi. Düşürülmenin sebeplerinden biriydi.

ğulmuş olanlardı. Fakat Başkan Mao meselenin can alıcı noktasına dokunmuştu; mesele kumardan da gelse karı devlet hazinesine çevirmekti.

Bir yardımcı gelerek tribüne çıkma zamanı geldiğine işaret etti. Başkan Mao «bir dakika, bir dakika» dedi. «Prens Sihanuk ile çok ilginç bir konuşma yapıyorum.» Sonra Kamboçya üzerine, Lon Nol ve Sirik Matak üzerine sorular sormaya devam etti. Sirik Matak, Pekin'de elçilik yapmıştı. Lon Nol'u da yedi hafta önce görmüştü. Fakat 18 Mart darbesinin bu iki baş mimarı hakkında açık seçik bir izlenim edinmemişti. Durumun bütün incelikleri üzerine iki saat boyunca çeşitli sorular sordu. Sadece 24 saat önce Amerikan-Saygon birlikleri büyük bir güçle Kamboçya'yı istila etmişlerdi. Üç haftadan az bir zaman sonra —20 Mayıs 1970'te— Başkan Mao seyrekle yaptığı tarihi bir açık hava toplantısında halka başka meselelerin yanında şunları söyledi :

Kamboçya Devlet Başkanının Amerikan emperyalizmine ve işbirlikçilerine karşı savaşma ruhunu candan destekliyorum. Hindicini Halkları Zirve Konferansı Ortak Bildiri'sini candan destekliyorum. Kamboçya Milli Birleşik Cephesi önderliğindeki Kraliyet Milli Birlik Hükümetinin kurulmasını candan destekliyorum.

Ancak bundan sonradır ki onun uzun sorularının manasını anladım.

Toplanmış diplomatlar ve halk tarafından Başkan Mao'nun tribüne çıkıp 1 Mayıs havai fişek gösterileri başlama işaretini vermesi beklenirken bir saat geçmesi, az raslanır bir olaydı. Bunun sebebi, çok kısa bir zaman önce en vahşi bir şekilde saldırıya uğramış küçük bir ülkenin Devlet Başkanından tam ve ayrıntılı bir bilgi almak istemesi idi.

Pekin'de karşılaştığım tutum ile bu istila arasındaki fark, bu iki ayrı dünyayı ne güzel yansıtıyordu. Lon Nol kendisinden ne izin alındığı, ne de önceden haberdar edildiği için bu olayı güçsüz bir şekilde protesto etmişti. Amerikalıların beş sene önce Güney Vietnam'a Saygon rejiminden resmi bir izin almaya gerek görmeden yaptıkları istilayı gördükten sonra buna şaşmamak gerekir. Bu, o zaman Saygon rejiminin yaptığı gibi Lon Nol tarafından sonra açıklanacaktı. Fakat kuklanın efendileri kendi yapacakları için izin almaya alışmamışlardı. Yüksek rütbeli Amerikalı ve Saygonlu generaller canları istedikleri zaman Kamboçya'ya çıkıyorlardı. Eğer Cumhurbaşkanı Tiyö, Kamboçya'ya uçmak isterse Lon Nol'dan izin almayı aklından dahi geçirmezdi. Hatta Tiyö, Kamboçya toprakları üstündeki kuklanın kuklası Lon.Nol'u, emir vermek için ayağına çağırmıştı. Pekin'de hiç bir Çin resmi görevlisi —veya başkası—, benim direniş kuruluşlarıma, bağımsız devletlerle hükümetler arasındaki protokol kurallarına uymadan girmeyi hayal bile edemez. Pekin'de Kamboçya'nın hakimiyetine düşünce ve davranışta somut olarak saygı gösterilmektedir. Kaldığım yere Kamboçya toprağı gibi bakılmaktadır.

Bu gidişle uzun zaman Pekin'de kalacağımın bilinmesine rağmen davranışlarında kıl payı bir farklılık olmamıştır ve protokolde bana her zaman Devlet Başkanı olarak yer verilmiştir.

Pekin'de bu kadar uzun zaman kalışım ile ilgili olarak çeşitli kimselerden hep aynı soruyu işitmek artık bana bıkkınlık verdi: «Niçin Pekin'den ayrılıp direniş kuvvetlerinin savaş alanında başına geçmek için Kamboçya'ya dönmüyorsunuz?» Pek de ünlü ol-

mayan bazı gazetecilerin bu ve buna benzer soruları standartlaşmış biçimde sormaya devam etmesi, bazı şüpheli bakanlarımın aklına beni devreden çıkarmak için bu da CİA entrikalarının yeni bir şekli mi sorusunu getiriyor. Çabuk öfkelenen ve tepki gösteren bir yaradılışım olduğu için belki de bu çeşit kışkırtmalara kapılıp, cesaretimi ispat etmek için Kurtarılmış Bölgelere gideceğimi hesaplıyorlardı. Bu çeşit soruları Fransız gazetecileri sorduğu zaman onlara şöyle cevap vermek hoşuma gidiyor:

Naziler Fransıyı işgal ettiği zaman General De Gaulle direniş hareketini ülke içinden yönetmedi. Londra'dan yönetti, çünkü İngiltere bir müttefik devletti ve kendisine orada güvenli bir karargah sağlamıştı. De Gaulle, ülkesi tamamen kurtuluncaya kadar Fransa'ya dönmedi. Ama tek bir kişi De Gaulle'ün cesaretinden, yurtseverliğinden şüphelenmişti mi?

Haberleşme tekniklerinin çok ileri olması yüzünden, Kamboçya içindeki savaşçılarımızla Pekin'den daha kolay ve daha çabuk haberleşme imkanını buluyoruz. Çinliler mükemmel bir telekomünikasyon sistemini emrimize verdiler.

Kraliyet Milli Birlik Hükümeti'nin ülkemiz içinde yerleşmiş parçasıyla, Pekin'deki parçası arasında bir işbölümü sürdürülmektedir. İki parça arasında tam bir bütünlük vardır. Pekin'deki her bakanın karşılığında, Kurtarılmış Bölgede bir bakan yardımcısı bulunuyor. Üç önemli bakanlık Kurtarılmış Bölgede, onların bakan yardımcıları da Pekin'de görev yapıyor. Direniş hükümetini kurarken arkadaşlarımızla yaptığımız görüşmelerde hükümetin yarısının Kurtarılmış Bölgede yerleşmesi ve üslenmesinin yararlı olacağına fikir birliğine varmıştık. Hangi bakanlıkların, bu arada Devlet Başkanlığının, ülke içinde, hangilerinin ülke dışında üsleneceğini de

tespit etmiştik. İki karargah arasında devamlı gidiş gelişler çok güç olacaktı. Bu yüzden diplomasi ve haberalma alanlarında işlerin önemli bölümü benim üzerimde bulunacak ve yaptığı yayının kesilmesinden Lon Nol ve onun CIA yanlılarının büyük sevinç duydukları buradaki üssümde yürütülecekti.

Başından beri Kamboçya içindeki, kendi temeli mi soruyordum, fakat ben de, diğer Kamboçya Milli Birleşik Cephesi liderleri gibi aynı disiplinle sınırlıydım. Kesin cevap, Başbakan Yardımcısı ve Savunma Bakanı Kiyö Samphan'dan 30 Nisan 1971 tarihinde bir mesajla geldi:

Önemli zaferlerimiz, mücadelenin ve Kamboçya Milli Birleşik Cephesi'nin ülke dışındaki içindeki bölümlerinin tam birliğinin sonucudur. Düşman, bu birliği parçalamaya ve sonunda Devlet Başkanı Samdeç ile Pekin'den uzaktaki diğer Kamboçya Milli Birleşik Cephesi liderlerini ayırmayı elde etmeye çalışıyor. Pekin'de gerçekten, aramızda yakın ve direkt ilişki sağlama imkanlarımız var. Ayrıca, Kamboçya Milli Birleşik Cephesi'nin ülke dışındaki kesiminin mücadelesi için maddi ve moral şartlar herhangi bir yerden daha iyi; örneğin Pekin radyosu aracılığı ile ülke içindeki savaşı etkileme, basım ve ilerici politik çevrelerle ilişki kurma imkanları gibi.

Devlet Başkanı Samdeç ve Kamboçya Milli Birleşik Cephesi'nin diğer liderlerinin Kurtarılmış Bölgede bulunmaları şüphesiz bizim mücadelemizi kuvvetlendirir. Eğer sizin güvenliğiniz bizim için bir mesele olmasaydı, bu, hoşumuza giderdi. Gayet tabii Samdeç ve Kamboçya Milli Birleşik Cephesi'nin diğer liderleri her şeyden önce kişisel güvenlikleriyle ilgili değildirler, fakat milli mücadelemizde bütün yurtseverler, yönetici organlarımızı korumakla ilgilidirler. Şu anda, Kurtarılmış Bölgelerimiz oldukça geniştir ve silâhlı kuvvetlerimiz herhangi bir düşman saldırısını önleyebilecek kadar güçlüdür. Bununla birlikte Amerikan Hava Kuvvetleri bizi ortadan kaldırmak için elinden geleni yapmaktadır, hedefleri ise bizim yönetici organlarımızdır.

Mücadelemizin bugünkü durumunu ve halkımızın çıkarını hesabedersek Devlet Başkanı Samdeç ve Kamboçya Milli Birleşik Cephesi'nin diğer liderlerinin Pekin'de kalmaları şarttır.

Daha başından beri kendi karargahımı Kamboçya toprakları üstünde kurmak istemiştim. Fakat arkadaşlarım, düşmanla savaşı yürütürken benim güvenliğimi düşünmenin birliklerimizi devamlı bir kaygı altında bırakacağını, bu yüzden dikkat ve çabalarının gereksiz yere dağılacaklarını, ayrıca Pekin'de bulunmamın hem teknik imkanlar, hem de basın ve ilericilerle sıkı temas fırsatı sağlaması bakımından çok daha yararlı olacağını söylediler. Onların düşüncelerine saygı göstermem gerekirdi. Kamboçya topraklarına dönmekte herkesten çok ben sabırsızlık gösteriyorum, ama sınırlarımızın dışında güvenli bir yerde her türlü tehlikeden uzak olmam, savaşan yurtseverlerimizin moralini yüksek tutmaya yardımcı olacaktı. Çin liderleri çalışmamız, yaşamamız ve savaşmamız için gereksindiğimiz her şeyi bize sağlıyorlardı. Benim güvenlik altında bulunarak direniş mücadelesinin başında kalmam onların da istedikleri bir şeydi. Lon Nol ve Sirik Matak bunu önceden düşünebilseydi, darbenin tarihini değiştirir ve beni başka bir yerde karargah kurmak zorunda bırakırlardı.

BÖLÜM 16

İTHAM EDİYORUM

Kendim ve ailemle ilgili bazı sorunları anlatırken acı bir dil kullanırsam, bu, sürgünde bulunmaktan dolayı çektiğim sıkıntı ve üzüntülerden şikayetçi olduğum için değildir. Bunu kendi ailemin başına gelen acılarla Lon Nol diktatörlüğüne karşı direnmek için büyük eziyetlere katlanmış olan yurttaşlarımın çektikleri acıları karşılaştırmak için de yapmıyorum. Ailemin başına gelenleri anlatışımın tek amacı, Pnom Pen komplocularının gerçek yüzlerini teşhir etmek ve kendilerini Budizmin savunucuları ve bir kutsal savaşın şampiyonları ilan eden bu adamların ahlak anlayışlarını ortaya koymaktır.

Darbeyi yaptıkları günlerde bu çetenin liderleri bir «cumhuriyet» rejimi kurmayı akıllarının köşesinden bile geçirmiyorlardı. Bu, Sirik Matak'ın kabul edebileceği en son şeydi. Tahta kendisinin geçeceği-ne dair bazı hayaller peşindeydi. Çünkü ne de olsa annem, Kraliçe Sisovat Kossomak'ın da mensup olduğu bir kral ailesi olan Sisovat sülalesinden gelmekteydi. Önce dış dünyaya telgraflar göndererek annemin de bu darbeyi, yani benim düşürülmemi tasvip ettiğini bildirmek, böylelikle annemin adını kullanarak yeni rejimin meşruluğunu ileri sürmek istediler.

Oysa annem o günlerde gerçekten tam bir ağırbaşlılık ve cesaret göstermişti. Lon Nol ve Sirik Matak kendisinden darbeyi haklı bulduğunu bildirmesini istedikleri zaman, annem «Hayır!» demişti. «Oğlum yine benim oğlumdur. Kendisini görevden uzaklaştırdınız. Ona hakaret ettiniz. Adına çamur sürdünüz. Ülkesinin yararı ve halkının iyiliğinden başka bir şey düşünmeksizin otuz yıl hizmet ettikten sonra böyle bir muameleye uğraması büyük haksızlık. Sizin için yapabileceğim bir şey yok.» Onun bu sertliği ve kararlı davranışı kendilerini çileden çıkarmıştı. Yeni rejimlerine anayasal bir kılıf geçirmiş olmak amacıyla monarşinin devamını sürdürmek için düşündükleri plan altüst olmuştu. Ancak annem, onların, ihanetlerini örtbas etmek için kendi adının kullanılmasına izin vermediğindendir ki, cumhuriyetçilik oyunu oynamaya karar verdiler.

Cumhurbaşkanı Sukarno'ya karşı bir iftira kampanyası açmış ve yönetmiş olan Endonezyalı psikolojik savaş uzmanlarının yardımıyla Lon Nol ve Sirik Matak, monarşiye karşı aynı biçimde bir kampanya başlattılar. «Halkın isteğine göre hareket ediyormuş» gibi görünmek için, genç sağcı aydınlar ve bir kısım subaylara, monarşinin kaldırılması yolunda dilekçeler hazırlattılar. Kraliçenin ve benim resimlerimiz, bütün resmi binalardan indirildi. Onların yerine «Bütün Monarklar Her Zamin Hain Olmuşlardır» gibi sloganlar astırdılar. Bu sahte cumhuriyetçiler, monarşinin iki bin yıldan beri halka ihanet etmiş olduğunu bağıra bağıra söylemeye koyuldular. Onlara göre Angkor Tom ve Bayon(1) tapınak-

---

(1) Angkor uygarlığının Kamboçya'daki en büyük iki şaheseri olan tapınaklar.

larını yaptırmış olan Kral Jayavarman bile «hain»-di. Halkı tapınaklar ve saraylar yapımında çalışmaya zorlayarak kanlarını kurutmuş, bu yüzden onlarda Siyam ve Annam istilacılarına karşı direnme gücü bırakmamıştı. 1863'de ülkemizi Fransızlara satanın da büyük dedem Norodom olduğunu ileri sürüyorlardı.

Ben ellerinde olmadığım için, bu suçların cezasını anneme ödetmeye kalkıştılar. Eğer annem onların ihanetlerine kılıf olsun diye kendi adının kullanılmasına izin verseydi, hiç şüphesiz, monarşinin bütün asaletiyle ve geleneksel bir kurum olarak yaşamakta olduğunu ilân edeceklerdi!

Annemin ikametgâhı, krallık sarayı içerisindeki ayrı binadaydı. Darbeden biraz sonra Lon Nol'un adamlarının bütün ülkede estirdikleri monarşi aleyhindeki hava üzerine, annemden bu binayı terketmesini istediler. Annem önce bu emre boyun eğmedi.

Lon Nol ve Sirik Matak, annemden, yalnızca darbeyi desteklemediği için değil, bir takım gösterici grupların elçilik binalarını yağma etmelerinden dolayı hükümetin Vietnamlı'lardan özür dilemesini ve zararlarının tazmin edilmesini istediği ve bunda ısrar ettiği için de nefret ediyorlardı. (Gerçi böyle bir tazminat verilmedi, ama özür dilemeye benzer bir şeyi yaptılar.) Bu konudaki ısrarı üzerine, onu da bir «han» olarak ilân ettiler. Çünkü, diyorlardı ki, Kraliçe de «kendi halkına karşı» Vietkong ve Vietminh'in tarafını tutmaktadır. CIA'nın beslediği Khmer Krom grubundaki eşkiya çeteleri (ki yağmayı yapan ve Kamboçyadaki Vietnam azınlığına yapmadıklarını bırakmıyanlar bunlardı) şimdi Kraliçenin «kendi halkı» olmuş oluyordu.

Lon Nol, Sirik Matak ve o zamanki Milli Meclis

Başkanı İn Tam, Ana Kraliçeye bir heyet gönderdiler. Bu heyet anneme: «Eğer krallık sarayından kendi isteğinizle ayrılmazsanız, biz sizi tutup atacağız. Siz ve oğlunuz, kendi halkınıza karşı Vietnamlıların tarafını tutuyorsunuz. Eğer buradan çıkıp gitmezseniz, villanızın önüne, halkını hakkında gelmiş olduğu Vietnamlıların cesetlerini yığacağız. Pencerenizden akbabaların gelip onların kemiklerini didiklediklerini seyredebilirsiniz. Siz memleketi Vietnamlılara sattınız, biz de onların cesetlerini pencerenizin altına yığacağız. Orada çürüyecekler ve cesetlerinin kokusuna dayanamayıp buradan kaçacaksınız.» demişlerdi. İşte ömründe iyilikten başka bir şey yapmamış olan, yetmiş yaşındaki hasta bir kadına, Lon Nol, Sirik Matak ve İn Tam'ın yaptığı muamele buydu. O kadın ki, bu üç adama daima nezaketten başka bir şey göstermemiş, gerektiğinde onların iyiliği için çalışmıştı.

Ana Kraliçe, üst kademedeki yöneticiler arasında anlaşmazlık çıkmasını önlemek için her zaman kendi nüfuzunu kullanmıştır. Politikayı hiç bir zaman istemedi. Ve çeşitli politik akımlar arasında çatışmalar çıkmasını her zaman önlemeye çalıştı. Bu pişkin politikacılardan çoğu, onun bu iyi yürekliliğinden faydalanarak, bazen benim aleyhime olan politik çıkarlar sağlamışlardır. Sim Var'la (1) ilgili bir olay, bunun tipik örneğidir. Bu adam, sabah, öğle ve akşam saray koridorlarında dolaşırdı. O ve ona benzer adamlara karşı açık bir mücadele açmıştım.

---

(1) Lon Nol'un sağ kolu; darbeden önce Son Ngok Tan'la Japonlara hizmet edenlerden biri. Lon Nol sonraları onu Japonya'ya elçi tayin etti.

Çünkü bunlar, benim tarafsızlık politikamı değiştirmem ve sağa koymam için ısrar ediyorlardı. Anneme yaltaklanıyorlar ve annemi, tahtın en sağlam direklerinin kendileri olduğuna inandırmaya çalışıyorlardı. Annem de bana haberler gönderiyordu: «Sim Var ve arkadaşlarıyla bir fikir birliğine varmaya çalış, kendileri kötü niyetli kişiler değil, monarşiye de tam bir bağlılıkları var.» Sıhhatinin bozuk olmasına rağmen annem bu gibi kimselerle görüşmeye vakit ve kuvvet buluyor, bana da durmadan mektuplar gönderiyordu: «Onlara karşı, fazla sert davranma, iyi muamele et.» Örneğin İn Tam annemin karşısına çıkıp şunları söylerdi: «Bağımsızlık... bu taht demektir. Barış... bu taht demektir. Huzur ve sükûn... bunlar da tahtla eş anlamlıdır. Tek ülke, tek lider: Bu da Prens Norodom Sihanuk'tur.» Annemin gözlerinin içi ışıldar ve bana şöyle derdi: «Hep söyleyim, sen de görüyorsun, İn Tam gerçekten tahtın en güçlü direklerinden biridir.» Sim Var da annemi benden ayırmak için çok uğraştı, ama başaramadı. Çünkü Ana Kraliçe benim annemdi, ben de onun öğrenciydim. Ne Sim Var, ne de bir başkası bizi birbirimizden koparamazdı. Ama ne var ki annem, Sim Var, İn Tam gibileri tahtın en sağlam dayanakları olarak kabul ediyor ve bu beş para etmez dalkavuklara bir ana gibi davranıyordu.

Bunun için de bu adamların nankörlüklerini öylesine sivri dişlerle açığa vurmaları annemi çok sarsmıştı. Onun hakkında en çirkin sözleri söylemekten bıkmayanlar da, vaktiyle kendisine karşı en iğrenç şekilde dalkavukluk yapmış olanlardır.

Darbeden yıllarca önce Ana Kraliçe'nin başlıca uğraşlarından biri, klasik balemizin canlandırılması ve geliştirilmesi olmuştu. Balerinlerden çoğunu ken-

di yetiştirmiş ve yabancı ziyaretçilerin o kadar hayran oldukları bale gösterilerinin bir çoğunu kendisi düzenlemişti. Çok iyi yürekli ve duygulu bir insandı, kendisini tanımış olan herkes onu sevmiş ve saygı duymuştu. Yaptığı bütün iyi işlerin karşılığı, kapısının önüne ırk ayrılığı yüzünden öldürülmüş insanların cesetlerinin yığılması ve çürüyen cesetlerin kokusuna dayanamayarak evinden kaçmak zorunda bırakılması oldu. Kral ailesinin bütün fertleri gibi annem de, toplumumuzun, çeşitli milletlerden kimse-lerin buraya gelmesiyle oluşmuş olmasından gurur duyar ve ırklar arasında yerleşmiş ahengin Budist hoşgörülüğünün iyi bir örneği olarak öbür milletler tarafından da benimsenmesini isterdi. Bunun için Vi-etamlıların toptan öldürülmeleri haberi kendisine ulaştığı zaman, derin bir üzüntü duymuştu.

Lon Nol'un delegelerinin tehditlerine annemin cevabı şu oldu: «Cinayetlerinizin delili olan cesetleri pencereimin önüne yığmanıza gerek yok. Krallık sayarından ayrılacağım. Bana oğlumun dünyaya geldiği evi verin, orada oturayım.» Burası, ben Kral seçilmeden önce annemle babamın beraber oturdukları villa idi. Bu binayı sonradan ben, müze olarak kullanılmak üzere devlete vermiştim. Bağımsızlık mücadelemizle ilgili belgeleri, Kral ya da Devlet Başkanı olarak yabancı hükümetlerin bana vermiş oldukları hediyeleri burada muhafaza ediyordum. Bu hediyelerin bana milletim için verilmiş olduğunu kabul ettiğimden, bunları müzede bütün yurttaşlarımın görmelerini istiyordum. Fakat ben devrildikten sonra burası müze olmaktan çıkarıldı, onun için de annemin burasını ev olarak kullanmasına izin verildi. Lon Nol ve Sirik Matak'ın oradaki belgeleri ve hediyeleri ne yaptıklarını bilmiyorum. Darbeden son-

ra yağma edilmiş olan birçok değerli eşya gibi, belki onların da şimdi Hong Kong'un antikacı dükkanlarında satışa çıkarıldığını görmek mümkündür.

Annemin bu yeni evi askeri polislerin kordonu altına alındı. İçeri giren ve çıkan herkesin üstü aranıyordu. Özellikle kadınlar için bu çok onur kırıcı bir davranış oluyordu. Darbeden sonraki ilk aylarda buraya yaklaşmaya hemen hemen hiç kimse cesaret edemiyordu. Fakat savaş, yeni rejimin aleyhinde bir gidiş izlemeye başlayınca, anneme saygı ziyaretinde bulunmak cesaretini gösterenlerin sayısı çoğaldı. Bunlardan bazıları sonradan Paris'e geldiler ve bana annemden haberler gönderdiler. Annemin ilk mesajı şuydu: «Benim için kendini fazla üzme. Ben de sonuna kadar elimden geldiğince mücadele edeceğim. Seninle övünüyorum. Tek korkum, seni bir daha göremeden ölmektir. Bunun dışında hiç bir şey için üzüntü duymuyorum.»

Hem hasta, hem yaşlı, yapayalnız ve terkedilmiş, hemen her gün en pis şekilde hakaretlere uğramış bir insan olduğu halde, annem cesaret ve ağırbaşlılığını korudu. Cesaretini kırmak, gururunu zedelemek ve ona boyun eğdirmek için her şey yapıldı. Örneğin 9 Ekim 1970'te «Cumhuriyet» ilan edildiği gün, Lon Nol'un fırtına-birliklerinden bir grup, benim bir kuklamı şehrin en yüksek tepesindeki Pnom tapınağına götürerek yaktı. Fakat bu yakma töreninden önce kuklamı annemin evinin önünden geçirerek, benim ve annem için en kaba, en iğrenç kelimelerle hakaretler yağdırdılar. Bunu yaparken, yalnız bana ve anneme değil, bütün atalarımıza ve iki bin yıllık Kamboçya tarihine de küfür etmiş oluyorlardı. Bu geçit törenine katılanlar arasında, en âdi

küfürleri bulmak için birbirleriyle yarışan öğrenciler de vardı.

Fakat annemin her zamanki ağırbaşlılık ve sükûnetiyle dayandığı bu olayın «kaderin garip cilvesi» diye adlandırabileceğim bir devamı oldu. Fransız hükümeti, Paris'e, yüksek öğrenim yapmak için öğrenciler ve askeri kurs görmeleri için de subaylar gönderilmesi amacıyla burs vermekte devam ediyordu. Yine böyle bir grubun Paris'e geldiği gün, Fransa'daki temsilcilerimizden biri tesadüfen havaalanında bulunuyordu. Kendisi ancak birkaç ay önce Pnom Pen'den kaçarak Paris'e gelmişti. Ondan öğrendiğimize göre, öğrenci grubu uçaktan inip gümrük ve pasaport kontrolundan geçtikten sonra: «Kahrolsun Lon Nol ve Sirik Matak! Yaşasın Samdech!» diye bağırmaya başlamışlar. Temsilcimiz dikkatle bakıp da, bunlardan çoğunun Cümhuriyet ilânı günü annemin evi önünden geçerken bağıra bağıra küfürler savuran delikanlılar olduklarını görünce çok şaşır-mış. İçlerinden tanıdığı birine yaklaşmış ve o gün yaptıklarını hatırlatınca öğrenci şu cevabı vermiş: «Ülkeden dışarı çıkabilmek için öyle yapmaktan başka çaremiz yoktu! Resmi makamları memnun edip bir burs, ya da vize koparabilmenin tek yolu, eski yöneticilere küfür ve hakaret yağdırmaktır.» Etraflarına toplanan öteki öğrenciler de onun dediklerini doğrulamış ve yurt dışına kaçabilmek, özellikle mutlak ölüm demek olan askerlikten kurtulabilmek için böyle şeyler yapmak zorunda olduklarını anlatmışlar. Fransa'ya girmek için yol arayan subayların da aynı yola başvurmakta olduğunu söylemişler. Gerçekten de, Fransa'ya kapağı atabilen öğrencilerden hiç değilse yüzde yetmişi, uçaktan iner inmez Kamboçya Milli Birleşik Cephesi'ni desteklediklerini bil-

dirmektedirler.

Kamboçyalı erkekler için Fransa'ya gitmek, her zaman hayatlarının en büyük hayali olmuştur. Eskiden her hangi bir kimseye verilebilecek en büyük armağan, öğrenimini Fransa'da tamamlamasına imkan vermektir. 18 Mart darbesinden sonra bu armağanın değeri oldukça yükseldi. Eskiden insanlarımızı oraya, Fransa'nın kendisi, Fransız hayat tarzının özellikleri çekerdi. Öğrencilerimiz ayrıca Fransız tarih ve kültürünün bir hayli öğrenerek yetişmekteydiler. Şimdi bütün bunlara, Lon Nol baskı çetelerinden kurtulmak ve yurtseverlik uğruna onlara bir darbe indirebilmek mutluluğu da eklenmiştir. Bu yüzden binlerce kişi, istemeye istemeye aneme saldırmak için yarışa girmektedir, her biri daha çok göze girebilmek amacıyla Sihanuk'un en büyük düşmanı olduğunu ispatlayabilmek için yeni yeni yollar icadediyor, ama sonradan yine bunlar, Sihanuk'un dostları olduklarını ispat ediyorlardı. Fransızlar bu öğrencilere bursları dağıtırlarken aslında kime hizmet etiklerinin farkında değillerdi. Halbuki asıl amaçları ordu da dahil olmak üzere Lon Nol'un rejimine iyi bir kadro yetiştirmekti. Bu yüzden bir çok nitelikleri dolayısıyla hayranlık duymakta olduğum bu ülkeye zaman zaman hücum etmekten kendimi alamadım. Fakat sonradan gördüm ki, bu öğrenciler, subaylar ve teknisyenler, Paris temsilciliğimize gelmekte ve şöyle demektedirler: «Bizi bağışlamanızı rica ediyoruz. Buraya gelebilmemizin tek yolu, Sihanuk'a hakaret etmektir. Gerçekte biz Kamboçya Milli Birleşik Cephesi'ni destekliyoruz. Lütfen bize ne yapmamız gerektiğini söyleyin.»

Annem hayatta kalacak olursa, bir gün kendisine direniş kuvvetlerimize yetişkin elemanlar toplama-

mak için farkına varmadan bir gizli ajanımız gibi görev yapmış olduğunu açıkladığımız zaman çok gülecektir. Gerçi kendisi çok dayanıklı, küçüklere yukarıdan bakmasını ve gülümsemesini bilen bir insandır ama hakaret ve saldırıların bu kadarına dayanabilmek de kendisi için elbette çok güç olmuştı. Yapayalnızdı, yanında kendisine hizmet edecek tek kişi bırakılmamıştı, güç anlarında onu teselli edecek kimse yoktu. Ama sonradan rüzgârların ters yönden esmeye başladığı görülünce, bir takım kimseler onu ziyarete gelmeye başladılar.

Fakat bunların adları not ediliyor ve aileleri polis takibatına uğruyordu. Ama çoğu da, gelecekte herşeyin düzeleceğini ve işlerin tersine döneceğini düşünerek buna aldırmıyorlardı. Bu gibi kimselerden annemin bana gönderdiği mesajları alabiliyordum.

Annemin uğradığı muamele, Lon Nol rejiminin tutumunu gösteren tipik bir olaydır. Eğer bir ülkede monarşiden cumhuriyete geçmek gibi bir değişiklik olmuşsa, kral ailesinin sürgün edilmesi normaldir. Annem de darbeden sonra ülkeden ayrılmak için izin istemişti. Bu isteği reddedildi. Daha sonra, eskiden dost olduğumuz bir ülke, belki de darbeden önce ve darbe sırasındaki tutumundan ötürü duyduğu bir vicdan azabıyla, anneme, ülkeden ayrılmasına yardım etme teklifinde bulundu. Laos'un krallık başkenti Luang Prabang'a (burası idari başkent Vientiandan ayrı bir şehirdir) yerleşmesini öneriyorlardı. Laos Kral ailesi de annemi misafir etmeye hazır olduğunu bildirmiş, annem de teklifi kabul etmişti. Burası sakin, her çeşit politik faaliyetten uzak bir şehirdi, bu nedenle de annem herhangi bir politik

faaliyete katılmaksızın burada huzur içinde oturabilirdi. Fakat Lon Nol ve Sirik Matak, kendisine çıkış vizesi vermek için şu şartı koştular: Ben her çeşit politik faaliyete son verecek ve bütün görevlerimden uzaklaşacaktım. Ben bu politik fidyeyi verinceye kadar da, annem rehine olarak tutulacaktı. Bu, iktidar hırsızlarının ahlak seviyesini göstermek bakımından, eşi zor bulunur bir davranış!

Anneme karşı çok büyük bir sevgim bulunmasına rağmen bu teklifi kabul edemezdim. Her şey bir yana, kişiliğimle ben direniş mücadelesinin meşruluğunu temsil etmekteydim. Annemin, hatta hâlâ Pnom Pen'de bulunmakta olan çocuklarımla bile hayatını tehdit etseydiler, başka türlü hareket edemezdim. Annemden mevkiime ve görevlerime sıkı sıkıya bağlı kalmamı, aksi takdirde bana çok kırılacağını bildiren bir mesaj aldığım zaman çok duygulanmıştım.

Lon Nol'un askeri mahkemesi beni vatana ihanet suçundan ölüme mahkum etmişti. Ama uygar toplumların hiç birinde böyle bir ceza o insanın annesi ve çocuklarının öldürülmesi için bir neden olmazdı. «Babalarının yaptığını oğullar çeker» gibi bir ahlak kuralı olamazdı, hele oğulun cezasını anaya çektirmek hiç olmazdı. İnsana acı veren bir şey de şu ki, geçmişte ülkemizin çok iyi ilişkiler içinde bulunduğu Batılı monarşilerin hiç biri, annemi kurtarmak için bir müdahalede bulunmak bakımından parmaklarını bile oynatmamışlardır. Acaba derilerimizin rengiyle ilgili bir sorun muydu bu? 18 Mart darbesinden sonra Avrupa monarşilerine annem için bir müdahalede bulunmalarını istemek amacıyla yazdığım iki mektubun «gönderene iadesi» damgasıyla ge-

ri çevrilmesi, beni en çok utandıran olaylardan biri olmuştur.

Amerikan Dışişleri Bakanlığına mektup yazan, ülkelerindeki Amerikan Elçiliklerine başvuran bazı Avustralyalıların, Amerikan hükümetinin böylesine barbarca bir muameleyi durdurmak için neden nüfuzunu kullanmadığını sorduklarını biliyorum. Kral ailesinin genç ve yaşlı mensuplarının sürgüne gönderilme isteklerinin niçin kabul edilmediği yolundaki sorulara Nixon yönetimi hep aynı cevabı veriyordu :

Lon Nol hükümeti hükümranlığına sahip bir hükümettir. Kamboçya bağımsız bir devlettir. Biz hiç bir şey yapamayız. Yapacağımız herhangi bir hareket, milli hakimiyetine sahip bir devletin işlerine müdahale sayılacak ve kabul edilmeyecektir.

Bu cevaptaki ikiyüzlülüğün derecesini ölçebilirsiniz. Amerikan basını bile Lon Nol'un yalnız Nixon'un dolar bağışlarıyla ayakta durabildiğini yazıyor. CIA meşru bir hükümeti devirebiliyor, Amerikan ordusu —kendi ifadesine göre— Lon Nol'un iznini istemeden ülkeyi istila edebiliyor, B 52'ler ve ağır silahlı helikopterler gelip binlerce köylümüzü öldürebiliyor, ama iş yaşlı ve hasta bir kadının huzur içinde ölebileceği bir yere gitmesine izin vermeye gelince, Nixon hükümeti Lon Nol'un hükümranlığına müdahale olacak diye ödü patlamış halde ellerini «olmaz» diye yukarı kaldırıyor!

Hükümran bir devlet! 20 Aralık 1971'de Amerikan UPI ajansının muhabiri Ken Willenson, Pnom Pen'den, bu hükümranlığın ne mene bir şey olduğunu pek güzel anlatan bir haberi bütün dünyaya bil-

dirmişti. «Chenla-2» hareketini yorumlarken telgrafta şöyle yazıyordu :

Bununla birlikte ABD, herhangi bir kimsenin girişeceği bir darbeyi onaylamaz. Hükümetin zor kullanarak değiştirilmesi... İçinde bulunduğumuz mali yılda Kamboçya'ya 341 milyon dolar yardımda bulunan Amerika'nın hiç değilse gizli rızası olmadan gerçekleştirilemez.

Kamboçya'nın yüksek seviyedeki yöneticileri arasında, Amerika'nın kontrolü altında yapılacak bir değişikliğin artık niçin zorunlu hale geldiğini belirtirken Willenson gayet açık konuşmaktadır :

Çünkü şurası kesin bir gerçektir ki, **Kamboçya ordusu ABD'nin kendisine verdiği rolü yerine getirememiştir.** (Siyahlar benim, N.S.)

Yine Amerika'da yayınlanan ve çok ciddi bir haftalık dergi olan **US News And World Report**, 21 Kasım 1970 tarihli sayısında «hükümran devlet» komedisini daha açıkça dile getiriyordu :

Bir krizden diğerine yuvarlanan Kamboçya kendi başına ayakta duramaz. Amerika'nın yüzlerce milyonluk dolar yardımına, Amerikalıların askeri önderliğine ve Güney Vietnam birliklerinin desteğine sıkı sıkıya muhtaçtır. Amerikan hava kuvvetleri ve şimdi Kamboçya'da bulunan Güney Vietnam birlikleri olmasaydı, Pnom Pen... ülkenin zaten çok büyük bir kısmını ellerinde bulunduran Kızıl Kuvvetlerin çoktan avuçları içine düşmüş olurdu.

Halkımızın canına kıymak söz konusu olunca Kamboçya'nın bağımsızlığı diye bir şey yok; ama sürgüne çekilmek isteyen yaşlı ve hasta bir kadına yardım etmek söz konusu oldu mu bunu reddetmek

için ileri sürülen sebep hükümlerine saygı! Başkan Nixon nasıl bu kadar alçak olabiliyor.

11 Mayıs 1972'de Avustralya parlamentosunda muhalefetteki İşçi Partisi'nin lideri Gough Whitlam, (*) Dışişleri Bakanına şu soruyu soracak kadar insanlık gösterdi : «Hükümet Prens Sihanuk'un annesinin serbest bırakılması için ne gibi tedbirler almıştır?» Dışişleri Bakanı Bowen bu soruya şöyle karşılık verdi : «Prens Sihanuk'un annesi Kraliçe Kossomak'ın durumu konusunda Avustralya hükümeti, başka bir devletin içişlerine müdahaleyi uygun bulmamıştır.» Son Ngok Tan'a benim devrilmem için her gün kışkırtıcı yayınlar yapsın diye bir radyo istasyonu tahsis eden, bugün de Lon Nol ordusuna askeri eğitimciler ve nakliye uçakları veren Avustralya, Kamboçya'nın «içişlerine» karışmamak için işte böylesine titiz bir dikkat gösteriyordu!

Sıkıntıda olan sadece annem değildi, kızım Botum Bopha ve oğullarım Naradipo ve Ranarid (1) de benim «günahlarım»ın cezasını çekmekte idiler. Önce iki oğlumu ev hapsine aldılar, sonra çocuklarımın üçünü de «vatana ihanet» suçuyla tutukladılar. Evlerinde hapis altındayken oğullarıma da, tıpkı annemin uğradığı biçimde, hakaret ve saldırılar yapılmış, üstelik babalarının işlediği suçların öcünü almak için evden çıkarılıp linç edilecekleri yolunda tehditler savurulmuştu. Kızım hiç bir zaman politika ile ilgilenmiş değildi. Tutuklandığı zaman on dokuz yaşında bulunuyordu. Ülkemiz geleneklerine

---

(1) Sırası ile 1951, 1946 ve 1944'de doğmuşlardı.

(*) Şimdi (1974) Avustralya Başbakanı. (Editörün notu)

uygun olarak genç evlenmiş olduğundan, hasta bir vücut yapısında olmasına rağmen üç çocuk anası olmuştur. İki erkek kardeşiyle birlikte o da, «politik cinayetler» işleyen bir terörist hareketin başında bulunmuş olmakla suçlandırılıyordu. 1970 yılı sonunda Amerikan Elçiliğine bomba ve tabancalarla saldıranların da bu terörist grup olduğu ileri sürülüyordu.

Aslında kızımın işlediği suç, acısını ve üzüntüsünü, Lon Nol askerlerinin başındaki «cumhuriyet adına, kan emici prensler soyunu yeryüzünden kaldırmaya and içmiş» bir subay tarafından sokak ortasında öldürülen amcasının cenazesinde, açığa vurmaktan kendini alamayışı idi.

Kızım Botum, bu cenaze töreninde «bu ne biçim cumhuriyet!» diye bağırmıştı. «Subayların bile cinayetler işlediği bir gangsterler cumhuriyeti! Kanunlar nerede? Bu cumhuriyette adalet diye bir şey yok mu?»

Öldürülen prensin amca oğlu olan Sirik Matak da bu sözler üzerine kendisini tutuklamış ve şöyle demişti: «Benim uzaktan da olsa akrabamsın, onun için seni kurtarmaya çalışacağım. Cumhuriyetimize hakaret ettin. Özür dilemelisin. Sözlerini geri al.»

Kızım da «söylediklerimin tek kelimesini bile geri almayacağım» cevabını verince, ölüm cezası vermesi pek muhtemel olan askeri mahkemeye gönderilmişti. Fakat Amerikalılar üç çocuk annesi ve zayıf bir kadının böyle bir cezaya çarptırılmasının kamuoyunda çok kötü tepkiler uyandıracaklarını hesapladıkları için, kızımın serbest bırakılmasını öğütlediler ve öyle yapıldı. Bundan bir kaç ay sonra da kocası, karısının teşviki ile kaçarak kurtarılmış bölgeye sığındı.

İki oğlum, broşür basmak, bomba imal etmek ve broşürleri dağıtıp, bombaları kullanmak için «eşkiya kiralamak» ve bunlar için binlerce Fransız frangı harcamakla suçlanıyorlardı! Oğullarım bu «binlerce Fransız frangını» nereden buluyorlardı, hiç bir fikrim yok. Darbenin ertesi günü, tam 19 Mart, 1970'te, her ikisi de yurt dışına çıkmak için izin istediler. Her ikisi için gelen cevapta, sıkı bir gözetim altında ev hapsinde tutulacakları bildiriliyordu. Tabii evin dışında devamlı hakaret ederek gösteri yapan kalabalıktan sözetmeyerek. Bu kadar tertibi nasıl hazırlayabildiklerini düşünmek çok zor.

Kesin delil yokluğu bile, Naradipo'yu «düşmana bilgi vermek» suçuyla beş yıllık hapis cezasından kurtaramadı. Gerçekte, politik sebeblerle mahkum edilmişti. O, çocuklarımın içinde kafası politikaya en yakın olanıydı ve ben de onu öğrenim için Pekin'e yollamıştım. Çu En Lay, onu, yanına, kendi denetimi altına alacak kadar samimi davrandı. Ve ona sadece nasıl bir komünist olunacağını değil, nasıl iyi bir Kamboçyalı olunacağını ve öğrenimini tamamladıktan sonra yurdunda nasıl yararlı olabileceğini de öğretti. Naradipo, tarım bilimi ve Çin dili ile edebiyatı okudu. Daha sonraları sekreterlerim içinde çevirmen olarak görev aldı ve bana yardım etti. Çin'deki diğer öğrencilerle işçi meseleleri üzerinde çalıştı ve Çinli öğrencilerin faaliyetleriyle kendini yetistirdi. Öğrenimi, Kültür Devrimi sebebiyle aksayınca Pnom Pen'e döndü ve devletin bastırıldığı Çince gazetenin editörü oldu. Şu umudumu açıkca belirtirim ki, eğer bana bir şey olursa, o, benim «siyasi halefim» olacaktır, çünkü onun yurt-severliği, halka hizmet anlayışı ve siyasi olgunluktan çok etkilendim.

Lon Nol'un çabalarıyla milyonlarca Kamboçyalı «düşmana bilgi vermek»le suçlanabildi, tabii ona göre düşman, halk ve halkın direniş kuvvetleriydi. Naradipo, benim «siyasi halefim» olduğundan dolayı mahkum olmuştı.

Yıkıcı edebiyatın sahipliğinin «çürütülemez delilleri», Ranarid'e yöneltilen suçlamalar içinde bulunuyordu. Bu yıkıcı edebiyat, itibarlı Fransız akşam gazetesi **Le Monde**'dan kırpmaydı. Ranarid, suçlamaların saçmalığından ya da mahkemedeki «deliller»den değil, sadece annemin, servetinin büyük bir kısmını harcamasından beraat etti. Ranarid, onun en çok sevdiği torunudur. Bir çok insan Lon Nol rejimince tutuklanırken, bir çoğu da, Batıda, bırakılmaları için yüksek fidyeler istemek amacıyla kaçırılıyorlar. Polisin herhangi birini elinde tutuklama kararı olmadan tutuklayabilmesi ile, askeri mahkeme üyeleri ve diğer legal yollardan tehditle para koparanlar, tükenmez bir gelir kaynağına sahip oluyorlardı.

Daha sonra oğullarımdan ikisi daha, Rakvivongs ve Kemanurak (1) Pnom Pen'den kaçmayı başardılar. Rakvivongs, Kurtarılmış Bölgeye ulaştı. Haber ajansları, Kemanurak'ın Pnom Pen'deki evinden 17 Eylül 1971'de ayrıldığını ve Paris yoluyla Tayland'a gittiğinin sanıldığını bildirdiler. O zamandan beri de kendisinden hiç bir haber alınmadı.

Üç çocuğumun duruşması sırasında, suçlananlardan ikisi —ki onların aleyhte şahitlik edecekleri sanılıyordu— yanlış ifade vermek için kendilerine

---

(1) Sırası ile 1944 ve 1949'da doğmuşlardı.

işkence yapıldığını ileri sürdüler. Bunlardan biri, Huok Smorn, mahkemede, elektrik işkencesinden kalan yanık izlerini göstermek için soyunmaya başladı. Broşürleri hazırlamak ve dağıtmaktan da sadece kendisinin sorumlu olduğunu iddia etti. Çocuklarımla ilgili bütün delilleri reddetti. Müebbet, hapse mahkum oldu. Botum Bopha'nın eski hizmetçisi, basında yazıldığına göre, mahkemede, polisin, Botum Bopha ile kahraman Huok Smorn arasında aracılık yaptığını söylemesi için, kendisine yaptığı işkenceleri anlattı. Şahitliğini geri aldı ve on yıl ağır işte çalışmaya mahkum oldu. Lon Nol ve Sirik Mat, oğullarımla bu tip rezilce yollarla uğraştı ve kendileriyle işbirliği yapmayı reddedenleri de vahşice cezalandırdılar.

1970 Temmuz'unda gıyabında başlayan duruşmam, bütün normal ve yasal usullerle alay eden ve beni suçlayanlarla yüzleşmemi önleyen şartlar altında başladı. Bu komedinin basındaki tipik bir örneği 7 Temmuz 1970 tarihli **Le Monde**'da görüldü :

Sahneye konuşundan üç gün sonra, Prens Sihanuk'a karşı girişilen hareketler, önceden yazılmış, bilinen tipik senaryolara döndü; bütün komedi, beklenen mantıklı bir sonuca doğru gidiyordu. Yöneticiler tarafından atanan avukatlar, sanıklara karşı tutumlarıyla mahkemedekileri güldürdüler. Rejim, duruşmalara biraz gerçek ciddiyet verebilecek dinleyici kitlesini toplamaktan aciz olduğundan, şahit izleyicileri alayı, yüzelli kişi kadar önünde yürüyüş yaptılar. 18. Mart darbe gününden beri, nedense Lon Nol lehinde kendiliğinden herhangi bir kitle gösterisine rastlanmadı.

Eğer suçlamalar tamamen gerçeği yansıtsalardı, kendisinden öncekinin direk olarak yerine geçmiş şimdiki rejimin bir iddianamesi olurlardı. Sihanuk'u «Kamboçya'da barışı korumamakla» suçluyorlar, ama 1953'den 1970'e kadar Krallığı, Hindicini çatışmasının dışında tutmak için

sarfettiği çabalardan hiç sözetmiyorlar. B 52'ler, zehirli gazlar, Amerikan, Güney Vietnam ve şimdi Tayland birliklerinin hareketlarıyla yakıp yıkılan kırsal yerleşme yerleri, sözü edilemeyen şeyler. Onlar da biliyorlar ki 18 Mart'ta Sihanuk'un gidişiyle barışın da sonu geldi.

Biri geriye dönüp, beni ölüme gönderecek «cinayetlerime» bakacak olursa, **Le Monde** muhabirinin, gerçekte bu suçlamaların «şimdiki rejimin iddianamesi» olmasını, geçmişte ne yapıldığını değil, darbeden sonra ne yapıldığını ne kadar doğru olarak yorumladığını görecektir. Diğerleri yanı sıra, bir de despot olmakla suçlanıyordum. Fakat Lon Nol-Sirik Matak rejimini bu açıdan incelersek, iddiaların doğru olup olmadığı, kimin despot olduğu görülecektir:

18 Mart 1970 : Anayasa, düşürülmeden önce, bir olağanüstü durum kanunuyla, 6 ay süreyle tatil edilmişti.

28 Mart 1970 : 18 Mart kararlarının ayrıntıları açıklandı. Bir, «olağanüstü durum kanunu» yenilenebilir. İki, bu işlem sırasında hükümet, «polis ve adalet, basın ve kamuoyu, toplantı ve gizli haberleşme» (Sihanuk'un despotluğuyla yokedilen demokratik haklar) ile ilgili uygun kararlar alma yetkisindedir.

30 Mayıs 1970 : Sona ermesi için verilen aylık süreyi beklemeden Lon Nol-Sirik Matak rejimi «olağanüstü durum kanunu»nu süresiz uzattı ve ayrıca buna «sıkıyönetim kanunu»nu da ekledi. Bu, şunları sağlıyordu :

Açık veya gizli bir şekilde hükümete karşı kışkırtıcı, başkaldırıcı, ayaklandırıcı sözlü, yazılı veya resimli yıkıcı propaganda yapanlar veya orduda, savunma güçlerinde pa-

nik yaratanlar idam edilerek cezalandırılacaklardır.

Pekin, Hanoi, Vietkong ve diğer düşman radyo yayınlarını dinleyenler beş yıla yirmi yıl arası ağır işte çalışmaya mahkum edileceklerdir.

18 Ekim 1971 : Lon Nol, Milli Meclis'in dağıtıldığını ve hükümetin emri gereğince «kısır liberal demokrasinin artık bize yeterli olduğunu», yokedildiğini açıkladı.

17 Aralık 1971 : Bütün siyasi toplantıları, hükümet aleyhtarı gösterileri yasaklayan polise «şüphelenilenleri, bozguncuları izleme ve alıkoyma, şüphelileri günün her saati tutuklama, mahkeme kararı olmadan evleri gece-gündüz arama» (1) için sınırsız yetkiler verildi.

Olağanüstü durum kanunları, savaş öncesi kanunları tarafından tanınmış konuşma, özel haberleşme özgürlüğü gibi genel hakların kullanılmasına izin vermiyordu. (1)

Despotluk meselesinde kayıtlar ortadadır. Ben ayrıca, bir de «milli ekonomiyi sabote ettiğim» için suçlanıyordum. Daha önceki bir bölümde de gösterildiği gibi, Lon Nol ve Sirik Matak kendi komprador çevrelerinin doğrultusunda hareket eden kişiler olduklarından milli ekonominin çeşitli kesimlerinden elde edilen karları dolar olarak ceplerine indirdiler, daha doğrusu ülke dışındaki bankalarda açtıkları hesaplarına yatırdılar. (Benim yurtdışında bir banka da hiç bir zaman bir hesabım olmadı.) Bunun ötesinde, Lon Nol ve Sirik Matak'ın, rejimlerini içinde

---

(1) UPI ve Reuter ajanslarının 1 Aralık 1971'de Pnom Pen'den gönderdiklerinden alıntılar.

bulunduğu kargaşalıktan kurtarmak için Amerikan-Saygon işgalcilerini çağırımlarının sonucu olarak, yönetimlerinin ilk aylarında, pirinç üretimi yüzde altmış oranında azaldı; kauçuk üretimi sıfıra indi; ihracat varlığını yitirdi; kendi denetimlerinde bulunan topraklardaki gıda maddelerinin fiyatları üç-dört misli yükseldi; riel'in resmi değeri, darbeden öncekinin beşte birine kadar düştü. Pnom Pen zorbalığının gücünü korumak için kullanılan B 52'ler, napalm-ler, zehirli kimyasal silahlar milli ekonomimizi harabetti.

Bir diğer suçlama da, Kamboçya topraklarını işgal etmeleri için «Vietnam komünistleri»ne yardım ettiğim yolundaydı. Vietnam direniş kuvvetleri tarafından elde tutulan toplam toprak parçası, hiç bir zaman, bir kaç kilometre kareden ve beşyüz metrelilik bir toprak şeritten öteye geçmemiştir. Direniş kuvvetleri, hiç bir zaman halkımıza zarar vermedi ve ekonomimizi de, cephe bölgelerindeki ticareti canlandırmaktan başka bir şekilde etkilemedi. Onların geçici varlığı, hiç bir zaman bizim yürürlükteki toprak bütünlüğümüzü, bağımsızlığımızı ve tarafsızlığımızı bozmadı.

Bugünkü durum nedir? Saygon rejimi, Svay Rieng, Prey Veng, Kompong Çam, Kampot ve Takeo illerini kendi topraklarına kattı —ki bunların bazı bölgeleri, şimdi Saygon'un son haritalarında Güney Vietnam topraklarının içinde yer alır. Pnom Pen'den kırk mil uzaklıktaki Neak Luong sahil kasabası «Küçük Saygon» adını almıştır. Kıyıdaki adalarımız Saygon askerleri tarafından işgal edilmiştir. Sema-larımız hemen hemen sürekli bir şekilde, Amerikan, Güney Vietnam ve Tayland uçakları tarafından ih-lal edilmektedir. Topraklarımızı yabancı işgalcilere

kaptırmanın suçlusu kimdir?

Lon Nol ve Sirik Matak'ın «yasal» rejimlerine başkaldırmakla suçlanıyorum. Haziran 1972'deki gü-lünç başkanlık seçimlerine rağmen yasallığı en ince şekilde doğranmış bulunan bu rejime karşı silahlı mücadele-yi yönettiğimi de açıkca itiraf ederim. Ve milletlerarası hukuk açısından da kendi tarafıma ağır-lık kazandığımı söylemeliyim.

Beni ölüme götürecek bu uydurma suçlamalar-la, Lon Nol, Sirik Matak ve diğer katiller, gerektiğinde kendi boyunlarına geçirilecek bir ipi hazırla-mış oldular. Beni suçlamak için hazırlanan iddiana-menin içindeki sözlerde ve bütün suçlamalarda de-falarca suçlu olan aslında onlardır. Ve zamanı gel-diğinde çok daha ciddi başka ithamlar mutlaka bun-lara eklenecektir. Bana karşı alınan kararlar, bu iddianameyi hazırlayanlara hüküm giydirecektir. Ba-na ve aileme karşı işlenen suçlar, tüm millete kar-sı işlenenlerle karşılaştırılırsa önemsizdir. Bütün bunlardan dolayı halkımız öcünü alacaktır. Ben iki-yüzlü bir insan olmadığımın açıkca söylüyorum; millete bu ölçülemez zararları veren ve halkımıza bu kadar korkunç acılar getiren 18 Mart darbesi-nin elebaşları, İkinci Dünya Savaşının Quislingleri-nin ve Lavallarının (*) akıbetini paylaşacaklardır.

(*) Laval, Hitler'le anlaşılan Mareşal Petain'in «Vichy Hükümeti»nin Başbakanıdır. Savaşın sonra yargılandı ve kurşuna dizildi. (Editörün notu)

BÖLÜM 17

BAHAR SALDIRISI

1972'nin baharında Saygon birlikleri bütün cep-
helerde ezici darbelerle karşılaştılar. Çünkü silahlı
kuvvetler ile bütün Hindicini halkları arasında üstün
bir dayanışma vardı. Aynı zamanda yarı destek
güçleri olarak tanklar ve ağır silahlarla Gıap'ın
Kuzey Vietnam birlikleri, güneyden kuzeye kadar
uzanan ikmal yollarımızı koruyan, Laos'un batı ke-
simlerinde şaşırtma hücumları yapan Pathet Lao
kuvvetleri ve bir de Vietnam Milli Kurtuluş Cephesi'-
nin Güney Vietnam'da her bölgede hücumla geçen ve
ayaklanmalar yaratan düzenli ordusu ve gerilla bir-
likleri ile dayanışma sağlanmıştı. Kendi ülkemizin
doğu ve güneydoğu bölgelerinde düşmana saldıran
Halk Kurtuluş Hareketi Silahlı Kuvvetlerimiz etkin
bir güçtü. Özellikle Pnom Pen'i Saygon'a bağlayan
1. Anayolda, Papağan Gagası bölgesinde ve Güney
Vietnam-Kamboçya sınırlarında çok etkili bir rol
oynuyordu. Düşmanın canavarca hava saldırıları al-
tında, daha bir sene önceden Kamboçya, Laos ve
Güney Vietnam halklarının kahramanca çabaları ve
malzemelerin saklanması ve taşınmasındaki yar-
dımları ile istenilen noktaya varılmış ve bahar sal-
dırısı hazırlanmıştı.

Askeri açıdan değerlendirirsek Saygon'a giden en kısa yol Kamboçya'daki Papağan Gagası'ndan geçer. Güney Vietnam'ın stratejik Merkezi Dağlık Bölgeleri bizim tamamıyla kurtarılmış kuzeydoğu kesimimize daha yakındır. Mekong deltasındaki gerillalara (ki bunların arasında o bölgede yaşayan birkaç bin kişilik Kamboçyalı azınlık da bulunmaktadır) insan ve ağır silahlar bakımından destek sağlamak için gereken en kısa yol bizim güneydoğu bölgelerimizden geçer. Bu yüzden Güney Vietnam kurtuluşunun en son safhalarından Kamboçya hayatı rol oynayacaktır. Biz her zaman Güney Vietnam'ın kurtuluşunun, açıklayamayacağımız bir şekilde bizim zaferimize bağlı olduğunu hissediyorduk. Kendi kurtarılmış bölgelerimizi savunurken ve Pnom Pen'deki düşman yığınaklarına yoğun hücumlar yaparken, bir yandan da Güney Vietnamlı dostlarımıza ulaşım yolları açmak için sınır bölgelerinde askeri hareketlerde bulunuyorduk.

1970 Nisan'ında Hindiçini Halkları Zirve Konferansı'nda bu dayanışma gerekliliğini belirtmiştik. Bildirinin son metninde şunlar yazılıdır :

...Konferans, üç halkı, aralarındaki dayanışmayı güçlendirmeye, sebatla ve kahramanca dövüşmeye çağırır... Taraflar, üç ülke arasındaki kardeşçe dostluğu ve iyi komşuluk ilişkilerini koruma ve geliştirme, ortak düşmana karşı mücadelede... karşılıklı yardımlaşma konularındaki kararlılıklarını belirtirler.

İlerde de şöyle denmektedir :

Konferans, zafer yolunda ilerleyen üç Hindiçini halkının, inisiyatifi elde tutmanın ve taarruz halinde olmanın imkanlarını sonuna kadar kullanacaklarına ve savaşı bütün cephe-

lerde kararlılıkla sürdürerek şiddetlendireceklerine ve kaçınılmaz olarak nihai zafere ulaşacaklarına olan inancını ifade eder.

Her birimiz bu anlayışa içtenlikle bağlı kaldık. 1971 boyunca ve 1972'nin ilk aylarında temel hareket bölgesi Laos'a ve Kamboçya'ya kaymıştı. Bütün cephelerin dayanışma içinde çalışmaları Güney Vietnam'daki bahar saldırısına imkan sağlamıştır.

Saldırının öncesinde bizim silahlı kuvvetlerimiz Pnom Pen çevresine ağır saldırılar yaptılar. 16 Mart'ta Pnom Pen havaalanındaki büyük askeri malzeme deposu havaya uçuruldu. 21 Mart'ta alanın askeri tesislerine tekrar ağır bir saldırı düzenlendi ve aynı gün başkent radyosuna da hücum edildi. 24 Mart'ta Tonle Sap nehrinin üzerindeki hayati Kruoy Çangvar köprüsünün orta yeri parçalandı. Pnom Pen'in 25 mil güneydoğusundaki Saygon birliklerine ait bir askeri depo tahrip edildi ve 5 mil daha doğudaki de hasara uğratıldı. Kesin darbeyi vurmada önce düşman kuvvetlerini dağıtmak için yapılan esas saldırılar bunlardı.

Stratejimizi bir bütün halinde değerlendirmek için Hanoi'ye gittiğim tarih, Nixon'un Pekin ziyaretinin öncesine rastlıyordu. Kuzey Vietnamlı arkadaşlarımız, Milli Kurtuluş Cephesi'ndekiler ve orada bulunan Pathet Lao ile Cenevre anlaşmasının yeni bir şekli tarafından aldatılmamaya ve zaferden caydırılmamaya karar verdik. Batı tarafından sık sık kandırıldığımıza ve şimdi Amerikan kuklası rejimlerin ezilmesi gerektiğine inanıyorduk. Hindicini'deki durumu bütünüyle incelediğimiz zaman, tarihin akışına uygun olarak alabildiğine geliştiğimiz düşüncesinde görüş birliğine vardık.

Giap, ne Saygon kuklalarının 1971 Mart'ında olduğu gibi güney Laos ve Kamboçya'da harekate girişebileceklerine, ne de Lon Nol'un ordusunun Ağustos-Aralık'ta 6. Anayoldaki gibi başka bir «Chenla-2» hareketına kalkışacaklarına inanıyordu. Bu çapta saldırılar yapmaları imkansızdı, çünkü kukla ordularının en iyi eğitim görmüş, en iyi donatılmış birlikleri büyük kayıplar vermişti. Giap'ın belirttiğine göre, bizim kuvvetlerimiz bu sene büyük çapta hücumlar düzenliyebilirdi, çünkü bir bütün ve onu meydana getiren parçalar olarak devamlı geliştik. Amerikalılar hava saldırılarını arttırarak, elektronik savaş alanı denilen keşif araçlarını yayarak bir tırmanmaya girişebilirlerdi, fakat ikmal yollarından araçlar bize sızmaya devam edecekti. Amerikalılar somut olarak bölgeyi işgal etmedikçe bunu hiç bir güç önleyemeyecekti. Güney Laos'ta ve Kamboçya'da 1971 Mart'ındaki Kratie operasyonları ile deneñen şeylerin sonucu, onlar için felaket oldu. Amerikan birliklerinin somut desteğı olmayınca kukla birliklerin savaşma gücü süratle düştü.

Kukla birlikler kendi aralarında bölünmüştü. Güney Koreli paralı askerler Saygon birliklerinden nefret ediyordu. Saygon'un seçme birlikleri düzenli ordudan nefret ediyordu. Tayland birlikleri ve Meo paralı askerleri Laos'taki Vientian birliklerinden nefret ediyordu. Bütün bu duygu ve düşünceler, hepsi birlikte genel morali kesin bir şekilde azaltıyordu. Kendi kampımızda her zamankinden daha fazla bir birlik içindeydik. Aynı zamanda silahlı kuvvetlerimiz genişlemiş ve güçlenmişti. Ortak amaç için gösterilen çabaları daha güçlü ve uyumlu hale getirdik. Hedeflerimizin birliğinden kaynaklanan da-

yanışma ruhu daha yüksek bir seviyeye erişti. Halklarımızın ve silahlı kuvvetlerimizin yüksek ideolojik amaçları, ırkçılıktan eser bırakmıyordu.

Nixon, 1971'in baharında Saygon ordusunun stratejik ihtiyat kuvvetlerini Kamboçya ve Laos'taki maceralarda harcamakla ahmaklık etti, böylece bizim kuvvetlerimizin 1972'de saldırıya geçebilmele-ri için en uygun şartları yaratmış oldu. Hanoi'yi ziyaret ettiğim tarihlerde Hindicini'deki kuvvetlerin devrimci gelişmeleri en üst düzeye ulaşmıştı. Askeri haritalar üzerinde incelemeler yaparken Giap'ın çok iyimser bir ruh hali vardı.

Hindicini ailesi içinde bizim kuvvetlerimiz en genç olanıydı. Onların gelişmelerini ölçü olarak alırsam —alabilirim çünkü kıdemli asker ağabeylerimizin nitelikleri hakkında epey bilgiye sahibim— bizim, çok kısa bir zamanda savaşa gücümüzü arttırmış, atak bir hale gelmiş ve daha önce ordumuzun elinde bulunmayan her çeşit silahı kullanmada uzlaşmış olduğumuzu söylemem mümkündür. Bu sıralarda düşmanın morali bahardaki hücumdan evvel en alt düzeye inmişti. Bütün direnme üslerinden gelen raporlar bu görüşü desteklemekteydi. Savaş alanında elde edilen zaferler, haklı bir amaç için mücadele ve halktan yakın bir destek görmek, bunların hepsi savaşa gücünü yükselten kaynaklardır. Hanoi toplantısında yaptığımız değerlendirmeler ve vardığımız sonuçlar hayati önem taşımaktadır. Nixon'un savaş alanındaki yenilgilere göstereceği tepki —hiç birimiz onun canavarlık gücünü küçümsemedik— ne kadar vahşi olursa olsun, bu, bizim kuvvetlerimizin azim ve moralinin yükselmesine engel olamayacaktır.

Bize, yani üç halka meydan okuyan kişi Nixon'-

dur. Bir güç gösterisi denemesine girişen ve bize, karşı koymaktan başka bir imkan bırakmayan yine o'dur. Ona karşı ya da ABD başkanı olarak onun politikasını devam ettirecek kişiye karşı, tam bir zafere kadar birleşik kuvvetlerimizle direnmeye karar veren de biziz. Çok acı çektik ve çok uzun zaman harcadık. Hedeflerimiz mütevazî hedeflerdir —bırakın kendi işlerimizi biz tayin edelim—. Hanoi'de, tam zafere, bir bütünlük içinde hep beraber tek bir halk gibi ulaşmaya karar verdik. Bu düşünceler, Vietnam Demokratik Halk Cumhuriyeti liderleri olan Cumhurbaşkanı Ton Duk Tang, Başbakan Pham Van Dong, Savunma Bakanı Vo Nguyen Giap, Parti Sekreteri Lao Dong, Le Duan ve ötekileri ile birlikte aldığımız kararların esasını ve özünü teşkil etmektedir.

Cumhurbaşkanı Ton ile 5 Mart 1972'de ortak görüş ve amaçlarımızı ifade ettiğimiz aşağıdaki pasajları içeren bir bildiriye beraberce imzaladık :

Nixon yönetimi, Hindicini halklarına karşı yeni-sömürgeci amaçlarını izlemeye ve Hindicini'de «Nixon doktrini»ni uygulamaya devam ederse Kamboçya ve Vietnam halkları tam bir zafere kadar omuz omuza dövüşmeye karardır. Kamboçya halkı, kendi açısından, Amerikan saldırganlarını ve Saygon-Bangkok uşaklarını, bütün silahlı kuvvetleri ve personeli ile birlikte, hiç duraksamadan ve uzlaşmaya yanaşmadan ülkelerinden defetmeye karardır. Bunu sağlamak için Amerikan emperyalizminin kuklası olan faşist, anayasadışı, halk düşmanı, gayrı milli Lon Nol, Sirik Matlak ve Son Ngok Tan'ın rejimini ortadan kaldırmak gerekir. Ancak böylelikle Kamboçya, bağımsız, hükümrân, tarafsız, huzur dolu, demokratik bir ülke haline gelir. Ve toprak bütünlüğünün imkanlarından yararlanabilir.

Amerikan emperyalizmi, Hindicini'nin üç halkının bu bölgeyi tamamen kurtarmak olan asil amacını, ne zorbalık, ne sayısız tehditler ve ne de haince oyunlarla saptırabile-

cektir. Amacımız, bu yarımadaı bağımsız ve hükümrân devletlerden oluşan bir bölge haline getirmektir. Böylece Güney Vietnam, Kamboçya ve Laos'un, bağımsızlık, barış ve gerçek tarafsızlık yolunda ilerlemeleri sağlanmış olacaktır.

Dünya kamuoyunun dikkatleri, Nixon'un Çin Halk Cumhuriyeti'ne ziyareti üzerinde toplandığı bir dönemden sonra yayınladığı için bu tarihi belge, o zaman belki çok az bir ilgi çekmişti. Fakat bahar saldırısı bu sloganlar altında hazırlanmış ve saldırıdan önce üç halk yine bu görüşlerin ışığı altında birleşmiştir. Böylece, Hindicini halklarının tarihinde görülmemiş ölçüde büyük zaferler kazanılmıştır.

Nixon'un Pekin'i ziyaretinde ne Çinli arkadaşlarımız, ne Vietnamlı ve Laoslu arkadaşlarım ve ne de kendim herhangi bir hayale kapılmadık. Ayrıca Nixon'un amaçlarından bir tanesi, Çinliler ile bizim milli kurtuluş hareketlerimizin arasını bozmaktı. Kissinger, ilk Pekin ziyaretinden sonra Washington'a dönmek için ayrıldığında, 12 Temmuz 1971 günü sabahın erken saatlerinde Başbakan Çu En Lay samimi bir şekilde bana durumun bir değerlendirmesini yaptı. Nixon, Çin gezisinin sonunda Şanghay'dan ayrıldıktan sonra Kuzey Vietnam'ı ziyaret ettiğim bir sırada Başbakan Çu En Lay beni görmeye gelmişti. Üç saatlik bir toplantıdan sonra Nixon'la yaptığı konuşmaları anlattı. Onun anlattıklarını Hindicini halklarının bilgisine sunuyorum :

Çu En Lay, Nixon'a şunu iyice açıklamıştır. Eğer Nixon Kamboçya sorununu veya Vietnam sorununu veya Laos sorununu bir sonuca ulaştırmak istiyorsa doğrudan doğruya Kamboçya, Vietnam ve Laos direnme hareketlerinin liderleriyle tartışmalıdır. Başbakan Çu En Lay'ın açıkladığına göre Nixon benimle görüşmek için bir istek göstermemiş. Çin-

kü böyle yaptığı takdirde bu, Lon Nol rejiminin çökmesi demektir. Nixon bunu aklından bile geçirmek istemiyordu! Hindicini halklarının direniş hareketleri liderlerinin böyle konularda hükümranlık haklarından vazgeçmeye niyetleri yoktu. Bu konuda Çin'in görüşü şöyledir: ABD, halkların gerçek temsilcilerinin direniş savaşçıları olduğunu anlamalıdır. Çünkü onlar ülkelerinin özgürlük ve bağımsızlığı için mücadele etmektedirler. Halbuki ABD kuklaları hiç bir milli özlemi yansıtmamaktadırlar. Başkan Nixon, ilk olarak, direniş liderleriyle tartışmaya karar vermelidir. İkinci olarak onların isteklerine ciddi bir ilgi göstermelidir. Bunlar haklı isteklerdir. Üçüncü olarak Çin, ABD'nin Hindicini halklarını yalnız başına bırakmasını öğütler.

Gidiniz! Sizin yapmanız gereken budur. Eğer böyle yapmazsanız, biz Çinliler, adalet ve ezilen halkların amaçları üzerindeki düşüncelerimize bağlı kalarak, Hindicini halklarına gereken yardımı yapacağız. Kendilerini kurtarmaları için onlara gereken herşeyi vereceğiz. Onları sonuna kadar destekleyeceğiz. Bu çizgimizden hiç ayrılmayacağız ve sizin bunu bilmeniz de yarar vardır. Bizim konuşmalarımızın konusu Çin'in ve ABD'nin karşılıklı olarak ilgi duyduğu meseleler olmalıdır. Hindicini sorunu ise siz ile Hindicini ililer arasında olan bir sorundur. Bu konuyu bizimle çözüme ulaştıramazsınız. Biz size sadece ne yapmanız gerektiği konusunda kendi görüşlerimizi anlatabiliriz. Biz hiç bir zaman direniş hareketlerine yardım ve desteğimizi kesmeyeceğiz. Bu konuda sizi aydınlatmak isterim.

Başbakan Çu En Lay'ın dediğine göre, bu konuda Nixon'un tepkisi, bu sözlerin, sadece Çinlilerin durumu olduğunu belirtmek olmuştur, fakat Tayvan üzerinde tartışılırken bu konu tekrar açılmış, Nixon «bölgede gerilim azalınca kadar» ABD as-

kerlerinin orada kalmaya devam edeceğini ileri sürmüştü. Çu En Lay da Hindicini savaş içinde oldukça bu bölgede gerilimin devam edeceğini ısrarla belirtmiştir. Çu Nixon'a «Siz şimdi Hindicini'den ayrılmaya hazır değilsiniz» demiştir.

Savaşı Vietnamlılaştırma, Khmerlileştirme ve Laoslulaştırma politikasına devam ediyorsunuz. Bu politika, Hindicini halkları ve onların gerçek liderleri tarafından desteklenmemektedir. Birlikleri geri çekmeye devam ediyorsunuz fakat Hindicini halklarını da bombalamayı sürdürüyorsunuz. Siz oradaki yerinizi paralı askerlerle —sizin para ödediğiniz insanlarla— sağlamaya çalışıyorsunuz. Hindicini savaşı devam ettikçe gerilimde bir gevşeme olmayacak, bu yüzden Tayvan'da ömrünüzün sonuna kadar kalacaksınız. Biz diyoruz ki, —eğer bizimle olan ilişkilerinizi geliştirmek istiyorsanız ve bunda samimi iseniz— Hindicini'ye karışmaya son verin. Bu yapıldıktan sonra bir gerilim kalmayacaktır. Biz hiç bir zaman Amerika'ya saldırmayacağız, bu yüzden Tayvan'da sonsuza kadar kalmaya hakkınız yok. Tayvanı terketmeniz için bölgedeki gerilimli durumların kalkmasını istiyorsanız Hindicini savaşına son veriniz. Bu, en doğru ve yegane mantıklı çözüm yoludur.

Konuşmamızın başında ve sonunda Başbakan Çu En Lay görüşlerini şu şekilde ortaya koydu : «Biz Çinliler, siz Hindicini halkları ile tam bir dayanışma içindeyiz. Amerika ile aramızdaki en büyük sorun Tayvan sorunudur. Fakat Tayvan'da savaş yoktur. Halbuki Hindicini'de savaş bütün şiddeti ile devam etmektedir. İşte bu yüzden biz Amerikalılara 'Tayvan sorununda sabırlı olabiliriz, fakat Hindicini sorununa gelince, bu savaş bitirin. Bizimle olan ilişkilerinizi normalleştirmek istiyorsanız yapmanız gereken budur' dedik.»

Nixon tarafından ortaya atılan Cenevre tipinde yeni bir konferans konusuna gelince; Çu En Lay,

Çin'in bunu kabul etmeyeceğini ona anlatmış ve gerekçe olarak Hindiçini ile ilgili önemli partilerin bunu kabul etmediği ve bu yüzden Çin'in onların görüşlerine uygun davranması gerektiğini ileri sürmüştü. Başbakan Çu En Lay, Vietnamlıların, Pathet Lao'nun ve benim, böyle bir konferansın işe yaramayacağına ve böyle bir şey istemediğimize dair olan görüşlerimizi biliyordu.

Çin'in desteğinin, Nixon'un ziyaretinden sonra sarsılmadığının somut delili, direniş kuvvetlerimize yeni yaptığı oldukça büyük bir yardımdır. Nixon'un ziyaretinden sonra gönderilen malzemeler en çok ihtiyacımız olanlardı, aynı zamanda bunları taşımak için gerekli imkanları da sağladılar.

Nixon'un, ilkönce Pekin'e sonra Moskova'ya yaptığı ziyaretlerin asıl amaçlarından biri, başkanlık seçimlerinden önce olan hareketlere uygun son mevsimde yapılması muhtemel saldırıyı önlemektir. 1970 ve 1971'de Kamboçya'ya ve Laos'a yaptığı «savaş kazandıran» iki saldırıdan da mağlup çıkınca, 1972'nin kendisine getireceğinden korkuyordu. Eğer Çinlilerin böyle bir durumda saldırı önleyeceklerine inanıyorsa, kendisine yanlış bilgi verilmişti. Bize ve Vietnamlı silah arkadaşlarımıza Çin tarafından yapılan yardımlar 1971 ve 1972'nin ilk aylarında düzenli bir şekilde arttı. Bizim planlarımızı uygulamamız konusunda Çin'in yaptığı destekler hiç bir şekilde sallantıya uğramadı.

Bahar saldırısının öncesinde, Kamboçya'daki durumu, Savunma Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Kiyö Samphan daha önce sözü edilen sene sonu raporunda şöyle anlatmaktadır. Bu çok önemli bir belgedir:

Düşmanın planlarının hedefleri, kurtarılmış bölgelere saldırmak, halk ekonomisini talan etmek, bu bölgedeki insan gücünü zorla askere alıp güçler dengesini kendi lehine şekilde püskürtüldü. Düşman, kurtarılmış bölgeleri ele geçire çevirmekti. Bu amaçları taşıyan düşman başarılı bir çirip, buraları «temizleme»yi başaramadığı için ordusuna yeni güçler katamıyordu. Elindeki kuvvetler vahim bir şekilde zayıflamıştı. Geri kalanların morali, tek bir galibiyet elde etmeden devamlı yenilgiye uğranıldığı için kesin olarak bozulmuştu. Böylece Nixon doktrini Kamboçya'da kendine uygun bir zemin bulamadı.

Kiyö Samphan, bahar saldırısına katılacak kuvvetlerimizin yardımcısı olan durumu açıklamayı sağlayan dört özelliği özetlemeye şöyle devam etti :

1. Silahlı Kuvvetlerimizin Sağlamlaştırılması

Bu bizim «daha genel, daha yoğun, sistemli ve sürekli hareketlerimizde» uygulanmıştır. Sonuç olarak Lon Nol birliklerinin, Pnom Pen'den güneye doğru inen Kompong Tom, Skoun, Baray ve Taing Krasaing'den geçen, sonra batıya doğru yol alan, Kompong Tom'dan Siem Reap ve Angkor'a kadar uzanan 6. Anayol üzerindeki kontrolümüzü azaltmak için gösterdiği çabalar boşa gitti. Bunların yanında Saygon-Lon Nol birlikleri, Pnom Pen'in çevresindeki en yakın birliklerimizi bile yerlerinden oynatamadılar. Kiyö Samphan, bunu, politik, askeri ve sosyal güçler dengesindeki temel bir değişikliğin delili olarak ileri sürdü. O, düşman kuvvetlerinin bizim direnişimizi doğmadan boğmak için yaptığı şiddetli saldırılara karşı koyduğumuz çatışmaların ilk mücadeleler olduğunu belirtti. Kiyö Samphan ve arkadaşları, öncelikle insiyatifi ele geçirmek, kurtarılmış bölgeleri genişletmek, aynı zamanda silah-

lı kuvvetleri yaratmak ve bunları düzenlemek için gerekli olan idari altyapıyı kurmak amacıyla büyük çabalar göstermişlerdir. Raporu şöyle devam ediyor :

Bizim düzenli, bölgesel ve gerilla birliklerimiz, bütün ülke içinde onların arasında ince bir ağ kurmuştur. Bu yüzden düşman burnunun ucunu gösterdiği zaman Halk Kurtuluş Hareketi Silahlı Kuvvetleri'mizin demir yumruğu ile karşılaşılıyor.

Savunma Bakanı Kiyö, aynı zamanda kuvvetlerimizin savaşma yetenekleri ve morali bakımından devamlı bir gelişmenin varlığını özellikle belirtmiştir.

Kuvvetlerimiz, düzenli savaşı gerilla savaşı ile birleştirmede, düzenli birliklerimiz ile bölgesel birlikler ve köy milisleri arasında uyum sağlamada, aynı orduğun bu üç kısmı ile halk örgütleri arasında dengeli ilişki kurmada büyük yetenek göstermişlerdir.

Güçler arasında dengenin değişmesi ile düşman, başka bir yerde saldırıya uğramış kuvvetlerini kurtarmak için birliklerini bir alandan başka bir alana taşıma imkanını kaybetmiştir. 1971'in ortalarına kadar yapabiliyorlardı bunu. «Biz, şimdi düşman kuvvetlerini hareketsiz tutabiliyoruz, birbirlerinin yardımına koşma imkanları kalmadı artık.»

2. Düşman Kuvvetlerinin Parçalanması

Daha sonraları Kiyö Samphan tarafından ayrıntıları ile analiz edilen «Chenla-2» savaşında, ağır hava ve deniz desteğine rağmen, düşmanın bizi ezme çabaları boşa çıkmıştır. Ve karşı saldırımız

sonucunda kuvvetleri darmadağın olmuştur. Rapor şöyle devam ediyor :

Şu anda hainler ordusu yenilgi psikozu içinde tam anlamıyla felç olmuştur. Bizim ordumuzdan farklı olarak dayanışmadan mahrumdur. Hiç bir birlik diğerine, hareket halinde olsa bile yardıma gitmemektedir. Pnom Pen'deki liderler sadece başkentin kaderi ile ilgilenmektedir.

Kiyö Samphan, Saygon kuklalarının 1971 sonunda «bir sene önceki kibirlerinden çok şey kaybettikleri»ne işaret ediyor. Düşman, «oraya, buraya» gönderebileceği bir kuvvet elde etse ve büyük bir kuvvet toplasa bile, bunun, Lon Nol ordusunu kurtarmaya yetmeyeceğini söylüyor. «Düşman kuvvetleri bölgelerimizin içine ne kadar çok girerse o kadar çok saldırıya açık bir duruma gelecektir.» Kiyö Samphan 1972'de, «düşman 1971'dekinden fazla bir varlık gösteremez. Böyle olduğu zaman biz onu daha büyük kayıplara uğratarız» diyerek olayları önceden doğru bir şekilde değerlenmiştir.

3. Askeri ve Politik Mücadelede İleri Düzenlemeler

Savunma Bakanımız burada, «silahlı kuvvetlerimiz ve halkımız arasındaki aktif işbirliğinin» hayati önemini belirtmektedir. Özellikle, Amerika'nın, Kamboçya'daki savaşı ilkönce «Vietnamlılaştırma» çabasının başarısızlıkla sonuçlanmasından sonra, savaşı «Kamboçyalılaştırma»ya başladığı zaman yukarıdaki bu ilke önem kazanmıştır. Tahminlerimize göre, Nixon, savaşı «Vietnamlılaştırma» ile bize öldürücü darbe indirmeyi düşünürken biz de «Tam Zafer» hareketini hazırlıyorduk. Saygon birliklerinin Mekong üzerindeki Kratie'yı ele geçirme çabası başarısızlık

ile sonuçlanmıştır. Düşmanın bu saldırısında bir çok zırhlı araç ve top kazanılmış, harekata komuta eden Saygonlu subay Do Kao Tri'nin helikopteri yerden açılan ateşle düşürülmüş ve kendisi ölmüştür. Düşman darmadağın bir şekilde Kratie şehrini bile görmeden çekilmiştir. Bu olaylar Nixon'un Laos'u «Vietnamlaştırma» hareketlerinde ezici yenilgiye uğraması ile aynı zamana raslamış ve böylece zaferlerimiz, güney Laos'un istilasına karşı kazanılan başarı ile taçlanmıştır. Kiyö Samphan'ın değerlendirmesine göre savaşın «Kamboçyalılaştırılması», 1971 Aralık'ından Lon Nol'un çok öğündüğü «Chenla-2» hareketinin çözülmesi ile hezimete uğramıştır.

Bölge halkının desteği sayesinde seçme birliklerimiz, 1971 Ekim'inde olduğu gibi, böylesine cüretkar işleri yürütme imkanı bulmuştur. Düşmanın en ayrıntılı bir şekilde donattığı savunma hatlarına sızan kuvvetlerimiz, 1. Anayol üzerinde Kompong Trabek (1) bölge merkezindeki savunma hattını tahrip etmişler, birleşik destekleme karakollarını yerle bir etmişler, iki ay önce Saygon birlikleri tarafından yapılan bir hareketle toplanan on binlerce köylüyü kurtarmışlardır.

Başka bir yerde anlattığımız gibi savaşın «Kamboçyalılaştırılması» demek, köylüleri etrafı dikenli

---

(1) Kompong Trabek, Pnom Pen-Saygon anayolu üzerinde önemli bir kasabadır. 1972 Nisan'ında Halk Kurtuluş Hareketi Silahlı Kuvvetleri tarafından ele geçirilmiş ve Saygon birliklerini Papağan Gagası'ndan tamamen atma yolunu açmıştır. Böylece Saygon'un sadece kırk mil uzaklığında Güney Vietnam sınırına çok yakın bir yerde bulunan stratejik önemi olan Bavet kasabası kurtarılmıştır.

tellerle çevrilmiş «stratejik küçük köyler»de toplamak, onları «kendilerini koruma» birlikleri ile hapsedmek ve dış dünya ile bütün ilişkilerini kesmek demektir. En önemli görevimiz, köylülerin bu toplama kamplarından kaçmalarını sağlamak ve düşmanın kontrolundan tam olarak kurtulmalarına yardım etmektir. Bu aynı zamanda halkın, düşmanın saldırı yolları üzerinden tedrici olarak uzaklaştırılmasıdır. Bunun tipik bir örneğini Kiyö Samphan'ın raporlarında buluruz. Lon Nol'un kuvvetleri, 6. Anayol üzerindeki savaşlarda 12 bin kişi kaybettiği zaman bu bölgeden bin kişilik bir kuvvet toplayamamıştır. Tabii ki bu hareketlerle düşmanın, topun ağzına sürmek için insan aradığı ortadaydı. Kiyö, böyle örneklerin, savaşı «Kamboçyalılaştırma»ya ve Nixon'un Hindicini stratejisine ezici darbeler indirdiğini anlatırken çok haklıydı.

4. Anayurtta ve Dış Ülkelerde Birliğin Sağlanlaştırılması

Raporun bu bölümünde, Çin, Kore ve öteki dost ülkelerin halklarının hayati yardımları ile desteklenen Laos ve Vietnam gibi kardeş ülkelerin aynı mücadelede şekillenmiş yüksek seviyedeki askeri dayanışma gücüne önem veriliyor. Kiyö Samphan'ın görüşleri şöyle :

«düşman bütün cephelerde çekilirken... biz anayurtta kardeş ülkelerle omuz omuza ilerliyoruz.. Şu anda devrim dalgasının en yüksek noktasında bulunuyoruz.

Aylarca önce Kiyö Samphan, hücumun tertiplenmesi konusuna devam ederek gelişmeleri önceden açıklı-

yordu :

içerde ve dışarda, askeri, politik, ekonomik, diplomatik ve psikolojik alanlarda 1972 şenesindeki güçler dengesini daha fazla lehimize çevirmeye kararlıyız. Ve böylece Lon Nol, Sirik Matak ve Son Ngok Tan rejiminin can çekişme süresini hızlandıracağız.

Bu raporu ilk defa incelediğim zaman Kiyö Samphan'ın iyimserliğini hissettiğimi düşündüm. durumu biraz abartıyor dedim, fakat olayların gelişmesi onun değerlendirmelerinin ölçülü ve gerçekçi olduğunu ortaya koydu.

Gelecekteki tarihçiler, «Chenla-2» savaşını Kamboçya'nın mücadelesinin dönüm noktası olarak nitelendireceklerdir. Kiyö Samphan'ın olayları değerlendirmesi önemlidir. O, bu harekatı, 1971'in ikinci yarısında Lon Nol tarafından direniş kuvvetlerini ezmek için hırsla tezgahlanan bir sürü harekatlardan en güçlüsü olarak belirtiyor. «Chenla-2» nin iki amacı vardı :

- a) Skoun ve Kampong Tom arasında kalan 6. Anayolun hayati on beş millik bölgesinde kontrolü tekrar ele geçirmek,
- b) 6., 7. ve 21. Anayollar ile sınırlanan üçgen şeklinde, zengin, nüfusca yoğun olan bölgeyi tekrar ele geçirmek.

Bu üçgenin içinde 6. Anayolu kesen veya doğusunda kalan Baray, Çamlar Lo ve Stung Treng bölgeleri bulunmaktadır.

Kiyö Samphan devam ediyor :

Eğer bu bölge Lon Nol'un eline düşecek olursa, onun kuvvetleri yerel bütün kaynakları yağma edecek, köylüleri zorla «stratejik köycükler»e dolduracak, askerlik yaşı gelmiş

olanları ordusuna toplayacak ve burasını, Kompong Çam, Kompong Tom, Preah Vihear ve Siem Reap'taki kurtarılmış bölgelere hücum edebilmek için üs olarak kullanacaktır. Bunun için on dördün üstünde piyade müfrezesi ve başka birlikler kullanıldı. Hepsi birden yetmiş tabur vardı. Ha-rekat, ABD hava kuvvetleri, Lon Nol'un deniz kuvvetleri, tanklar ve ağır topçu birlikleri tarafından desteklendi. Bi-zim amacımız, sakinlerin düşman kontrolundan ve «pasifi-kasyon»dan kaçmasına yardım etmektir. Öteki iki faktörün uygulanabilmesi bunun başarılmasına bağlıydı.

İkinci safha 26 Ekim'de Batheay'daki kilit nokta olan Prek Tras köprüsünün uçurulması ile başladı. Burası Skoun ve Kompong Tom ortasına yakın bir yerdeydi. Pres Tras - Batheay'dan Santuk'a kadar uzanan 6. Anayol üzerindeki ka-rakollara yapılan şiddetli hücumlar düşman birliklerinin aralarındaki ilişkileri ve hepsinin geri hatlarla olan bağlarını kesti ve onları tecrit etti. Biz, düşmanın ana komuta kara-kolları etrafındaki küçük hareketlerimizi güçlendirirken 6. Anayol üzerindeki karakollar birbiri ardından elimize geç-meye başladı. Bu safha, bizim Rumlorng'daki 46. Piyade Tugayının başkomutanlık mevkiine on dokuz günlük bir kuşatmadan sonra 13 Kasım'da hücumla geçmemiz ile sona erdi. Burayı ve garnizonu yerle bir ettik. İkinci safhada Lon Nol'un 4 bin askeri safdışı bırakıldı. Bu öldürücü bir dar-be idi, üçüncü ve son safhaya yol açmış oldu.

14 Kasım'dan 3 Aralık'a kadar bütün dış hücumlarımızı, «Chenla-2» hareketinin ana komuta karakollarında hazırladık. Hücumla, Baray, Kompong Tmar ve diğer önemli mevkiiler —hepsi birden on tane— karakollarına saldırmakla başla-dık. İlk ikisi tahrip edildikten sonra kaçışmalar görüldü. Ko-mutanlık ile karakollar arası ilişkiler kesildiği ve bütün komuta sistemi parçalandığı için artakalan kuvvetler, bu-runlarının doğrultusunda geri çekilmeye başladılar. Bu ha-rekata katılan 20 bin askerin 12 bini ya öldürüldü, ya ya-ralandı, ya da esir alındı. Hiç bir taburları ağır kayıp ver-mekten kurtulamadı.

Lon Nol, «Chenla-2» hareketinde, en iyi askerleri diye nitelendirilen gücünün yarısını kaybetmişti. Onun için, yet-miş taburunun büyük bir kısmının kaybedilmesinden başka ciddi bir sorun daha vardı. Bütün cephelerde ezilmiş ordu-

sunun geri kalan kısmı, gerek Pnom Pen'i savunmada, gerek başka bir ön cephe hareketinde kullanılmaz hale gelmişti. Moralleri sifıra inmişti. Çarpışmaya girdikleri her noktada yenilmişlerdi. Bu, savaşın «Kamboçyalılaştırılması»ndaki geniş çaplı yenilgiyi belirten ilk stratejik dönüm noktasıdır. «Pasifikasyon»un hezimet, «stratejik küçük köyler»in kuruluşunun ve «kendini savunma» güçlerinin hezimetleri, Kamboçya'da Nixon doktrininin belkemiğinin kırılmasına yol açtı.

Kazanılan bu parlak zafer, Halk Kurtuluş Hareketi Silahlı Kuvvetleri tarafından 1971'de erişilen yüksek düzeyin bir ölçüsüdür. Şu iyice belirtilmelidir; böyle bir zafer, bütün cephelerdeki kuvvetlerimizin tamamının hep birlikte hareketlere girişmeleri sayesinde kazanılmıştır. 1971 içinde düşman, 4. Anayol —Pnom Pen'i tek liman şehrimiz olan Sihanukville'e bağlayan yol— boyunca yenilgilerini sınırlı tutabilmişti, çünkü başka bölgelerden asker getirip burayı desteklemişti. Fakat bu sefer Lon Nol'un birlikleri bütün cephelerde çakılıp kalmıştı. Hiç biri çekilemedi. «Chenla-2»nin komutanlarının yardım çağrıları sağır kulaklara çarpıyordu. Elde destek kuvveti kalmamıştı. Hatta Saygon müdahalecilerinin bile bir birliği yoktu artık. Bizim kuvvetlerimiz onların hepsini başkentin doğusunda yere mıhlamışlardı.

Kiyö Samphan sonuç olarak, bu zaferin temel özelliği, «silahlı kuvvetlere destek olan sağlam askeri, politik ve sosyal bir tabanın olması idi» diyor. Kiyö Samphan'ın raporu elime geçtiği zaman ileri sürdüğü görüşler, aynı anda bir sel gibi, Pnom Pen'den Batı haber ajanslarına gönderilen bültenler tarafından çarpıcı bir şekilde doğrulanıyordu. Associated Press'den Robin Mannock 4 Ocak 1972'de şöyle yazıyordu :

Burada uzun süre kalanların düşündüklerine göre son yenilgiler, moralleri iyice azalmış hükümet kuvvetlerinin tahmin edildiklerinden de zayıf olduğunu gösteriyor. Amerikan yapısı silahların artan bir hızla çoğalmasına rağmen

durum değişmiyor. «Chenla-2» harekatı bir ay önce, ağır kayıplarla yıkıma sebep oldu. O zamandan beri moral en düşük seviyede. Bu hareket Kamboçya'nın kuzeydoğusunda kontrolü tekrar ele geçirmek için Lon Nol'un kendisi tarafından planlanmıştır.

Komünist komutanlar 20 bin kişilik düzenli ordu birliklerine direnme göstermeden onların 6. Anayol boyunca ilerlemelerine rıza göstermiş, ikmal yolları inceline onları kesip atmışlardır. Kamboçyalılar, ağır ABD ve Güney Vietnam desteğine rağmen gittikçe daralan kısaçlar içine alınmış ve yenik düşmüşlerdir.

(Robin Mannock ve Batı gazetecilerinin yurtseverlere «komünist» dediklerine, —eğer Vietnamlı değilse— birliklerin devletlerini belirtmediklerine, Lon Nol'un hainlerine ve Amerikan kuklalarına «Kamboçyalılar» dediklerine dikkat edin. Harekatın «Lon Nol'un kendisi tarafından planlanması» masasına gelince, böyle bir harekatı, Lon Nol'un, Amerikan askeri danışmanının onayına sunmadan —eğer tamamen onlar hazırlamamışlarsa— planlayabileceğini düşünmek imkansızdır. Aslında onlar Amerikan silahlarının doğru kullanılıp kullanılmadığını anlamak için orada bulunuyorlar!)

Bütün şartlar altında «Chenla-2» nin çözülmesi olayı, o zamana kadar görülmeyen en derin politik krizlere ve tartışmalara sebep olmuştur, artık bunlar Lon Nol rejiminin devamlı bir özelliğidir. Böyle krizlere çözüm yolunu dikte ettiren kimselerin kim olduğunu, United Press International'dan Kim Willenson çok eğlenceli bir şekilde «özel raporlar» olarak —bunlar muhtemelen sadece editörler içindi— yazmıştır. 20 Aralık 1971'de yayınlanan bu rapordan daha önceki bölümlerde bazı aktarmalar yapmıştık. Willenson, «Chenla-2» faciası yüzünden yapılan hü-

kümet değişikliği üzerine dedikoduların çıkması ile ilgili olarak şunları sylyyor; «hükümet değişikliği Lon Nol'u daha yüksek bir mevkiye 'hatta yıldızlara kadar' yüksek bir yere fırlatacaktır diyor bir kaynak, belki de gemilerin ucundaki bir arma gibi bir şey olacaktır». United Press International muhabiri daha önceki bölümde aktarılan pasajla devam ediyor; herhalde ABD «başka biri tarafından yapılacak darbeyi onaylamıyacaktır».

Pekin'deki karargah merkezlerime o zaman gelen bilgilere göre Pnom Pen'deki Amerikan elçiliği, saray darbesi Lon Nol'u defettikten sonra kurulacak olan yeni kabinenin listesini hazırlamıştı. Fakat CIA ile Dışışleri Bakanlığı arasında çelişmeler ve Fransızlar ile arada bazı anlaşmazlıklar vardı. Pnom Pen'deki Fransız Elçisi, eğer yeni «güçlü adam», Fransızlar tarafından hiyanet suçundan lme mahkum edilen Son Ngok Tan (benim karışmamla idamdan kurtulmuştu) olacaksa, Fransızların «bundan böyle işbirliği yapmayacaklarını» ima etmiştir. Bundan, Fransızların, daha önce Sihanuk'a karşı Lon Nol'un yaptığı darbede, onunla «işbirliği» yaptığı ortaya çıkıyor. Yeni bir anlaşmazlık konusu da, CIA'nın Lon Nol'un küçük kardeşi Lon Non'u onun yerine getirmek istemesi idi. Fakat bu kişi, Güney Laos'ta Lon Nol komandolarını yetiştirmek için kurulan bir merkezde Vietnam'da bulunan Amerikan piyadelerine Laos'tan ikmal yardımını yürütürken, kısa zamanda burasını afyon iletme yeri haline getirdi. Bu işe Dışışleri Bakanlığı karşı ıktı. Amerikan Kongresi, Amerikan piyadelerinin kullandığı «duman»ın ateşini bulmak için bir araştırma ekibi gönderince, Lon Nol'un çevirdiği işler ortaya dklverdi! Bu ekip, CIA tarafından Lon Nol'un komandolarını ye-

tiştirmek için kurulan kampın (1) eroinden haşıhaş kadar bütün uyuşturuu maddelerin dağıtımını sağ-layan zincirin esas halkası olduğunu ortaya çıkardı!

Son Ngok Tan, CIA yetiştirmesi 10 bin Khmer Krom komando taburunu —bunlara Pnom Pen'in sa-vunmasında Lon Nol muhtağtı— geri çekme tehdidi ile şantajı başlamıştır. İsteği, kendisinin yüksek bir mevkiye tayin edilmesidir. Bu esnada sözde Lon Nol'un kullanımına verilmiş kuvvetler, parça parça olarak, hayal kırıklığına uğramış çeşitli rakipleri desteklemeye başladı. Kriz geçici olarak, Lon Nol'un, «Cumhurbaşkanı» Çeng Heng'i ve «Başbakan» Sirik Matak'ı azledip kendisini Cumhurbaşkanı ilan etme-si ile son buldu. Bu töreni hemen hemen bütün dip-lomatlar boykot etmiştir. Daha sonra Lon Nol, Son Ngok Tan'a, avunması için «Başbakanlık» ödülü ver-di. Tan'ın bu duruma gelmesi ile ihanetin çarkı tam yerine oturmuştu. İlk olarak Japonların, sonra da Amerikalıların kukla Başbakanı olmuş ama her iki durumda da iktidarın tek hakimi olamamıştı. Ona ve-rilen mevki «hizmetlerinin karşılığı» olarak düşünül-müş sembolik bir mükafattı.

Lon Nol, 18 Mart darbesinde kendisine en yakın olanlar tarafından bile tecrit edilmiş ve yalnız bırakılmıştı. Milli Meclis'i feshetmesinden sonra İn Tam da ona karşı oldu. Sirik Matak'ın politik anlam-da kafası kesilmişti. Ufak bir törenden sonra Çeng Heng bir kenara atıldı. Japonya'dan muhtemel baş-bakan adayı diye getirilen Sim Var da, Pnom Pen'-deki duruma kısa bir gözatmadan sonra görevi red-detti. (Sim Var bir gazete kurdu ve çeşitli yazıların

---

(1) Sonraları kapatılan kamp, Lon Nol'un himayesi altındaydı.

yanında Lon Nol ve Sirik Matak iktidarı sırasında rüşvetin Sihanuk zamanındakinden bin kat fazla olduğunu yazdı! Buna şaşmamak gerekir çünkü Lon Nol, Sirik Matak ve birkaç kişi, Amerika'dan kanallarla gelen dolarları yabancı bankalara sifonlama tekelini ellerinde tutuyorlardı.) Lon Nol, Sirik Matak'ı eleme çabalarına güç kazandırmak için öğrencileri ayaklandırdı. Öğrenciler büyük bir istekle harekete geçtiler fakat Sirik Matak onların öfkesini Lon Nol ve Son Ngok Tan'a karşı kullandı. Bundan hemen sonra 27 Nisan 1972'de direk olarak Lon Nol ve Son Ngok Tan'dan emir alan askeri polis, Pnom Pen Üniversitesinin Hukuk Fakültesi önündeki öğrencilere ateş açtı. Otuz öğrenci öldü ve yaralandı. Ölüler askeri polis tarafından gizlice kaçırıldı ve gömüldü. Bu olaylar daha şiddetli gösterilere sebep oldu. Pnom Pen'in göbeğinde analar, babalar ve yakınları, sadece çocuklarını geri isteyen taleplerle gösteri yürüyüşü yaptılar. Öğrenciler ve ana-babaları, kendilerini Pnom Pen'in ortasındaki bağımsızlık anıtına zincirlediler. Lon Nol anıtı çevreleyen bahçeye mayın döşetinceye kadar, burada Budist rahiplerin öncülüğünde öldürülenleri ve yakınlarını destekleyen kitle gösterileri yapıldı. Mayınlar sonraları yeni ölüm ve sakatlanmalara sebep oldu.

Bahar saldırısı hazırlandığı sıralar Lon Nol ve rejimi tamamen dökülmeye başlamıştı. 6 Mayıs 1972'de bizim kuvvetlerimiz şehrin dış mahallelerine girince, bir yakıt deposunu havaya uçurmuşlar, Pnom Pen havaalanına hücum etmişler, şehrin birçok bölgesinde göğüs göğüse çarpışmışlardı. Bunlar olurken tek bir Saygon birliği yardıma gelmemişti. Lon Nol, Saygon ve Pnom Pen arasındaki «kırmızı hat» kullanılıp Van Tiyö'den yardım istediği zaman —bu sı-

ralarda Quang Tri düşmüştü ve Hue ciddi bir şekilde baskı altındaydı—, Tiyö'nün «sen deli misin?» diye karşılık verdiği söylenmektedir.

Lon Nol ve Son Ngok Tan gibi despotların tecrit edildiğini görünce, Nixon'un Kamboçya politikasını yeniden gözden geçirebileceği düşünülebilir. Fakat bunu beklemek, açıkca Nixon'un zeka ve gerçekçiliğini abartmak olacaktır. Pnom Pen'de veya Saygon'da Amerika'nın dümen suyunda tam bir kukla rejim yoksa, bu, Nixon'a «hakaret» edilmesi demektir. Ve bu, «ABD Başkanlık makamının şerefine» halel getirir. Biz 24 Nisan 1972 tarihli **Washington Post**'tan, Amerika'nın, «ileride Güney Vietnam'dan bütün ABD birlikleri çekilse bile Kamboçya'yı savunmayı görev» bildiğini öğrendik. Bu açıklamalar, 1973 senesinde Pentagon'un Kamboçya gücünün 220 bin kişilik bir seviyeye yükseltilmesi üzerine yapılmıştır. Lon Nol'un kontrol ettiği bölgelerde ortalama 2 milyon insan yaşadığına ve bu sayı her gün azaldığına göre, bu değerlendirme en azından iyimser değildi. Üstelik bu bölgede, kadın, çocuk ve yaşlıların oranı, Amerika'nın kırsal alanları bombalamasından dolayı buralardan kaçtıklarından, çok yüksekti. Lon Nol kağıt üzerinde 220 bin kişilik bir ordu kurabilir ve mevcut olmayan birliklerin paralarını bir İsviçre bankasına boca edebilirdi. Willenson'dan yukarıda bir parçasını aktardığımız makalede şunlar yazılı : «Tabur komutanları, kendilerine ödeme yapmaları gereken birlikler yerine, bordrolarda isimleri kayıtlı hayali birlikleri kurup büyük vurgunlar vuruyorlar.»

İktidarı ve karları paylaşan en tepedeki bir avuç düzenbazın ceplerine indirdikleri milyonlarca dolar, komutanların yaptığı vurgunları yaya bırakır. Yeni bağlantılar bunlarla karşılaştırılırsa, rüşvet de önem-

siz bir şey olur.

Nixon yönetimi, Kamboçya'nın ilelebet bir çiftlik gibi kendine bağlı kalacağı düşüncesini yaymaya çalışıyordu. Bunu desteklemek için ABD Dışişleri Asya Olayları Müsteşarı Marshall Green ikiyüzlülükte Nixon'u aşan bir konuşma yaptı. ABD Kongresi'nin Dış İlişkiler Komitesi'ne şunları söyledi: «Biz, Kamboçyalıların kendi seçtikleri bir hükümet tarafından yönetilmesine ilgi gösteriyoruz.» Kamboçya Fransızlardan bağımsızlığını kazandıktan sonra geçen on beş barış dolu seneden sonra ordumuzun sayısı 35 bin kişiyi geçmiyordu! ABD Güvenlik Yardım Programı şefi Korgeneral George Seignious ise Green'in görüşlerini desteklerken daha az ikiyüzlü ama daha hayasız davrandı. «Güney Vietnam'dan kuvvetlerimizin çekilmesinden sonra Kamboçya'ya çeşitli şekillerde yardıma devam etmemiz, politik sebeplerden ve tedbirli olmak açısından kendi çıkarımız gereğidir» (Siyahlar benim, N.S.) diyordu.

Bu, ABD'nin Kamboçya'ya açıkca kukla görevi yükleyen bir bildirisi. Willenson'un raporunda şunlar yazılıdır: «Kamboçya ordusu, Amerikalılar komşu Güney Vietnam'dan çekilirken komünist gericepheleri tutma görevini yerine getirmemiş ve işi kolaylaştırmamıştır.» Kamboçya kukla ordusu, önce Amerika'nın daha tehlikeli olan Güney Vietnam'dan çekilmesi için, sonra da bölgede Amerika'nın çıkarlarını korumak için gerekiyor!

«Bahar saldırısı» sırasında olduğu gibi, Kamboçya halkı ve silahlı kuvvetleri şimdi, kendi rollerini başka türlü değerlendiriyorlar. Artık bu rol, Saygon ve Pnom Pen'deki kuklaların «geri hatlarını tutmak», «bahar saldırıları» ile zaferden zafere koşmak ve böylece Hindicini halklarının kendi kaderlerini tayin

etmeleri hakkını sağlamak ve sırtında Amerikan silahlarını hissetmeden veya Amerikan kuklaları iktidarda bulunmadan «kendi seçtikleri bir hükümeti» kurabilmektir.

BÖLÜM 18

GELECEĞE BAKIŞ

Milli olarak hayatta kalma savaşımızı kazanabilecek miyiz? Kazanırsak, ondan sonra ne olacak? Mücadelemize ilgi gösteren Batılıların çoğu, daha çok bu ikinci sorunun cevabını merak ediyorlar. Birinci sorunun cevabı, doğrudan doğruya Pnom Pen'deki şimdiki rejim ya da Amerikalıların onun yerine zorla kabul ettirecekleri başka bir rejimle, bizim Millî Birleşik Cephe'miz arasındaki mücadelenin sonucuna bağlıdır. Bu tür rejimler ancak yabancı bir devlete ait kuvvetlerin ülke içinde bulunuşu ile varlıklarını sürdürebilirler. Bu yüzden de, bu tür rejimin devam ettirilmesi demek, eninde sonunda bizim millet olarak ortadan kalkmamız demektir. Daha açık bir deyimle, Kamboçya'nın geleneksel düşmanı olan ve topraklarımıza çok eskilerden beri göz dikmiş bulunan iki dev arasında bölüştürölmesi demektir. Bunlar, biri Saygon'daki, öteki Bangkok'daki askeri diktatörlükler, Vietnam ve Tayland saldırganlarıdır.

Bununla birlikte, sonunda zaferi Kamboçya direniş kuvvetlerinin kazanacağına şüphem yok, Güney Vietnam'daki direniş kuvvetleri Saygon diktatörlüğünü nasıl eninde sonunda denize sürüp atacaksa aynı şekilde. Bangkok rejiminin, Amerika tarafın-

dan Laos ve Kamboçya'ya karşı maceralara ne kadar fazla ve hızla itileceğine bağlı olarak Tayland halkı da diktatörlüğün mutlaka hakkından gelecektir. Amerika Tayland'ı Kamboçya'ya saldırtmayı başarırca, Hindicini'deki üç milletin şimdi kurdukları direniş cephesi, halklarımıza Tayland halkının da katılmasıyla daha geniş bir askeri cephe haline gelecektir. Tayland Yurtseverler Cephesi'nin de aramıza katılmasıyla saflarımız çok daha kuvvetlenmiş olacak, çalışmalarımızı, kuzey ve doğuda olduğu gibi, batıda da düzenleme imkanı bulacağız.

Kamboçya'nın geleceği Milli Birleşik Cephe'dedir. Bu konuda Güney Vietnam Milli Kurtuluş Cephesi ile bizimki arasında önemli bir fark var. Orada Saygon rejimi, Fransızlar tarafından kurulan Bao Dai rejiminin bir devamı niteliğindedir. Bao Dai'den sonra onun yerini Ngo Dinh Diem'den Van Tiyö'ye kadar meşruluğu çok su götürür bir dizi diktatörlükler almıştır. Bunların hepsinin ortak yanı, yalnızca Amerikan dolarları ve silahları, sonunda da doğrudan doğruya Amerikan askerlerinin ülkeye gelip yerleşmesi sayesinde ayakta durabilmiş olmalarıdır. Bu rejimlerin yanında, milli kurtuluş kuvvetlerini temsil eden Geçici Devrim Hükümeti bulunmaktadır. Bu kuvvetlerin kahramanca mücadelesi ve kazandıkları zaferler, Geçici Devrim Hükümeti'ne savaş alanında bir devlet gücü olma hakkını kazandırmıştır. Vietnam Milli Kurtuluş Cephesi gerçekten de hiç bir zaman bütün Güney Vietnam'ı temsil ettiklerini iddia etmedikleri gibi, ülkenin geleceğine ait kararların kendi tekelinde olduğunu da ileri sürmemiştir. Milli Kurtuluş Cephesi daha başlangıcından beri, yabancı boyunduruğundan ve yabancı kuklalarından kurtulduktan sonra Güney Vietnam halkının kendi

geleceklerine kendilerinin karar verecekleri şartları yaratmak için mücadeleye girmiş olduklarını ileri sürmüşlerdir. Geçici Devrim Hükümeti ve Milli Kurtuluş Cephesi, Amerikan çıkarları uğruna kendi halkına karşı savaş açmış olan Saygon rejimini iktidardan uzaklaştırıp, onun yerine barış ve bağımsızlık davasına bağlı bir rejimi getirmek istemektedir. Geçici Devrim Hükümeti böyle bir rejimle barışçı çözüm yollarını gerçekleştirmek için görüşmeye ve bu rejimle kendi adamlarının geçici bir koalisyon yapmasına hazırdır.

Kamboçya'daki durum ise çok değişik. Pnom Pen darbecileri anayasayı çiğneyerek ve yasalara aykırı yoldan iktidarı ele geçirmişlerdir. Yabancı devletlerin silahlı kuvvetlerine dayanarak bu iktidarlarını sürdürüyorlar. Her biri ihanet suçlusudur. Ve hukuk terimiyle kanun dışı kimselerdir. Halkıma karşı sözle anlatılmaz cinayetler işlemişlerdir. Kendileriyle görüşmeyi kabul etmemiz hiç bir zaman söz konusu olmayacaktır. Onlarla ne bir koalisyona, ne de herhangi bir uzlaşmaya girebiliriz. Onlar, bağımsızlığımızı yıkmak için milletlerarası bir entrika ve komplonun aletleri ve quislingleridirler. Kamboçya Milli Birleşik Cephesi'nin kendilerine karşı ancak bir tek tutumu vardır: Onları ortadan kaldırmak ya da teslim olmaya zorlamak.

Kraliyet Milli Birlik Hükümeti, Kamboçya'nın tek meşru hükümetidir. Kamboçya Milli Birleşik Cephesi'nin Siyasi Programını kabul etmiştir. Ve bu program temeli üzerinde son zaferi kazanıncaya kadar savaşa devam edecektir. Bunun için zaferden sonra ne olacak sorusunun cevabı bu Siyasi Programda açık ve kesin olarak belirtilmiştir. Örneğin şu yazılmıştır: «Kamboçya Milli Birleşik Cephesi'nin

dış politikasının esasları, milli bağımsızlık, tarafsızlık, bloksuzluk, bütün barışsever halklar ve hükümetlerle dostluk ve dayanışmadır.» Tarafsızlık anlayışımız da kesin bir biçimde tanımlanmıştır; askeri ittifakların hiç birine girmemek, herhangi bir ülkenin himayesini kabul etmemek, Kamboçya topraklarında yabancı askeri üslere ve birliklere izin vermemek.

Kamboçya, içindeki her milletin tam hükümranlığını koruyarak Hindicini'nin, barış ve gelişme içinde olan bağımsız bir bölge haline gelmesi için Laos ve Vietnam'la ortak çaba sarfetmeye hazırdır. Her ülkenin kurtuluşu ve savunulması kendi halkının meselesidir ilkesine göre...

Kamboçya, halen ortak mücadele içinde Laos ve Vietnam'la işbirliği yapıyor.

Dış dünyayla ilişkilerinde Kamboçya bundan sonra da eskiden yaptığını yapacaktır; bağımsızlık ve hükümranlığımıza saygı gösteren milletlerle dostluk. Biz ancak, Güney Vietnam ve Laos saygıya hak kazanan direniş mücadelelerinin zaferlerini ortaya çıkardıklarında, onlarla yakın ve dost ilişkiler kurmayı düşünebiliriz. Kuzey Vietnam ve Çin'le, biriyle silah arkadaşlığından, diğeriyle onun cömert desteğinden doğan ilişkilerimiz eskiden de dostça olacaktır. Bu ilişkiler, bölgemizde yüzyıllardır görülmeyen barış ve düzen çağını açacaktır. Bütün bu sebeblerin dışında olacak yeniden kurulmanın korkunç sorunları yüzünden, bizim bu ilişkilere gene ihtiyacımız olacaktır. Kuklalarının kontrol edemediği yıkıcı politikası ile Amerika savaşa devam ediyor ve hava kuvvetleriyle bu sorunlarımıza her gün bir yenisini ekliyor.

Tayland'la gelecekteki ilişkilerimizi olayların ge-

lişimi belirleyecektir. Eğer Tayland bize saldırıda öldürücü adımı atarsa, Tayland halkının ve Vietnamlı, Laoslu müttefiklerimizin yardımlarıyla onları püskürteceğiz. Ve mutlaka yeneceğiz. Bugün güçlü olan Tayland askeri diktatörlüğünün yıkılması kaçınılmazdır. Ve yıkıldığı zaman iki ülke arasında dostluk çağı açılacaktır. Özellikle 1971 sonu ve 1972 başında Küpler Ovası ve Laos'taki Long Çeng savaşları sırasında Tayland birliklerinin feci yenilgilere uğratılmasından sonra, Bangkok pekala bir takım hareketler yapmaktan çekinebilir. Ayrıca Tayland'ın, Amerikan emperyalizminin Güney-Doğu Asya'daki son kalesi ya da Çin Halk Cumhuriyeti'ne karşı siper kazan son ülke olmayı istememesi de mümkündür.

Benim görüşüme göre Güney-Doğu Asya'nın gelecekteki politikası, tarafsızlık olmalıdır. Her ülkenin kendi tercihlerine göre bu tarafsızlığın çeşitli farklılıkları olabilir. Hanoi ve Pekin'in destekledikleri bu yol, Hindicini bölgesinin gerçek bağımsızlığını korumanın ve emperyalist sızmalara bundan böyle kapıları kapamanın en iyi garantisidir. Farklılıkları ne olursa olsun, tarafsızlığın anti-emperyalist bir tarafsızlık olması zorunludur. Emperyalizmden yana tarafsızlık, kavram olarak çelişmelidir, çünkü emperyalizm müdahaleyle eş anlamlıdır. 1971 sonunda Batı güçleri ve diğerleri tarafından hazırlanan entrikanın görünüşün altındaki esas amacı, tarafsızlığa doğru olan yönü, Güney-Doğu Asya'da yok olmakta olan kendi sözcülerini himaye etmeye çalışarak, kendi yararlarına çevirmektir. Güney Vietnam, Laos ve Kamboçya, şimdiden, Nisan 1970'deki Hindicini Halkları Zirve Konferansı'nın son belgelerinde ifade edildiği gibi, en ileri tarafsızlığı tercih ettiler. Tayland ve Malezya'da, daha etkili bir bağımsızlığa yönelik

tarafsızlığa doğru kuvvetli eğilimler var. Böyle tarafsızlık, süper güçlerin, politik ve sosyal sistemlerinin devamı için orta ve küçük ülkeleri ellerine geçirmelerini önleyen en iyi garantidir. Dulles tarafsızlığın «tehlikeli ve ahlak dışı» olduğunu söylerdi. O zamandan beri Hindicini bölgesi halkları, tarafsızlıktan ayrılmanın, ülkeleri için nasıl bir felaket kaynağı olduğunu görmüşlerdir. Güney-Doğu Asya ülkelerinin tarafsız kalmalarını Çin de desteklemektedir. Çünkü bu politikanın Çin'in çıkarlarına aykırı bir yanı yoktur. Çin'in dostluk ve desteği ise son derece önemlidir. Yıllar geçtikçe daha da önem kazanacaktır. Ülkemize giremeyeşimiz, Çin ve Kuzey Vietnam liderleriyle ve onların ortak sorunlarımız üstüne düşünceleriyle bizi kaçınılmaz olarak daha sıkı temas ettiren bir şey oldu. Bundan dolayı ben ve arkadaşlarım, Peking ve Hanoi'nin politikasını, aynı zamanda onların açık fikirleri yüzünden, şimdi artık çok iyi biliyoruz. Bu bölgedeki bütün ülkeler arasında barış ve karşılıklı dostluğun ancak tarafsızlık politikası sayesinde sürdürülebileceğine her zamankinden daha çok inanıyorum. Milletlerimiz arasındaki eski düşmanlıkları körükleyen ve bizi birbirimizin boğazına saldırtan emperyalizm olmuştur. Bölgemizde yeni bir barış ve istikrar döneminin gelişebilmesi ancak tarafsızlık semsiyesi altında gerçekleştirilebilir.

İç politikamız ise komünist değil, fakat sosyalist ve ilerici olacaktır. Devlet girişimleri, devlet-özel sektör ortak girişimleri ve özel sektör girişimleri birarada bulunacaktır. «Sosyal adalet, eşitlik ve kardeşlik» Siyasi Programda ileri sürülen başlıca amaçlardır. Kamboçya Milli Birleşik Cephesi'ndeki liderler arasında Marksistlerle birlikte Marksist olmayanlar da vardır. Ve bu programı birlikte hazırladıklarından,

ileride de aynı iş ve anlayış birliğini sürdürmemeleri için hiç bir sebep yoktur. Bu Kurtarılmış Bölgedeki uygulamalarla da ispat edilmiştir. Programın kendisi, çeşitli ideolojiler arasında bir uzlaştırmadır. Direniş mücadelesi sırasındaki kardeşlik ve işbirliği ruhu, ilerideki işbirliğinin de en sağlam temeli olacaktır. Sosyalizm, darbeden önceki yıllarda uygulamaya çalıştığımız Budist, sosyalizmin solunda olacaktır. Her şeyden önce sağcılara, soygunculara ve rüşvetçilere, kısacası dolar karşılığında ülkeyi satmaya hazır olanlara kamu hayatında yer verilmeyecektir. Bunlar bize iyi bir ders vermişlerdir ve pişmanlık duyduklarını ispat edebilmeleri için zamana ihtiyaçları vardır.

Gerçi şimdi gözlerimizi Amerikan emperyalizmine çevirmiş bulunuyoruz. Ama ileride bazı yeni tehlikelere, örneğin Japonya'nın gittikçe artan rolüne karşı da gözlerimizi açık tutmak zorundayız. Japon ajanları şimdiden Kamboçya topraklarına sıkıca yerleşmiş bulunmaktadırlar. Güney Vietnam ve Tayland'da ve bütün Güney-Doğu Asya ülkelerinde Japon ajanları faaliyet halindedir. Tarafsızlığı sürdürbilmenin biricik gerçek garantisi, içteki gerici kuvvetleri etkisiz bırakmaktır, bunu yapmaya da kararlıyız.

Tarafsızlığın, gerici grupların ve sayıca az fakat zenginliklerinden dolayı güçlü gerici kişilerin içinde bulunmadığı bir milli birliğe sahip olursak yaşayabileceği açıktır.

İç uygulamalarda, darbe öncesi Sangkum Hükümetlerinin solunda, ya da en azından ileri ölçüleri getirmede ondan daha enerjik olacağız. Budizm, devlet dinimiz olarak kalmıştır fakat program «diğer din ve inançları da tanır ve inanç özgürlüğünü garanti

eder.»

Hükümetin Pekin'de üslenen parçası, Çin Halk Cumhuriyeti, Kuzey Kore ve Kuzey Vietnam deneylerini, onların ülkelerinin savaş sonrası yeniden inşası meseleleriyle uğraşmalarını dikkatlice inceliyor. Örneğin, Kuzey Kore, «Birleşmiş Milletler» hava kuvvetleri tarafından 1950-53 savaşında tamamen tahribedilmişti. Ülkenin ne yolla geliştirilmekte olduğu bizim için somut bir derstir. Çin'in yolunu öğreniyoruz ve ben ne zaman Pyongyang ve Hanoi'yi ziyaret etsem, bakanlarımızın benim savaş sonrası planlarımın sorumluluğuna katıldıklarını görüyorum. Onlara, kendilerini ilgilendiren görüşleri inceleme imkanı veriliyor. Bu, bizim, örnek aldıklarımızı gözümüz kapalı kopya etmediğimizi de gösterir. Kamboçya kendi kişiliğine sahiptir, fakat ihtiyaçlarımızı uygulayacağımız birçok şeyi, Asyalı komşularımızın deneylerinde bulabiliyoruz.

Biz, savaş sonrası yeniden inşa planlarını şimdiden, üslenmemize uygun olan Pekin'de hazırlıyoruz. Bakanlarımız, örneğin Kuzey Kore'deki sivil kadro yetiştiren enstitü üzerinde duruyorlar. Fransa'da çok sayıda insanımız yetişiyor, ancak bunlar Kamboçya'nın gerçeklerini göremeyen köhnemiş dar kafalı yöneticiler oluyorlar. Bunların gördüğü öğrenim halktan kopuktur ve ihtiyaçlarımızı giderecek nitelikte değildir. Oysa Kore'de uygulanan öğretim kadrolara halka hizmet etmeyi öğretmenin yanı sıra onları, dünya meselelerini kavrayacak özellikte, konuları pratikle birleştirerek güçlü bir şekilde de eğitiyor. Bizim, kağıt üstü idareciliğe değil böylesine ihtiyacımız var.

Çin'i ziyaret ettiğimde, değişik yerleri gezerken, halk komünleriyle özel olarak ilgilenmiştim. Birkaç

bin ailelik büyük toplulukları bir araya toplayan küçük komünler ancak birkaç kilometre kareyi kaplıyor. Birçok avantajları olan bu komünlerin bir yanını çok önemli buldum. Gençler orta ve teknik öğrenimi komün içinde görüyorlar. Öğrenimlerini tamamlayınca yetiştikleri yerden kopmuyorlar. Bunu biz de yaptık. Öğrenime oldukça önem verdik ve aynı şekilde uyguladığımız orta ve teknik okullar sisteminden şimdi gurur duyuyoruz. Çin'deki bu komünlerde öğrenciler öğrenim görürken komün hayatını da alıyorlar. Pratik ve teknik konuların üstünde durulduğu komün okullarının öğretmenleri komünden kimse-ler. Komünlerde tarım endüstriel yollarla geliştirildiğinden teknik çalışmayı tercih edenler için de bir mesele kalmıyor. Gençlerin kendi topraklarına kökleşmesi olayı çok önemli. Diğer gelişen ülkeler için de söz konusu olan gençlerin köklerinden kopmaları meselesi çözmemiz gereken en büyük meselemizdi. Öğrenim için köyden ayrılanlar köye dönmedikleri gibi, şehirlerde suç işleyen insanları meydana getiriyorlardı. Komünlerde her şeyden bir parça var; tarım, küçük endüstri, zanaatkarlık, halk sağlığı, tımarat, iş öğretme ve yetiştirme...

Gençler komünde daha küçükten gerçek hayatı öğreniyorlar. Komünün başka yerlerindeki arkadaşlarına gidiyor, eğer işçi çocuklarıysa tarımı öğreniyorlar, tersiyseler çeşitli çalışma yeteneklerini geliştiriyorlar. Komünlerdeki bütün tüketim malları fabrikalarını gördüydüm; yiyecek maddeleri ihraç edilebilecek derecede kaliteli, el sanatı ürünleri ise çok mükemmeldi. Bölgedeki derkes komüne dahildi, bundan dolayı komünlerde yetenekli, sanat duyarlıklı el sanatı ustaları da vardı. Bunlar tam ya da yarım gün sanatlarını öğreterek sanat okullarını yürü-

tüyorlar. Bu özel meslek okullarında yatkın gençler, traktör ve kamyon sürücülüğü, tornacılık, makina bakım teknisyenliği, elektrikçilik vb. konularında yetiştiriliyorlar.

Görmeden önce komünleri, evli erkek ve kadınların birbirlerinden ve çocuklarından ayrı olarak yaşadıkları hapisaneye benzer bir yer diye duymuştum. Tabii bu saçmadır. Aileler her zaman olduğu gibi birlikte yaşıyorlar. Küçük çocukların ve bebeklerin yuvaları var. Çok kullanışlı bir uygulama. Örneğin koca tarım takımında, karısı ise yiyecek fabrikasında çalışıyor, çocuğu yuvaya, hangisi sabah ötekinden sonra işine giderse o teslim ediyor, hangisi akşam daha erken dönerse o alıyor. Yuvaların, özel eğitilmiş kadın görevlilerle gayet iyi işletilen yerler olduğunu gördüm. Akşamları ve tatil günleri normal aile hayatı var. Her gittiğim yerde evleri ziyaret ettim. Eğer akşamsa, çocuklar mutlaka evdeydi. Ya anasının kucağında, ya da babasının dizinin dibindeydi.

Komün, aileleri ayırmaktan öte, aile kavramını koruyor. Bizim eski sistemimizde, bölge merkezindeki orta öğretim yüzünden aile parçalanıyordu. Çünkü çocuklar köy hayatına geri dönmek istemiyorlardı. Merakları, hayat tarzları değişiyordu. Komün ise aileyi bir arada tutuyor. Bu, yeni Çin toplumunda, birleşmenin canlı bir unsuru haline gelmiş. Komün, gelenek ve anlayışlarıyla ilgili olarak Avrupa'yı bilmem ama Asya için çok uygun bir buluştur. Genç insanların emeklerinin en yararlı şekilde kullanılması ve yeteneklerinin geliştirilmesinde en verimli yol budur. Bu en azından, Kamboçya'da eskiden olduğu gibi, orta öğrenimdeki gençlerin idari kademedede —tercihan, başkalarını soyabilecekleri polis ve gümrükte— çalışmak için şehirlere akınını durdurur.

Komünlerin kendi dükkanları, hastaneleri, sinemaları, tiyatroları ve spor sahaları var. Bunlar, daha çok kendine yeten bütünleşmiş topluluklar ve kendi kültür ve sanat gruplarıdır. Komün minyatür bir devlettir. Çünkü siyasi bakımdan kendi kendini yönetir. Komünlerin gelişmesi, merkezi hükümet dairelerinin gittikçe dallanmasına yol açıyor. Bugün Çinli genç insanların büyük bir çoğunluğunun yaşadığı, öğrenim gördüğü ve çalıştığı komünlerde, dünyanın büyük bir kısmındaki genç insanların daha okuldayken hazırlanmaları gereken hayatın gerçekleriyle eğitim sistemi arasındaki boşluktan doğan sorunları, herhalde yoktur. Çin gençliği, şimdiye kadar gördüğüm başka ülkelerin gençlerinden ahlak, düşünce ve fizik bakımlarından çok daha iyi durumdadır.

Ekonomik yönden de şüphesiz bir çok yararları var. Komünler ekonomik ve idari iktidarda, merkeziyetçi olmayan özerk sistemi ortaya çıkarıyor. Fakat beni en çok etkileyen, insan ilişkileri oldu. Komünde insan, bütün parçaları bir dayanışma içinde olan bir ailenin üyesi olduğu duygusunu taşıyor. Eğer Çin arkaya on sene iyi ürün alıp tahıl stoklarını rekor seviyeye ulaştırdıysa, bence bu, sellerin ve kuraklıkların olmayışından değil, komün sisteminin getirdiği tabii afetleri birlikte karşılama gücündendir. Bir tek komünün üstlendiği sulama ve sel önleme çalışmaları, diğer ülkelerde devletin veya büyük kapitalist tarım işletmelerinin uğraşabileceği şeylerdir. Bugün Çin'i gezen birinin —ki ben 1970 Mart'ından beri geziyorum— göreceği tüketim maddelerinin bolluğunun sebebi, kanımca, komündür. İnanıyorum ki, ülkeyi böyle yeniden düzenleme yolu, Kamboçya'nın da yararlanabileceği bir şeydir. Toprağın ortak işlenmesi ve ortak hasat, zaten Kamboçya köylüsünün bir eski

gelenegidir.

Amerikan hava saldırılarının ve Saygon askerlerinin çapulculuklarının yarattığı korkunç sorunların üstesinden gelebilmemiz için yeni bir düşünce ve örgütlenme şekline ihtiyacımız var. Onbinlerce baş sığır ve manda, bizim temel hayvanlarımız, boğazlandı ya da Güney Vietnam'a kaçırıldı. Karşılıklı yardımlaşma ve ortak çaba, çiftlik hayvanlarının ve araç-gerek noksanlığının yenilmesinde «gerekli»dir.

En kötü şeylerden biri de tabiata karşı açılan kasıtlı savaş. Bu, sonuçta, geleceğe karşı sürdürülen savaştır. Kamboçya, normal olarak, oldukça verimli bir ülkedir. Bu, görece bir gerçek. Kendimize göre bitiremeyeceğimiz üç tip toprağımız var. Mekong ve esas dalları boyunca alüvyonlu topraklar, Güney Vietnam sınırındaki bölgelere doğru kırmızı topraklar ve Battambang ovalarının verimli siyah toprakları. Bunların hepsi, bizim topraklarımızın küçük bir kısmını meydana getirirler ve belirli alanlarla sınırlanmışlardır. Buralar B 52'ler tarafından devamlı saldırıya uğrar, her üç uçaklık dalgada, küçücük bir alana hemen hemen yüz tonluk bomba atılır. Diğer uçaklar, napalm ve bitkileri tahrip eden çeşitli kimyasal maddelerin yanısıra değişik çapta bombalar da bırakırlar. Tabiata karşı yapılan bu karma saldırı, toprakta feci etkiler doğurur.

Bir özel hedef, hatta 18 Mart darbesinden de önce, kırmızı topraklı bölgelerdeki kauçuk plantasyonları olmuştur. Devamlı bombalama ve kimyasal savaş kırmızı topraklı bölgelerdeki geniş ormanlık alanları ve geniş toprakları harabetti. Ağaçlar ve çalılar yakılıp yıkıldıkça, kökleri de ölüyor ve artık toprağın üstünü tutacak bir şey kalmıyor. Şiddetli tropik yağmurlar geldiğinde, toprağın üst tabakası-

nın binlerce tonu, geride sadece kısır bir kayalı tabaka bırakarak akıp gidiyor. Toprak, hiç bir zaman tekrar yerine konulamaz; zarar gören alan, Sahra Çölü gibi çorak ve ölü hale gelir. İşte bu geniş, ölü alanlar böylece her gün daha fazla genişliyor. Eğer bombalama ve kimyasal savaş ansızın dursa bile geri dönüşü olmayan durgun süreç başlayacak, ağaçlar yavaş yavaş öldüğü için, çorak alanlar genişlemeye devam edecektir.

Napalm alüvyonlu toprağın bazı cinslerine kullanıldığında, üst tabaka taş gibi sertleşir. Orada hiç bir şey yetişmez. Toprak, o sıcaklıkta kavrulur ve toprağın verimliliğini sağlayan mikroorganizmalar ölür. Kimyasal bileşimi değişir ve toprak tamamen kısırlaşır. Verimli toprak derinde olursa bu daha kesindir. Ayrıca —yapılmak istense bile— verimli ve verimsiz toprağın karıştırılarak toprağın eski halini kazanabilmesi çok zordur. Gelecekte bu alanda da bir savaş vermemiz gerekecektir, bu savaş ise en önemli başağrılarımızdan biri olacaktır. Bu, uzun süreli bir genosid görünüşü taşır. Ne yazık ki, halkımızın bir kısmının kolları bacakları koptu, sakatlandılar ve bunlar yeniden inşaya tam anlamıyla katılamayacaklardır. Fakat en azından, yerlerini alacak çocukları olacaktır. Topraksa, insandan daha kolay yara alır, daha çabuk ölür ve kendisinden sonra hiç bir şey bırakmaz.

İçimizde şöyle düşünenler var; savaş bir bitsin, yeniden kauçuk ağaçları yetiştirip, beş yıl kadar bir zamanda yeniden kauçuk elde ederiz. Bu doğru değildir. Toprağın üst tabakaları bir kere yok oldu mu —ki bugün çok geniş alanlar bu durumdadır— orada hiç bir şey yetişmez. Amerikalılar ve onların kuklaları, Hindicini'nin devrimci halklarının yaşaması-

na engel olmak istiyorlar. Ve sanki şöyle diyorlar : «Eğer siz yenerseniz ve biz gitmek zorunda kalırsak, size geride hiç bir şey kalmayacaktır. Cesaretinizi ve azminizi kırdığımızdan değil, sizin toprağınızı öldürdüğümüzden.» Bu, Amerikan hava kuvvetlerinin olağanüstü canilik özelliğidir. Bu, Hitler'in yaptığından daha kötüdür. Amerikalı dostlarımızın pek çoğu bu yorumu dehşetle karşılayacaklar. Fakat insanları fırınlarda ve gaz odalarında öldürmekle, bunu bütün bir millete açık havada yapmak arasında ne fark vardır? Fakat varsa, ikincisi aleyhine. Başkan Nixon'un Amerika'sının bugün yaptığı işte budur. Auschwitz ve diğer imha kamplarının dehşetini herkes biliyor. Ama Nixon'un, Hindicini halklarının topuna karşı bir imha savaşını sürdürdüğü pek farkedilmiyor. Ve eğer bütün bunları tamir etmek istese, yaşayan insanların yaralarını, bizim yaralarımızı belki sarabilir, oysa tabiatın yaraları hiç bir zaman iyileştirilemez. Dünyadakilerin en zenginlerinden olan, eski ve köklü ormanlarımız nasıl yeniden yerine konabilir? Bütün hayat çemberi haraboldu ve geniş alanlar üzerinde artık hiç bir zaman ormanlar yetişmeyecek. Tarihi kayıtlara göre, Afrika'da bugün göl olan birçok bölgeler, Kamboçya'daki gibi gelişmiş yağmur ormanlarıymışlar. Onların çöle dönmesindeki sebep insanların hatası idi. Kamboçya'da ise bu, çevremizi yakıp yıkarak Kamboçyalıların şimdiki ve gelecekteki kuşaklarını mahvetmek için özellikle Nixon yönetiminin Amerikan politikasının bir parçası olarak gözlerimizin önünde yürütülüyor. Tabiat ölünce insan da ölür.

Bir Amerikan albayının bir zamanlar dediği gibi «Vietkong» sorunu için çözüm, «bütün Güney Vietnam'ı asfaltlamak»tı. Hiç bir şey yetişmeyecek,

hiç bir şey yaşamayacak, «Vietkong, dalında solan bir çiçek gibi kuruyacak»tı. Bugün Kamboçya'da napalm ile yapılan budur.

Direnış karargahlarımızdan aldığımız raporlara göre, Kamboçya'da iki yıldır yapılan bombalama, Güney Vietnam'da on yılda yapılandan daha çok zarar verdi. (Bu raporlar, 1972 Nisan'ında başlatılan Güney Vietnam'ın kuzey kısımlarını tamamiyle imha bombalamasından önce alınmıştır.) Kamboçya'daki bütün hayatın ve yetişen her şeyin tahribi, hedef haritalarındaki karelere göre, sistematik bir şekilde, bölge bölge bombalamayla sürdürölüyor.

Belki bu, Amerikan hava kuvvetlerinin eli altında bulunan Saygon rejiminin «geleneksel düşman»ını, tabii kauçuktaki rekabetten bahsetmeyecek, yok etme isteğidir. Buna Lon Nol'un deliliğı eklenebilir. Zaten varolan deliliğı beynini etkileyen çarpmadan ve uğradığı hüsrandan sonra çıldırma derecesine ulaşmıştı. Darbe yapıldıktan sonra hiç bir sorun kalmayacağından son derece emindi. «Cumhuriyet»in «kral»ı olması için yolunun üzerinde hiç bir engel olmayacaktı. Rüyasının bir kabusa döndüğünü gördüğünde —Sihanuk ve onun müttefiki ve onun müttefiki Kızıl Khmerlerin kaçınılmaz zaferi—, Lon Nol herhalde Amerikalılara şunları söyledi: «Her şeyi yakıp yıkın, benden sonrası tufan!» Ufak bir şüpheleri vardı, fakat Lon Nol ve Sirik Matak, iktidarı tutabilmek için her şeyi yakıp yıkmaya hazırdılar. Bu, yenilgiye gittiklerini gördükçe belirginleşiyordu. Aynı bir üssü kaybettiklerinde yaptıkları —geride kalan her şeyi yıkmak için uçakları gönderdikleri— gibi, Amerikalılar bir ülkeyi kaybettiklerinde oradaki her şeyi yakıp yıkmak için kuklalarıyla anlaşırılar. Bu, 1972'nin ilk yarısın-

da devam etmekte olan durumdu.

Yaptıkları barbarlıklara bir örnek 1971'de ekin zamanı başlanılan, uçaklardan, pirinç tarlalarının çamurunda mandalarıyla birlikte çıplak ayakla çalışan köylülerin ayak ve bacaklarının parçalanması için atılan tonlarca kırılmış cam parçalarıdır. İnsanlar ve hayvanlar korkunç yaralarla çok acı çektiler. Bu, köylülere karşı gaddarca bir saldırıdır ve bununla başa çıkılması da çok güçtür. ABD, onun Saygon kuklaları ve onların Pnom Pen çömezleri, ülkenin geleceğini mümkün olduğu kadar tehlikeye atmak için hep birlikte ellerinden geleni yapıyorlar. Pekin'de hükümetimizin «solcu» unsurlarıyla devamlı temastayım. 1963'den öncelere kadar eski direniş üslerinin örgütlenmesini başlatan ilk Kızıl Khmerlerden biri olarak tanınan İeng Sari ile konuşmalarımızda birbirimizin amaçlarını ve hareket sebeplerini takdir ediyor ve fikir birliğine varıyorduk. Kamboçya'nın geleceğinin güvenliği genç devrimci ve ilericilerin ellerinde olacaktır. Ancak direnişi ülke içinden yönetenlerin ısrarlı istekleri karşısında Devlet Başkanı olarak kalmaya karar verdim. Bu, öylesine bir istekti ki ve halkın büyük çoğunluğu tarafından öylesine destekleniyordu ki, kalmamın gerekli olduğu sonucuna vardım.

Yeniden inşa çabalarımız çok yüklü olacaktır. Yurttaşlarım, direniş mücadelesinde gelişmiş olan birliğe bir «çalışma sembolü» olarak başkanlık etmemi istemektedirler. Örneğin, komünistlerle komünist olmayanlar, artık gayet iyi tanıdığım Kızıl Khmerlerle Sihanukçular arasında bir köprü görevi yapmam yararlı olacaktır. Bizi birleştiren her şeyi geliştirmek ve ilerki çalışmalarımızı bozabilecek her şeyi yok etmek zorundayız.

Otuz yıllık politika ve diplomasi tecrübemi, hükümetin ve devletin diğer liderleriyle birlikte milletin hizmetine vereceğim. Ülkemizi tanıyan ve destekleyen yirmi beş ülkeden çoğuna dostluk ziyareti yapmam gerekecektir (1). Sözkonusu devletlerin başkanlarını ve diğer ziyaretçilerini kabul edeceğim. Fakat hükümetin çalışmalarına hiç bir zaman karışmayacak, Devlet Başkanı olarak hiç bir icra yetkisi almayacağım. Birliğimizin ve Khmer milletinin sembolü olmak benim için yeterli bir şereftir.

En büyük kazancım, iki bin yıllık tarihimizde Kamboçya'nın karşı karşıya geldiği en çetin savaşın zafere doğru öncülüğünü yapmış olmamdır.

---

(1) 1972, 8-12 Ağustos'unda Guyana'nın Georgetown şehrinde yapılan Bloksuz Ülkeler Dışişleri Bakanları Konferansı'nda Kamboçya Kraliyet Milli Birlik Hükümeti'ni resmen tanıyan ülkelerin altmıştan fazla üyesinin hemen hemen yarısı, Kamboçya Kraliyet Milli Birlik Hükümeti'nin bu örgüte tam üye olmasını kabul etmişti. Lon Nol, konferansı kendi tarafına çekmek için delegeler göndermişti. Konferans salonunun dışına, Kamboçya Kraliyet Milli Birlik Hükümeti'nin ve Vietnam Geçici Devrim Hükümeti'nin bayraklarının asılması, Hindicini halklarının tarihi bir zaferi olmuştu. 1974'de Cezayir'de Bloksuz Ülkeler Devlet Başkanlarının zirve konferansına Kamboçya delegelerinin başkanı olarak ben katılacağım.

HİNDİÇİNİ HALKLARI ZİRVE KONFERANSI ORTAK BİLDİRİSİ

Hindiçini Halklarının Zirve Konferansı, Kamboçya Devlet Başkanı ve Kamboçya Milli Birleşik Cephesi Başkanı Samdeç Norodom Sihanuk'un girişimi ile 24-25 Nisan tarihlerinde Laos-Vietnam-Çin sınırında bir yerde yapıldı. Hindiçini'nin üç halkı dört delegasyon tarafından temsil edilmekteydi :

- Kamboçya Devlet Başkanı, Kamboçya Milli Birleşik Cephesi Başkanı Samdeç Norodom Sihanuk'un başkanlığında Kamboçya Halkı Delegasyonu;
- Lao Yurtseverler Cephesi Başkanı, Altes Prens Suphanuvong başkanlığında Lao Halkı Delegasyonu;
- Güney Vietnam Milli Kurtuluş Cephesi Merkez Komitesi Prezidyumu Başkanı, Güney Vietnam Cumhuriyeti Danışma Meclisi Başkanı avukat Nguyen Hu To başkanlığında Güney Vietnam Cumhuriyeti Halkı Delegasyonu;
- Vietnam Demokratik Cumhuriyeti Hükümeti

Başkanı Pham Van Dong başkanlığında Vietnam Demokratik Cumhuriyeti Halk Delegasyonu.

Görüşlerin teatisinden sonra konferans, Hindicini'de bugünkü durumu ve Hindicini'nin üç halkının ortak düşmana —Amerikan emperyalist saldırganlarına ve onların uşaklarına— karşı mücadelesi hakkında ortak bir değerlendirmeye ulaşmıştır.

Kamboçya, Laos ve Vietnam halkları, Hindicini yarımadasında birlikte yaşamaktadırlar; dostane ilişkiler uzun süreden beri onları sıkıca birleştirmiştir. Fransız sömürgecilerine ve Amerikan istilacılarına karşı uzun yıllar kahramanca mücadele verdikten sonra, bu halklar bağımsızlık, hakimiyet, birlik ve toprak bütünlüğüne kavuşmuşlardır. Bu milli halklar, 1954 Cenevre Anlaşmasıyla da tanınmış ve garanti altına alınmıştır.

Son on beş yıl içinde Amerikan emperyalistleri, dünya hegemonyası hayallerini gerçekleştirmek umuduyla, Hindicini halklarını sömürmek, Hindicini'de ve Güney-Doğu Asya'da milli kurtuluş hareketlerini yok etmek ve Asya'daki sosyalist ülkelere ve öteki bağımsız ülkelere karşı koymak üzere Hindicini devletlerini yeni tip sömürgeler ve askeri üsler haline dönüştürmek çabasına girişmişlerdir.

Amerikan emperyalistleri Kamboçya, Laos ve Güney Vietnam halklarının bağımsızlık, barış ve tarafsızlık özlemlerini hayasızca ayaklar altına almışlar, Vietnam Demokratik Cumhuriyeti'nin hakimiyet ve güvenliğini açıkça ihlal etmişler, Hindicini hakkındaki 1954 Cenevre ve Laos hakkındaki 1962 Cenevre Anlaşmalarını sistemli olarak baltalamışlar ve Güney-Doğu Asya'nın ve bütün dünyanın

barış ve güvenliğini ciddi şekilde tehdit etmişlerdir.

Amerikan emperyalistleri, Vietnam halkına karşı daha fazla olamayacak kadar caniyane bir «bölgesel savaş»a girişmişler, Laos halkına karşı iğrenç bir «özel savaş» başlatmışlar ve Kamboçya'ya karşı giriştikleri alçakça çevreleme ve provakasyon manevralarını ve yeraltı faaliyetlerini yoğunlaştırmışlardır. Amerikan emperyalistleri Hindicini yarımadasında benzeri görülmemiş vahşilikte cinayetler işlemişlerdir.

Amerikan emperyalizmi, açıktan açığa yeni-faşizmdir, milletlerarası jandarmadır ve Hindicini halklarının ve insanlığın en korkunç ve en tehlikeli düşmanıdır.

Hindicini halkları, bu ortak düşmana karşı kutsal haklarını savunmak için omuz omuza savaşmaktadırlar.

Devlet Başkanı Samdeç Norodom Sihanuk'un önderliğinde Khmer halkı, Amerikan emperyalizminin Kamboçya'ya karşı giriştiği çevreleme ve provakasyon manevralarını ve yeraltı faaliyetlerini boşa çıkarmış ve böylelikle onun, Vietnam'dan Tayland'a kadar uzanan ve Laos'la Kamboçya'yı da içine alan bir askeri üsler sistemi kurma planlarını bozmuştur. Khmer halkı son on beş yıl boyunca, bağımsız, barışçı ve tarafsız bir Kamboçya'yı muhafaza etmeyi ve güçlerini bağımsız bir ekonominin kurulmasına ve milli kültürün geliştirilmesine yöneltmeyi başarmıştır. Bağımsız, barışçı ve tarafsız Kamboçya'nın itibarı milletlerarası alanda durmadan yükselmiştir.

Altes Prens Suphanuvong'un başkanlığındaki Lao Yurtseverler Cephesi'nin önderliğinde Lao halkı, ABD'ni «özel savaş»nda altetmekle ve Ameri-

kan uşaklarının istilacı saldırılarını defetmekle meşguldür. Lao halkı, günden güne sağlamlaştırılan bir kurtarılmış bölge kurmuştur. Lao halkı, 1962 Cenevre Anlaşmasının korunması için ve bağımsızlık ve tarafsızlık yaftası altında Lao halkının yüce çıkarlarına ihanet etmiş olan Amerikan emperyalist saldırganlarına ve onların uşaklarına karşı yiğit ve inatçı bir mücadele vermektedir; Lao halkı, gerçekten barışçı, bağımsız, tarafsız, demokratik, birleşmiş ve refah içindeki bir Laos'un kurulması yolunda şaşmaz adımlarla ilerlemektedir.

Sevgili Başkan Ho Çin Minh'in, Amerikan saldırısına karşı direniş ve milli kurtuluş yolundaki kutsal çağrısına cevap olarak, Vietnam halkı birlik içinde savaşmış ve ülkenin güneyini kurtarma, kuzeyi koruma ve anayurdun barış içinde yeniden birleştirilmesini sağlama mücadelesinde büyük zaferler kazanmıştır. Milli Kurtuluş Cephesi'nin şanlı bayrağı altında Güney Vietnam halkı, «özel savaş»ı altetmiştir ve ABD ile uşakları tarafından girişilen vahşi «bölgesel savaş»ı boşa çıkarmaktadır. Anayurt Cephesinde birleşmiş olan Kuzey halkı, Amerika'nın tahrip savaşını boşa çıkartırken, bir yandan da sosyalist kuruluşu başarıyla yürütmekte ve «büyük cephe» karşısında «büyük cephe gerisi»ne düşen tüm görevleri başarıyla yerine getirmektedir.

Hindiçini'nin üç halkının parlak zaferleri, emperyalizmin elebaşları ve tüm insanlığın en korkunç düşmanları olan Amerikan emperyalistlerinin gururunu kırmış ve böylelikle onları hem ABD'inde, hem de dünyada muazzam güçlüklerle karşı karşıya bırakmıştır. Bu zaferler kanıtlamıştır ki Amerikan emperyalistleri, anayurtlarının bağımsızlığı ve özgürlüğü uğrunda sonuna kadar savaşmaya ka-

rarlı ve bu uğurda birleşmiş olan bir halkın kutsal varolma hakkına tecavüz ettikleri zaman, bütün kaba kuvvetlerine rağmen yenileceklerdir. Bu zaferler, dünya halklarının bağımsızlık ve barış mücadelesine önemli bir katkı ve büyük bir teşvik unsuru oluşturlar.

Bu son derece önemli ve şanlı zaferler, her biri yabancı istilasına karşı şanlı bir mücadele tarihine ve bin yıllık parlak bir uygarlığa sahip olan üç Hindicini halkının derin yurtseverliklerinin ve yenilmez mücadele ruhlarının zaferleridir. Bunlar, Kamboçya, Laos ve Vyetnam halklarının değerli önderlerinin savunduğu doğru ve açık görüşlü çizginin zaferleridir. Bunlar üç halk arasındaki kardeşçe dostluğun ve militan dayanışmanın, birçok sınavlardan geçmiş ve her geçen gün biraz daha pekişen ve güçlenen dostluk ve kardeşliğin zaferleridir. Hindicini halklarının 1965 Konferansı ve Hindicini halklarının şimdiki Zirve Konferansı, bu kardeşçe dostluğun ve militan dayanışmanın güçlenmesine ve pekişmesine büyük katkıda bulunmaktadır. Hindicini'nin üç halkının bu zaferleri, ayrıca bu halkların haklı davasına dünya halklarının gösterdiği geniş ve güçlü yakınlığın ve desteğin de zaferidir.

Verdikleri ağır kayıplara rağmen tertiplerinde direnen Amerikan emperyalistleri, Hindicini halklarına karşı canice saldırı amaçlarını terketmişlerdir. Nixon'un iş başına gelmesinden bu yana ABD, Güney Vietnam'daki Amerikan istilasını ve savaşı devam ettirmek için bütün gücüyle savaşı «Vietnamlılaştırma»ya çalışmıştır. Laos'taki «özel savaş»ı yoğunlaştırmış; çok sayıda Taylandlı paralı askerleri kullandıkları Küpler Ovası, Ksienghuang bölgeleri-

me ve Laos'un kurtarılmış bölgesinin başka yerlerine karşı istilacı saldırılara girişmişlerdir. Satın aldıkları Lon Nol-Sirik Matak kılığını kullanarak, barışı, Kamboçya'nın bağımsızlık ve tarafsızlığını korumaktan ve Hindicini halklarının dostluk ve dayanışmasını güçlendirmekten başka bir niyeti olmayan Devlet Başkanı Samdech Norodom Sihanuk'un politikasına ve Khmer halkına karşı 18 Mart 1970 hükümet darbesini tezgahlamışlardır. Geçen 20 Nisan'da ABD Başkanı Nixon, inadında bir daha direnerek, sahte barışçı sözlerini tekrarlamış ve askerlerin geri çekilmesi konusundaki sinsî manevrasını yenilemiş, aynı zamanda Hindicini'nin üç halkının yurtseverce mücadelesi hakkında küstahça ve maksath iddialar ileri sürmüştür. Bu bayatlamış iddiaların ve tertiplerin, Vietnam, Kamboçya ve Laos halklarını, dayanışmalarını güçlendirme ve tanı zafere ulaşıncaya kadar savaşı şiddetlendirme konusundaki kararlılıklarından vazgeçiremeyeceği şüphesizdir. Bunlar, Nixon'un savaşı «Vietnamlaştırma», uzatma ve bütün Hindicini'ye yayma politikasını kuvvetle mahkum eden, Nixon yönetiminden, Vietnam'daki Amerikan askerlerini hemen ve tamamen geri çekmesini isteyen dünya ve Amerikan kamuoyunu asla yatıştıramayacaktır. Açıkça görülmektedir ki, Amerikan emperyalistleri, Güney-Doğu Asya'da ve dünyada barışı ciddi şekilde tehlikeye düşürerek, ne pahasına olursa olsun savaşı devam ettirmek ve bütün Hindicini'ye yaymak istemektedir. Amerikalı savaş simsarlarının bütün eylemlerini ve komplolarını durdurmak ve etkisiz hale getirmek, içinde bulunduğumuz anın en acil ödevidir.

Bu tarihi anda, Hindicini Halkları Zirve Konferansı, acilen, üç halkı, aralarındaki dayanışmayı

güçlendirmeye, sebatla ve kahramanca dövüşmeye, Amerikan emperyalistlerini ve uşaklarını yenmek için tam kararlılıkla bütün mahrumiyet ve fedakarlıklara katlanmaya, kutsal milli haklarına, 1954 ve 1962 Cenevre Anlaşmalarının temel ilkelerini savunmaya ve Hindini'nin Güney-Doğu Asya'da ve dünyada barışın gereklerine ve üç halkın özlemlerine uygun bir bağımsızlık ve barış bölgesi haline gelmesi için bütün gerekenleri yapmaya çağırır.

Kamboçya, Laos ve Güney Vietnam halkları, bağımsızlık, barış, tarafsızlık, toprakları üzerinde her türlü yabancı askerine ve üssüne, topraklarının bir yabancı ülke tarafından başka ülkelere karşı saldırı maksadıyla kullanılmasına izin vermemek, herhangi bir askeri ittifaka katılmamak olan savaş hedeflerini açıkça ifade ederler. Kamboçya, Laos ve Güney Vietnam halklarının, 1954 ve 1962 Cenevre Anlaşmalarının temel ilkelerine ve dünyanın bu kesimindeki genel duruma uygun derin özlemleri bunlardır. Vietnam Demokratik Cumhuriyeti halkı bu meşru özlemlere tam saygı duymakta ve bu asil hedefler için yürütülen mücadeleyi bütün gücüyle desteklemektedir.

Konferans, şu anda Kamboçya'daki duruma özel bir ilgi göstermiştir. Konferans, Devlet Başkanı Samdeç Norodom Sihanuk'un Çağrısı'na cevap vererek bütün ülkede ayaklanan, hükümet darbesiyle işbaşına gelmiş Lon Nol-Sirik Matak kliğini yıkmak ve Amerikan emperyalistlerinin saldırgan planlarını boşa çıkarmak konusunda tam bir kararlılıkla elde silahla ve başka biçimlerde amansız bir mücadele yürüten Khmer halkının kahramanca mücadelesini kararlılıkla desteklediğini ifade eder. Devlet Başkanı Samdeç Norodom Sihanuk'un 23 Mart 1970 tarihli

beş maddelik Çağrı'sını tam olarak desteklediğini bildirir. Faşist ve ırkçı Lon Nol-Sirik Matak klığının Amerikan emperyalistlerinin müdahale ve saldırısını gözlerden gizlemek için Kamboçyalılara, Vietnam ve Çin uyruklu savunmasız sivillere karşı giriştikleri toplu imha hareketlerini mahkum eder. ABD ve uşaklarının, Asya'daki gericilerin, Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın ya da başka herhangi bir milletlerarası ya da Asya kıtasıyla ilgili teşkilat ya da konferansın adını kötüye kullanarak Lon Nol-Sirik Matak gericilerinin gayrimeşru iktidarlarını meşrulaştırma ve Kamboçya'ya müdahale girişimlerini şiddetle mahkum eder. Khmer halkının bağımsız, barışçı ve tarafsız bir Kamboçya için mücadelesinin şerefli bir zafere ulaşacağına kesinlikle inanır.

Konferans, Vietnam halkının Amerikan emperyalistlerine ve uşaklarına karşı yürüttüğü inatçı ve kahramanca mücadeleyi kararlılıkla desteklediğini, Güney Vietnam Cumhuriyeti Geçici Devrim Hükümeti ile Milli Kurtuluş Cephesi'nin on maddelik genel çözüm teklifini tam olarak desteklediğini bildirir. Amerikan emperyalistleri, Güney Vietnam'dan Amerikan askerlerini ve Amerikan kampındaki diğer yabancı ülkelerin askerlerini hızla, tamamen ve şartsız olarak geriye çekmek ve Vietnam halkının hiçbir yabancı müdahale olmadan kendi işlerini kendisinin halletmesine karışmamak zorundadır.

«Nixon Doktrini» ile Asyalıları Asyalılarla dövüştürmek, ayrılıklar yaratmak, Kamboçya-Laos-Vietnam halkları arasında şöven kin duyguları uyandırmak isteyen ABD'nin haince manevralarına karşı konferans, üç halkı her zamannikden daha uyanık olmaya, dayanışmalarını güçlendirmeye ve tam zafere kadar ortak düşmana —Amerikan emperyaliz-

mine ve üç ülkedeki uşaklarına— karşı savaşı yoğunlaştırmaya çağırır.

Taraflar, üç ülke arasındaki kardeşçe dostluğu ve iyi komşuluk ilişkilerini korumak ve geliştirmek, ortak düşmana karşı mücadelede olduğu gibi, gelecekte uzun vadede her ülkenin kendine uygun yoldan kurulmasında karşılıklı yardımlaşmak konularındaki kararlılıklarını belirtirler. Taraflar, üç ülke arasındaki ilişkilerde, Barış İçinde Birarada Yaşamın Beş İlkesi'ni —hükümranlık ve toprak bütünlüğüne karşılıklı saygı, saldırmazlık, her ülkenin politik rejimine saygı ve iç işlere karışmama, eşitlik ve karşılıklı çıkar, barış içinde birarada yaşama— uygulamaya kararlıdırlar. Taraflar, Hindici-ni hakkındaki 1954 Cenevre Anlaşmasının temel ilkelerini, Kamboçya'nın şimdiki sınırları içinde toprak bütünlüğünü tanımakta ve tanımaya taahhüt etmekte, Laos hakkındaki 1962 Cenevre Anlaşmasını tanımaktadırlar. Taraflar, üç ülke arasındaki ilişkilerde ortaya çıkabilecek sorunların karşılıklı saygı, anlayış ve yardımlaşma duygusu içinde görüşmelerle çözülebileceğini bildirirler.

Taraflar, gerekli her durumda ortak çıkarları ilgilendiren konularda görüş teatisinde bulunmak için en yüksek yöneticiler kademesinde veya yetkili temsilciler arasında toplantılar yapılmasını kararlaştırmışlardır.

Hindicini Halkları Zirve Konferansı, dünya halklarına, değerli yardımlardan ve yakınlık duygularından dolayı derin ve içten şükranlarını sunar. Konferans, sosyalist ülkelerin halklarını ve hükümetlerini, dünyada barış ve adalet isteyen ülkeleri ve Amerikan halkını, Amerikan emperyalistlerinin saldırı ve müdahalesine şiddetle karşı durmaya, bun-

lara derhal son verilmesini istemeye ve üç Hindicini halkının haklı mücadelesine nihai zafere kadar gittikçe artan bir destek sağlamaya çağırır.

Konferans, dünya halklarının, barış, bağımsızlık, demokrasi ve sosyal ilerleme yolunda saldırgan ve savaşçı Amerikan emperyalistlerine, eski ve yeni her türlü sömürgecilik biçimlerine karşı mücadelesini Asya, Afrika ve Latin Amerika halklarının bağımsızlık ve özgürlük mücadelelerini, Çin Halk Cumhuriyeti'nin ayrılmaz parçası olan Tayvan'ı kurtarmak için Çin halkının mücadelesini, Kore halkının ülkenin güneyini kurtarmak ve Kore'yi birleştirmek için Amerikan emperyalistlerine karşı mücadelesini, Amerikan emperyalizminin hizmetindeki İsraili saldırganlara karşı temel milli hakları için Arap halklarının mücadelesini, Amerikan halkının, saldırı savaşına, ırk ayrımına karşı, barış ve ABD halkının gerçek çıkarları için mücadelesini tam olarak desteklediğini bildirir.

Konferans, Hindicini halklarının milli kurtuluş için Amerikan emperyalistlerine karşı yürüttükleri mücadele bakımından şimdiki durumun her zamankinden daha elverişli bulunduğu kanısındadır. Amerikan saldırganları hiç bir zaman bugün olduğu kadar çok başarısızlık ve zorluklarla karşı karşıya kalmamışlar, bu derece zayıf ve tecrit edilmiş durumda bulunmamışlardır. Hindicini halkları, haklı bir dava için mücadele ediyorlar, doğru bir çizgiye sahiptirler, sarsılmaz bir kararlılıkla hareket etmektedirler, yıkılmaz bir dayanışma kurmuşlardır; öte yandan dünya halklarından her zamankinden daha güçlü bir destek görmekte, her zamankinden daha büyük güçlere sahip bulunmaktadırlar. Konferans, zafer yolunda ilerleyen üç Hindicini halkı-

nın, insiyatifi elde tutmanın ve taarruz halinde olmanın imkanlarını sonuna kadar kullanacaklarına ve savaşı bütün cephelerde kararlılıkla sürdürerek şiddetlendireceklerine ve kaçınılmaz olarak nihai zafere ulaşacaklarına olan kesin inancını ifade eder.

Yirmi beş Nisan bin dokuz yüz yetmiş günü Khmer, Laos ve Vietnam dillerinde tanzim edilmiştir. Referans olarak Fransızca metin kullanılacaktır.

Norodom Sihanuk

Kamboçya Halkı Delegasyonu Başkanı
Kamboçya Devlet Başkanı
Kamboçya Milli Birleşik Cephesi Başkanı

Prens Suphanuvong

Lao Halkı Delegasyonu Başkanı
Lao Yurtseverler Cephesi Başkanı

Nguyen Hu To

Güney Vietnam Cumhuriyeti Halkı Delegasyonu
Başkanı
Güney Vietnam Milli Kurtuluş Cephesi Merkez
Komitesi Prezidyumu Başkanı
Güney Vietnam Cumhuriyeti Geçici Devrim
Hükümeti Danışma Meclisi Başkanı

Pham Van Dong

Vietnam Demokratik Cumhuriyeti Halkı Delegasyonu
Başkanı
Vietnam Demokratik Cumhuriyeti Hükümeti
Başbakanı

KRONOLOJİ TABLOSU

- 1941 25 Nisan** Norodom Sihanuk 18 yaşında Kamboçya Kralı oldu.
- 1945 12 Mart** Kral Sihanuk Japon işgaline rağmen Kamboçya'nın bağımsızlık ve hükümlanlığını ilan etti.
- Ekim** Fransızların Kamboçya'ya eskiden olduğu gibi «Himaye» statüsü verme önerileri Kral Sihanuk tarafından reddedildi.
- 1949 8 Kasım** Fransa, Kamboçya'ya «sınırlı bağımsızlık» verdi.
- 1953 9 Kasım** Fransa, Kamboçya'nın tam bağımsızlığını tanıdı.
- 1954 20 Temmuz** Hindicini hakkında Cenevre Konferansı'nın Son Bildirisinde, Kamboçya'nın bağımsızlık, hükümlanlık ve toprak bütünlüğü tanındı.
- 1955 2 Mart** Kral Sihanuk, babası lehine tahtan feragat etti, Sangkum'u kurdu.
- 1959 21 Şubat** Dap Cuhhuon komplosu ortaya çıkarıldı, Chhuon öldürüldü.
- 31 Ağustos** Sihanuk, Kral Sumarit ve Kraliçe Sisovat Kosomak Nerirat bombalı paket suikastinden kıl payı kurtuldular.
- 1960 3 Nisan** Kral Suramarit öldü, siyasi buhran başladı.
- 14 Haziran** Milli Meclis, Sihanuk'u Devlet Başkanlığına getirdi, buhran önlendi.
- 1962 23 Temmuz** Laos hakkında Cenevre Konferansı, tarafsız bir Vientian hükümeti konusunda karara vardı.
- 1963 1 Nisan** Laos'un tarafsız Dışişleri Bakanı Kinim Pholsena öldürüldü.
- 1 Mayıs** Sihanuk ve Kamboçya'yı ziyaret etmekte olan Liu Şao Çi'ye hazırlanan komplo ortaya çıkarıldı.
- 1 Kasım** Güney Vietnam'ın kardeş diktatörleri Ngo Dinh Diem ve Ngo Dinh Nu., CIA'nın darbesiyle devriliş öldürüldüler.

	20 Kasım	Sangkum Milli Kongresi, Amerikan yardımını geri çevirme kararı aldı.
1964	27 Kasım	Kamboçya Kraliyet Hükümeti ve Milli Meclis, ABD'ye diplomatik ilişkileri kesme ihtarında bulundu.
1965	1 Mayıs	Kamboçya-Güney Vietnam sınır bölgesi Amerikan uçaklarınca bombalandı.
	3 Mayıs	Kamboçya-ABD ilişkileri kesildi.
1966	11 Eylül	Kamboçya'daki ilk «herkese açık» genel seçim yapıldı.
	22 Ekim	Genel seçimden çıkan sağcı ve gerici Milli Meclis, Lon Nol hükümetini başa getirdi.
1967	İlk aylar	Battambang iline bağlı Samlaut'da silahlı köylü ayaklanması başladı.
	Nisan	196 seçimlerinde seçilen üç devrimci milletvekili direniş güçlerine katılmak üzere Pnom Pen'den kaçmak zorunda kaldılar.
	30 Nisan	Lon Nol, araba kazası bahanesiyle Başbakanlıktan çekildi.
	3 Mayıs	Pen Nut, Başbakanlığa getirildi.
1969	11 Haziran	ABD ile yeniden diplomatik ilişkiler kuruldu.
	1 Ağustos	Pen Nut, Başbakanlıktan seçildi.
	12 Ağustos	Lon Nol, yeniden Başbakan oldu.
	3 Eylül	Başkan Ho Çi Minh'in ölümü üzerine Sihanuk, cenaze törenine katılan tek Devlet Başkanı olarak Hanoi'ye gitti.
	15 Eylül	Lon Nol, kaza rahatsızlıkları bahanesiyle Fransa'ya gitti, yerine Sirik Matak geçti.
	27-29 Aralık	Milli Kongre, Sirik Matak'ın emperyalizmi güçlendiren ekonomik tedbirlerine karşı çıkan Sihanuk'u destekledi.
1970	7 Ocak	Sihanuk, Pen Nut'la birlikte Fransa'ya hareket etti.
	8 Mart	Svay Rieng ilinde Vietnam aleyhtarı gösteriler başladı.
	11 Mart	Pnom Pen'deki Vietnam Demokratik Cum-

huriyeti. İle Güney Vietnam Geçici Devrim Hükümeti'nin elçilikleri, hükümetin düzenlediği saldırılara uğradılar.

13 Mart

Sihanuk, Sovyetler Birliği'ne gitmek üzere Paris'ten ayrıldı.

18 Mart

Pnom Pen'de Sihanuk'u Devlet Başkanlığından uzaklaştıran **Hükümet darbesi**. Sihanuk, Pekin'e gitmek üzere Moskova'dan ayrıldı.

23 Mart

Sihanuk, silahlı mücadele için Çağrı yayınladı.

24-25 Nisan

Hindicini Halkları Zirve Konferansı toplandı. Çu En Lay, Konferansı ve alınan kararları kutladı.

29 Nisan

Sihanuk'u desteklemek için yapılan büyük kitle gösterilerini bastırmak için Güney Vietnam birlikleri Kamboçya'ya girdiler.

1 Mayıs

Amerikan Kuvvetleri, Kamboçya'yı istilaya başladı.

5 Mayıs

Pekin'de Kraliyet Millî Birlik Hükümeti kuruldu. Devlet Başkanlığına Sihanuk, Başbakanlığa Pen Nut, diğer önemli bakanlıklara 1966 seçimlerinde seçilen üç devrimci milletvekili getirildi.

5 Temmuz

Sihanuk, Pnom Pen Askeri Mahkemesinde giyaben yargılanmaya başladı.

8 Temmuz

Sihanuk ölümüne, eşi Monique Sihanuk müebbet hapse mahkum edildi.

1971 Mart

Direniş Hükümeti, ülkenin ve nüfusun yüzde yetmişini kurtardığını ilan etti.

18 Ekim

Lon Nol, Milli Meclis'i dağıttı ve yeni hükümetini kurdu.

17 Aralık

Lon Nol, temel özgürlükleri ve tüm siyasi hakları kaldırdı.

1972-73 Mart

Lon Nol, kendini Cumhurbaşkanı, Sirik Matak'ı Başbakan ilan etti.

13 Mart

Sirik Matak Başbakanlıktan atıldı.

İÇİNDEKİLER

SIHANUK, KAMBOÇYA, HİNDİÇİNİ	5
PAPANDREU'NUN ÖNSÖZÜ	53
ÇİA İLE SAVAŞIM	
«KAMBOÇYA'NIN ÖLÜM-KALIM MÜCADELESİ»	
Bölüm 1 MOSKOVA-PEKİN	63
Bölüm 2 İHANETİN HAZIRLANMASI	85
Bölüm 3 18 MART'A GİDEN YOL	105
Bölüm 4 DİRENİŞ BAŞLIYOR	121
Bölüm 5 MANİLA ARAOYUNU	143
Bölüm 6 DOLAR YARDIMININ BEDELİ NEYDİ	165
Bölüm 7 DAP CHHUON KOMPLOSU	181
Bölüm 8 HAYATTA KALABİLME MUCİZESİ	197
Bölüm 9 ZOR KARARLAR	211
Bölüm 10 AMERİKA'DAN TAM KOPUŞ	227
Bölüm 11 HERŞEYDEN ÖNCE - BAĞIMSIZLIK	243
Bölüm 12 TAHTTAN AYRILIŞ VE DEVRİLME	263
Bölüm 13 KAMBOÇYA'NIN SAVAŞMA GÜCÜ	281
Bölüm 14 YENİ HAYAT	305
Bölüm 15 GERİ ÜSSÜMÜZ - PEKİN	325
Bölüm 16 İTHAM EDİYORUM	343
Bölüm 17 BAHAR SALDIRISI	365
Bölüm 18 GELECEĞE BAKIŞ	391
Ek 1 — HİNDİÇİNİ HALKLARI ZİRVE KONFERANSI ORTAK BİLDİRİSİ	409
KRONOLOJİ TABLOSU	421

NORODOM SIHANUK

C.I.A. İLE SAVAŞIM

Kamboçya'nın ölüm-kalım
mücadelesi

Kamboçya asaletinin temsilcisi bir feodal olan Prens Norodom Sihanuk, politikada feodalitenin temsilcisi değildi. Bu özelliğiyle ülkesinin bağımsızlığına ve kalkınmasına yönelik çabalara girişmiş, yerli işbirlikçi burjuvazinin ve yarı-feodal sömürücülerin tepkisini üzerine çekmişti.

Bu gün ise, ülkesinin emperyalizme karşı verdiği mücadelede halkının safında yer almış bir liderdir.

Çağımızın ilginç kişiliği Sihanuk'un ağzından anlatılan "KAMBOÇYA'NIN ÖLÜM-KALIM MÜCADELESİ", emperyalizmin bir yarı-sömürge ülkede yapabileceği her şeyi sergilemesi ve emperyalizme-faşizme karşı kararlı ve fedakarca bir direnişe örnek olması bakımından dünya halklarının ders alacağı gerçek bir destandır.

Hindicini halklarının Amerikan emperyalizmine karşı verdiği mücadelenin en önemli parçalarından biri olan Kamboçya, ülkenin büyük kısmını kaplayan Kurtarılmış Bölgeleriyle, nüfusun büyük çoğunluğunun içinde bulunduğu Yeni Hayatla zafer yolunda ilerlemeye devam ediyor.